Elektronicznie podpisany przez:
Antonina Kuna
dnia 1 lipca 2022 r.

UCHWAŁA NR XXXVII.300.2022
RADY MIEJSKIEJ W ZABŁUDOWIE

z dnia 1 lipca 2022 r.

w sprawie zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.) oraz art. 12 ust. 1 i art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Uchwala się zmianę „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów” uchwalonego uchwałą Nr XXIX/179/05 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 26 listopada 2005 r., (zmienionego uchwałami Rady Miejskiej w Zabłudowie Nr V/35/2011 z dnia 21 lutego 2011 r., Nr IX/69/2011 z dnia 30 sierpnia 2011 r., Nr XXIV/207/2013 z dnia 10 września 2013 r., Nr XXIX/264/2017 z dnia 22 listopada 2017 r., Nr XXX/277/2017 z dnia 28 grudnia 2017 r. oraz Nr XI/72/2019 z dnia 24 września 2019 r.) wprowadzoną niniejszą uchwałą.

§ 2. Zmiana „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów polega na wprowadzeniu:

1) udokumentowanego złoża piasku Tatarowce IV;
2) obszarów szczególnego zagrożenia powodzią;
3) obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

§ 3. Integralną częścią niniejszej uchwały jest ujednolicony dokument studium obejmujący:

1) tekst uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy powiązany z problematyką rysunków określonych w punktach 2 i 3, zawierający zmiany, o których mowa w § 2 (załącznik nr 1);
2) rysunek uwarunkowań do studium miasta i gminy w skali 1: 25 000- zawierający zamiany, o których mowa w § 2 pkt. 1 i 2 (załącznik nr 3) ;
3) rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy w skali 1: 25 000 - zawierający zamiany, o których mowa w § 2 (załącznik nr 3).

§ 4. Ponadto załącznikami do uchwały są :

1) załącznik nr 4 – rozstrzygający o sposobie rozpatrzenia uwag;
2) załącznik nr 5– zawierający dane przestrzenne.

§ 5. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Zabłudowa.

§ 6. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady

Antonina Kuna

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XXXVII.300.2022
Rady Miejskiej w Zabłudowie
z dnia 1 lipca 2022 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZABŁUDÓW

ZABŁUDÓW 2005/2011/2013/2017/2018/2019/2022

Opracowanie zostało wykonane

na zlecenie Gminy Zabłudów

przez zespół w składzie:

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział** **w opracowaniu**
1.	**Tadeusz Januszewski**	główny projektant
2.	**Jerzy Łukaszyński**	zagadnienia programowe
3.	**Bożena Gajewska**	ochrona i kształtowanie środowiska
4.	**Jan Kruszewski**	komunikacja
5.	**Czesława Kruszewska**	zaopatrzenie w wodę, usuwanie nieczystości
6.	**Elżbieta Kępska**	elektroenergetyka, gospodarka cieplna, gaz, telekomunikacja
7.	**Wojciech Kruszewski**	zagadnienia przestrzenne
8.	**Paweł Babul**	zagadnienia przestrzenne i opracowanie graficzne
9.	**Katarzyna Szczerbińska**	opracowanie techniczne

Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr V/35/2011

Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 21 lutego 2011r.

przez zespół w składzie:

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział** **w opracowaniu**
1.	**Jan Citko**	główny projektant
2.	**Grażyna Łaska**	ochrona i kształtowanie środowiska

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział w opracowaniu**
3.	**Jan Kruszewski**	komunikacja
4.	**Elżbieta Kępska**	elektroenergetyka, telekomunikacja
5.	**Agnieszka Czerniawska**	zagadnienia przes-trzenne i opracowanie graficzne

Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr XXIX/264/2017

Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 22 listopada 2017r.

przez zespół w składzie:

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział w opracowaniu**
1.	**Beata Grzegorczyk-Andrejczuk**	główny projektant
2.	**Katarzyna Kowalewska-Sewastianik**	ochrona i kształtowanie środowiska
3.	**Szymon Grzegorczyk**	zagadnienia przestrzenne i opracowanie graficzne

Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr XXX/277/2017

Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 28 grudnia 2017r.

przez zespół w składzie:

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział w opracowaniu**
1.	**Tadeusz Januszewski**	główny projektant
2.	**Piotr Tomasz Piotrowski**	prognoza oddziaływania na środowisko
3.	**Paweł Babul**	opracowanie graficzne

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział w opracowaniu**
4.	**Paweł Januszewski**	opracowanie techniczne

Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr XXXI/290/2018

Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 14 lutego 2018r.

przez zespół w składzie:

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział w opracowaniu**
1.	**Elżbieta Zalewska**	główny projektant
2.	**Grzegorz Zalewski**	
3.	**Anna Bukrym-Zalewska**	

Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr VI/43/2019

Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 26 marca 2019r.

przez zespół w składzie:

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział w opracowaniu**
1.	**Beata Grzegorczyk-Andrejczuk**	główny projektant
2.	**Katarzyna Kowalewska-Sewastianik**	ochrona i kształtowanie środowiska
3.	**Szymon Grzegorczyk**	zagadnienia przestrzenne i opracowanie graficzne

Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr XI/172/2019

Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 24 września 2019r.

przez zespół w składzie:

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział w opracowaniu**

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział** **w opracowaniu**
w zakresie projektowanego cmentarza w Borowikach		
1.	**Beata Grzegorczyk-Andrejczuk**	główny projektant
2.	**Katarzyna Kowalewska-Sewastianik**	ochrona i kształtowanie środowiska
3.	**Szymon Grzegorczyk**	zagadnienia przestrzenne i opracowanie graficzne
w zakresie złoża kruszywa naturalnego RYBOŁY		
	Elżbieta Zalewska	projektant

Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr …

Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 14 lutego 2018r.
przez …zespół w składzie:

Lp.	**Nazwisko i imię**	**Udział w opracowaniu**
1.	**Elżbieta Zalewska**	główny projektant
2.	**Anna Bukrym-Zalewska**	Opracowanie graficzne

Numery odnośników odwołań w tekście odpowiadają kolejnym zmianom:

1. *Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr V/35/2011 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 21 lutego 2011r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*
2. *Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr IX/69/2011 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 30 sierpnia 2011r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*
3. *Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr XXIV/207/2013 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 10 września 2013r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*
4. *Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr XXIX/264/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 22 listopada 2017r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*

5. *Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr XXX/277/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 28 grudnia 2017r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*
6. *Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr XXXI/290/2018 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 14 lutego 2018r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*
7. *Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr VI/43/2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*
8. *Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr XI/72/2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 24 marca 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w związku z realizacją uchwał z dnia 7 września 2018 r.:*
   a) *w zakresie wskazania udokumentowanego złoża piasku RYBOŁY do wydobycia,*
   b) *w zakresie wskazania terenu pod cmentarz grzebalny w Borowikach wraz z jego strefą ochronną.*
9. Zmiany wprowadzone na podstawie Uchwały Nr ... Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia .... 2022 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.

Spis treści

1. Podstawa prawna opracowania .....

2. Przedmiot Studium .....

3. Części składowe Studium ……

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZABŁUDÓW

1. Stan środowiska, w tym rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu oraz inne zagadnienia .....

1.1. Położenie fizyczno-geograficzne i administracyjne gminy oraz struktura użytkowania gruntów .....

1.2. Rzeźba terenu i walory krajobrazu .....

1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne.....

1.4. Wody powierzchniowe i podziemne .....

1.5. Gleby – element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej .....

1.6. Lasy .....

1.7. Warunki klimatyczne .....

1.8. Obszary i obiekty prawnie chronione .....

1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska .....

1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego .....

2. Stan ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony .....

3. Stan krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej .....

3.1. Uwarunkowania historyczne rozwoju osadnictwa i środowiska kulturowego .....

3.2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków .....

3.3. Obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru zabytków .....

3.4. Dobra kultury współczesnej .....

4. Sfera społeczna – warunki życia mieszkańców .....

4.1. Ludność i zasoby pracy .....

4.2. Warunki życia mieszkańców .....

4.3. System osadniczy .....

4.4. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia .....

5. Sfera gospodarcza .....

5.1. Wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej .....

5.2. Gospodarka leśna .....

5.3. Pozarolnicza działalność gospodarcza .....

5.4. Sytuacja finansowa gminy .....

6. Syntetyczna ocena warunków życia mieszkańców i zagospodarowania gminy Zabłudów .....

7. Stan sytemu komunikacji .....

7.1. Sieć drogowa .....

7.2. Kolej .....

7.3. Komunikacja autobusowa .....

7.4. Ocena funkcjonowania komunikacji .....

8. Stan infrastruktury technicznej .....

8.1. Zaopatrzenie w wodę .....

8.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych .....

8.3. Gospodarka odpadami stałymi .....

8.4. Elektroenergetyka .....

8.5. Ciepłownictwo .....

8.6. Gazownictwo .....

8.7. Telekomunikacja .....

9. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy .....

9.1. Problemy i bariery rozwoju gminy .....

9.2. Szanse i możliwości rozwoju gminy .....

10. Zadania służące realizacji celów publicznych .....

10.1. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych .....

10.2. Zadania służące realizacji lokalnych celów publicznych .....

CZĘŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZABŁUDÓW

1. Polityka przestrzenna gminy .....

1.1. Cele i kierunki polityki przestrzennej państwa i województwa na terenie gminy Zabłudów .....

1.2. Cele rozwoju przestrzennego gminy .....

1.3. Kierunki działań i zadania władz samorządowych w celu realizacji polityki przestrzennej gminy .....

1.4. Kierunki rozwoju funkcji gminy oraz jednostek osadniczych .....

1.5. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego .....

1.6. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów .....

1.7. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy .....

1.8. Obszary, na których przewiduje się sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego .....

2. Kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego gminy – realizacja celów rozwoju przestrzennego i polityki przestrzennej gminy .....

2.1. Kierunki i zasady ochrony środowiska, jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego .....

2.2. Kierunki i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej .....

2.3. Kierunki rozwoju infrastruktury społecznej .....

2.4. Kierunki i zasady rozwoju gospodarczego .....

2.5. Kierunki i zasady rozwoju systemu komunikacji .....

2.6. Kierunki i zasady rozwoju systemów infrastruktury technicznej .....

2.6.1 Kierunki i zasady rozwoju systemu zaopatrzenia w wodę .....

2.6.2 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych i wód opadowych .....

2.6.3 Gospodarka odpadami .....

2.6.4. Elektroenergetyka ……..

2.6.5. Ciepłownictwo ……

2.6.6. Gazownictwo ……..

2.6.7. Telekomunikacja …….

3. Obrona cywilna i ochrona przeciwpożarowa ……..

3.1. Obrona cywilna ……

3.2. Ochrona przeciwpożarowa ……..

4. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią

5. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji

WSTĘP

1. Podstawa prawna opracowania

Podstawami prawnymi opracowania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów" są:

a) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, zm. z 2004 r. Nr 6, poz. 41, Nr 141, poz. 1492),

b) uchwała Nr X/56/03 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 29 września 2003 r. o przystąpieniu do opracowania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Zabłudów,

c) umowa o dzieło z dnia 5 kwietnia 2004 r. zawarta między Gminą Zabłudów a Głównym Projektantem „Studium".

2. Przedmiot Studium

Studium uwzględnia następujące zagadnienia zawarte w art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, zm. z 2004 r. Nr 6, poz. 41, Nr 141, poz. 1492):

1. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy przedstawione na rysunku w skali 1: 10 000 oraz zawarte w poszczególnych punktach części tekstowej, wynikające z:
   1) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu (pkt 4, 5, 6, 7, 8),
   2) stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony (pkt 2),
   3) stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (pkt 1 i 3),
   4) stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (pkt 3),
   5) warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia (pkt 4),
   6) zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia (pkt 4.4.),
   7) potrzeb i możliwości rozwoju gminy (pkt 9),
   8) stanu prawnego gruntów (pkt 1.1.),
   9) występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych (pkt 1.8),
   10) występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych (pkt 1.3.),
   11) występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych (pkt 1.3., 1.4.),

12) występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych (pkt 1.3.),

13) stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami (pkt 7 i 8),

14) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych (pkt 10).

2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy przedstawione na rysunku w skali 1: 10 000 oraz zawarte w poszczególnych punktach części tekstowej, tj.:

1) kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów (pkt 1.6.),

2) kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy (pkt 1.7.),

3) obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk (pkt 2.1.),

4) obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (pkt 2.2.),

5) kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej (pkt 2.5., 2.6.),

6) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym (pkt 1.5.),

7) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów rządowych (pkt 1.5.),

8) obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2 oraz obszary przestrzeni publicznej (pkt 1.8.),

9) obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne (pkt 1.8.),

10) kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej (pkt 2.4.),

11) obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych (pkt 1.4. Uwarunkowań),

12) obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny (pkt 1.3. Uwarunkowań);

13) obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz.U. Nr 41, poz. 412 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271) (problem nie dotyczy gminy),

14) obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji (pkt 1.6.),

15) granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych (problem nie dotyczy gminy),

16) inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie (problem nie dotyczy gminy).

3. Części składowe Studium

Na Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów składają się:

a) tekst Studium, zawierający uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów – jako zał. nr 1 do uchwały Rady Miejskiej o uchwaleniu Studium,

b) rysunek Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w skali 1: 10 000 – jako zał. nr 2 do uchwały Rady Miejskiej o uchwaleniu Studium,

c) rysunek Studium kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w skali 1: 10 000 – jako zał. nr 3 do uchwały Rady Miejskiej o uchwaleniu Studium,

d) rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag – jako zał. nr 4 do uchwały Rady Miejskiej o uchwaleniu Studium,

e) uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz synteza ustaleń projektu „Studium”,

f) dokumentacja prac planistycznych.

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZABŁUDÓW

1. Stan środowiska, w tym rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego oraz inne zagadnienia

1.1. Położenie fizyczno-geograficzne i administracyjne gminy oraz struktura użytkowania gruntów

Gmina Zabłudów położona jest w obrębie Wysoczyzny Białostockiej wchodzącej w skład makroregionu fizyczno-geograficznego jakim jest Nizina Północnopodlaska (J. Kondracki, A. Rychling).

W układzie podziału administracyjnego gmina Zabłudów położona jest w południowej części powiatu Białystok i graniczy od północy z gminami Supraśl i Gródek, od wschodu z gminą Michałowo, od południowego-wschodu z gminą Narew, pow. Hajnówka, od południa z gminą Bielsk Podlaski, pow. Bielsk Podlaski, od zachodu z gminą Juchnowiec Kościelny i od północnego zachodu z miastem Białystok.

Strukturę użytkowania gruntów gminy Zabłudów (stan na 20.V.2002 r.) ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 1

Lp.	Wyszczególnienie	Użytkowanie gruntów											
		w granicach administracyjnych gminy						w gospodarstwach indywidualnych według granic administracyjnych					
		Gmina		Miasto		Razem		Gmina		Miasto		Razem	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	Powierzchnia ogólna	3384	00,0	430	00,0	4814	00,0	0825	00,0	76	00,0	1200	00,0
2.	Użytki rolne, w tym:	8920	6,6	170	1,8	0090	7,7	7078	2,0	10	2,4	7388	2,0
2.1.	grunty orne	2104	3,97	95	5,1	3099	5,2	0655	2,4	36	6,1	0891	2,6
2.2.	sady	97	,04		,4	02	,0	96	,2		,6	01	,2
2.3.	łąki	165	2,02	10	,4	275	1,3	985	3,3	9	5,8	033	3,2
2.4.	pastwiska	455	2,97	9	,1	514	2,5	242	3,1	0	,5	262	3,0
3.	lasy i grunty leśne	0490	1,5	87	3,1	0677	0,7	875	3,8	6	2,2	921	3,8
4.	pozostałe grunty	974	1,9	3	,1	047	1,6	72	,2	0	,4	92	,2

Źródło – Rocznik Statystyczny województwa podlaskiego za 2002 r. – WUS 2003 r.

1.2. Rzeźba terenu i walory krajobrazu

Obszar gminy Zabłudów znajduje się w granicach Wysoczyzny Białostockiej, wchodzącej w skład makroregionu fizyczno-geograficznego Nizina Północno-Podlaska. Krajobraz gminy jest zróżnicowany – w części północno-zachodniej jest to krajobraz zurbanizowany, pozostała część gminy należy do rodzaju krajobrazów otwartych, tj. rolno-leśnych i osadniczych.

Obszar gminy jest morfologicznie dość zróżnicowany. , urozmaicony wzgórzami i wałami osadów morenowych, a w części południowej – wałami osadów eolicznych.

Deniwelacje nie przekraczają 20-25 metrów. Najniżej położone tereny występują w dolinie rzeki Narew – 125-130 m n.p.m.

Wschodnia część obszaru gminy oraz tereny przyległe do doliny rzeki Narew to równina sandrowa z rzędnymi wysokościowymi w graniach 145-155 m n.p.m. Na równinie tej bardzo wyraźnie zaznaczają się pojedyncze wzgórza moren czołowych (na terenie Puszczy Knyszyńskiej) i wały wydmowe (okolice wsi Pawły, Laszki).

Część zachodnia, północna i środkowa obszaru gminy to wysoczyzna morenowa, urozmaicona licznymi wzgórzami i pagórami. Rzędne wysokościowe kształtują się w granicach 150-160 m n.p.m., a kulminacje terenu występują na linii Rafałówka-Folwarki Tylwickie ca 180 m n.p.m.

Teren gminy leży w zlewni rzeki Narew. Część wschodnią odwadnia rzeka Płoska z dopływem Bakinówką oraz źródłowy odcinek rzeki Supraśl. Część środkową gminy odwadnia rzeka Narew z dopływami Rudnią, Czarną i Małynką. Rzeki Mieńka, Gniła, Turośnianka i Niewodnica odwadniają zachodnią część gminy. Północną część gminy odwadnia źródłowy odcinek rzeki Białej oraz ciek spod Dojlid.

1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne

1.3.1. Budowa geologiczna

Pod względem tektonicznym obszar gminy Zabłudów znajduje się w obrębie zachodniej części Wyniesienia Mazursko-Suwalskiego, obejmującego obrzeżne strefy platformy wschodnio-europejskiej.

Na krystalicznym cokole platformy zalegają niezgodnie utwory kambru, ordowiku, triasu, jury i kredy. Na rozmytej powierzchni kredy górnej leżą osady trzeciorzędowe i czwartorzędowe.

Na głębokości około 190-210 m występują osady kredy górnej wykształcone w postaci margli, wapieni i gez piaszczystych. Wyżej zalegają utwory trzeciorzędowe. Osady oligoceńskie to głownie piaski kwarcowe przewarstwione mułkami lub iłami piaszczystymi. Miąższość osadów oligoceńskich wynosi maksymalnie około 75 metrów.

Na urozmaiconej morfologicznie powierzchni osadów oligoceńskich leżą w formie izolowanych płatów utworu mioceńskie wykształcone głownie w postaci drobnoziarnistych piasków kwarcowych z wkładkami mułków i iłów.

Nawiercona miąższość osadów mioceńskich nie przekracza 20 m.

Na tak niejednorodnym geologicznie podłożu zalega 190-210 metrowej miąższości kompleks osadów czwartorzędowych. W spągu jest to seria osadów zlodowacenia południowopolskiego reprezentowana przez dwie warstwy wodnolodowcowych piasków różnoziarnistych ze żwirem (2-15 m), jeden lud dwa poziomy gliny zwałowej (15-25 m) oraz 2-7 m miąższości warstwą utworów zastoiskowych (mułki, iły warwowe). Wyżej zalegają osady interglacjału mazowieckiego wykształcone jako piaski i żwiry rzeczne. Występują one fragmentarycznie, wypełniając obniżenia podłoża.

Osady zlodowacenia środkowopolskiego mają największy udział w budowie pokrywy czwartorzędowej gminy.

Stadiał maksymalny reprezentują mułki i iły zastoiskowe o miąższości do 15 m, piaski i żwiry wodnolodowcowe do 8-15 m grubości, gliny zwałowe o miąższości do 45 m oraz ca 25 m warstwa wodnolodowcowych żwirów i piasków ze żwirem. Fragmentarycznie występują osady zastoiskowe.

Leżące wyżej utwory interstadialne to warstwy piasków rzecznych (do 10 m) oraz jeziorne mułki, iły i piaski pylaste (do 5 m miąższości).

Utwory stadiału mazowiecko podlaskiego to poziom piaszczysto-żwirowych utworów fluwioglacjalnych (8-16 m miąższości) ca 28-metrowa warstwa gliny zwałowej, wodnolodowcowe piaski i piaski ze żwirem (do 8 m) oraz 3-6 m miąższości warstwa zastoiskowych piasków pylastych i mułków.

Zalegające wyżej utwory stadiału północno-mazowieckiego budują formy współczesnej rzeźby terenu. Są to dwa poziomy wodnolodowcowych piasków, piasków ze żwirem i żwirów (8-16 m) oraz rozdzielająca je warstwa gliny zwałowej o miąższości do 28 m. Najmłodszym utworami tego stadiału są zastoiskowe mułki i iły warwowe oraz osady lodowcowe i utwory moren czołowych.

Z okresu plejstocen-holocen pochodzą piaski przewiewne (miejscami uformowane w wydmy). Najmłodsze utwory (holoceńskie) to piaski i mady dolin rzecznych, namuły zagłębień bezodpływowych oraz torfy.

1.3.2. Surowce mineralne

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy ściśle wiąże się z utworami czwartorzędowymi.

Bezpośrednio na powierzchni terenu występują gliny zwałowe, utwory lodowcowe, piaski i żwiry fluwioglacjalne oraz osady moren czołowych i utwory zastoiskowe.

Baza surowcowa gminy Zabłudów jest bardzo uboga. W wyniku przeprowadzanych prac poszukiwawczych stwierdzano występowanie na terenie gminy złóż kruszywa naturalnego w rejonach:

- Tatarowce II – złoże kruszywa naturalnego – zasoby 1542 tys. Mg,
- Tatarowce III – złoże kruszywa naturalnego – zasoby 829 tys. Mg,

- Bobrowa – złoże kruszywa naturalnego – zasoby 114 tys. Mg,
- Bobrowa II – złoże kruszywa naturalnego – zasoby 976 tys. Mg,
- Bobrowa III – złoże kruszywa naturalnego – zasoby 1300 tys. Mg.

W 2018 r. zostało udokumentowane złoże piasku RYBOŁY - zasoby 171,58 tys. Mg (dokumentacja geologiczna zatwierdzona decyzją Starosty Powiatu Białostockiego z dnia 26.02.2018 r., znak ŚR.6528.2. 2018).[8]

W 2020 r. zostało udokumentowane złoże piasku Tatarowce IV - 1209,72 tyś. ton (dokumentacja geologiczna zatwierdzona decyzją Marszałka Województwa Podlaskiego znak DIT-III.7427.1.75.2020 z dnia 26 listopada 2020 r.).[9]

Na terenie gminy istnieją lokalne nielegalne punkty eksploatacji surowców mineralnych. Są to głownie osady piaszczysto-żwirowe występujące w obrębie form czołowomorenowych, w utworach lodowcowych i wodnolodowcowych praz osadach rzecznych. Formy występowania kruszywa to najczęściej gniazda i soczewy, zalegające wśród glin zwałowych lub utworów piaszczysto-gliniastych. Surowiec nie jest dobrej jakości, charakteryzuje się dużą zmiennością w uziarnieniu, często jest zagliniony, a lokalnie zawiera również otoczaki i wkładki gliny zwałowej. Lepszą jakością odznaczają się piaski i pospółki eksploatowane z utworów wodnolodowcowych, które są częściowo przemyte.

Kruszywo drobne – piaski, występuje wśród utworów wodnolodowcowych, lodowcowych, czołowomorenowych i rzecznych. Utwory drobnopiaszczyste budują również wały wydmowe występujące w południowej części obszaru gminy. Eksploatacja w tych punktach jest prowadzona dorywczo, zazwyczaj ręcznie. Surowiec używany jest na potrzeby lokalne.

Na terenie gminy brak jest obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych, natomiast występują tereny górnicze, wyznaczone na podstawie przepisów odrębnych (Tatarowce II, Tatarowce III, Bobrowa, Bobrowa II, Bobrowa III).

Materiały źródłowe – „Inwentaryzacja surowców mineralnych stałych na terenie województwa białostockiego – gmina Zabłudów" – Przedsiębiorstwo Geologiczne w Warszawie, Zakład w Warszawie 1992 r. – archiwum Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego.

1.4. Wody powierzchniowe i podziemne

1.4.1. Wody powierzchniowe

a) Hydrografia.

Teren gminy Zabłudów leży w zlewni rzeki Narew, która jest bezpośrednim odbiornikiem wód powierzchniowych z terenu gminy.

[8] Uchwała Nr XI/172/2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w związku z realizacją uchwały Nr XXXIX/357/2018 z dnia 7 września 2018 r.

[9] *Uchwała Nr ……/…./2022 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia ……2022 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*

Sieć hydrograficzna jest dość gęsta. Wszystkie cieki powierzchniowe płyną tutaj w dość wąskich i często silnie zabagnionych, niekiedy również zatorfionych dolinach, słabo zazwyczaj zaznaczających się w morfologii terenu. Znaczne odcinki rzek na terenie gminy Zabłudów są zmeliorowane. Cechą charakterystyczną rzek gminy, oprócz Narwi, jest ich „źródliskowy" charakter, tj. wszystkie rzeki, oprócz Narwi, biorą swój początek na terenie gminy.

Rzeka Małynka, Czarna i Rudnia płyną z północy na południe i odwodniają centralna i południową część gminy. Na terenie gminy jedynie rzeka Czarna uchodzi bezpośrednio do rzeki Narew, płynącej ze wschodu na zachód, która stanowi południową granicę gminy. Dolina Narwi jest tu dość szeroka, w znacznym stopniu zmeliorowana i z licznymi wałami wydmowymi.

Część zachodnią gminy odwodniają źródliskowe odcinki rzek: Mieńki, Gniłej, Turośnianki i Niewodnicy, które płyną ze wschodu na zachód. W większości, zarówno rzeki, jak i ich doliny, są zmeliorowane.

Rzeka Biała i ciek spod Dojlid odwodniają północną część gminy. Odbiornikami wód powierzchniowych w części wschodniej są rzeki: Płoska z dopływem Bakinówką i drobnym ciekami wypływającymi z Puszczy Knyszyńskiej oraz źródłowy odcinek rzeki Supraśl. Część północna i północno-wschodnia gminy należy do zlewni rzeki Supraśl, która jest dopływem Narwi.

b) Wielkości przepływowe rzek.

Przepływy charakterystyczne i spływy jednostkowe w podstawowych przekrojach głównych rzek gminy Zabłudów ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 2

Przekrój	**Pow. zlewni w km^2**	**Przepływy w m^3/sek z**			**Spływ jednostkowy w sek/km^3**		
		NNQ	**SNQ**	**SQ**	**NN**	**SN**	**S**
Narew-Kaniuki	2537,9	1,14	2,0	9,46	0,449	0,788	3,727
Rudnia – ujście do Narwi	85,0	0,0372	0,083	0,343	0,438	0,976	4,035
Małynka – ujście do Narwi	54,0	0,025	0,051	0,216	0,463	0,944	4,00

Z analizy istniejących materiałów wynika, iż zlewnia rzeki Rudni została zaliczona do zlewni charakteryzującej się deficytem wód powierzchniowych. Niewystarczającymi zasobami wód powierzchniowych odznaczają się również zlewnie rzek leżących w dorzeczu Supraśli, tj. Płoska z dopływami. Pozostałą część gminy zajmują zlewnie o wystarczających zasobach wód powierzchniowych. Wielkości zasobów wód powierzchniowych wpływają na

wielkość zasobów wód podziemnych, których zasoby na obszarze gminy Zabłudów są ograniczone – lokalnie dobre.

Źródło – „Uwarunkowania rozwoju województwa białostockiego wynikające z aktualnego stanu gospodarki wodno-ściekowej – J. Staniaszek, Białystok 1986 r.

Występujące niedobory wód powierzchniowych stwarzają konieczność oszczędnego gospodarowania ich zasobami oraz szukania środków poprawy niekorzystnego bilansu wód powierzchniowych, z wykorzystaniem możliwych do zastosowania form małej retencji.

Łączna powierzchnia wód powierzchniowych na terenie gminy wnosi 211,0 ha, co stanowi 0,6% obszaru gminy (średnio w województwie 1,0%).

Przewiduje się:

- budowę lub odbudowę 4 obiektów służących małej retencji
- modernizację 8 budowli na ciekach podstawowych i 13 na obiektach melioracji szczegółowych, służące nawadnianiu.

Pozwoli to na uzyskanie dodatkowej pojemności retencyjnej V – 529,6 tys. m^3 i dodatkowej powierzchni wód otwartych – 48,4 ha.

Dane: Koncepcja budowy i odbudowy obiektów małej retencjo w gminie Zabłudów – BIPROMEL, Warszawa 1996 r.

c) Zagrożenia powodziowe.

Przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest:

– średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat),

– wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat)..

W gminie Zabłudów obszary szczególnego zagrożenia powodzią położone są na rzeką Narew i obejmują południowe krańce obrębów geodezyjnych Cieluszki, Kaniuki i Ryboły oraz nad rzeką Supraśl w północnej części obrębu geodezyjnego Folwarki Tylwickie.

Na rysunkach studium - w uwarunkowaniach i kierunkach naniesiono obszary szczególnego zagrożenia powodzią.[9]

~~Z obliczeń rzędnych zasięgu fali powodziowej dla rzek województwa podlaskiego wynika, że zagrożone falą powodziową na obszarze gminy Zabłudów są tereny położone nad rzeką Narew w miejscowościach: Kaniuki – rzędna fali powodziowej 127,8 m n.p.m. oraz Cieluszki – 128,82 m n.p.m.~~

d) Stan czystości wód powierzchniowych.

Na podstawie badań przeprowadzonych w 2001 r., wody rzeki Narwi na terenie gminy Zabłudów zostały sklasyfikowane jako nie odpowiadające normom (N.O.N.). Wskaźnikiem

[9] *Uchwała Nr ……/…./2022 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia ……2022 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów*

degradującym jakoś wód jest ponadnormatywna wartość chlorofilu „a”, wynikająca z obserwowanych corocznie w zbiorniku „Siemianówka” masowych zakwitów planktonicznych sinic w czasie sezonu wegetacyjnego.

Pozostałe wskaźniki mieszczą się w granicach przyjętych dla I i II klasy.

W pozostałych ciekach wodnych brak jest badań kontrolnych na terenie gminy, przy czym należy podkreślić, że nie obserwuje się tu wpływu zanieczyszczeń ściekowych związanych z działalnością gospodarczą.

1.4.2. Wody podziemne

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują głównie w piaszczysto-żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz w węglanowych utworach kredowych.

Wodonośność utworów kredowych i trzeciorzędowych jest słabo rozpoznana.

Warunki występowania wód podziemnych w obrębie czwartorzędu są bardzo skomplikowane, wynikające przede wszystkim z nieciągłości warstw wodonośnych. Tym niemniej utwory czwartorzędowe stanowią główne źródło ujmowania wód podziemnych dla celów użytkowych na obszarze gminy.

W obrębie tych utworów wyróżnia się kilka poziomów wodonośnych, charakteryzujących się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym.

Wyróżnione poziomy wodonośne to:

- poziom wodonośny, spągowy, (najniższy)
- środkowy poziom wodonośny, międzymorenowy
- przypowierzchniowy poziom wodonośny.

Wody z ujęć czwartorzędowych, a w szczególność z poziomu wodonośnego międzymorenowego są podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę na terenie gminy Zabłudów. Warstwy wodonośne tego poziomu tworzą naprzemianległe z glinami piaski i żwiry, znajdujące się na znacznych głębokościach.

Rzeczywistą głębokość zalegania warstw wodonośnych i ich wydajności przedstawiają wybrane istniejące ujęcia wód podziemnych.

Tabela 3

Lp.	**Miejscowość**	**Użytkownik**	**Głębokość studni w m.**	**Głębokość występowania warstwy wodonośnej w m**	**Wydajność Q-m^3/h**	**Depresja s - m**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
1.	Zabłudów	Ujęcie miejskie, st. Nr 2	40,0	2,0-5,8		

Lp.	Miejscowość	Użytkownik	Głębokość studni w m.	Głębokość występowania warstwy wodonośnej w m	Wydajność Q-m^3/h	Depresja s - m
				17,8-34,0	24,0	5,7
2.	Zabłudów	Ujęcie miejskie, st. Nr 3	36,4	2,30-8,0 21,0-33,5	17,5	13,30
3.	Zabłudów	Ujęcie miejskie, st. Nr 1	40,0	4,8-10,0 26,0-34,0	31,2	16,9
4.	Białostoczek	POM , st. Nr 1	90,0	20-26,8 79-82,2	3,0	18,0
5.	Białostoczek	POM, st. Nr 2	125,0	92-96	25,0	13,6
6.	Ryboły	Ośrodek zdrowia	20,0	3-17	5,6	5,5
7.	Ryboły	st. Nr 1	91,0	7,25-13,4 72,0-88,0	46,0	6,7
8.	Ryboły	st. Nr 2	95,0	4,3-12,5 75,0-90,0		
9.	Folwarki Tylwickie	ZR. Dobrzyniówka	60,0	48,0-58,0	20,4	7,0
10.	Folwarki Tylwickie	Sad owocowy Ignatki	92,0	19-23,0 41-46,5 77-92,0	37,0	24,0
11.	Krasne	Dom dziecka	60,0	2,5-8,0 23,0-27,0 43,0-58,0	25,0	8,0
12.	Pawły	Wodociąg wiejski	94	15,0-18,0 30,0-39,0 45,0-92,0	114,0	9,8
13.	Krynickie	Ujęcie wiejskie, st. Nr 1	115,5	11,8-18,7 58,0-59,0 100,0-111,0	52,0	12,8

Lp.	Miejscowość	Użytkownik	Głębokość studni w m.	Głębokość występowania warstwy wodonośnej w m	Wydajność Q-m^3/h	Depresja s - m
14.	Krynickie	Ujęcie wiejskie, st. Nr 2	112,0	97,0-107,0	38,0	22,0

Pod względem jakości, wody poziomu międzymorenowego charakteryzują się dobrymi warunkami fizyko-chemicznymi i bakteriologicznymi.

Wody poziomu przypowierzchniowego występują w aluwiach rzecznych oraz w utworach wodnolodowcowych. Jako poziomu „użytkowy" występują one przede wszystkim w dolinach rzek Narwi, Ploski, Rudni, Czarnej, Małynki, Mieńki, Gniłej, Turośnianki, Niewodnicy oraz dolinach mniejszych cieków i zagłębień terenowych, a także na terenach wysoczyznowych zbudowanych z piaszczystych utworów pochodzenia wodnolodowcowego.

Głębokość zalegania zwierciadła wody w dolinach rzecznych i zagłębieniach terenowych waha się w granicach 0,1-1,0 m a na obszarach wysoczyznowych do 5-6 m. Stanowią one podstawowe źródło wód w studniach kopalnych. Wody tego poziomu podlegają dużym wahaniom i zależne są od intensywności opadów i roztopów wiosennych. Narażone są one na zanieczyszczenia bakteriologiczne.

Istniejące warunki hydrologiczne gminy Zabłudów kwalifikują się do rejonu o bardzo ograniczonych, lokalnie dobrych, zasobach wód podziemnych (do 2,318 l/sek/km^2).

Zaopatrzenie ludności w dobrą wodę pitną powinno odbywać się w oparciu o ujmowanie wód z poziomu międzymorenowego lub spągowego. Istniejące zasoby wód podziemnych i powierzchniowych w sposób istotny nie powinny ograniczać rozwoju gospodarczego gminy, jednak gospodarowanie wodą powinno być prowadzone w sposób racjonalny i oszczędny.

1.5. Gleby – element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W podziale byłego województwa białostockiego na regiony glebowo-rolnicze obszar gminy Zabłudów w dominującej swej części zaliczany jest do regionu Zabłudowskiego. Jest to region gdzie dominuje rzeźba płaska i niskofalista, z licznymi dolinami i zagłębieniami śródpolnymi. W regionie Zabłudowskim występuje duża mozaika glebowa. Wśród gruntów ornych gleby wytworzone z piasków zajmują ok. 55% powierzchni, a z glin ok. 45%. Jest to region przewagi gleb kompleksów 6 i 7, z dużym udziałem gleb kompleksów 2 i 4, wytworzonych z glin. Znaczny procent gleb w tym regionie ma nieuregulowane stosunki wodne, a część z nich jest kamienista. Wśród użytków zielonych przeważają łąki i pastwiska kompleksu 2z, który stanowią użytki typu grądowego i pobagiennego, średniej jakości.

Północno-wschodnia część gminy znajduje się w regionie Supraskim który charakteryzuje się dużym udziałem lasów (ok. 72%) w strukturze użytkowania gruntów. Użytki rolne to najczęściej enklawy śródleśne oraz towarzyszące lasom w strefie brzeżnej grunty orne, a

także użytki zielone położone w dolinach rzek. Przydatność rolnicza gruntów rolnych w tym regionie jest bardzo niska, przeważają gleby kompleksu 6 i 7.

Południowy fragment gminy należy do regionu Nadnarwiańskiego, obejmującego dolinę Narwi. Przeważają tu użytki zielone kompleksów 2z i 3z oraz siedliska łąkowe.

1.5.1. Waloryzacja przyrodnicza gleb

Pod względem typologicznym gleby gminy Zabłudów nie są dość zróżnicowane. Na obszarze gminy dominują gleby pseudobielicowe (A), gleby piaskowe różnych typów genetycznych (AB) oraaz czarne ziemie (D).

Gleby pseudobielicowe (A) tworzą znaczne zasięgi powierzchniowe i koncentrują się w rejonie wsi Dobrzyniówka – Folwarki Małe _ Folawrki Wielkie. w części północnej i środkowej gminy.

W części środkowej i południowej gminy dominują gleby piaskowe różnych typów genetycznych (AB) z dużym udziałem czarnych ziem (D), a w rejonie wsi Ryboły gleb pseduobielicowych (A).

Częśc północna gminy jest zdominowana przez gleby pseudobielicowe (A) i czarne ziemie (D).

W dolinach rzek, cieków wodnych i obniżeniach terenowych występują gleby murszowo-mineralne, mułowo-torfowe oraz torfowe. Gleby te na terenie gminy zajmują dość znaczne powierzchnie.

1.5.2. Waloryzacja użytkowo-rolnicza gleb

a) Udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych gruntów ornych i użytków zielonych ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne:

Tabela 4

Grunty orne + sady			**Użytki zielone**		
klasa	**ha**	**%**	**klasa**	**ha**	**%**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
I	0	0	I	0	0
II	0	0	II	0	0
III[a]	91	0,6	III	350	4,6
III[b]	1296	8,7			
IV[a]	3855	25,8	IV	3283	43,6
IV[b]	3231	21,6			

V	4462	29,9	V	3146	41,8
VI	1677	11,2	VI	702	9,3
VI Rz	322	2,2	VI Rz	53	0,7
Razem	14934	100,00	Razem	7534	100,0

W 1998 r. użytki rolne w gminie wynosiły 22468 ha, co stanowiło 64,6% ogólnej powierzchni. W roku 2002 powierzchnia użytków zmniejszyła się do 20090 ha, tj. 57,7% ogólnej powierzchni gminy.

b) Kompleksy przydatności rolniczej gleb ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 5

Nr kompleksu	**Nazwa kompleksu**	**ha**	**%**
GRUNTY ORNE			
1	Pszenny bardzo dobry	-	-
2	Pszenny dobry	1808	11,9
3	Pszenny wadliwy	18	0,1
4	Żytni bardzo dobry	4162	27,4
5	Żytni dobry	1506	9,9
6	Żytni słaby	3841	25,2
7	Żytni bardzo słaby	1545	10,2
8	Zbożowo-pastewny mocny	1389	9,1
9	Zbożowo-pastewny słaby	948	6,2
Razem		15217	43,7
UŻYTKI ZIELONE			
1z	Użytki zielone bardzo dobre i dobre	-	-
2z	Użytki zielone średni	3777	53,9
3z	Użytki zielone słabe i bardzo słabe	3224	46,1
Razem		7001	20,1

Razem użytki rolne	22218	63,8
Grunty rolne nieprzydatne	250	0,7
Tereny pozostałe	12346	35,5
Ogólna powierzchnia geodezyjna	34814	100,0

Źródło: Warunki przyrodnicze produkcji rolnej województwa białostockiego I.U. N. G. – Puławy 1988 r.

Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej gleb ściśle wiąże się z przestrzennym występowaniem poszczególnych typów gleb oraz bonitacją, i tak:

- kompleksy 2 i 4 – pszenny doby i żytni bardzo dobry występują zgodnie z rozmieszczeniem gleb typu pseudobielicowego (A),
- kompleks 6 – kompleks żytni słaby odpowiada rozmieszczeniu gleb piaskowych różnych typów genetycznych (AB),
- kompleksy 8 i9 – zbożowo-pastewnymocny i słaby odpowiadają rozmieszczeniu gleb typu czarne ziemie,
- pozostałe kompleksy zajmują niewielkie powierzchnie i nie rzutują na ogólną wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy,
- rozmieszczenie użytków zielonych ściśle wiąże się z układem dolin rzecznych i obniżeń terenowych.

1.5.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Tabela 6

Ocena gleb w punktach					
Bonitacja		**Przydatność rolnicza**		**Wskaźnik syntetyczny jakości**	
Grunty orne	**Użytki zielone**	**Grunty orne**	**Użytki zielone**	**Grunty orne**	**Użytki zielone**
42,3	36,0	51,2	36,2	46,8	36,1

Tabela 7

Wskaźnik bonitacji				**Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej**
Jakości i przydatności rolniczej	**Agroklimatu**	**Warunków wodnych**	**Rzeźby terenu**	

43,3	7,4	3,9	3,1	57,7

Źródło: J.U.N.G. Puławy 1988 r.

Powyższy wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej lokuje gminę Zabłudów w drugiej grupie (wskaźnik 60,0-50,1) gmin województwa podlaskiego. Jest to grupa charakteryzując się dobrymi warunkami glebowymi. Wśród gruntów ornych przeważają gleby wytworzone z glin kompleksów żytniego bardzo dobrego i pszennego dobrego. Korzystnie kształtują się również pozostałe czynniki środowiska przyrodniczego, a więc są to tereny o bardzo dobrych warunkach do rozwoju rolnictwa.

1.5.4. Melioracje

Na terenie gminy Zabłudów, według stanu na dzień 31.12.2003 r., 7200 ha gruntów ornych wymaga melioracji. Zmeliorowanych jest 5306 ha. Jest to zaspokojenie potrzeb melioracji gruntów ornych w 73,7%. 5300 ha użytków zielonych wymaga melioracji, zmeliorowanych jest 4161 ha. Jest to zaspokojenie potrzeb melioracji użytków zielonych w 78,5%.

1.6. Lasy

Według podziału Polski na krainy przyrodniczo-leśne, lasy gminy Zabłudów znajdują się w granicach II Krainy Przyrodniczo-Leśnej, tj. Mazowiecko-Podlaskiej, w 5 Dzielnicy Wysoczyzny Bielsko-Białostockiej.

W podziale administracyjnym województwa lasy gminy Zabłudów należą do trzech nadleśnictw: lasy w części północnej gminy do Nadleśnictwa Dojlidy, lasy Puszczy Knyszyńskiej i centralnej części gminy do Nadleśnictwa Żednia, a lasy w południowej części gminy do Nadleśnictwa Bielsk.

Lesistość gminy Zabłudów przedstawia się jak niżej:

Tabela 8

Ogólna pow. gminy w ha	**Powierzchnia lasów w roku 2002**					**% udział lasów w ogólnej pow. gminy**
	Skarbu Państwa		**prywatne**		**razem ha**	
	ha	%	ha	%		
333384	6753,8	63,25	3923,2	36,74	10677	30,7

Źródło – Rocznik statystyczny województwa podlaskiego za rok 2002 – WUS 2003 r.

Lasy państwowe gospodarstwa leśnego, które zajmują 63,25% ogólnej powierzchni lasów gminy występują w zwartym kompleksie Puszczy Knyszyńskiej w północno-wschodniej części gminy.

Lasy prywatne stanowiące 36,74% ogólnej powierzchni lasów występują w znacznym rozdrobnieniu na pozostałej części gminy zajmując kulminacje terenowe zbudowane z utworów piaszczystych.

W układzie typów siedliskowych lasów na terenie gminy, w tym i Puszczy Knyszyńskiej, dominują siedliska borowe (BMw, Bśw) oraz siedliska losowe (LMśw).

Głównym gatunkiem lasotwórczym na terenie gminy jest „sosna supraska". Gatunkami uzupełniającymi jest świerk, dąb i brzoza.

Wiekowo dominują drzewostany w przedziale wieku 21-30 lat na terenach lasów prywatnych i 51-60 lat na terenie Puszczy Knyszyńskiej.

Na terenie gminy występują lasy ochronne.

- lasy glebochronne
- lasy wodochronne
- lasy chroniące środowisko przyrodnicze

Funkcją gospodarczą lasów państwowych na terenie gminy Zabłudów jest produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego. Podstawą prowadzenia gospodarki w lasach państwowych są Plany Urządzenie Gospodarstwa Leśnego Nadleśnictwc: Bielsk, Dojlidy i Żednia.

Główna funkcja lasów prywatnych to również produkcja surowca drzewnego, przede wszystkim na potrzeby własne właścicieli. Pełnią one jednocześnie funkcję wodo- i glebochronną, krajobrazową oraz ostoję dla dzikiego ptactwa i drobnej zwierzyny. Gospodarka leśna w lasach prywatnych prowadzona jest w oparciu o uproszczone plany urządzania lasów poszczególnych obrębów wsi.

Gmina posiada opracowane granice polno-leśne, uwzględnione w Studium.

Lasy na terenie gminy Zabłudów, na podstawie obserwacji stałych powierzchni monitoringu biologicznego, nie są zagrożone szkodliwym oddziaływaniem gazów i pyłów.

1.7. Warunki klimatyczne

W podziale województwa podlaskiego na krainy klimatyczne, obszar gminy Zabłudów zalicza się do Krainy Wysoczyzn Północno-Podlaskich.

Warunki klimatyczne gminy odpowiadają warunkom panującym na terenie Wysoczyzny Białostockiej.

Poniższą charakterystykę klimatu obszaru gminy oparto o dane meteorologiczne ze stacji: Białystok i Zabłudów, zawarte w opracowaniach: S. J. Pióro „Klimat województwa białostockiego" (1973 r.) oraz A. Górniak „Klimat województwa podlaskiego" (2000 r.).

1.7.1. Temperatura

Roczny rozkład temperatury w ºC średnie oraz absolutne maksyma i minima ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 9

Lp.	Stac. met.	Rodzaj obser.	m i e s i ą c e												średnia roczna
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Biały-stok	śr. max. min	-4,3 7,7 -38,4	-4,2 9,9 -30,8	-0,6 17,2 -22,6	7,2 29,3 -6,9	12,9 31,7 -4,3	16,7 32,4 0,7	18,0 36,0 5,3	16,7 34,6 0,8	12,6 30,9 -3,8	7,5 25,4 -11,2	2,2 16,5 -20,7	-1,6 13,8 -23,5	6,9

Początek wegetacji na terenie Wysoczyzny Białostockiej przypada średnio na 10.IV., a koniec na 25.X przy średniej temperaturze 6º. Średni okres bezprzymrozkowy wynosi 155 dni, a średnia data ostatnich przymrozków przypada na 3 maja. Pokrywa śnieżna w Zabłudowie utrzymuje się ponad 90 dni.

1.7.2. Opady atmosferyczne

Średni roczny rozkład opadów atmosferycznych, sumy maksymalne i minimalne oraz wskaźnik opadowy okresu wegetacyjnego przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 10

Lp.	Stacja meteorol.	Rodzaj ob.-ser.	m i e s i ą c e												Średnia roczna	Wskaźnik % v-x
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	Zabłudów	śr. max. min.	33 59 18	35 56 12	30 66 5	40 64 8	53 99 12	63 114 11	70 180 14	76 155 8	50 140 12	42 116	46 83 19	41 91 12		61,1

Ponadto:

- średnia roczna częstotliwość burz – od 9 do 19
- średnia roczna wilgotność względna powietrza utrzymuje się w granicach 82%
- średnie roczne zachmurzenie – 6,9
- ilość dni pochmurnych – 166
- ilość dni pogodnych 26,5

1.7.3. Dynamika powietrza atmosferycznego

Rozkład średniej częstotliwości wiatrów i prędkości w m/sek na poszczególne kierunki oraz częstotliwości cisz za okres obserwacji 1953-1967 ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 11

Stacja meteorol.	**% Vm/sek**	**K i e r u n k i**								**Cisza w %**
		N	**NE**	**E**	**SE**	**S**	**SW**	**W**	**NW**	
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**
Białystok	%	8,9	6,7	8,2	12,3	13,1	17,5	20,4	12,9	12,9
	V	2,9	3,0	3,4	3,7	3,5	3,5	3,5	3,6	

Na terenie Wysoczyzny Białostockiej obserwuje się wyraźną przewagę wiatrów zachodnich (SW, W, N) – 60,8%, wiatry ze wschodu stanowią 27,2% ogólnej częstotliwości wiatrów w skali rok.

Reasumując należy stwierdzić, iż rejon gminy Zabłudów charakteryzuje się mniejszymi spadkami temperatury na wiosnę i w jesieni i nieco większym zachmurzeniem. Niewątpliwie, na warunki klimatu lokalnego gminy ma wpływ kompleks Puszczy Knyszyńskiej oraz dolina rzeki Narwi.

1.8. Obszary i obiekty prawnie chronione

Na obszarze gminy Zabłudów do obszarów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych objętych ochroną prawną należą:

1. Obszar Chronionego Krajobrazu – „Dolina Narwi" – powołany rozporządzeniem Nr 6/98 Wojewody Białostockiego z dnia 20 maja 1998 r. Zakazy obowiązujące na tym obszarze zostały określone w § 5 rozporządzenia Nr 15/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 16 września 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi" (Dz.. Urz. Woj. Podl. Nr 142, poz. 1898).

   Wprowadza się następujące zakazy:

   1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, lęgowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz

wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;

2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego i wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

3) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

4) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;

5) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

6) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;

7) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie o szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakazy, o których mowa wyżej, nie dotyczą:

1) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;

2) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;

3) realizacji inwestycji celu publicznego.

2. Otulina Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej im. prof.. Witolda Sławińskiego, powołanego rozporządzeniem Nr 3/98 Wojewody Białostockiego z dnia 20 maja 1998 r. (Dz. Urz. W. B. Nr 10, poz. 286). Zasady zagospodarowania terenu określonego w w/w Rozporządzeniu zostały zawarte w planie ochrony Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej uchwalonym rozporządzeniem Nr 22/.01 Wojewody Podlaskiego dnia 9 sierpnia 2001 r. (Dz. Urz. W. P. Nr 31, poz. 548) i na terenie gminy Zabłudów dotyczą obszarów dolin rzecznych oznaczonych na rysunku planu w skali 1: 25 000 symbolem literowym D:

a) podstawową sieć dolin rzecznych tworzą:

- dolina rzeki Supraśli – element wieloprzestrzenny systemu przyrodniczego, stanowiący ciąg powiązań przyrodniczych o znaczeniu regionalnym i funkcjach: ekologicznej, bioklimatycznej, krajobrazowej, gospodarczej i turystycznej,

- doliny rzeki Sokołdy, Słoi, Ploski, cieku spod Sofipola, cieku Tartacznego, Pilnicy, Czarnej, Czapielówki, Jałowki, Kulikówki i innych mniejszych cieków wodnych oraz obniżeń terenowych – elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego, stanowiące ciągi przyrodnicze o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych, krajobrazowych i gospodarczych,

b) podstawowe kierunki i zagospodarowania dolin rzecznych to:

- zachowanie funkcji i walorów środowiska ekologicznego,
- ochrona przed zainwestowanie i degradacją sanitarną,

c) w zagospodarowaniu dolin rzecznych obowiązują:

- dotychczasowy sposób użytkowania, jako ciągi naturalnej zieleni łąkowo-pastwiskowej, z lokalnymi skupiskami wysokiej zieleni łęgowej,
- pierwszeństwo sukcesji regeneracyjnej lasu na dawnych łąkach kośnych (obecnie nie użytkowanych) w dolinach rzek, a w przypadku potrzeby ochrony wybranych gatunków i grup roślin oraz cennych zbiorowisk roślinnych lub zwierząt występujących w ich obrębie – stosowanie czynnego zatrzymania sukcesji,
- obejmowanie ochroną szczególną najbardziej cennych części obszarów dolin rzecznych (torfowiska, mokradła, bagna, oczka wodne, itp.),
- utrzymanie ustalonych klas czystości i nienaruszalności przepływów biologicznych rzek,
- utrzymanie dotychczasowego biegu rzek w ich naturalnym korycie, z powodziowym rytmem stosunków wodnych,
- dopuszczenie lokalizacji zbiorników małej retencji wodnej, powyżej 0,5 ha należy sporządzić ocenę oddziaływania na środowisko,
- dopuszczenie eksploatacji torfu leczniczego (borowiny) ze złoża „PODSOKOŁDY” na potrzeby lecznictwa uzdrowiskowego w Supraślu pod warunkiem stosowania formy i metody wydobycia nie zagrażającej istnieniu i funkcjonowaniu przyrody „Surażkowo”,
- zakazy:
  - odprowadzania ścieków sanitarnych (nieczyszczonych i oczyszczonych) w ilości, która nie powala na utrzymanie odpowiedniej (planowanej) klasy czystości wód poszczególnych odbiorników,
  - realizacji obiektów kubaturowych oraz zbiorników i rurociągów do magazynowania i transportu olejów i smarów,
  - zakładania i budowy stacji paliw,
  - lokalizacji wysypisk odpadów stałych i płynnych,

- eksploatacji surowców naturalnych, a w szczególności kruszyw.

d) lokalizację ewentualnego zbiornika retencyjnego na rzece Supraśli lub Sokołdzie oraz ewentualną budowę kanału Narew – Supraśl celem poprawy struktury bilansu wodnego na potrzeby miasta Białegostoku pozostawia się do odrębnego rozstrzygnięcia, o ile faktycznie takie możliwości i konieczność zaistnieją.

Strefa ochronna (otulina) ustalona w rozporządzeniu Nr 3/98 Wojewody Białostockiego z dnia 20 maja 1998 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej im. Profesora Witolda Sławińskiego pełni następujące funkcje:

1) ochrony walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych Parku przed szkodliwym oddziaływanie otoczenia, które określa się jako uciążliwości zewnętrzne,
2) harmonizowania rozwoju osadnictwa i działalności gospodarczej w strefie ochronnej Parku z celami jego utworzenia,
3) łącznika powiązań struktur przyrodniczych Parku ze strukturami regionalnego otoczenia.

Główne uciążliwości i zagrożenia zewnętrzne Parku, których eliminację będzie powodować otulina to:

1) napływ zanieczyszczonego powietrza atmosferycznego,
2) napływ zanieczyszczonych wód powierzchniowych i podziemnych,
3) zmiany stosunków wodnych, a głownie obniżanie się zwierciadła wód gruntowych w wyniku nadmiernych melioracji odwadniających,
4) rozprzestrzenianie się hałasu,
5) bariery antropogeniczne uniemożliwiające naturalną migrację organizmów żywych,
6) obiekty degradujące krajobraz otoczenia Parku i negatywnie wpływające na percepcję wartości estetyczno-wizualnych samego Parku,
7) inne uciążliwości wynikające głownie z funkcjonowania i rozwoju w otoczeniu PKPK miasta Białegostoku, miasta Wasilkowa, miasta Czarna Białostocka, miasta Knyszyna, miasta Zabłudowa, wsi Michałowo i wsi Gródek, a w perspektywie lotniska regionalnego w Topolanach.

Zasady gospodarki w strefie ochronnej (otulinie)

W strefie ochronnej PKPK dopuszcza się rozwój osadnictwa, rolnictwa, gospodarki leśnej i turystycznej pod warunkiem, że nie będzie ona zagrażała zachowaniu wartości przyrodniczych Parku.

1) w obrębie strefy ochronnej (otuliny) wydziela się trzy podstawowe obszary, odmienne z uwagi na ochronę Parku, dla których określa się następujące zasady zagospodarowania:

   obszar leśny – oznaczony na mapie symbolem O1, obejmujący południowo-wschodnią część otuliny, w którym obowiązują:

   - zakaz prowadzenia działalności mogących negatywnie oddziaływać na jakość wód, głownie rzeki Supraśl i Ploski, zasilających Park,
   - zachowanie istniejących kompleksów leśnych zapewniających ciągłość przestrzenną powiązań ekologicznych z Parkiem,
   - przystosowanie terenów leśnych do użytkowania rekreacyjnego,
   - zachowanie wykształconej struktury sieci osadniczej rejonu Bobrowa i Waliły z jednoczesnym ograniczaniem negatywnego oddziaływania na wartości Parku ze strony intensyfikacji użytkowania i zagospodarowania tych terenów.

2) w zakresie działalności produkcyjnej, w tym eksploatacji kruszywa, ustala się:

   a) zakaz lokalizacji nowych obiektów produkcyjnych (przemysłowych i rolniczych), z wyjątkiem eksploatacji kruszywa, oraz zakaz prowadzenia działalności mogącej negatywnie oddziaływać na środowisko Parku,

   b) wymóg wykonywania ocen oddziaływania na środowisko dla lokalizowanych obiektów prowadzących działalność mogącą zagrażać lub stwarzać uciążliwości dla środowiska Parku: w przypadku stwierdzenia negatywnego wpływu działalności obiektów istniejących na środowisko parku należy zobowiązać właścicieli obiektów do wyeliminowania tych zagrożeń i uciążliwości,

   c) możliwości eksploatacji złóż surowców mineralnych eksploatowanych zgodnie z wymogami formalnoprawnymi do czasu wygaśnięcia zezwoleń,

   d) dopuszczenie eksploatacji lub wznowienie eksploatacji złóż udokumentowanych, pod warunkiem uzyskania pozytywnej oceny wpływu na środowisko, w szczególności na środowisko PKPK,

   e) obowiązuje wyłączenie z eksploatacji i zrekultywowanie złóż eksploatowanych bez zezwolenia.

3) w zakresie rozwoju i funkcjonowania turystyki ustala się:

   a) zakaz rozwoju turystyki i wypoczynku w otulinie w sposób mogących powodować naruszanie wartościowych elementów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych Parku,

b) preferencje w całej otulinie dla rozwoju turystki krajoznawczej i specjalistycznej oraz rekreacji codziennej i świątecznej, tj. wędrówek pieszych, rowerowych i konnych, narciarstwa, lokalnie sportów wodnych i wędkarstwa oraz agroturystyki,

c) możliwość rozwoju w całej otulinie urządzeń wypoczynku pobytowego, urlopo-wakacyjnego i weekendowego oraz wypoczynku w budownictwie letniskowych, pod warunkiem spełnienia wymogów sanitarnych i ochronnych,

d) zasadę lokalizacji obiektów rekreacyjnych głównie w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącej zabudowy lub w formie zespołów rekreacyjnych , jednoczesnym ich wyposażeniem w niezbędną infrastrukturę techniczną, służącą ochronie przyrody.

3. Pomniki przyrody:

1) miejscowość Pawły – wiąz szypułkowy – uznany za pomnik przyrody Rozporządzeniem Nr 10/96 Wojewody Białostockiego z dnia 29.11.1996 r. (Dz. Urz. W.B. Nr 38, poz. 137) – nr ewidencyjny 493,

2) Kolonia Rafałowka 109 – dąb szypułkowy – uznany za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17.11.1994 r. (Dz. Urz. W.B. Nr 18, poz. 93) – nr ewidencyjny 1146,

3) Kolonia Rafałowka 109 – lipa drobnolistna – uznany za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17.11.1994 r. (Dz. Urz. W.B. Nr 18, poz. 93) – nr ewidencyjny 1147,

4) Majówka – grupa drzew (4 modrzewie europejskie) – uznane za pomniki przyrody rozporządzeniem Nr 34/99 Wojewody Podlaskiego z dnia 17.10.1999 r. (Dz. Urz. W.P. Nr 33, poz. 521).

1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska

Obszar gminy Zabłudów charakteryzuje się stosunkowo niewielkim stopniem przekształcenia środowiska przyrodniczego.

Źródła powstawania zagrożeń i konfliktów ze środowiskiem przyrodniczym wynikają głównie z:

- rozwoju i funkcjonowania ośrodka gminnego i innych większych jednostek osadniczych,
- urbanizacji strefy podmiejskiej Białegostoku,
- intensyfikacji rolnictwa – nawożenie i chemiczna ochrona roślin,
- natężenia ruchu i transportu komunikacyjnego.

1.9.1. Zagrożenia wód powierzchniowych

Stan zanieczyszczeń wód powierzchniowych został omówiony w pkt 1.4.1. niniejszego tekstu.

Potencjalne zagrożenie zarówno dla wód powierzchniowych jak i gruntowych może stanowić brak oczyszczalni ścieków w rejonie grupowego zwodociągowania wsi, gdzie często obserwuje się odprowadzanie ścieków komunalno-bytowych bezpośrednio do cieków wodnych.

Na stan czystości wód może także negatywnie wpływać działalność związana z produkcją rolną, a zwłaszcza nadmierne stosowanie nawozów sztucznych i środków chemicznej ochrony roślin.

Zagrożenie dla wód, a zwłaszcza wód podziemnych stanowi również nieprawidłowa utylizacja odpadów, a w szczególności tych odpadów, które zawierają różnego rodzaju niebezpieczne związki toksyczne.

1.9.2. Zagrożenia powietrza atmosferycznego

Gmina Zabłudów charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym.

Średnie roczne stężenia badanych zanieczyszczeń atmosferycznych w latach 2000-2001 przez Wojewódzkich Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku było dużo niższe od wartości dopuszczalnych. Głównymi źródłami zanieczyszczenia atmosferycznego są kotłownie lokalne i paleniska indywidualne oraz transport samochodowy.

W strukturze zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego dominują zanieczyszczenia pyłowe i gazowe pochodzące głównie z procesów energetycznego spalania paliw stałych, tj. węgla kamiennego, koksu i drewna.

Aktualnie zanieczyszczenia dwutlenkiem azotu i ołowiem wzdłuż tras komunikacyjnych są znikome i nie stwarzają zagrożenia dla środowiska. Tym niemniej, w przypadku nasilenia (wzrostu) ruchu samochodowego (dotyczy to głównie drogi krajowej Nr 19 i Nr 65 – mimo że jest poza granicami gminy) może nastąpić pewne zagrożenie dla bydła wypasanego w pobliżu tych dróg oraz uprawy warzyw, a na terenach zabudowanych może zagrażać zdrowi ludzi.

W związku z powyższym, należy dążyć do zmniejszenia emisji pyłów i gazów m.in. poprzez:

- modernizację i budowę instalacji odsiarczająco-odpylających,
- modernizację lub likwidację kotłowni węglowych i palenisk indywidualnych, przechodząc na gaz ziemny lub olej opałowy lekki,
- poprawę układów komunikacyjnych z jednoczesnym utrzymaniem dobrego stanu nawierzchni dróg.

Należy także odnotować, że ocena sytuacji radiologicznej w oparciu o wyniki pomiarów stężeń okresowych przez specjalistyczne jednostki, nie wykazała żadnych zagrożeń dla środowiska i ludzi na terenie gminy.

1.9.3. Zagrożenie hałasem i wibracjami oraz elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizujacym

a) Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku zostały określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska.

Główne źródło hałasu stanowi zazwyczaj przemysł i komunikacja samochodowa.

Pewne lokalne uciążliwości w tym zakresie mogą wynikać z funkcjonowania istniejących drobnych zakładów przemysłowych oraz usługowych działających na podstawie wpisu do ewidencji zakładów prowadzących działalność gospodarczą. W takich przypadkach należy przestrzegać zasadę, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne natężenie nie mogą wykraczać poza obręb działki, na której są wytwarzane.

Wzrastające natężenie ruchu kołowego powoduje także przyrost poziomów hałasu komunikacyjnego. Dlatego też w celu ograniczenia ewentualnych uciążliwości wynikających z nadmiernego hałasu komunikacyjnego należy dążyć m.in. do budowy obwodnic, utrzymania dobrej nawierzchni dróg i ulicy, dobrej organizacji ruchu, itp.

b) Na obszarze gminy Zabłudów głównym urządzeniem wytwarzającym elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące szkodliwe dla ludzi i środowiska jest napowietrzna linia elektroenergetyczna WN 110 kV.

1.9.4. Zagrożenia powierzchni ziemi i innych elementów środowiska przyrodniczego

a) Zagrożenia spowodowane eksploatacją surowców mineralnych.

Powierzchniowa degradacja i dewastacja terenów, a zwłaszcza rzeźby terenu związana jest głównie z eksploatacją surowców mineralnych.

Wielkość i zakres eksploatacji surowców mineralnych szczegółowo omówiono w pkt. 1.3.2. niniejszego tekstu.

Ponadto w zależności od głębokości eksploatacji surowców oraz sposobów ich wydobywania (np. sprzętem mechanicznym) istnieje możliwość zakłócenia układu wód wgłębnych oraz ich chemicznego zanieczyszczenia (smary, oleje itp.)

b) Zagrożenie odpadami.

Jednym z poważnych zagrożeń i degradacji środowiska są odpady komunalne i przemysłowe. Odpady, a w szczególności te, które nie są odpowiednio składowane (utylizowane) na wysypisku wywierają negatywny wpływ na stan środowiska przyrodniczego, głównie w formie skażenia wody, gleby, powietrza, niszczenia walorów krajobrazowych łącznie z wyłączeniem z użytkowania określonych terenów rolnych lub leśnych.

Odpady stałe składowane są na gminnym wysypisku śmieci położonym na gruntach miasta Zabłudowa o pow. 4,5 ha – pojemność 12 500 m^3; wykorzystanie – 5% - do modernizacji.

Zagrożenie stanowi zamknięte w roku 2003 r. dotychczasowe wysypisko śmieci położone na działce nr 42/1 przy drodze Zabłudów – Krynickie, o pow. 1,2 ha. Teren te przewidziany jest do rekultywacji.

Ponadto na terenie gminy, we wsi Folwarki Tylwickie (gospodarstwo W. Kuleszy) istnieje nieczynny (1983-1998) mogilnik na chemikalia i opakowania po środkach ochrony roślin – są to trzy zbiorniki w kręgach betonowych o łącznej pojemności 12 m^3. Na terenie gminy funkcjonują także nielegalne wysypiska wiejskie. Zajmują one przeważnie wyrobiska poeksploatacyjne, ale również występują na skrajach lasów, w zagajnikach i w przydrożnych rowach.

Zagrożenia odpadami wynikają także z faktu, że na przedmiotowe wysypiska trafiają różne substancje niebezpieczne codziennego użytku np. leki, środki owadobójcze, baterie, lampy rtęciowe, rozpuszczalniki, smary, metale ciężkie, itp. Celem uniknięcia takich zagrożeń niezbędny jest rozdzielczy system gromadzenia odpadów.

We wsiach zwodociągowanych brak jest kanalizacji sanitarnych, w tym małych oczyszczalni ścieków, co w konsekwencji może doprowadzić do zanieczyszczenia zarówno wód powierzchniowych, jak i podziemnych. W związki z powyższym, czasowo nieczystości płynne (ścieki) powinny być unieszkodliwiane poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach, a następnie wywożone do punktu zlewnego oczyszczalni komunalnej w Zabłudowie

Na terenie gminy funkcjonują lokalne oczyszczalnie ścieków:

- Białostoczek – oczyszczalnia komunalna,
- Ryboły – oczyszczalnia przyzakładowa ARGO-DRÓB,
- Dobrzyniówka – oczyszczalnia komunalna Sp. Mieszkaniowa „Krokus”,
- Bobrowa – oczyszczalnia komunalna Zespół Hotelarski „Bobrowa Dolina”.

1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego

1.10.1. Podstawowa struktura funkcjonalno – przyrodnicza gminy

W strukturze obszaru gminy istotną rolę odgrywają jej przyrodnicze struktury funkcjonalno-przestrzenne tworzące tzw. system ekologiczny gminy.

Do głównych obszarów (struktur) sytemu ekologicznego gminy należą:

a) doliny rzek:

- dolina Narwi – wieloprzestrzenny element ekosystemu przyrodniczego o znaczeniu ponadlokalnym, ujęta w koncepcji Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 (obszar specjalnej ochrony ptaków „Dolina Górnej Narwi” oraz specjalny obszar ochrony siedlisk „Dolina Górnej Narwi”), o funkcjach: ekologicznej, bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej,
- pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych, a w szczególności: Małynki, Czarnej, Rudni, Gniłej, Mieńki, Turośnianki, Niewdonicy, Białej, Ploski oraz Bakinówki i obniżenia terenowe, stanowią drobnoprzestrzenny element systemu przyrodniczego

o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznej, krajobrazowej, gospodarczej i rekreacyjnej.

Szczegółowa charakterystyka i znaczenie w/w elementów została przedstawiona w pkt 1.4.1. niniejszego tekstu.

b) kompleksy leśne:

- Puszcza Knyszyńska – wieloprzestrzenny element ekosystemu przyrodniczego o znaczeniu ponadlokalnym, ujęta w koncepcji Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 (obszar specjalnej ochrony ptaków „Puszcza Knyszyńska" oraz specjalny obszar ochrony siedlisk „Puszcza Knyszyńska"), o funkcjach: ekologicznej, naukowo-dydaktycznej, bioklimatycznej, gospodarczej, krajobrazowej i rekreacyjnej,
- pozostałe kompleksy leśne, jako elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznej, gospodarczej i krajobrazowej.

W większości lasy te w powiązaniu z ciągami ekologicznymi ekosystemu dolin rzecznych zachowują układ ciągłości przestrzennej systemu. Szczegółowa charakterystyka i znaczenie w/w elementów została zawarta w pkt 1.6. niniejszych uwarunkowań.

c) Elementami wspomagającymi i współdziałającymi w zakresie funkcjonowania systemu ekologicznego gminy są tereny otwarte o charakterze rolno-osadniczym, głównie tereny upraw polowych.

d) Podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego gminy jest zachowanie walorów i funkcjonalności w/w struktur środowiska przyrodniczego z jednoczesnym zapewnieniem możliwości jego właściwego funkcjonowania.

W związku z powyższym obszary systemu ekologicznego (strefy ekologicznej) gminy podlegać powinny ochronie przed zainwestowaniem i degradacją, głównie sanitarną.

e) Wszystkie pozostałe obszary, tj. poza obszarami systemu przyrodniczego (terenami otwartymi) posiadają warunki abiotyczne do rozwoju różnych form osadnictwa i zabudowy. Przy czym należy podkreślić, że są to zarazem obszary o podstawowych wartościach rolniczej przestrzeni produkcyjnej stwarzające odpowiednie warunki do rozwoju określonych form gospodarki żywnościowej.

1.10.2. Główne wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

1) Utrzymanie wartości i walorów terenów aktywnych biologicznie tworzących system ekologiczny w strukturze przestrzennej obszaru gminy.

2) Zachowanie naturalności i ciągłości terenów systemu ekologicznego jako warunku niekolizyjnego ich funkcjonowania z rozwojem zainwestowania gminy.

3) Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności ujęć wód komunalnych oraz wód rzeki Narwi, Małynki, Czarnej, Rudni, Gniłej, Mieńki, Turośnianki, Niewolnicy Białej, Ploski i Bakinówki przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i nadmierną eksploatacją – stosownie do ustalonych klas czystości i nienaruszalności przepływów biologicznych rzek.

   Przy czym wnioskuje się także o potrzebę:

   - skutecznego rozwiązywania unieszkodliwiania ścieków w rejonach grupowego zwodociągowania wsi,
   - poprawy dyspozycyjności wód w elementarnych zlewniach obszaru gminy.

4) Radykalne ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery pochodzących ze źródeł energetycznych i zakładów przemysłowych oraz komunikacji.

5) Ochrona zabudowy i walorów przyrodniczych przed negatywnym wpływem różnego rodzaju zanieczyszczeń atmosferycznych - stosownie do obowiązujących norm państwowych.

   Zmniejszenie emisji energetycznych można będzie osiągnąć poprzez m.in. gazyfikację gminy.

6) Niwelacja zagrożeń hałasem oraz promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym, głównie w obszarach stałego zamieszkania ludzi.

7) Zabezpieczenie i ochrona przed ewentualnymi nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska (N.Z.Ś.) terenów przyległych do: drogi Białystok – Siemiatycze, drogi Białystok – Bobrowniki, linii kolejowej Białystok – Zubki oraz gazociągu „Jamał".

8) Ochrona i racjonalne gospodarowanie rolniczą przestrzenią produkcyjną, a w tym ochrona przed:

   - zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
   - nieuzasadnionym przeznaczaniem wartościowych gruntów na cele inne niż rolnicze,
   - negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.

Preferowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego zapewniającego produkcję „zdrowej żywności".

Powyższe wnioski powinny być uwzględniane przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. Stan ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony

Ład przestrzenny polega na zsynchronizowaniu efektów działalności człowieka ze środowiskiem naturalnym, w którym on funkcjonuje.

Aktualna tendencja szybko postępujących przekształceń przestrzeni wymaga opanowania wyników tych przekształceń, by one nie prowadziły do degradacji środowiska kulturowego gminy.

Szczególnie wyraźne przekształcenia przestrzeni występują pod wpływem przemysłu i eksploatacji surowców. Elementy te w gminie, jak dotychczas, nie spowodowały zakłócenia ładu przestrzennego.

Równie istotnym elementem i motorem przekształceń przestrzeni w gminie jest rozwijająca się i przekształcająca się sieć osiedleńcza, wraz ze wszystkim jej konsekwencjami w postaci, np. dezintegracji krajobrazu, w którym obok siebie występują elementy o różnej funkcji, formie i standardzie wyposażenia.

Jednocześnie, nieustannie zmniejsza się powierzchnia uprawowa na korzyść powierzchni zabudowanej i urządzonej w związku z potrzebami przemysłu, usług i mieszkalnictwa nierolniczego.

Na zmiany przestrzenne w gminie Zabłudów ma wpływ wiele czynników, które powodują różne formy przekształceń. Są to:

- rozwój komunikacji,
- rozwój urbanizacji na terenach przyległych do miasta Białegostoku,
- zmiany demograficzne (ubytek ludności na terenach wiejskich położonych na obrzeżach gminy i wzrost ludności na terenach położonych w pobliżu miasta Białegostoku oraz w Zabłudowie raz, a także zmiany jej struktury zawodowej),
- ubytek liczby gospodarstw rolnych,
- powiększanie się gospodarstw rolnych.

Pod względem przestrzennym zmiany te wiążą się z typowym dla gminy usytuowaniem zabudowy wzdłuż dróg, przy czym ludność zatrudniona poza rolnictwem buduje zwykle domy z niewielkim zapleczem gospodarczym, zaś w starych zagrodach wznoszone są w pierwszej kolejności domy mieszkalne, niewiele inwestując w budynki gospodarcze. Siedliska rolnicze w części mieszkalnej upodobniają się do zabudowy ludności rolniczej.

Czynnikiem wpływającym bezpośrednio na formy przestrzenne w gminie są przede wszystkim istniejące szlaki komunikacyjne (droga krajowa Nr 19, droga wojewódzka Nr 685 i drogi powiatowe), które przyciągają zabudowę porządkując ją w formie łańcuchowej obudowy dróg lub formując ją prostopadle do tych dróg.

Oprócz istniejącej już zabudowy, równie silne oddziaływanie na zmiany w przestrzeni mają przyszłościowe zamierzenia ulepszenia dróg, szczególnie drogi krajowej nr 19, co spowodowało już liczne zamierzenia lokalizacyjne wzdłuż tej drogi.

Podstawowym narzędziem służącym do ochrony ładu przestrzennego w gminie są obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w postaci dokonanych w poprzednich latach zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego

miasta Zabłudowa, gminy Zabłudów oraz miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego wsi Dojlidy Górne, które straciły ważność z dniem 1 stycznia 2004 r. Są to następujące plany wprowadzone uchwałami Rady Miejskiej:

a) uchwała Nr XXI/123/96 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 28 sierpnia 1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Zabłudowa (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 28, poz. 98),

b) uchwała Nr X/51/99 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 30 sierpnia 1999 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Zabłudów (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 31, poz. 498),

c) uchwała Nr XXI/114/2000 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Zabłudów (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2001 r. Nr 2, poz. 21),

d) uchwała Nr XXXVI/194/02 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 28 sierpnia 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Zabłudów (Dz. Urz. Woj. Podl. nr 54, poz. 1220),

e) uchwała Nr XXXII/189/97 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 29 września 1997 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 20, poz. 90),

f) uchwała Nr X/52/99 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 30 sierpnia 1999 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 31, poz. 499),

g) uchwała Nr XXVII/140/01 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 25 maja 2001 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 21, poz. 364),

h) uchwała Nr XXXVII/206/02 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 25 września 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 65, poz. 1377),

i) uchwała Nr XXXVII/207/02 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 25 września 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 65, poz. 1378),

j) uchwała Nr XXI/115/2000 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego budownictwa jednorodzinnego we wsi Dojlidy Górne (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2001 r. Nr 2, poz. 22),

k) uchwała Nr XXXVII/208/02 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 25 września 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego

budownictwa jednorodzinnego we wsi Dojlidy Górne (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 65, poz. 1379).

Ponadto, opracowywane Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Zabłudów będzie narzędziem kształtowania przestrzeni dla obszaru całej gminy.

3. Stan krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Krajobraz kulturowy stanowi wyraz gospodarczej działalności człowieka.

„Gdy zmiany wprowadzone w krajobrazie przez człowieka posunięte są na tyle, iż trwałe jego istnienie może być utrzymywane tylko dzięki stałym zabiegom człowieka, mamy do czynienia z krajobrazem kulturowym. Występuje on w dwóch głównych typach jako:

- krajobraz kulturowy harmonijny, „...jeśli sposób jego użytkowania jest dostosowany do charakteru środowiska przyrodniczego i geograficznego oraz zgodny z prawami nimi rządzącymi";

- krajobraz kulturowy zdegenerowany, powstający wtedy, gdy człowiek „...przez nowe czynności gospodarcze w wyniku nieświadomości lub chęci nadmiernych korzyści naruszy naturalną równowagę składników fizjocenozy, wywołując trwałe, progresywnie postępujące, niekorzystne zmiany". Zmiany te, niekorzystne dla naturalnego środowiska, rzutują negatywnie na gospodarkę człowieka, a jednocześnie stanowią z reguły oszpecenie krajobrazu.

Oba typy krajobrazu mogą występować w formach jako krajobraz uprawowy, miejski, zurbanizowany i przemysłowy".[*]

W gminie Zabłudów występują różne formy krajobrazu kulturowego:

- do krajobrazu miejskiego zalicza się obszar miasta Zabłudowa i wsi Kolonia Zabłudów,
- do krajobrazu zurbanizowanego i urbanizującego się zalicza się obszar miejscowości: Dojlidy Górne, Kolonia Dojlidy, Zagórki, Kolonia Zagórki, Halickie, Kolonia Halickie, Kuriany i Kolonia Kuriany,
- do krajobrazu harmonijno-uprawowego się zalicza się pozostały obszar gminy, gdzie nie nastąpił jeszcze proces degradacji krajobrazu, choć występują obszary wyraźnej ingerencji człowieka, co spowodowało punktową degradację krajobrazu harmonijnego, np. część wsi Ryboły, kopalnie kruszywa, itp.

Krajobraz kulturowy gminy powstał w wyniku rozwoju cywilizacji rolniczej.

Wsie na terenie gminy to głownie wsie typu łanowego z łańcuchową, wyciągniętą wzdłuż dróg zabudową i długimi, rozchodzącymi się od nich łanami pól.

[*] Janusz Bogdanowski, Maria Łuczyńska-Bruzda, Zygmunt Novák „Architektura Krajobrazu" Państwowe Wydawnictwo Naukowe Warszawa – Kraków 1981 (Wydanie trzecie).

Przekształcenia gospodarcze krajobrazu kulturowego dokonywane przez człowieka w przeszłości, jak i obecnie, spowodowały przemiany estetyczne niektórych części gminy w postaci ukształtowania elementów ładu krajobrazowego innego niż naturalny, w postaci obszarów i obiektów uznanych dziś za zabytkowe, tj. obiektów architektury sakralnej i świeckiej, parków podworskich oraz cmentarzy, a także obiektów o wartościach kulturowych.

3.1. Uwarunkowania historyczne rozwoju osadnictwa i środowiska kulturowego.

Zabłudów to niewielka miejscowość malowniczo położona na Podlasiu, na Wysoczyźnie Białostockiej nad rzeką Rudnią. Jego bogata 500-letnia tradycja przez wieki kształtowana była przez różne kraje i kultury, na pograniczu których leżało miasto.

Przed rokiem 1483 król Kazimierz Jagiellończyk nadał swemu marszałkowi Iwanowi Chodkiewiczowi tereny ciągnące się od rzek Czarnej i Młynki, czyli od wsi należących do włości bielskiej i suraskiej, po rzekę Płoskę. Pod koniec XV i na początku XVI w. na terenie zasiedlanej puszczy Błudów, rozciągającej się pomiędzy rzeką Narew i Supraśl zaczęły tworzyć się liczne wsie. Spadek po Iwanie Chodkiewiczu odziedziczył jego syn Aleksander.

Administrowanie spadkiem, przerwane czasową konfiskatą, będącą konsekwencją niefortunnie ulokowanych sympatii politycznych nowego właściciela Zabłudowa (Aleksander był bowiem stronnikiem Michała Glińskiego – zdrajcy zbiegłego do Moskwy) zostało przywrócone 16 III 1512 r. przez króla Zygmunt I Starego, który nadał Aleksandrowi Chodkiewiczowi *22 służby w trzech osadach*. Dokument wydany przez Zygmunta I Starego w Krakowie 3 IV 1525 r. potwierdził nadanie Iwanowi Chodkiewiczowi puszczy Błudów, 22 służb w powiatach bielskim i suraskim, nakazując ponadto Olbrachtowi Gasztołdowi, wojewodzie wileńskiemu, wytyczenie granic dóbr chodkiewiczowskich i przekazanie ich w posiadanie Aleksandrowi Chodkiewiczowi. W dokumencie wymieniono także istniejące już wsie: Borowicze, Janowicze, Koźliki, Kudrycze, Pustochwały, Spasynki, Zaniewicze i Żuki.

W 1549 r. Aleksander Chodkiewicz zmarł, pozostawiając dobra zabłudowskie trzem swoim synom: Hieronimowi, Jerzemu i Grzegorzowi.

Twórcą miasta Zabłudowa i jego urbanistycznego kształtu był Grzegorz Chodkiewicz.

Zabłudów otrzymał prawa miejskie dopiero w połowie XVI wieku.Lokacja miasta na prawie magdeburskim w 1553 r. zbiegła się w czasie z tworzeniem centralnej rezydencji Zygmunta II Augusta w Knyszynie, gdzie pierwszym starostą był właśnie Aleksander Chodkiewicz.

Bliskość rezydencji królewskiej miała zapewne wpływ na uświetnienie wyglądu i funkcjonalność nowo powstałego miasta.

Dziełem Grzegorza Chodkiewicza było zagospodarowanie przestrzenne miasta. Siedzibę dworską (dwór istniał już w 1550 r.) oddzielały od miasta rzeka i staw. Dość spory - jak na ówczesne czasy - rynek kształtem zbliżony był do kwadratu; w jego krańcach wyznaczono pary ulic wychodzące z każdego rogu, które zbiegały się pod kątem prostym. We wschodniej

części rynku usytuowano kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP. Ze względu na fakt osiedlania się we włościach zabłudowskich ludności ruskiej Grzegorz Chodkiewicz ufundował w 1567 r. cerkiew pod wezwaniem Uśpienia i św. Mikołaja. W tym samym roku Chodkiewicz założył szpital – przytułek dla ubogich wyznawców obu religii, oraz ustanowił bakałarza do prowadzenia szkoły.

Akt nadania praw miejskich zezwalał także na odbywanie jarmarku w dzień święta Wniebowzięcia NMP oraz cotygodniowych targów.

Zaprojektowany w XVI wieku zabłudowski rynek i przylegająca do niego prostokątna sieć ulic zachowały swój niezmieniony układ do dnia dzisiejszego.

W 1568 w Zabłudowie usytuowano jedną z pierwszych drukarni na Grodzieńszczyźnie. Decyzją Grzegorza Chodkiewicza zostali sprowadzeni z Moskwy dwaj drukarze: Iwan Fiodorow i Piotr Mścisławiec. Osiedlenie się drukarzy w dobrach zabłudowskich zostało dodatkowo umocowane nadaniem im wsi Rafałówka.

W latach 1569–1570 w Zabłudowie drukowano Psałterz i Ewangelię Pouczającą. Drukarnia zaprzestała swej działalności w 1572 r., kiedy to Fidorow opuścił miasto i przeniósł się do Lwowa. W końcu XVI w. drukarnia została przeniesiona do Supraśla.

Drogą dziedziczenia miasto przeszło w posiadanie Paców, później Sapiehów, Leszczyńskich, Sanguszków. W 1599 r miasto weszło w skład dóbr Radziwiłłów.

Po śmierci Grzegorza Chodkiewicza (12 XI 1572 r.) miasto odziedziczył jego syn Aleksander, starosta grodzieński i mohylewski.

Po jego bezpotomnej śmierci w 1578 r. Dobra zabłudowskie wraz z miastem przeszły na jego siostry: Aleksandrę Sanguszkową, Zofię Kmitową oraz Annę Pacową. 2 VI 1599 r. Anna Pacowa sprzedała przypadłą jej część Krzysztofowi Radziwiłłowi ("Piorunowi"), ożenionemu z Katarzyną Tęczyńską, właścicielką Orli i Siemiatycz.

Wkrótce Krzysztof Radziwiłł nabył resztę włości zabłudowskich wraz z 100 włókami ziemi należącymi do miasta, zwanymi Folwarkami Miejskimi.

Po śmierci Krzysztofa Radziwiłła w 1603 r. majątek, w wyniku aktu dziedziczenia z 21 IV 1604 r., został podzielone między jego dzieci. Jego syn Krzysztof, późniejszy hetman wielki litewski, otrzymał m.in. Zabłudów.

Nowy właściciel dóbr zabłudowskich w 1635 r. ustanowił Ordynację Porządku dla miasta Zabłudowa, w której to m.in. odłączył od miasta Folwarki Miejskie. Ponadto odebrał mieszczanom z przedmieścia prawo do posługiwania się miejskimi zwyczajami magdeburskimi, a także podporządkował ich sądownictwu dworskiemu.

Z racji, iż Radziwiłłowie byli zwolennikami reformacji, w ich włościach mogli uzyskać schronienie ewangelicy, arianie, Żydzi. Ci pierwsi pojawili się w Polsce w XVI w., a popularność swą zyskali wśród szlachty ze względu na głoszone poglądy, m.in. zniesienie przywilejów podatkowych kleru oraz odrębnego sądownictwa kościelnego.

Od XVI w. Zabłudów stał się ośrodkiem kalwinizmu, siedzibą seniora podlaskiego i 2 ministrów; wielokrotnym miejscem synodów kalwinów litewskich; w 1608 r wybudowano tu, ufundowany przez Krzysztofa Radziwiłła, jeden z głównych zborów tego wyznania, umiejscowiony pomiędzy rynkiem miejskim a stawem dworskim. Budynek był drewniany.

Przy zborze funkcjonowała szkoła, plebania i szpital. Oprócz tego na utrzymanie zboru książę oddał część wsi Rafałówka wraz z poddanymi obojga płci. Budynek zboru wkrótce spłonął, jednak rodzina Radziwiłłów nie pozostawiła wyznawców nauki Kalwina bez opieki. 20 X 1687 r. księżna Ludwika Karolina wyposażyła zbór ponownie. Po zawarciu małżeństwa z księciem magdeburskim Karolem Filipem Hohenzollernem Ludwika Karolina przebywała w Berlinie, tam też poczyniła zapis, zgodnie z którym 10% z kwoty 27 tys. zł miało być przeznaczane na uposażenie zboru kalwińskiego, tj. na utrzymanie szkoły, szpitala oraz odpowiedniej służby. Osłabienie ruchu reformatorskiego odczuli kalwini zabłudowscy. Liczba wyznawców drastycznie się zmniejszała, czego przykładem niech będzie fakt przeniesienia nabożeństw rzymskokatolickich z kościoła parafialnego, który został zapieczętowany "dla starości", właśnie do zboru kalwińskiego. W drugiej połowie XIX w. z powodu braku wiernych zbór kalwiński rozebrano.

Najprawdopodobniej ożywienie gospodarcze w Zabłudowie i okolicach stało się przyczyną zatwierdzenia przez króla Jana II Kazimierza Wazę 7 IV 1654 r. przywileju potwierdzającego na nowo lokację miasta na prawie magdeburskim, którym rządzili się mieszczanie Zabłudowa, wraz ze służącymi cechom rzemieślniczym dwoma targami w tygodniu (w poniedziałek i piątek) oraz jarmarkami.

Zabłudów leżał w pow. grodzieńskim, woj. trockim, na granicy między Koroną a Litwą. Takie położenie sprzyjało rozwojowi gospodarczemu z jednej strony, z drugiej natomiast powodowało, iż miasteczko było narażone na działania wojenne. Wraz z najazdem szwedzkim (1655-1657), wojną z Moskwą (1658-1660) oraz przemarszami zbuntowanych wojsk Korony i Litwy, Zabłudów doznał wielu strat. W czasie wojny z Moskwą w mieście wybuchł pożar, który strawił dużą część zabudowań.

Wydarzenia połowy XVII w. zahamowały rozwój miasta. Druga połowa XVII w. to ponowne zasiedlanie Zabłudowa przez nowo przybyłą tu ludność. W rezultacie nastąpiło też pewne przesunięcie etniczne i społeczne, zdecydowanie wzrosła liczba ludności chłopskiej. Zabłudów stał się miastem typowo rolniczym.

W 1688 r.odbudowano budynek kościoła katolickiego, który ucierpiał podczas działań wojennych. Prawdopodobnie wtedy zmieniono patronów kościoła na świętych Apostołów Piotra i Pawła, którzy pozostali nimi do dziś.

Do końca XVIII w. struktura społeczna hrabstwa nie uległa zmianie poza napływem Żydów - szczególnie do samego miasta.

Gmina żydowska powstała w 1655 r. Zasiedlenia dokonała okręgowa gmina z Tykocina. Dzielnica żydowska znajdowała się w północno-zachodniej części miasta. Największe skupisko domów było w tzw. Zaułku żydowskim w rejonie świątyni. Żydzi mieszkali także przy

ulicach: Białostockiej, Suraskiej, Szkolnej, Łaziebnej, Przyrzecznej, Zatylnej. Słynna drewniana synagoga powstała w XVII w. W 1638 r. Krzysztof Radziwiłł zezwolił Żydom na budowę szpitala oraz bożnicy, nadał też im plac przy ulicy Suraskiej "na szóstym placu od Rynku".

Obok głównej bożnicy stał duży dom modlitwy zwany "Grojse Beth Midrasz". Był to prosty budynek kryty czterospadowym dachem, wyróżniał go jedynie z daleka widoczny detal – Gwiazda Dawida. Bożnica ta została wzniesiona najprawdopodobniej w 1894 r. Ten budynek, podobnie jak synagoga, został spalony w czerwcu 1941 r. Istniały też w Zabłudowie dwa cmentarze żydowskie. Pierwszy z nich, obecnie już nieistniejący, zlokalizowany był w centrum miasta, drugi - XIX-wieczny, był umiejscowiony w południowo-zachodniej części miasta. Obecnie obszar cmentarza został zabezpieczony fragmentarycznym parkanem.

Jeszcze w połowie XVII w. Zabłudów był typowym miasteczkiem rolniczym. Mieszkańcy uprawiali zboża, a w pobliskim Tykocinie znajdował się spichlerz zabłudowski. Oprócz zboża sprzedawano także drewno i miód. Ze względu na położenie w pobliżu puszczy mieszkańcy zajmowali się też budownictwem. W Zabłudowie były usytuowane trzy stawy rybne. Mieszkańcy mieli obowiązek dbania o stawy, pogłębiania ich oraz naprawy grobli. Tak jak w innym miastach w Zabłudowie rozwijały się także cechy rzemieślnicze. W mieście działały cechy krawców, szewców, zdunów, garncarzy.

Na terenie miasta działały też karczmy, w mieście funkcjonowały trzy młyny, a w samym hrabstwie było ich jeszcze siedem, dwa razy w tygodniu odbywały się targi.

Zabłudów "w czasach pruskich" miał zabudowę drewnianą, a zagospodarowanie przestrzenne chaotyczne, co powodowało poważne zagrożenie pożarowe. Największy pożar w mieście wybuchł w 1794 r. Spłonęło w nim ponad 78 gospodarstw. Władze pruskie wprowadziły zakaz wznoszenia budynków drewnianych, przymuszając mieszczan do budowania domostw murowanych. Jednak wysokie koszty powodowały, iż nie wszystkich było na to stać. Trzy lata później wybuchły kolejne pożary. Następny pożar miał miejsce w październiku tego roku, wtedy spłonęły trzy domostwa. W wyniku tych zdarzeń władze miejskie postanowiły uporządkować układ przestrzenny miasta, wprowadziły też zabezpieczenia przeciwpożarowe. Działania samorządu były trafne, o czym może świadczyć fakt, iż kolejny pożar, który wybuchł 18 V 1799 r., strawił "tylko" jedno gospodarstwo.

W 1798 r. na terenie miasta 187 domów należało do chrześcijan oraz 128 do żydów. Jednak wśród nich tylko pięć pokryto dachówką, reszta była kryta gontem i słomą. Miasto miało 97 studni, wagę miejską, ceglarnię, młyn wodny, 10 szynków, 45 browarów, 45 gorzelni. Po zakończeniu działań wojennych rozpoczęto proces odbudowy miasta.

Odbudowę finansowano z podatków miejskich.

W 1800 r. władze pruskie nakazały rozebrać kościół parafialny, mimo iż parafianie próbowali doprowadzić do odrestaurowania budynku. Wystrój kościoła przeniesiono do świątyni protestanckiej, tam też przeniesiono nabożeństwa. Najprawdopodobniej w tym samym okresie rozpoczęto prace związane z wybudowaniem nowej świątyni. Prace przy budowie nowej świątyni trwały niezmierne długo. Dopiero w 1840 r. zostały ukończone,

nabożeństwa natomiast były odprawiane dopiero od 1850 r. Ten klasycystyczny kościół, pod wezwaniem świętych Piotra i Pawła, jest świadectwem znakomitej historii miasta - usytuowany przy rynku - wybudowany na wzór katedry wileńskiej, ma dwie wieże frontowe i różni się od pierwowzoru ilością kolumn ustawionych przed wejściem do świątyni. Po przeciwległej stronie rynku wznosi się – wybudowana na planie krzyża greckiego – klasycystyczna cerkiew Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny (1854), zaś na obrzeżach miasta, na terenie dwóch starych cmentarzy, można podziwiać XIX-wieczne kaplice cmentarne p.w. św. Rocha i św. Marii Magdaleny.

W 1803 r. Magistrat postanowił wybudować szkołę (językiem nauczania był język niemiecki), która stanęła na terenie należącym do gminy protestanckiej.

W myśl postanowień traktatu tylżyckiego w 1807 r. część departamentu białostockiego została włączona do Cesarstwa Rosyjskiego, w tym też Zabłudów.

W 1812 roku ziemie zabłudowskie zostały skonfiskowane przez władze carskie, a następnie rozdane cudzoziemcom.

Od 1815 r. w Zabłudowie zaczął się rozwijać przemysł włókienniczy. Było to konsekwencją kilku czynników. "Ustabilizowała się" sytuacja polityczna, co pozwoliło na rozwój i ekspansję rynków wewnętrznych, a dodatkowo hodowla owiec spowodowała, że ceny produktów znacząco się obniżyły. Szukano też rynków zbytu w Cesarstwie Rosyjskim. W pierwszej połowie XIX w. w Zabłudowie powstał nowy zakład włókienniczy - "Zakład Nusbauna Sapira".

Wraz z przemarszem wojsk rosyjskich w hrabstwie zabłudowskim w 1831 r. wybuchła epidemia cholery, która zdziesiątkowała mieszkańców. Niski stopień higieny, brak fachowej wiedzy o samej chorobie i brak leków powodował szybki rozwój choroby, a co za tym idzie, wysoką śmiertelność (dochodziła do 75%).

Upadek powstania listopadowego w 1831 r. spowodował wprowadzenie ceł pomiędzy Królestwem Polskim a Cesarstwem, to wpłynęło na podwyższenie cen produktów wytwarzanych przez włókienników. Kolejne lata przyniosły ponowny rozkwit Zabłudowa, a co za tym idzie wzrost liczby mieszkańców miasta, a w szczególności Żydów. Rozpoczął się też proces przemieszczania fabryk do obwodu białostockiego. Rola takich miast, jak Zabłudów, Wasilków, Supraśl znacząco wzrosła. Prosperity nie trwała długo, w latach 50. XIX w. nastąpił okres stagnacji, nie zwiększała się liczba robotników zatrudnionych w fabrykach sukna - było ich zaledwie kilkudziesięciu. Wyroby rzemieślnicze przeznaczano przede wszystkim na lokalny rynek. Pozostała cześć mieszkańców zajmowała się głównie uprawą roli. Ze względu na fakt funkcjonowania w mieście dużej liczby gorzelni, mieszkańcy Zabłudowa mogli część swoich plonów przeznaczać do przetworzenia na spirytus. Pod koniec XIX w. w mieście było pięć dużych garbarni. Zabłudów zyskał sławę dzięki nowej technologii suchej produkcji zelówek. Wyroby sprzedawano wojsku rosyjskiemu.

W 1847 r. Okręg Bożniczy w Zabłudowie liczył 2165 Żydów, a w latach 80. XIX w. liczba wyznawców wzrosła do 2500 osób. Spis ludności sporządzony w 1897 r. wykazał, iż na 3772 mieszkańców miasta aż 2621 było wyznawców mojżeszowych.

Jak podaje Słownik geograficzny Królestwa Polskiego, w drugiej połowie XIX w. w Zabłudowie do większych zakładów można zaliczyć było fabrykę sukna i krotów Asza, dwa młyny parowe, pięć dużych garbarni oraz wiele drobnych warsztatów tkackich. Większość przemysłu drobnego znajdowało się w rękach Żydów. W Zabłudowie oprócz synagogi funkcjonowały także cztery domy modlitwy, szkoły elementarne żydowskie i chrześcijańskie.

U schyłku XIX w. w Zabłudowie powstał Teatr Żydowski. Sztuki tam wystawiane zazwyczaj gromadziły większą część mieszkańców miasta. Pieniądze uzyskane tą drogą zasilały Żydowską Bibliotekę Ludową.

W 1856 r. dobra zabłudowskie zostały sprzedane senatorowi, członkowi senatu Rządzącego w Petersburgu, Aleksandrowi Kruzenszternowi, zruszczonemu Szwedowi. 3 III 1861 r. ogłoszono ukaz carski o reformie rolnej. Na podstawie tego dokumentu została zniesiona pańszczyzna, a ziemia przeszła w ręce obszarników. Natomiast ziemię zajmowaną przez chłopów oddano im w wieczyste użytkowanie. Sytuacja uległa zmianie w momencie wybuchu powstania styczniowego wraz z ogłoszeniem przez Rząd Narodowy Manifestu uwłaszczającego chłopów przez wykup ziemi. Aby załagodzić sytuację, 1 III 1863 r. car wydał ukaz, na mocy którego chłop stawał się właścicielem użytkowanej ziemi, a wszelkie powinności ustawały. Jednak w zamian za to chłop był zmuszony do płacenia czynszu. Wraz z włączeniem Zabłudowa w granice państwa rosyjskiego do szkół, administracji i sądownictwa został tymczasowo wprowadzony język polski. Wkrótce jednak władze rozpoczęły rusyfikację ludności polskiej. Ta tendencja szczególnie nasiliła się w latach 20. XIX w.

W drugiej połowie XIX w. dobra senatora Kruzenszterna zmniejszyły się o ponad 25 tys. ha i wynosiły w 1895 r. 10 360 ha. Obejmowały 45 miejscowości z 977 domami.

Na mocy przywileju carskiego w 1857 r. został otwarty Urząd Ratuszowy. Przemawiały za tym fakty z historii, gdyż przez długie dziesiątki lat Zabłudów był miastem magdeburskim i siedzibą sądu magistrackiego.

Tuż przed wybuchem I wojny światowej miasto zaczęło się prężnie rozwijać. W lipcu 1913 r. działające Stowarzyszenie zorganizowało sklep spożywczy. W mieście funkcjonowały także małe zakłady przemysłowe, m.in. garbarski i tekstylny.

Pomiędzy grudniem 1913 a marcem 1914 r. rynek oraz dwie ulice oświetlono lampami gazowymi. Przy rynku ustawiono dwie latarnie, a na ulicach Białostockiej i Suraskiej po jednej. W marcu 1914 r. postawiono jeszcze cztery lampy naftowo-żarowe. W tym czasie wielkim problemem Zabłudowa były pożary, a ścisła drewniana zabudowa miasta potęgowała zniszczenia, bardzo często bowiem ogień rozprzestrzeniał się na sąsiadujące budynki. Na domiar złego Zabłudów nie posiadał straży ogniowej, a sprzęt do gaszenia był w opłakanym stanie, nie nadawał się do użycia w chwili zagrożenia.

15 VIII 1914 r. Grodzieńskie Towarzystwo Rolnicze zorganizowało w Zabłudowie pokaz maszyn i narzędzi rolniczych.

Jedyną odnotowaną, istotną informacją z okresu I wojny światowej jest wiadomość o zbombardowaniu dworu zabłudowskiego. Pozostałością po siedzibie dworskiej jest oranżeria zachowana do czasów obecnych (znajduje się w rękach prywatnych).

W 1941 r. Zabłudów został zniszczony podczas niemieckich nalotów.

W 1948 r. wojewoda białostocki Stanisław Krupka wystąpił z inicjatywą, by miasta Zabłudów i Suraż pozbawić praw miejskich. Propozycję swoją uzasadniał tym, iż miasta te na skutek dużych zniszczeń i znacznego ubytku ludności straciły charakter miejski i nie wykazywały żadnych tendencji rozwojowych oraz sprawiały wrażenie niezdolnych do realizowania ustawowych zadań.

Już rok wcześniej miała miejsce próba pozbawienia Zabłudowa samodzielności administracyjno-samorządowej poprzez połączenie Gminnej i Miejskiej Rady Narodowej w jeden organizm. Po propozycji przewodniczącego Rady Miejskiej odbył się plebiscyt w tej sprawie wśród mieszkańców Zabłudowa. Żaden z 90 głosów nie był za połączeniem rad. Projekt likwidacji praw miejskich Zabłudowa przestał być aktualny w 1950 r. Władze po analizie budżetów gminnego i wiejskiego doszły do wniosku, że odebranie praw miastu nie przyniesie żadnych korzyści finansowych. Dzięki temu Zabłudów jest miastem nieprzerwanie od 1553 r.

W 1949 r. w Zabłudowie były 2043 domy, w tym 17 murowanych, przy ulicach: Białostockiej, Bielskiej, Cerkiewnej, Grodzieńskiej, Kościelnej, Lewaszkowej, Majątkowej, Muchawieckiej, Podrzecznej, Suraskiej, Szewskiej, Szkolnej, Św. Rocha, 3 Maja. Ulice Lewaszkowa, Szkolna i Św. Rocha były tylko częściowo wybrukowane. Stosunkowo dobrze przedstawiała się infrastruktura miejska. Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska" posiadała masarnię, piekarnię, sklep z wyrobami metalowymi i trzy sklepy spożywcze. Ponadto w mieście znajdowały się: piwiarnia, dwa sklepy spożywcze, cztery młyny elektryczne, tartak elektryczny, cztery kuźnie, dwa zakłady betoniarskie, krawiecki, ślusarski, fotograficzny i fryzjerski.

3.2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Obiekty wpisane do rejestru zabytków (oznaczone na rysunku Studium symbolem ZK):

Białostoczek:

- park dworski z aleją dojazdową, 2 poł. XIX, nr rej.: 683 z 29.03.1988

Bogdaniec:

- zespół dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 817 z 7.08.1996:
    - dwór
    - spichrz

- park

Folwarki Tylwickie

- cerkiew prawosławna cm. p.w. Podwyższenia Krzyża Św., drewn., 1819, nr rej.A-18 z 19.12.2000
- cmentarz, nr rej. j.w.

Krasne

- park dworski, 1935-1937, nr rej.: 685 z 20.12.1987

Pawły

- cerkiew prawosławna cmentarna p.w. św. Jana Teologa, drewn., 1883, nr rej.: 237 z 26.10.1966

Ryboły

- rozplanowanie wsi wraz z historyczną zabudową, XVI, nr rej.: 689 z 24.03.1988
- cerkiew prawosławna par. p.w. śś. Kosmy i Damiana, 1874-1879, nr rej.: 687 z 30.121987
- ogrodzenie z bramą, nr rej.: j.w.
- cmentarz prawosławny, nr rej.: 689 z 24.03.1988 (dec.: rozplanowanie wsi)
- cerkiew cmentarna p.w. św. Jerzego, drewn., XVIII-XIX, nr rej.: A 383 z 22.11.1976

Zabłudów

- część miasta, XVI-XVIII, nr rej.: 380 z 19.11.1976
- kościół par. p.w. Piotra i Pawła, 1805-1840, nr rej.: 595 z 09.01.1985
- cerkiew prawosławna par. p.w. Mikołaja, 1847-1855, nr rej.: 593 z 09.01.1985
- kaplica cmentarna p.w. św. Marii Magdaleny (na d. cmentarzu unickim), 1848, nr rej.: 594 z 05.01.1985
- cmentarz rzym.-kat. p.w. św. Rocha (nieczynny), ul. Surażska/św. Rocha, pocz. XIX, nr rej.: 822 z 12.11.1986
- ogrodzenie z bramą, nr rej.: j.w.
- kaplica p.w. św. Rocha, 1850, nr rej.: 596 z 10.01.1985
- park dworski, ul. Mickiewicza – rzeka Rudnia, XIX, nr rej.: 357 z 26.05.1975

Ochronie konserwatorskiej podlega część miasta Zabłudowa w granicach: wzdłuż ul. 3-go Maja na tyłach parcel położonych w jej północnej pierzei do rzeczki Rudni, dalej biegiem rzeczki do linii drogi polnej, która dochodzi do szosy do Michałowa, obiega teren ruin dawnego zboru oraz parku podworskiego, skąd wzdłuż ul. Podrzecznej i ul. Sikorskiego do ul.

Św. Rocha, dalej ul. Św. Rocha do cmentarza, który jest włączony do strefy, skąd ul. Św. Rocha do ul. 3-go Maja.

Ochronie konserwatorskiej podlega część wsi Ryboły w granicach: od północno-wschodniego narożnika działki nr 824 na wschód drogą polną do szosy Bielsk Podlaski-Białystok i dalej do drogi polnej pomiędzy działkami nr 330 i 480, wzdłuż której, a następnie wzdłuż północnej granicy działki nr 477 wychodzi na północno-wschodni narożnik działki nr 477 i wzdłuż tzw. drogi zagumiennej, zamykającej od wschodu zabudowania wsi, dochodzi do południowo-wschodniego narożnika działki nr 551. Tu skręca na zachód i drogą biegnącą przy południowej granicy tej działki wychodzi na szosę do Bielska Podlaskiego, przecina ją, skręca na południe i wzdłuż drogi zamykającej od południa zabudowania wsi, dochodzi do południowo-zachodniego narożnika działki na 1045. Tu skręca na północ i wzdłuż zachodniej drogi zagumiennej dochodzi do północno-zachodniego narożnika działki nr 824.

Ochronie podlega także teren cmentarza parafii prawosławnej – działka nr 714.

Na obszarze objętym zmianą niniejszego Studium, obejmującym część obszaru geodezyjnego Protasy, Zwierki i Łubniki, występuje jeden zabytek (stanowisko) archeologiczny, ujęty w wojewódzkiej ewidencji zabytków:

- Protasy, stanowisko nr 1 (AZP 38-88/1) – osada z okresu XVI-XVII w., położony na działkach nr geod. 77/1 i 78/1 (dane z 1988 r.)

W przypadku kolizji inwestycji z zabytkiem (stanowiskiem) archeologicznym, należy przeprowadzić ratownicze badania wykopaliskowe, zgodnie z przepisami odrębnymi.[4]

3.3. Obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru zabytków

Tabela 12

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
A. Architektura i budownictwo		
1.	**Bobrowa**	Zagroda młynarska nr 15: a) młyn wodny, drewn., pocz. XX b) obora, drewn, l. 20 XX
2.	**Bogdaniec**	Czworak dworski, mur., k. XIX
3.		Dom (świetlica), drewn., l. 30 XX
4.		Krzyż przydrożny w zagrodzie nr 112, drewn., 1809
5.	**Ciełuszki**	Szkoła, ob. nie użytkowana, drewn., 1935, remont

[4] *Uchwała Nr XXIX/264/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów*

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
6.		Dom nr 5, drewn., l. 40 XX
7.		Dom nr 12, drewn., 1932
8.		Dom nr 24, drewn., 1939
9.		Dom nr 26, drewn., l. 30 XX
10.		Dom nr 27, drewn., l. 20 XX
11.		Dom nr 28, drewn., 1934
12.		Dom nr 33, drewn., l. 20 XX
13.		Dom nr 34, drewn., 1931
14.		Dom nr 36, mur., 2 dek. XX
15.		Dom nr 37, drewn., l. 20 XX
16.		Dom nr 38, drewn., 1944
17.		Dom nr 40, drewn., l. 30 XX
18.		Dom nr 41, drewn., 1940
19.		Dom nr 44, drewn., l. 40 XX
20.		Dom nr 46, drewn., l. 20 XX
21.		Dom nr 52, drewn., l. 20 XX, remont.
22.		Dom nr 54, drewn., l. 20 XX
23.		Dom nr 64, drewn., l. 20 XX, remont.
24.		Dom nr 68, drewn., l. 30 XX
25.		Dom nr 71, drewn., l. 30 XX
26.		Dom nr 72, drewn., l. 30 XX
27.		Dom nr 73, drewn., l. 30 XX
28.		Dom nr 74, drewn., 1938, remont.
29.		Dom nr 88, drewn., l. 20 XX

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
30.		Dom nr 96, drewn., l. 30 XX
31.		Dom nr 112, drewn., 1945
32.	**Dawidowicze**	Dom nr 3, drewn., 1938
33.		Dom nr 10, drewn., l. 30 XX
34.		Dom nr 13, drewn., l. 30 XX
35.		Dom nr 17, drewn., 1936, remont.
36.		Dom nr 26, drewn., 1938
37.		Dom nr 27, drewn., 1945
38.		Dom nr 45, drewn., 1903
39.		Dom nr 47, drewn., 1939
40.	**Dobrzyniówka**	Dom z oborą nr 7, drewn. XIX/XX, remont.
41.		Dom nr 35, drewn., 4 ćw. XIX, remont.
42.		Dom nr 36, drewn., pocz. XX
43.		Dom nr 47, drewn., XIX/XX
44.		Kapliczka przydrożna naprzeciw nr 13, mur., 1949
45.		Zespół folwarczny, mur., 2 poł. XIX
46.	**Dojlidy Górne**	*ul. Białostocka*
47.		Kapliczka k. domu nr 52, ul. Białostocka, drewn., l. 20 XX
48.		Krzyż, ul. Białostocka, żeliwo – beton, 1935
49.		Kaplica P.w. Św. Jana Chrzciciela, mur., ok. 1905
50.		Dom nr 47, drewn., l. 30 XX
51.		Dom nr 55, mur., 1936
52.		Dom nr 57, drewn., l. 20 XX, remont.
53.		Dom nr 60, drewn., l. 30 XX

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
54.		Dom nr 75, mur., l. 20 XX
55.		Dom nr 78, mur., pocz. XX
56.		Dom nr 80, mur., ok. poł. XIX
57.		Dom nr 86, mur., k. XIX
58.		Dom nr 88, mur., l. 20 XX
59.		Dom nr 89, mur., l. 30 XX
60.		Dom nr 90, mur., pocz. XX
61.		Dom nr 93, mur., 1931
62.		Dom nr 94, mur., pocz. XX
63.		Dom nr 95, mur., k. XIX, remont.
64.		Dom nr 96, mur., l. 30 XX
65.		Dom nr 97, mur., pocz. XX
66.		Dom z częścią gospodarczą nr 98, mur., 1900
67.		Dom nr 99, mur., 1933
68.		Dom nr 102, mur., pocz. XX
69.		Dom nr 103, mur., 1912
70.		Dom nr 104, mur., 1909
71.		Dom nr 105, mur., 1919
72.		Dom nr 107, drewn., l. 20 XX
73.		Dom nr 110, drewn., l. 20 XX
74.		Dom nr 111, drewn., XIX/XX
75.		Dom nr 113, drewn., l. 30 XX
76.		*ul. Browarna*
77.		Dom nr 3, drewn., l. 20 XX

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
78.		Dom nr 6 drewn., k. XIX
79.		Dom nr 14, drewn., k. XIX
80.		Dom nr 40, drewn., l. 20 XX
81.		Krzyż, żeliwo, 1907
82.		Stodoła, ul. Browarna 23, drewn., pocz. XX
83.	**Folwarki Małe**	Kapliczka, mur., XIX/XX
84.		Dom nr 1, drewn., XIX/XX
85.		Dom nr 27, drewn., 4 ćw. XIX
86.	**Folwarki Tylwickie**	Kapliczka prawosławna ze źródełkiem, drewn., k. XIX, remont.
87.		Zagroda nr 12: a) dom, drewn., 1913 b) stodoła, drewn., 1913
88.		Dom nr 48, drewn., pocz. XX
89.		Dom nr 53, drewn., pocz. XX
90.		Krzyż przydrożny naprzeciw zagrody nr 56, kam., 1 ćw. XIX
91.	**Folwarki Wielkie**	Dom nr 4, drewn., pocz. XX
92.		Dom nr 8, drewn., pocz. XX
93.		Dom nr 17, drewn., 1896
94.		Wiatrak, drewn., 1933
95.	**Halickie**	Kaplica, mur. 1918
96.		Kapliczka drewn., 2 poł. XIX, przebud. 1958
97.		Kapliczka, mur., 2 poł. XIX
98.		Dom nr 18, mur., 1909

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
99.	**Kamionka**	Pozostałości zespołu dworskiego: a) rządcówka, ob. dom nr 40, drewn., pocz. XIX b) obora, mur. (kam.), 2 poł XIX, remont. c) stodoła, mur. (kam.), drewn., poł. XIX, remont.
100.		Dom nr 3, drewn., pocz. XX
101.		Dom nr 7, drewn., 1903
102.		Dom nr 10, drewn., 2 poł. XIX
103.		Dom nr 19, drewn., pocz. XIX
104.		Dom nr 21, drewn., 1914
105.		Dom nr 22, drewn., 1908
106.		Dom nr 23, drewn., pocz. XX
107.		Dom nr 25, drewn., 2 poł. XIX
108.		Dom nr 26, drewn., XIX/XX
109.		Dom nr 29, drewn., 4 ćw. XIX
110.		Kuźnia nr 4, drewn., l. 20 XX
111.		Dom nr 40, tzw. rządcówka, drewn., pocz. XIX
112.		Obora, mur., 2 poł. XIX
113.		Stodoła, mur., 2 poł. XIX
114.	**Kaniuki**	Szkoła, ob. dom nr 65, nie użytkowany, drewn., l. 30 XX
115.		Zagroda nr 39: a) dom, drewn., pocz. XX b) obora, drewn., pocz. XX
116.		Dom nr 4, drewn., 1931
117.		Dom nr 6, drewn., 1932
118.		Dom nr 14, drewn., 1944

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
119.		Dom nr 30, drewn., 1947
120.		Dom nr 31, drewn., 1921
121.		Dom nr 33, drewn., 1939
122.		Dom z oborą nr 41, drewn., l. 30 XX
123.		Dom nr 43, drewn., l. 30 XX
124.		Dom nr 48, drewn., l. 20 XX
125.		Dom nr 54, drewn., l. 30 XX
126.		Dom nr 60, drewn., 1925
127.		Dom nr 66, drewn., 2 dek. XX
128.		Dom nr 70, drewn., l. 20 XX
129.		Dom z oborą nr 71, drewn., 1924
130.		Dom nr 73, drewn., 1924
131.		Dom nr 80, drewn., l. 20 XX, remont
132.		Dom z oborą nr 87, drewn., 2 dek. XX
133.	**Kołpaki**	Dom nr 26, drewn., 1922
134.	**Kowalowce**	Dom nr 12, drewn., 2 poł. XIX
135.	**Koźliki**	Dom nr 16, drewn., 1940
136.		Dom nr 17, mur., 1897
137.		Dom nr 20, drewn., l. 20 XX
138.		Dom nr 22, drewn., l. 20 XX
139.		Dom nr 25, drewn., l. 20 XX
140.		Dom nr 26, drewn., l. 20 XX
141.	**Krasne**	Zespół dworski, ob. Państwowy Dom Dziecka a) dwór, mur., 1935-1937 b) park, 1935-1937, przekomponowany l. 70 XX

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
142.	**Krynickie**	Zagroda nr 98: a) dom z oborą, drewn., k. XIX b) stodoła, drewn., l 20 XX
143.		Dom nr 14, drewn., l. 30 XX
144.		Dom nr 37, drewn., l. 30 XX
145.		Dom nr 69, drewn., pocz. XX
146.	**Kudrycze**	Dom nr 19, drewn., 1918
147.		Spichlerz w zagrodzie nr 20, drewn., l. 20 XX
148.	**Kuriany**	Kaplica, drewn., l. 30 XX
149.		Zespół dróżniczówki: a) dróżniczówka, ob. dom mieszkalny, mur. przed 1914 b) chlew, mur., przed 1914
150.		Dom nr 23, drewn., 1910
151.		Dom nr 24, drewn., 1911
152.	**Małynka**	Dom nr 3, drewn., l. 20 XX
153.	**Nowosady**	Kapliczka Matki Boskiej Anielskiej, drewn., l. 20 XX
154.		Zagroda nr 54: a) dom, drewn., pocz XX b) stajnia, drewn., pocz XX
155.		Dom nr 4, drewn., k. XIX
156.		Dom nr 50, drewn., k. XIX
157.		Dom nr 52, mur.-glin., l. 20 XX
158.	**Ostrówki**	Dom nr 4, drewn., l. 30 XX
159.		Dom nr 10, drewn., 1934
160.		Dom nr 12, drewn., l. 30 XX
161.		Dom nr 26, drewn., 1935

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
162.		Dom nr 57, mur., 1911
163.		Dom nr 62, mur., 1911
164.		Ogród dworski, l. 80 i 90 XIX
165.	**Pasynki**	Dom z oborą nr 36, drewn., 1920
166.		Dom z oborą nr 37, drewn., XIX/XX
167.	**Pawły**	Dom nr 1a, drewn., 1906
168.		Dom nr 8, drewn., 1935
169.		Dom nr 12, drewn., l. 20 XX
170.		Dom nr 14, drewn., l. 20 XX
171.		Dom nr 16, drewn., 1928
172.		Dom nr 17, drewn., k. XIX, remont.
173.		Dom nr 25, drewn., 1936
174.		Dom nr 30, drewn., l. 30 XX
175.		Dom nr 33, mur., pocz. XX
176.		Dom nr 34, drewn., 2 dek. XX
177.		Dom nr 38, drewn., pocz. XX
178.		Dom nr 39, drewn., l. 30 XX
179.		Dom nr 43, drewn., 2 dek. XX
180.		Dom nr 45, drewn., k. XIX
181.		Dom nr 49, drewn., pocz. XX
182.		Dom nr 52, drewn., 1922
183.		Dom nr 60, drewn., 1945
184.		Dom nr 62, drewn., l. 20 XX
185.		Dom nr 66, drewn., 1945

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
186.		Dom nr 86, drewn., 1946.
187.		Dom nr 88, drewn., 1918, remont.
188.		Dom nr 93, drewn., 1927
189.		Dom nr 106, drewn., l. 30 XX
190.		Dom nr 112 drewn., l. 20 XX
191.		Chałupa nr 59, drewn., 2 poł. XIX
192.	**Protasy**	Dom nr 18, mur., l. 20 XX
193.	**Rafałówka**	Szkoła, drewn., l. 30 XX
194.		Dom nr 11, drewn., l. 20 XX
195.		Dom nr 43, drewn., 1924
196.		Dom nr 45, drewn., 1910
197.		Dom nr 47, drewn., l. 20 XX
198.		Dom nr 59, drewn., 2 poł. XIX
199.		Kapliczka przydrożna obok zagrody nr 4, mur., ok. 1930
200.		Krzyż, bet., pocz. XX
201.	**Rudnica**	Kapliczka przy drodze do Tatarowców, drewn., l. 20 XX
202.		Dom nr 2, drewn., 1890
203.		Krzyż przy drodze na Słomiankę, drewn., l. 30 XX
204.	**Ryboły**	Zespół cerkwi prawosławnej par. P.w. ŚŚ. Kosmy i Damiana: dom duchowieństwa prawosławnego, mur., 1905-1906, remont. 1984-1986
205.		Kapliczka prawosławna ze źródełkiem, tzw. Krynoczka, drewn., po 1945
206.		Dom nr 30, drewn., l. 20 XX
207.		Dom nr 137, drewn., l. 20 XX
208.		Dom nr 140, drewn., k. XIX
209.		Dom nr 160, drewn., 1921, remont.

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
210.		Stodoła w zagrodzie nr 168, drewn., 1920
211.		Stodoła w zagrodzie nr 170, drewn., 1920
212.		Chałupa nr 144, drewn., k. XIX
213.	**Rzepniki**	Zagroda nr 9: dom, drewn., 1930 chlew I, drewn., 1930 chlew II, drewn., 1930 szopa, drewn., 1930
214.		Zagroda nr 15: a) dom, drewn., 2 ćw. XIX, przebud. ok. 1910, remont. 1951 b) spichlerz, drewn., ok. 1940
215.		Zagroda nr 36a: a) chlew, drewn., k. XIX b) stodoła, drewn., po 1918
216.		Zagroda nr 36: a) chlew, drewn., 1878 b) stodoła, drewn., l. 30 XX
217.		Zagroda nr 43: a) dom z częścią gospodarczą, drewn., 3 ćw. XIX b) chlew, drewn., 4 ćw. XIX
218.		Dom nr 11, drewn., 2 poł. XIX
219.		Dom nr 19/2, drewn., 3 ćw. XIX, remont. ok. 1950
220.		Dom nr 21, drewn., ok. 1850, przebud. 1905, remont. po 1945 i l. 80 XX
221.		Dom nr 39, drewn., 1 poł. XIX, przebud. 1936, remont. 1986
222.		Dom nr 53, drewn., 1910
223.	**Tatarowce**	Dom nr 14, drewn., pocz. XX

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
224.	**Zabłudów**	Zespół kościoła par. P.w. ŚŚ. Piotra i Pawła: a) ogrodzenie z 2 kioskami, mur., pocz. XX, remont od 1989 b) plebania, ul. Kościelna nr 2, drewn., po 1945, remont. c) dom parafialny, ul. 7 Listopada nr 4, drewn., 1941
225.		Zespół cerkwi prawosławnej P.w. Wniebowzięcia MB: ogrodzenie z 3 bramami, 2 poł. XIX
226.		Obiekty cmentarza katolicko-prawosławnego: ogrodzenie z bramą, mur., 1848
227.		Szkoła, ul. Mickiewicza nr 20, mur., l. 30 XX
228.		Pozostałości zespołu dworskiego: a) oficyna, mur. 2 poł. XIX b) park krajobrazowy, 2 poł. XIX
		ul. Bielska
229.		Dom nr 15, mur., k. XIX, remont. 1933
230.		Dom nr 23, drewn., l. 30 XX
231.		Dom nr 33, drewn., l. 30 XX
232.		Zagroda nr 33: dom, drewn., l. 30 XX obora, drewn. l. 30 XX
		ul. Cerkiewna
233.		Dom ze spichlerzem nr 1, drewn., k. XIX
		ul. Kościelna
234.		Zagroda nr 2: obora, drewn., l. 20 XX stodoła, drewn., l. 20 XX spichlerz, drewn., l. 20 XX
		ul. 7 Listopada

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
235.		Zagroda nr 16: a) dom, drewn., 3 ćw. XIX b) piwnica, mur., l. 20 XX
236.		Dom nr 21, drewn., l. 20 XX
237.		Młyn elektryczny, ul. 7 Listopada nr 28, mur.-drewn., l. 30 XX
		ul. Mickiewicza
238.		Dom nr 3, drewn., l. 30 XX
239.		Zagroda nr 4: dom, drewn., 1 dek. XX spichlerz, drewn., l. 20 XX
		ul. Podrzeczna
240.		Dom nr 6, drewn., l. 30 XX
241.		Dom nr 11, mur., ok. 1920
242.		Dom nr 17, drewn., l. 20 XX, rozbud. 1986
243.		Dom, ul. Podrzeczna 8, drewn., l. 20 XX
244.		Dom, ul. Podrzeczna 9, mur., l. 30 XX
245.		Dom, ul. Podrzeczna 11/1, mur., pocz. XX
246.		Dom i budynek gospodarczy, ul. Podrzeczna 11/2, drewn., l. 20 XX
247.		Dom, ul. Podrzeczna 13, drewn., l. 20 XX
248.		Dom, ul. Podrzeczna 15, drewn., l. 20 XX
		ul. Sikorskiego
249.		Zagroda nr 12: a) dom., drewn., ok. 1920 b) stodoła, drewn., ok. 1928
250.		Dom nr 14, drewn., ok. 1920
251.		Dom nr 16, drewn., l. 20 XX

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu
252.		Dom nr 17, drewn., l. 30 XX
253.		Dom z oborą nr 18, drewn., l. 20 XX
254.		Dom nr 20, drewn., l. 20 XX
255.		Dom nr 24, drewn., l. 20 XX
256.		Dom nr 26, drewn., l. 20 XX
257.		Dom nr 44, drewn., l. 20 XX
		ul. Suraska
258.		Dom z oborą nr 36, drewn., k. XIX, remont.
259.		Dom nr 37, drewn., pocz. XX
260.		Dom nr 40, drewn., k. XIX
261.	**Zabłudów Kolonia**	Dom nr 21, drewn., k. XIX, remont. 1926
262.		Żuraw, drewn., l. 70 XX
263.	**Żuki**	Dom nr 3, mur., 1912, remont.
264.	**Żywkowo**	Kapliczka, drewn., l. 20 XX
B. Parki podworskie i ogrody		
1.	**Białostoczek**	Pozostałości parku dworskiego, XVIII, przekomponowany ok. poł. XIX, powiększony l. 20 XX
2.	**Bogdaniec**	Park dworski krajobrazowy, 2 poł. XIX
3.	**Kamionka**	Ogród folwarczny, XVII-XIX
4.	**Małynka**	Ogród dworski, przed. 1860
5.	**Ryboły**	Ogród folwarczny, ok. 1737
C. Mogiły i cmentarze		
1.	**Bobrowa**	Mogiła z I Wojny Światowej
2.		Mogiła z II Wojny Światowej
3.	**Ciełuszki**	Mogiła z II Wojny Światowej

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
4.	**Halickie**	Cmentarz „szwedzki”	
5.	**Kamionka**	Mogiła Jana Krawczyńskiego z 1939 r.	
6.		Cmentarz wojenny z 1920 r.	
7.		Cmentarz epidemiczny	
8.		Cmentarz epidemiczny	
9.	**Kamionka Kolonia**	Mogiła Jana Mikołajczuka z 1940 r.	
10.	**Kudrycze**	Mogiła z II Wojny Światowej	
11.	**Łubniki**	Groby z 1 poł. XX	
12.	**Pawły**	Cmentarz prawosławny	
13.	**Płoska**	Cmentarz wojenny – 1945	
14.	**Zabłudów**	Cmentarz rzymskokatolicki	
15.		Cmentarz przykościelny	
16.		Cmentarz Św. Rocha	
17.		Cmentarz katolicko-prawosławny	
18.		Cmentarz żydowski	
19.		Cmentarz kalwiński nieistniejący	
20.	**Zajezierce**	Cmentarz epidemiczny	
21.		Mogiła z 1944 r.	
22.	**Zwierki**	Mogiła z 1941 r.	
D. Stanowiska archeologiczne			
		Nr st. w miejsc.	**Nr st. na obsz.**
1.	**Aleksicze**	1	4
2.		2	46

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
3.		3	47
4.		4	48
5.		5	53
6.		6	54
7.		7	55
8.	**Bobrowa**	1	12
9.		2	13
10.	**Borowiki**	1	5
11.	**Ciełuszki**	1	1
12.		3	2
13.		4	15
14.		5	16
15.		6	17
16.		7	18
17.		8	19
18.		9	20
19.		10	21
20.		11	22
21.		12	23
22.		13	14
23.	**Dawidowicze**	1	39
24.		2	52
25.	**Dobrzyniówka**	1	12
26.	**Dojlidy**	1	4

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
27.	**Dojlidy Górne**	1	10
28.		2	11
29.	**Gnieciuki**	1	-
30.	**Halickie**	1	14
31.		3	13
32.		4	1
33.	**Halickie Kolonia**	2	12
34.	**Hermanówka**	1	5
35.		2	6
36.	**Kamionka**	1	6
37.		2	7
38.		3	8
39.		4	9
40.		5	10
41.		6	11
42.	**Kaniuki**	1	-
43.		2	4
44.		3	5
45.		4	13
46.		5	25
47.		6	26
48.		7	27
49.		8	28
50.		9	29

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
51.		10	30
52.		11	31
53.		12	32
54.		13	33
55.		14	34
56.		15	35
57.		16	36
58.		17	37
59.		18	38
60.		19	39
61.		20	40
62.		21	41
63.		22	42
64.		23	43
65.		24	44
66.		25	45
67.		26	46
68.	**Kowalowce**	1	4
69.		2	5
70.	**Koźliki**	1	6
71.		2	7
72.		3	8
73.		4	9
74.		5	47

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
75.		6	48
76.		7	49
77.		8	50
78.		9	51
79.		10	8
80.		11	9
81.		12	28
82.	**Krynickie**	1	13
83.		2	14
84.		3	15
85.		4	16
86.		5	17
87.		6	18
88.		7	24
89.		8	25
90.		9	26
91.		10	27
92.		11	28
93.		12	29
94.		13	30
95.		14	31
96.	**Kucharówka**	1	6
97.		2	7
98.	**Kudrycze**	1	7

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
99.		2	8
100.	**Kuriany**	1	1
101.		2	2
102.		3	3
103.	**Laszki**	2	22
104.		1	12
105.	**Łubniki**	1	-
106.		2	1
107.		3	4
108.		4	9
109.	**Miniewicze**	1	5
110.		2	13
111.		3	14
112.		4	23
113.		5	15
114.		6	24
115.	**Nowosady**	1	19
116.		2	20
117.		3	21
118.		4	22
119.		5	23
120.		6	33
121.		7	34
122.		8	35

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
123.		9	36
124.		10	37
125.	**Ostrówki**	1	6
126.		3	25
127.		4	27
128.		5	42
129.		6	49
130.		7	50
131.		8	51
132.		9	56
133.	**Ostrówki Kolonia**	2	10
134.	**Pawły**	1	2
135.		2	3
136.		5	8
137.		6	9
138.		7	10
139.		8	11
140.		9	16
141.		10	17
142.		11	18
143.		12	19
144.		13	20
145.		14	21
146.		15	26

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
147.		16	30
148.		17	31
149.		18	32
150.		19	33
151.		20	34
152.		21	35
153.		22	36
154.		23	37
155.		24	38
156.		25	40
157.		26	41
158.		27	43
159.	**Pawły Kolonia**	3	52
160.		4	53
161.	**Protasy**	1	1
162.		2	2
163.		3	3
164.		4	4
165.	**Rafałówka**	1	13
166.		2	14
167.		3	15
168.	**Rudnica**	1	3
169.		2	4
170.	**Ryboły**	1	1

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
171.		2	1
172.		3	75
173.		4	76
174.		5	77
175.		6	78
176.		7	79
177.		8	80
178.		9	81
179.		10	82
180.		11	83
181.		12	84
182.		13	85
183.		14	86
184.		15	87
185.		16	88
186.		17	89
187.		18	90
188.		19	91
189.		20	64
190.		21	65
191.		22	66
192.		23	67
193.		24	68
194.		25	69

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
195.		26	70
196.		27	71
197.		28	5
198.		29	6
199.		30	7
200.		31	8
201.		32	9
202.		33	10
203.		34	11
204.		35	12
205.		36	13
206.		37	14
207.		38	22
208.		39	23
209.		40	24
210.		41	30
211.		42	31
212.		43	29
213.	**Rzepniki**	1	2
214.		2	25
215.		3	27
216.		4	28
217.		5	29
218.		6	30

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
219.		7	33
220.		8	34
221.		9	35
222.		10	36
223.		11	38
224.		12	39
225.	**Sieński**	1	-
226.		2	-
227.		3	11
228.	**Skrybicze**	1	10
229.		2	11
230.	**Solniki Kolonia**	1	6
231.	**Solniki**	2	7
232.			
233.	**Tatarowce**	1	5
234.	**Zabłudów**	1	1
235.		2	2
236.		3	3
237.		11	9
238.		12	10
239.		13	11
240.	**Zagruszany**	1	5
241.		2	8
242.	**Złotniki**	4	4

Lp.	Rodzaj obiektu - miejscowość	Opis obiektu	
243.	**Zwierki**	1	2
244.		2	3
245.	**Żuki**	1	32
246.	**Żywkowo**	1	1
247.		2	2
248.		3	3
249.		4	5
250.		5	6

3.4. Dobra kultury współczesnej:

„Dobra kultury współczesnej są to dobra kultury nie będące zabytkami, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna.”[*]

Na terenie gminy Zabłudów do obiektów będących dobrami kultury zaliczyć można kapliczki, krzyże przydrożne i pomniki.

4. Sfera społeczna – warunki życia ludności

4.1. Ludność i zasoby pracy

4.1.1. Ludność i obszar gminy na tle województwa

Gmina Zabłudów zajmuje obszar 348 km^2, co stanowi 1,7% powierzchni województwa podlaskiego i 7,95% powierzchni powiatu białostockiego. Pod tym względem jest 7 co do wielkości jednostką terytorialną, przewyższającą ponad dwukrotnie przeciętną gminę w województwie.

Liczba mieszkańców gminy w 2002 r. wynosiła 11,7 tys., co stanowiło prawie 1% ludności województwa i 8,4% ludności powiatu.

Zabłudów należy do grupy gmin o znacznym potencjale demograficznym, jeśli wziąć pod uwagę, że połowa gmin województwa (57) liczy poniżej 5 tys. mieszkańców, a tylko 11 (nie licząc gmin miejskich) przekracza liczbę 10 tys. ludności.

[*] Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, zm. z 2004 r. Nr 6, poz. 41, Nr 141, poz. 1492).

Średnio w województwie na 1 gminę miejską (poza powiatami grodzkimi) przypada 28,7 tys. ludności, gminę miejsko-wiejską 9,6 tys. i gminę wiejską 4,8 tys. mieszkańców.

Gęstość zaludnienia gminy wynosi 34 osoby na 1 km^2 i jest prawie o połowę mniejsza od średniej w regionie (60), w tym na terenach wiejskich 28 osób na km^2, tj. o 2 osoby więcej niż przeciętnie w województwie.

Relatywnie małe zagęszczenie ludności gminy wynika w dużej mierze z niewielkiego potencjału demograficznego Zabłudowa, który jest jednym z najmniejszych miast regionu i znajduje się w grupie 10 ośrodków (spośród 36) liczących poniżej 2,5 tys. mieszkańców.

4.1.2. Ogólne tendencje demograficzne

Gmina Zabłudów – podobnie jak wiele innych w województwie podlaskim – w całym okresie powojennym charakteryzowała się dużym spadkiem ogólnej liczby mieszkańców. W latach 1950-2002 stan ludności zmniejszył się łącznie o prawie 2,1 tys. osób tj. o około 15%. W tym czasie ludność województwa wzrosła prawie o 40%. Zmiany ludnościowe przebiegały w sposób nieregularny. Największy ubytek ludności przypadł na lata 70, najmniejszy na ostatnie 10-lecie.

Zmiany w liczbie ludności gminy w latach 1946 – 2002

Tabela 13

Lata	**Ogółem**	**Miasto**	**Wieś**	**Odsetek ludności miejskiej**	**1950=100**		
					ogółem	**miasto**	**wieś**
1946	-	1220	-		-	-	-
1950	13766	1120	12464	8,1	100,0	100,0	100,0
1960	-	1331	-	-	-	-	-
1970	13083	1521	11562	11,6	95,0	135,8	91,4
1978	12354	1757	10597	14,2	89,7	156,9	83,8
1988	11757	1954	9803	16,6	85,4	174,5	77,5
2002	11680	2404	9276	20,6	84,8	214,6	73,4

Źródło: Wyniki spisów powszechnych z lat 1946-2002 oraz obliczenia własne.

Ogólna dynamika ludności była jednak składową odmiennych tendencji dotyczących miasta i terenów wiejskich. Miasto Zabłudów powiększyło się w tym czasie ponad

dwukrotnie, natomiast ludność wiejska zmalała o ¼. W rezultacie udział ludności mieszkającej na terenie miasta wzrósł ponad 2,5-krotnie i wynosi obecnie 20,6%.

Kierunki zmian ludnościowych na terenach wiejskich gminy były przestrzennie zróżnicowane. W latach 1970-2003 liczba ludności w przeważającej liczbie miejscowości wiejskich zdecydowanie zmalała, niekiedy nawet trzykrotnie (Ciełuszki, Dawidowicze, Gnieciuki, Kaniuki, Miniewicze, Sieński, Pasynki).

Z drugiej strony, w kilku miejscowościach leżących głównie w strefie podmiejskiej Białegostoku odnotowano znaczący wzrost liczby mieszkańców, czasami przewyższający dynamikę rozwoju demograficznego Zabłudowa (Zagórki, Dojlidy Górne, Dojlidy Kolonia). W kilki wsiach, położonych w pobliżu drogi krajowej Nr 19 liczba ludności wykazuje lekką tendencję wzrostową (Kucharówka, Zagruszany) lub utrzymuje się na prawie niezmiennym – od trzydziestu lat – poziomie (Kuriany, Protasy, Zwierki). Zmiany ludnościowe we wsiach ilustruje tabela 14.

Ludność i mieszkania w altach 1970-2003 wg miejscowości

Tabela 14

Lp.	**Miejscowość**	**Ludność**					**Mieszkania**				
		1970	**1978**	**1988**	**2003**		**1970**	**1978**	**1988**	**2003**	
		w osobach				**1970 =100**	**w liczbach bezwzględnych**				**1970 =100**
1.	ZABŁUDÓW	1521	1757	1984	2341	153,9	426	517	575	720	169,0
2.	Aleksicze	104	84	65	50	48,1	28	27	22	19	67,9
3.	Bobrowa	88	82	124	129	146,6	27	31	30	18	66,7
4.	Ciełuszki	302	232	150	94	31,1	71	70	60	55	77,5
5.	Dawidowicze	247	185	129	86	34,8	56	63	57	44	78,6
6.	Dobrzyniówka	490	652	830	858	175,1	106	154	191	204	192,5
7.	Dojlidy Górne	1196	1416	1705	2012	168,2	271	331	369	517	190,8
8.	Dojlidy Kolonia	217	277	409	490	225,8	48	53	81	148	308,3
9.	Zagórki	81	105	-	289	356,8	20	21	-	79	395,0
10.	Folwarki Małe	288	263	198	178	61,8	80	74	65	57	71,3

Lp.	Miejscowość	Ludność					Mieszkania				
		1970	1978	1988	2003		1970	1978	1988	2003	
		w osobach				1970 =100	w liczbach bezwzględnych				1970 =100
11.	Folwarki Tylwickie	381	288	206	168	44,1	103	85	73	68	66,0
12.	Folwarki Wielkie	356	296	202	144	40,4	92	79	65	50	54,3
13.	Gnieciuki	221	190	126	85	38,5	62	59	42	29	46,8
14.	Halickie	413	356	423	282	101,5	110	93	118	86	116,4
15.	Białostoczek				137					42	
16.	Kamionka	286	228	181	144	50,3	70	58	55	46	65,7
17.	Kaniuki	253	199	131	96	37,9	73	67	59	46	63,0
18.	Kołpaki	58	54	32	30	51,7	19	16	13	11	57,9
19.	Kowalowe	164	146	115	77	47,0	40	38	35	27	67,5
20.	Koźliki	160	159	113	86	53,8	45	44	35	35	77,8
21.	Krynickie	551	387	281	264	47,9	126	105	90	79	62,7
22.	Kucharówka	84	74	67	101	120,2	18	17	22	27	150,0
23.	Kudrycze	159	140	115	89	56,0	43	40	38	39	90,7
24.	Kuriany	449	444	431	444	98,9	110	113	97	118	107,3
25.	Laszki	57	56	48	43	75,4	17	15	14	16	94,1
26.	Łubniki	166	163	132	149	89,8	40	38	35	38	95,0
27.	Małynka	145	107	66	57	39,3	40	34	28	19	47,5
28.	Miniewicze	55	45	22	20	36,4	16	14	13	9	56,3
29.	Nowosady	191	116	95	92	48,2	60	46	44	31	51,7

Lp.	Miejscowość	Ludność					Mieszkania				
		1970	1978	1988	2003		1970	1978	1988	2003	
		w osobach				1970 =100	w liczbach bezwzględnych				1970 =100
30.	Ochremowicze	66	53	39	33	50,0	18	18	15	12	66,7
31.	Olszanka	91	74	55	38	41,8	26	23	16	11	42,3
32.	Ostrówki	261	202	140	81	31,0	80	70	54	42	52,5
33.	Pasynki	154	107	57	56	36,4	45	33	24	20	44,4
34.	Pawły	453	384	326	231	51,0	130	132	121	97	74,6
35.	Płoskie	79	85	55	56	70,9	22	19	16	13	59,1
36.	Protasy	209	201	185	188	89,9	49	48	44	54	110,2
37.	Rafałówka	620	552	509	500	80,6	152	147	141	126	82,9
38.	Ryboły	698	658	711	476	68,2	210	221	247	193	91,9
39.	Rzepniki	324	249	205	168	51,9	81	79	66	57	70,4
40.	Sieński	153	130	102	55	35,9	43	40	36	24	55,8
41.	Skrybicze	196	132	125	135	68,9	48	32	36	34	70,8
42.	Solniki	124	114	87	61	49,2	42	34	31	30	71,4
43.	Tatarowce	138	109	87	54	39,1	41	38	33	27	65,9
44.	Zabłudów-Kolonia	189	167	171	151	79,9	61	41	47	47	77,0
45.	Zacisze	55	58	42	42	76,4	17	14	10	10	58,8
46.	Zagruszany	113	134	119	126	111,5	29	38	37	43	148,3
47.	Zajezierce	96	96	80	46	47,9	36	35	29	20	55,5
48.	Zwierki	194	216	194	183	94,3	47	58	60	54	114,9

Lp.	Miejscowość	Ludność					Mieszkania				
		1970	1978	1988	2003		1970	1978	1988	2003	
		w osobach				1970 =100	w liczbach bezwzględnych				1970 =100
49.	Żuki	126	92	75	55	43,7	33	31	27	20	60,6
50.	Żywkowo	61	49	43	37	60,7	15	16	14	11	73,3

Źródło: Wyniki NSP 1970, 1978, 1988, dane UG oraz obliczenia własne

W rezultacie obszar gminy pod względem kierunków i tempa wzrostu demograficznego można podzielić co najmniej na dwie różne strefy:

I – wzrostu lub względnej stabilizacji liczby mieszkańców, obejmująca kilkanaście miejscowości północno-zachodniej części gminy, pomiędzy Białymstokiem i Zabłudowem

II – depresji demograficznej, obejmującej południową i wschodnią część gminy, w której zaludnienie w latach 1970-2003 zmalało co najmniej o połowę. W pewnym uproszczeniu można przyjąć, iż proces depopulacji przybrał tutaj zbyt wielkie rozmiary, a co za tym idzie, stanowi zagrożenie dla funkcjonowania i rozwoju wielu społeczności lokalnych.

Kierunek i tempo zmian ludnościowych ukształtowały dwa zasadnicze czynniki: ruch naturalny i migracje. W latach ubiegłych liczba małżeństw oraz urodzeń żywych wykazywała tendencję spadkową. Z kolei liczba zgonów, przy pewnych wahaniach, utrzymywała się na dość wyrównanym poziomie. Spadek liczby urodzeń przy względnie stabilnej liczbie zgonów spowodował, że od początku lat dziewięćdziesiątych ukształtował się w gminie ujemny przyrost naturalny.

Ujemny przyrost naturalny jest zjawiskiem powszechnym niemal na całym obszarze województwa podlaskiego i obejmuje głównie tereny wiejskie.

W miastach wielkość urodzeń przewyższa na ogół wielkość zgonów. W powiecie białostockim dodatnią wielkość przyrostu naturalnego w latach 2001-2002 wykazała tylko 4 miasta, wśród których wyróżnił się Zabłudów. Pozostałe 4 ośrodki (Czarna Białostocka, Supraśl, Suraż, Tykocin) charakteryzowały się ujemnym przyrostem, podobnie jak sąsiadujące obszary wiejskie.

Ruch naturalny w latach 1985-2002

Tabela 15

Lata	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny

	W liczbach bezwzględnych				**Na 1000 ludności**			
Ogółem								
1985	74	236	165	+71	6,3	20,2	14,1	+6,1
1995	46	125	131	-6	3,9	10,7	11,2	-0,5
1998	67	116	165	-49	5,9	10,1	14,4	-4,3
1999	52	104	159	-55	4,5	9,1	13,9	-4,8
2000	75	98	149	-51	6,5	8,5	12,9	-4,4
2001	52	107	129	-22	4,5	9,3	11,2	-1,9
2002	57	115	138	-23	4,9	9,9	11,9	-2,0
Miasto								
1985	14	37	27	+10	8,3	21,8	15,9	+5,9
1995	5	33	20	+13	2,4	15,6	9,5	+6,2
1998	19	17	24	-7	8,6	7,7	10,9	-3,2
1999	15	23	21	+2	6,9	10,5	9,6	+0,9
2000	16	21	29	-8	7,3	9,6	13,3	-3,7
2001	6	22	17	+5	2,7	10,0	7,7	+2,3
2002	12	32	24	+8	5,1	13,5	10,1	+3,4
Wieś								
1985	60	199	138	+61	5,9	19,6	13,6	+6,0
1995	41	92	111	-19	4,4	9,8	11,9	-2,0
1998	48	99	141	-42	5,2	10,7	15,2	-4,5
1999	37	81	138	-57	4,0	8,7	14,8	-6,1
2000	59	77	120	-43	6,3	8,2	12,8	-4,6
2001	46	85	112	-27	4,9	9,1	12,0	-2,9

Lata	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
	W liczbach bezwzględnych				Na 1000 ludności			
2002	45	83	114	-31	4,9	9,0	12,4	-3,4

Źródło: Dane sprawozdawczości statystycznej z lat 1985-2002 oraz obliczenia własne

Długotrwałe trendy migracyjne, decydujące o spadku liczby ludności wiejskiej utrzymują się w cały okresie powojennym. W gminie Zabłudów, podobnie jak w całym województwie, okresem największych przemieszczeń ludności ze wsi do miast były lata siedemdziesiąte.

W okresie tym ubytek migracyjny w gminie kształtował się w granicach 150-200 osób w ciągu roku.

Od tego czasu odpływ ludności i natężenie ubytku migracyjnego systematycznie malało, by w ostatnim dziesięcioleciu przekształcić charakter migracyjny gminy – z odpływowej w napływową. W latach 1998-2002 dodatnie saldo migracji wyniosło łącznie: ogółem – 429 osób, w tym w Zabłudowie – 5 osób i na terenach wiejskich – 424 osoby.

Zmiany w procesie przemieszczeń ludności w ostatnich latach doprowadziły do ukształtowania się regionu imigracyjnego na obszarach wiejskich wokół Białegostoku, który objął nie tylko gminę Zabłudów, lecz także: Choroszcz, Supraśl, Juchnowiec, Turośń Kościelna i Wasilków.

Migracje ludności w latach 1975-2003

Tabela 16

Lata	Napływ	Odpływ	Saldo	
	w osobach			na 1000 l
Ogółem				
1975	460	587	-127	-10,1
1985	373	462	-87	-7,4
1995	239	162	+77	+6,6
1998	231	186	+45	+3,9
1999	334	206	+128	+11,0
2000	205	133	+72	+6,2
2001	189	135	+54	+4,6

Lata	Napływ	Odpływ	Saldo	
	w osobach			na 1000 l
2002	274	144	+130	+11,1
Miasto				
1975	80	57	+23	+14,3
1985	84	87	-3	-1,8
1995	73	21	+52	+24,4
1998	40	43	-3	-1,4
1999	40	49	-9	-4,0
2000	32	21	+11	+4,9
2001	47	32	+15	+6,7
2002	34	43	-9	-3,7
Wieś				
1975	380	530	-150	-13,7
1985	291	375	-84	-8,8
1995	166	141	+25	+2,6
1998	191	143	+48	+5,2
1999	294	157	+137	+14,6
2000	173	112	+61	+6,5
2001	142	103	+39	+4,1
2002	240	101	+139	+14,9

Źródło: Dane sprawozdawczości statystycznej z lat 1975-2002 oraz obliczenia własne

4.1.3. Struktura płci i wieku

Wyniki NSP 2002 wykazały, że liczba ludności gminy według stanu z dnia 20 maja 2002 r. wynosiła 11680 osób, z tego 5872 mężczyzn i 5808 kobiet. Od ostatniego spisu

przeprowadzonego w 1998 r. ogólna liczba i proporcje ludności według płci pozostały prawie bez zmian. Struktura płci jest względnie zrównoważona, co oznacza że na 100 mężczyzn przypada 99 kobiet ogółem, w tym 104 w mieście i 98 na terenach wiejskich. Proporcje płci zmieniają się wraz z wiekiem. Jeśli uwzględnić pięcioletnie gruby wieku, to liczebna przewaga mężczyzn występowała do grupy 50-54 lata (92 kobiety na 100 mężczyzn). W starszym wieku, z uwagi na większą umieralność mężczyzn proporcje płci systematycznie zmieniały się na korzyść kobiet. Najwyższy wskaźnik feminizacji obserwowano w wieku 85 lat i więcej, gdzie na 100 mężczyzn przypadało ponad 220 kobiet.

Z punktu widzenia zawierania związków małżeńskich i reprodukcji biologicznej ludności oraz funkcjonowania gospodarstw rolnych bardzo różne znaczenia ma struktura płci wśród osób w wieku mobilnym (18-44 lata). Ogólnie w całej gminie w wieku mobilnym liczba kobiet na 100 mężczyzn wynosi – 88, w tym na wsi – 84, (województwo podlaskie odpowiednio 96 i 83) i pośrednio oznacza niedobór kobiet na terenach wiejskich, zwłaszcza w grupie ludności związanej z rolnictwem indywidualnym.

Gmina Zabłudów charakteryzuje się relatywnie niekorzystną strukturą ludności według wieku. Przejawem tego jest:

- dość niski udział ludności w wieku produkcyjnym (gmina – 55,9%; województwo – 59%),
- wysoki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (gmina – 18,7%; województwo– 16,3%),
- zbliżony do poziomu ogólnowojewódzkiego udział dzieci i młodzieży do lat 17 (gmina – 25,4%; województwo – 16,3%).

Relacje przedstawionych grup wieku odzwierciedla tzw. współczynnik obciążeń demograficznych. W 2002 r. na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało średnio w województwie 695 osób, a w gminie 791 osób w wieku nieprodukcyjnym ogółem i 809 osób na terenach wiejskich.

Ludność gminy według płci i wieku w 2002 r.

Tabela 17

Grupy wieku – płeć		**Razem**		**Miasto**		**Wieś**	
		osób	**%**	**osób**	**%**	**osób**	**%**
Ogółem	r	11680	100,0	2404	10,0,0	9276	100,0
	m	5872	50,3	1180	49,1	4692	50,6
	k	5808	49,7	1224	50,9	4584	49,4
0-17	r	2967	25,4	709	29,5	2258	24,3
	m	1539	13,2	385	16,0	1154	12,4

Grupy wieku – płeć		Razem		Miasto		Wieś	
		osób	%	osób	%	osób	%
	k	1428	12,2	324	13,5	1104	11,9
18-64/59	r	6522	55,9	1395	58,0	5127	55,3
18-64	m	3547	30,4	696	29,0	2851	30,7
18-59	k	2975	25,5	699	29,0	2276	24,6
18-44	r	4389	37,6	990	41,2	3399	36,7
	m	2329	19,9	481	20,0	1848	19,9
	k	2060	17,7	509	21,2	1551	16,8
45-64/59	r	2133	18,3	405	16,8	1728	18,6
45-64	m	1218	10,4	215	8,9	1003	10,8
45-59	k	915	7,9	190	7,9	725	7,8
65/60 i w.	r	2189	18,7	300	12,5	1889	20,4
65 i w.	m	784	6,7	99	4,1	685	7,4
60 i w.	k	1405	12,0	201	8,4	1204	13,0

Źródło: Wyniki NSP 2002 oraz obliczenia własne.

Jednym z najbardziej charakterystycznych zjawisk demograficznych ostatnich lat jest proces starzenia się ludności, polegający na wzroście liczby i odsetka ludzi starych. W gminie Zabłudów odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi obecnie 18,7% i znacznie przewyższa poziom ogólnowojewódzki (16,3%). Wewnątrz gminy występują jeszcze większe zróżnicowania . Udział ludności w wieku emerytalnym w Zabłudowie oraz w kilku podmiejskich miejscowościach (Dojlidy Górne, Dojlidy Kolonia, Zagórki, Dobrzyniówka, Białostoczek, Zwierki) waha się w graniach 8-15%. W przeciwieństwie do tego w wielu wsiach położonych w południowej części gminy przewyższa 40% (Dawidowicze, Ostrówki, Pawły, Ryboły, Sieński), a nawet 50% (Ciełuszki, Kaniuki, Miniewicze).

4.1.4. Aktywność ekonomiczna ludności

Z punktu widzenia sytuacji na rynku pracy całą ludność – zgodnie z obowiązującymi obecnie standardami – można podzielić na trzy kategorie: pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Pracujący i bezrobotni tworzą razem kategorię aktywnych zawodowo.

W latach ubiegłych liczba ludności czynnej zawodowo (aktywnej) zmienia się następująco:

	ogółem	miasto	wieś
1970 r.	8077	805	7272
1978 r.	6879	860	6019
1988 r.	6240	911	5329
2002 r.	5276	1023	4253

Miarą statystyczną dogodną dla porównań zmian na rynku pracy jest współczynnik aktywności zawodowej. Współczynnik ten wyznaczony dla ogółu ludności wynosił: w 1970 r. – 61,7%, w 1988 r. – 55,7% i w 2002 r. – 45,2%. Analogiczny współczynnik aktywności zawodowej w wieku 15 lat i więcej ukształtował się następująco: 83,8%, 69,9% i 58,1%.

Na przedstawiony powyżej spadek poziomu aktywności zawodowej ludności gminy wpływ wywierały następujące czynniki:

- postępujący proces demograficznego starzenia się ludności,
- znaczne rozszerzenie zakresu świadczeń emerytalno – rentowych na początku lat dziewięćdziesiątych, który objął częściowo także ludność w wieku zdolności do pracy,
- zjawisko bezrobocia,
- powiększająca się liczba osób pracujących „na czarno", także poza granicami kraju.

Wyniki spisu wykazały również, że współczynniki aktywności zawodowej ludności zamieszkałej w mieście oraz na terenach wiejskich gminy były do siebie zbliżone, a jednocześnie nieco wyższe niż przeciętnie w województwie podlaskim (ogółem – 56,3%, miasto – 55,5%, wieś – 57,3%).

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w 2002 r.

Tabela 18

Wyszczególnienie	**Ludność ogółem**	**Aktywni zawodowo**			**Bierni zawodowo**	**Pozostali***	**Współczynnik**	
		razem	**pracujący**	**bezrobotni**			**Aktywności zawodowej**	**bezrobocia**
	w liczbach bezwzględnych						**w %**	
Razem	9343	5276	4346	930	3799	268	58,1	17,6
Mężczyźni	4640	2943	2415	528	1576	121	65,1	17,9
Kobiety	4703	2333	1931	402	2223	147	51,2	17,2
Miasto:								

Wyszczególnienie	Ludność ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Pozostali*	Współczynnik	
		razem	pracujący	bezrobotni			Aktywności zawodowej	bezrobocia
Razem	1830	1023	793	230	723	84	58,6	22,5
Mężczyźni	862	538	406	132	291	33	64,9	24,5
Kobiety	968	485	387	98	432	51	52,9	20,2
Wieś:								
Razem	7513	4253	3553	700	3076	184	58,0	16,5
Mężczyźni	3778	2405	2009	396	1285	88	65,2	16,5
Kobiety	3735	1848	1544	304	1791	96	50,8	16,5

*osoby z nieustalonym statusem na rynku pracy

Źródło: Wyniki NSP 2002 oraz obliczenia własne.

4.1.5. Pracujący i problem bezrobocia

Zbiorowość pracujących liczyła w 2002 r. 4,3 tys. osób, z czego zdecydowana większość (81,7%) mieszkała na terenach wiejskich. Na ogólną liczbę pracujących składało się 2,6 tys. osób pracujących w sektorze pozarolniczym oraz 1,7 tys. pracujących w rolnictwie, w tym, 16, tys. w swoich gospodarstwach rolnych.

Wskaźnik zatrudnienia, określający udział pracujących w liczbie ludności ogółem był stosunkowo niski i wynosił 47,9%, przy czym był wyższy dla mężczyzn niż kobiet (odpowiedni 53,4% i 42,4%) oraz wyższy dla mieszkańców wsi niż miasta (48% wobec 45,4%).

Jedną z istotnych cech wpływających na stopień zaangażowania zawodowego jest poziom uzyskanego wykształcenia. Wśród pracujących najliczniejszą grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem średnim i policealnym (33,8%). Pracujące kobiety charakteryzowały się korzystniejszą strukturą wykształcenia niż mężczyźni. Osoby z wykształceniem średnim i wyższym stanowiły 53% ogółu pracujących kobiet i 35,2% ogółu mężczyzn.

Najwyższy wskaźnik zatrudnienia (81%) wystąpił w populacji osób z wykształceniem wyższym, dużo niższy z wykształceniem średnim (61%) i zasadniczym zawodowym (60,3%), a najniższy (30,3%) wśród osób z wykształceniem podstawowym ukończonym i nieukończonym. Świadczy to o korzystniejszej sytuacji na rynku pracy osób lepiej wykształconych i posiadających wyższe kwalifikacje zawodowe.

Wprowadzenie mechanizmów gospodarki rynkowej przyniosło radykalne zmiany w stopniu wykorzystania zasobów pracy. Od początku lat dziewięćdziesiątych typowym elementem sytuacji na rynku pracy jest wysokie bezrobocie. Jak wskazują wyniki spisu z 2002 r., liczba bezrobotnych w gminie wyniosła w tym czasie 930 osób, a stopa bezrobocia osiągnęła poziom 17,6% (województwo – 19,1%, powiat – 19,7%). Większość bezrobotnych stanowili mężczyźni, a bezrobocie w większym stopniu dotykało ludność miasta (22,5%) niż miejscowości wiejskich (16,5%).

Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych przeważają ludzie młodzi (do 35 lat) i w dużej części pozostający bez pracy dłużej niż 12 miesięcy (około 50%) i w zdecydowanej większości (ponad 90%) nie posiadający prawa do zasiłku.

4.1.6. Gospodarstwa domowe i rodziny

W końcu maja 2002 r. w gminie Zabłudów było 3,9 tys. gospodarstw domowych, tj. o 5,9% więcej niż w 1970 r. W mieście ich liczba systematycznie wzrastała, natomiast na terenach wiejskich wykazywała nieznaczną tendencję zniżkową.

Większość gospodarstw domowych – mierzone średnią liczbą osób w gospodarstwie – stale malała, co jest zjawiskiem typowym w całym regionie, zarówno w miastach, jak i na wsi.

Gospodarstwa domowe i ludność w latach 1970-2002

Tabela 19

Wyszczególnienie	**1970**	**1978**	**1988**	**2002**	
	w liczbach bezwzględnych				**1970=100**
Ogółem:					
Gospodarstwa domowe	3687	3813	3736	3906	105,9
Ludność w gospodarstwach domowych	12966	12289	11641	11572	89,2
Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych	3,52	3,22	3,12	2,96	84,1
Miasto:					
Gospodarstwa domowe	472	582	597	776	164,4
Ludność w gospodarstwach domowych	1497	1754	1954	2404	160,6
Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych	3,17	3,01	3,27	3,10	97,8
Wieś:					

Wyszczególnienie	**1970**	**1978**	**1988**	**2002**	
	w liczbach bezwzględnych				**1970=100**
Gospodarstwa domowe	3215	3231	3139	3130	97,4
Ludność w gospodarstwach domowych	11469	10535	9687	9168	79,9
Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych	3,57	3,26	3,09	2,93	82,1

Źródło: NSP 1988, NSP 2002 oraz obliczenia własne.

Spadek ten spowodowany był przede wszystkim zmniejszeniem się dzietności rodzin oraz dużym wzrostem udziału gospodarstw jednoosobowych.

Na terenach wiejskich więcej niż w miastach występują gospodarstwa duże, tj. pięcioosobowe i większe; na wsi województwa podlaskiego stanowiły one 26,4% ogółu, podczas gdy w miastach – 11,9%. W gminie Zabłudów jest odwrotnie: 18,9% gospodarstw dużych w mieście i 18,1% w miejscowościach wiejskich. Stąd średnia wielkość wiejskich gospodarstw domowych w gminie jest dużo mniejsza od przeciętnego poziomu w województwie (3,31 osoby).

W ramach gospodarstw domowych, ustalonych w oparciu o więzi ekonomiczne, wyodrębnia się rodziny, czyli zespoły osób grupowanych według kryteriów biologicznych. W 2002 roku spisano w całej gminie 5058 rodzin, spośród których wydzielono następujące typy:

	liczba
- małżeństwa bez dzieci	711
- małżeństwa z dziećmi	1776
- partnerzy bez dzieci	17
- partnerzy z dziećmi	27
- samotne matki z dziećmi	459
- samotni ojcowie z dziećmi	68

Z przedstawionych danych wynika, iż dominującym typem rodziny były małżeństwa z dziećmi, których udział stanowił 58,1% wszystkich rodzin, w tym w mieście – 61,1% i na wsi – 57,3%). Drugim pod względem liczebności typem rodziny były małżeństwa bez dzieci. Stanowiły one 23,3% ogółu, w tym w mieście – 15,7% i 25,2% na terenach wiejskich.

Przedstawione proporcje wynikają stąd, iż zbiorowość bezdzietnych małżeństw we wsiach tworzyły przede wszystkim małżeństwa starsze, których dzieci zdążyły się usamodzielnić i wyemigrować. Tylko niewielki odsetek tej zbiorowości stanowiły pary bezdzietne.

Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu stanowiły 56% wszystkich rodzin i było ich łącznie 1712, w tym w mieście – 417 i na wsi – 1295. W całej zbiorowości zanotowano najwięcej rodzin z 1 dzieckiem (35,5%) i z 2 dzieci (37,3%). Z drugiej strony 33 rodziny (8 w mieście i 25 na terenach wiejskich) posiadało 5 i więcej dzieci. Łączna liczba dzieci pozostających na utrzymaniu wynosiła 3469 osób, tj. przeciętnie 2,03 dziecka na 1 rodzinę (województwo – 1,92).

4.1.7. Wykształcenie

Pozytywnym zjawiskiem w ostatnich latach był jest wzrost poziomu wykształcenia ludności. Tylko w latach 1988-2002 liczba osób z wykształceniem ponadpodstawowym powiększyła się z 3,1 tys. do 5,1 tys., tj. o 66,2% (w województwie o 47,3%). Odsetek osób z wykształceniem ponadpodstawowym zwiększył się z około 33% z 1988 r. do 52,6% w 2002 r. Znacznie zmniejszył się natomiast udział osób z wykształceniem podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego: z 67 % do 47%.

W omawianym okresie najbardziej dynamiczny przyrost charakteryzował grupę osób z wykształceniem średnim (o 93,2%) i wyższym (o 85%).

Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002r.

Tabela 20

Poziom wykształcenia	Ogółem		Miasto		Wieś	
	osób	%	osób	%	osób	%
Ludność ogółem	9721	100,0	1926	100,0	7795	100,0
Wyższe	516	5,3	114	5,9	402	5,2
Policealne	215	2,2	63	3,3	152	1,9
Średnie	2293	23,6	536	29,2	1730	22,2
Zasadnicze zawodowe	2089	21,5	442	22,9	1647	21,1
Podstawowe ukończone	3478	35,8	635	33,0	2843	36,5
Pozostali	1130	11,6	109	5,7	1021	13,1

Źródło: Wyniki NSP 2002 oraz obliczenia własne.

W omawianym okresie najszybciej powiększała się grupa osób z wykształceniem wyższym, (ponad 3-krotnie) i średnim (2-krotnie).

Czynnikiem różnicującym strukturę ludności według poziomu wykształcenia jest miejsce zamieszkania. W miastach notuje się znacznie wyższy odsetek osób z wykształceniem ponadpodstawowym niż na wsi. W skali województwa podlaskiego różnica jest znacząca i przekracza 26 punktów procentowych (71,1% w miastach i 45% na wsi). W gminie Zabłudów rozpiętość ta jest dużo mniejsza (tylko około 11 pkt) i świadczy z jednej strony o relatywnie wyższym poziomie wykształcenia ludności wiejskiej gminy w porównaniu z wiejskimi obszarami województwa. Z drugiej zaś strony w Zabłudowie jest proporcjonalnie mniej osób wykształconych niż w innych, większych miastach regionu.

4.1.8. Struktura wyznaniowa i narodowa mieszkańców

Teren województwa podlaskiego jest miejscem krzyżowania się wpływów różnych kultur, narodów i religii. Szacuje się, że około 80% ogółu ludności województwa związana jest z Kościołem rzymskokatolickim, 13,5% z Cerkwią prawosławną i około 1% z innymi związkami religijnymi.

Gmina Zabłudów leży na obszarze przenikania się wpływów wyznania rzymskokatolickiego i prawosławnego, przy czym ludność katolicka rozmieszczona jest na całym terytorium województwa, natomiast ludność prawosławna skupiona jest prawie w całości w pięciu powiatach południowo-wschodnich (białostockim, bielskim, hajnowskim, siemiatyckim i sokólskim).

Struktura wyznaniowa mieszkańców gminy na tle powiatu białostockiego w 2000r.

Tabela 21

Wyznanie	**Powiat**		**Gmina Zabłudów**	
	osób	**%**	**osób**	**%**
Ludność ogółem	139533	100,0	11612	100,0
Rzymskokatolicy	103241	74,0	6964	60,0
Prawosławni	14317	10,3	2304	19,8
Nie rejestrowani i inni	21975	15,7	2344	20,2

Źródło: K. Goss „Struktura wyznaniowa mieszkańców byłego województwa białostockiego” W: Pogranicze – studia społeczne, t. X, Uniwersytet w B-stoku, 2001r.

Gmina Zabłudów charakteryzuje się dość zróżnicowanym składem wyznaniowym ludności, chociaż zdecydowania przeważają wierni kościoła katolickiego. Relacje pomiędzy

ludnością wyznania rzymskokatolickiego do prawosławnego kształtuje się jak 3:1 W gminach sąsiednich proporcje te są następujące: Supraśl 3:1, Michałowo 1:1, Juchnowiec Kościelny 6:1 i miasto Białystok 7:1.

Zagadnienia narodowościowe po raz pierwszy w okresie powojennym włączono do zakresu spisu ludności w 2002 r. Na tej podstawie stwierdzono, że w ogólnej liczbie ludności województwa 1135 tys. osób, tj. 93,9% zadeklarowało swoją narodowość jako polską, natomiast z inną narodowością identyfikowało się około 55 tys. osób, tj. 4,6%.

Wśród ludności niepolskiej najczęściej występowała narodowość białoruska – 46,5 tys. osób, litewska – 5,2 tys. oraz ukraińska – 1,4 tys. osób.

W gminie Zabłudów spisano 1007 osób narodowości niepolskiej, tj. 8,6% ogółu, w tym 990 osób narodowości białoruskiej.

Badania socjologiczne wskazują na istnienie zasadniczych związków między przynależnością wyznaniową a narodową mieszkańców pogranicza. Na podstawie przedstawionych danych można jednak stwierdzić, iż większość osób wyznania prawosławnego w gminie identyfikuje się z narodowością polską. Do białoruskiej lub ukraińskiej mniejszości narodowej zaliczyć można co najwyżej 35-40% wyznawców prawosławia.

4.2. Warunki życia mieszkańców

4.2.1. Zasoby i warunki mieszkaniowe

W 2002 roku na terenie gminy Zabłudów spisano łącznie 4425 mieszkań (zamieszkanych i niezamieszkanych), w tym w mieście – 772 i na wsi 3653, tj. 82,6%.

Mieszkań zamieszkanych było 3525 (w mieście – 698, na wsi – 2827) i stanowiły one 79,7% ogółu mieszkań. Pozostałe 20,3%, tj. 900 mieszkań stanowiły zasoby niezamieszkane. Założy się na to następujące typy mieszkań:

- przeznaczone do stałego zamieszkania – 310, tj. 34,5% mieszkań niezamieszkanych,
- wykorzystywane do czasowego (sezonowego) przebywania, tzw. drugie mieszkania – 308, tj. 34,2%,
- przeznaczone do rozbiórki i opuszczone – 281, tj. 31,2%,
- przeznaczone wyłącznie do prowadzenia działalności gospodarczej – 1 mieszkanie.

Rzeczywiste zasoby mieszkaniowe obejmowały zatem 4143 mieszkania (w mieście – 757, na wsi – 3386), do których zaliczono wszystkie mieszkania zamieszkane oraz te spośród niezamieszkanych, które w przyszłości mogą zasilić liczbę mieszkań zamieszkanych, tzn. przeznaczone do stałego zamieszkania praz przeznaczone do czasowego lub sezonowego przebywania.

Do mieszkań zamieszkanych zalicza się mieszkania zamieszkane stale i zamieszkane czasowo. W 2002 r. lokale zamieszkane stale stanowiły 97,6% ogólnej liczby mieszkań zamieszkanych, w tym 98% w mieście i 97,5% na wsi.

Od roku 1970 ogólna liczba mieszkań zamieszkanych w całej gminie pozostawała na prawie niezmiennym poziomie, na co złożyły się odmienne tendencje w mieście i na wsi. W Zabłudowie przybyły 272, natomiast na terenach wiejskich ubyły 204 mieszkania.

W tym samym czasie odnotowano nieprzerwany przyrost izb mieszkalnych oraz powierzchni użytkowej, zarówno w mieście, jak też w miejscowościach wiejskich.

Mieszkania zamieszkane w latach 1970-2002

Tabela 22

Wyszczególnienie	**1970**	**1978**	**1988**	**2002**	
	w liczbach bezwzględnych				**1970=100**
Ogółem:					
Mieszkania	3457	3464	3430	3525	102,0
Izby	9758	11344	11967	14294	146,5
Pow. użytkowa w tys. m^2	174,0	198,9	213,9	284,0	163,2
Miasto:					
Mieszkania	426	517	575	698	163,8
Izby	1175	1674	2058	2943	250,5
Pow. użytkowa w tys. m^2	18,6	25,0	34,2	54,4	292,5
Wieś:					
Mieszkania	3031	2947	2855	2827	93,3
Izby	8583	9670	9909	11351	132,2
Pow. użytkowa w tys. m^2	155,4	173,9	179,7	229,6	147,7

Źródło: Wyniki Narodowych Spisów Powszechnych oraz obliczenia własne

Zmiany ilościowe zasobów mieszkaniowych wynikają z jednej strony z przyrostu nowych i powiększania istniejących domów, z drugiej zaś z ubytku mieszkań najstarszych. Zasoby powstające z nowego budownictwa i modernizacji charakteryzują się wyższym standardem niż zasoby ubywające. Stąd też dla oceny zmian jakościowych istotne znaczenie posiadają informacje o wieku mieszkań. Lokale znajdujące się w budynkach wybudowanych po 1944 r.

stanowiły 77,1% ogółu zasobów w porównaniu do spisu z 1988 r. ich udział wzrósł o 11,2 pkt. Zasoby powojenne obejmowały 84,6% ogółu mieszkań w Zabłudowie i 75,1% na wsi.

Mieszkania w budynkach najstarszych, tj. wzniesionych przed 1918 r. stanowiły 2,1% ogółu mieszkań zamieszkanych w mieście i 4,6% na terenach wiejskich. Z kolei w budynkach najnowszych, wybudowanych po 1988 r., znajdowało się 173, tj. 25,4% mieszkań w mieści oraz 309, tj. 11,3% mieszkań na wsi.

Ogólnie biorąc, struktura mieszkań pod względem wieku w gminie Zabłudów była zbliżona do struktury ogólnowojewódzkiej, jednak z nieco mniejszym udziałem mieszkań najnowszych (gmina – 14,1%, województwo – 17,4%).

Wraz z powiększaniem się zasobów mieszkaniowych poprawiły się warunki mieszkaniowe zarówno ludności miasta, jak też ludności wiejskiej.

Średnia wielkość mieszkania mierzona liczbą izb powiększyła się a latach 1971-2002 o 1,24 izby, tj o 44% (miasto Zabłudów – o 1,46 izby, wieś – o 1,19 izby). Równolegle do tego wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań, tak w mieście (o 61%), jak i na wsi (o 59%).

Wzrost średniej wielkości mieszkań oznacza, iż w kolejnych okresach budowano coraz większe domy i mieszkania. Świadczą o tym następujące dane:

okres budowy mieszkań	**przeciętna liczba izb w mieszkaniu**	**przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m^2**
przed 1918	3,31	59,3
1918-1944	3,20	59,9
1945-1970	3,58	66,6
1971-1978	4,38	85,3
1979-1988	4,78	96,4
1989-2002	5,35	118,7

Zmiany w stanie zasobów mieszkaniowych poprawiły także wskaźniki dotyczące zaludnienia mieszkań. W latach 1970-2002 zmalała przeciętna liczba osób przypadająca na mieszkanie (o 10,6%) i izbę (o 37,6%), a wzrosła (prawie o 80%) powierzchnia użytkowana przypadająca na mieszkanie.

W przeciwieństwie do tego zasoby mieszkaniowe określone liczbą izb oraz wielkością powierzchni użytkowej wykazywały stałą tendencję wzrostową. Był to efekt przyrostu izb i powierzchni mieszkaniowej w mieszkaniach starszych w wyniku ich rozbudowy oraz

oddawania do użytku mieszkań większych, niż w latach poprzednich. W strukturze wielkości mieszkań zachodzą korzystne zmiany, polegające na spadku udziału mieszkań 1-2 izbowych i wzroście odsetka mieszkań dużych 4 i 5 izbowych i większych.

W rezultacie poprawiły się prawie wszystkie wskaźniki określające jakość zasobów mieszkaniowych.

Podstawowe wskaźniki warunków mieszkaniowych w latach 1978 – 2002

Tabela 23

Wyszczególnienie	**1970**	**1978**	**1988**	**2002**	
	w liczbach bezwzględnych				**1970=100**
Ogółem:					
Przeciętna liczba:					
Izb w mieszkaniu	2,82	3,27	3,49	4,06	144,0
Osób w mieszkaniu	3,76	3,55	3,40	3,36	89,4
Osób na izbę	1,33	1,08	0,97	0,83	62,4
Przeciętna pow. użytkowa w m^2:					
na 1 mieszkanie	50,3	57,4	62,4	80,9	160,8
na 1 osobę	13,4	16,2	18,4	24,1	179,9
Miasto:					
Przeciętna liczba:					
Izb w mieszkaniu	2,76	3,24	3,58	4,22	152,9
Osób w mieszkaniu	3,57	3,40	3,40	3,51	98,3
Osób na izbę	1,29	1,05	0,95	0,83	64,3
Przeciętna pow. użytkowa w m^2:					
na 1 mieszkanie	43,7	48,4	59,5	78,0	178,5
na 1 osobę	12,2	14,2	17,5	22,3	182,8
Wieś:					
Przeciętna liczba:					
Izb w mieszkaniu	2,83	3,28	3,47	4,02	142,0
Osób w mieszkaniu	3,79	3,57	3,39	3,32	87,6
Osób na izbę	1,34	1,09	0,98	0,83	61,9

Wyszczególnienie	1970	1978	1988	2002	
	w liczbach bezwzględnych				1970=100
Przeciętna pow. użytkowa w m^2:					
na 1 mieszkanie	51,3	59,0	62,9	81,6	159,1
na 1 osobę	13,5	16,5	18,5	24,6	182,2

Źródło: Wyniki Narodowych Spisów Powszechnych oraz obliczenia własne.

Wyposażenie w instalacje techniczno-sanitarne, obok ilości i wielkości mieszkań, decyduje o ogólnej wartości zasobów mieszkaniowych. W ubiegłych latach nastąpiła znaczna poprawa w tym względzie, o czym informują poniższe dane (w % ogółu mieszkań):

	1970	1978	1988	2002
wodociąg	3,5	14,5	38,8	74,2
ustęp spłukiwany	2,0	10,9	31,6	60,6
łazienka	2,2	10,9	34,0	63,3
centralne ogrzewanie	2,2	10,0	27,1	47,7

Przedstawione wyniki wskazują, że najbardziej powszechną instalacją w mieszkaniu jest wodociąg. W Zabłudowie w tę instalację wyposażonych było 88,7% mieszkań, w tym z sieci – 65,5%, a na wsi 70,6%, w tym z sieci – 33%.

Najniższe odsetki dotyczyły wyposażenia w gaz z sieci – korzystało z niego tylko 11,2% lokali zamieszkanych na wsi i zaledwie 1,2% w mieście.

Analizując stopień wyposażenia w instalacje należy podkreślić, że mimo korzystnych zmian, w dalszym ciągu gminne zasoby mieszkaniowe są relatywnie dużo gorzej wyposażone niż zasoby ogólnowojewódzkie (wodociąg – o 17,9 pkt, ustęp i łazienka – powyżej – 20 pkt, centralne ogrzewanie – o 27,8 pkt).

4.2.2. Oświata i wychowanie

Aktualnie na terenie miasta i gminy czynne są dwa gimnazja i siedem szkół podstawowych. Sieć szkół podstawowych systematycznie zmniejszała się w kolejnych latach wynosiła: 1975 r. – 16, 1995 r. – 10, 2000 r. – 9, 2003 r. – 7 szkół. Liczba uczniów w tym czasie kształtowała się następująco:

ogółem **miasto** **Wieś**

1975 r.	1810	545	1265
1985 r.	1407	507	900
1995 r.	1424	527	897
2002 r.	972	342	630

Przyczyną gwałtownego spadku liczebności uczniów w ostatnim okresie była ogólna sytuacja demograficzna oraz przeprowadzona w 1998r. reforma oświaty obejmująca systemem nauczania gimnazjalnego dotychczasowych uczniów szkół podstawowych w wieku 13 i 14 lat.

Istniejące obecnie gimnazja – w Zabłudowie i Dojlidach Górnych – skupiają łącznie w 2004 r. 472 uczniów.

Charakterystyka istniejących szkół w roku 2003/2004

1. Gimnazjum w Zabłudowie:

- liczba uczniów – 319
- liczba oddziałów – 15
- liczba nauczycieli pełnozatrudnionych – 27
- budynek szkoły: murowany, rok budowy – 1985, pow. użytk. – 1440 m^2, liczba pracowni i pomieszczeń do nauczania – 16, stan techniczny –dobry.

2. Gimnazjum w Dojlidach Górnych:

- liczba uczniów – 153
- liczba oddziałów – 6
- liczba nauczycieli pełnozatrudnionych – 7
- budynek szkoły: murowany, rok budowy – 1962, pow. użytk. – 832 m^2, liczba pracowni i pomieszczeń do nauczania – 16, stan techniczny – średni.

3. Szkoła podstawowa w Zabłudowie:

- liczba uczniów – 382
- liczba oddziałów – 17
- liczba nauczycieli pełnozatrudnionych – 17
- budynek szkoły: murowany, rok budowy – 1946, pow. użytk. – 1234 m^2, liczba pracowni i pomieszczeń do nauczania – 18, sala gimnastyczna – ok. 200 m^2, stan techniczny – dobry.

4. Szkoła podstawowa w Dojlidach Górnych:

- liczba uczniów – 266
- liczba oddziałów – 12
- liczba nauczycieli pełnozatrudnionych – 19
- budynek szkoły: murowany, rok budowy – 2003, pow. użytk. – 2884 m^2, liczba pracowni i pomieszczeń do nauczania – 14, stan techniczny – b. dobry.

5. Szkoła podstawowa w Krynickich:

- liczba uczniów – 45
- liczba oddziałów – 4
- liczba nauczycieli pełnozatrudnionych – 5
- budynek szkoły: drewniany, rok budowy – 1935, pow. użytk. – 435 m^2, liczba pracowni i pomieszczeń do nauczania – 6, stan techniczny – zdatny do użytku.

6. Szkoła podstawowa w Dobrzyniówce:

- liczba uczniów – 101
- liczba oddziałów – 8
- liczba nauczycieli pełnozatrudnionych – 9
- budynek szkoły: rok budowy – 1994, pow. użytk. – 840 m^2, liczba pracowni i pomieszczeń do nauczania – 9, stan techniczny – dobry.

7. Szkoła podstawowa w Rafałówce:

- liczba uczniów – 73
- liczba oddziałów – 4
- liczba nauczycieli pełnozatrudnionych – 8
- budynek szkoły: w trakcie remontu i modernizacji.

8. Szkoła podstawowa w Rybołach:

- liczba uczniów – 39
- liczba oddziałów – 4
- liczba nauczycieli pełnozatrudnionych – 3
- budynek szkoły: rok budowy – 1937, pow. użytk. – 294 m^2, liczba pracowni i pomieszczeń do nauczania – 9, stan techniczny – dobry.

9. Szkoła podstawowa w Białostoczku:

- liczba uczniów – 101

- liczba oddziałów – 7
- liczba nauczycieli pełnozatrudnionych – 9
- budynek szkoły: murowany, zaadoptowany na cele oświatowe w 1994 r., pow. użytk. – 400 m^2, liczba pracowni i pomieszczeń do nauczania – 13, stan techniczny – dobry.

Przy wszystkich szkołach podstawowych funkcjonują oddziały przedszkolne, które obejmują łącznie 120 dzieci. Ich wychowaniem zajmuje się 8 nauczycieli, w tym większość z wykształceniem wyższym.

4.2.3. Kultura

Sieć urządzeń i obiektów usług podstawowych w zakresie kultury tworzą:

1. Miejski Ośrodek Kultury w Zabłudowie prowadzący działalność statutową i organizację imprez kulturalno-rekreacyjnych na terenie gminy. W kalendarzu stałych imprez kulturalnych znajdują się m.in.:
   - „urodziny Zabłudowa", impreza plenerowa odbywająca się w sierpniu, w rocznicę założenia miasta w 1553 r.
   - „Święto Plonów", w miesiącu wrześniu w Rybołach.

   Kultywowanie tradycji i tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, a także rękodzieła artystycznego i ludowego realizują:

   zespoły ludowe: w Rybołach, Koźlikach, Krynickich, Folwarkach Małych i Zabłudowie,

   artyści ludowi: w Zabłudowie, Kaniukach, Kamionce, Ostrówkach, Kucharówce, Folwarkach Wielkich, Koźlikach i Zajeziercach.
2. Świetlice i domy kultury działające w ramach organizacyjnych MOK w Zabłudowie (6):
   - Klub „Pod Burmistrzem w Zabłudowie
   - Wiejski Dom Kultury w Krynickich
   - Wiejski Dom Kultury w Rafałówce
   - Wiejski Dom Kultury w Rybołach
   - Świetlica Wiejska w Halickich
   - Świetlica w Pawłach
3. Świetlice wiejskie (5) w Koźlikach, Kurianach, Folwarkach Małych, Gnieciukach i Zwierkach.
4. Inne ośrodki kultury, do których zaliczają się:
   - izba twórcza (rzeźba) w Kaniukach
   - sala etnograficzna w Wiejskim Domu Kultury w Krynickich
   - prywatne muzeum dawnych instrumentów muzycznych w Białostoczku

- dyskoteka i klub młodzieżowy w Rybołach

5. Biblioteki i filie. Obecnie na terenie gminy działają łącznie 4 placówki biblioteczne. Miejska Biblioteka Publiczna w Zabłudowie oraz trzy filie: w Dojlidach Górnych, Rafałówce oraz Rybołach dysponujące księgozbiorem liczącym ok. 50 tys. woluminów i posiadające 1856 czytelników.

Należy zwrócić uwagę, iż w latach ubiegłych w większości wsi działały punkty biblioteczne. W ostatnich latach ich liczba zmniejszała się następująco: 1975 r. – 29, 1985 r. – 26, 1995 r. – 4, 2000 r. – 2.

Liczba ludności przypadająca na 1 placówkę biblioteczną wynosi obecnie 2,9 tys. osób (województwo – 4,6 tys.).

4.2.4. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Wraz z reformą służby zdrowia, w miejsce działających do niedawna przychodni i wiejskich ośrodków zdrowia powstały niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej i prywatne praktyki lekarskie. Obecnie w gminie działają następujące placówki opieki ambulatoryjnej:

- 2 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej w Zabłudowie
- gabinet rehabilitacji leczniczej w Zabłudowie
- 2 indywidualne praktyki stomatologiczne w Zabłudowie
- gabinet stomatologiczny w Dojlidach Górnych

Na terenie gminy funkcjonują dwa domy pomocy społecznej

dom dziecka w Krasnem (65 miejsc)

dom pomocy społecznej w Bobrowej (45 miejsc)

Wszystkie obiekty znajdują się w dobrym i średnim stanie technicznym.

Do niedawna funkcjonował wiejski ośrodek zdrowia w Rybołach. Po reorganizacji Terenowego Samodzielnego ZOZ-u jego działalność została zawieszona. Zachodzi pilna potrzeba ponownego uruchomienia tej placówki, co wymaga remontu i modernizacji istniejącej bazy lokalowej.

Oprócz tego w gminie działa 1 apteka (w Zabłudowie) oraz gminny ośrodek pomocy społecznej.

4.2.5. Urządzenia sportowe i zagospodarowanie turystyczne

Infrastrukturę sportową gminy tworzą:

- boiska piłkarskie w Zabłudowie, Dobrzyniówce i Zwierkach
- zespół boisk do gier zespołowych i kort tenisowy w Zabłudowie
- sala gimnastyczna w Szkole Podstawowej w Zabłudowie

Stan ilościowy urządzeń sportowych w stosunku do potrzeb jest niezadowalający, jeśli wziąć pod uwagę, iż tylko jedna spośród dziesięciu szkół w gminie dysponuje odpowiednimi obiektami. W pozostałych szkołach znajdują się co najwyżej niepełnowymiarowe, zastępcze sale gimnastyczne i prowizoryczne boiska sportowe.

W Zabłudowie działa klub sportowy KS „Rudnia" z sekcją piłki nożnej, uczestniczący w rozgrywkach ligowych na poziomie ogólnowojewódzkiej A-klasy.

Gmina Zabłudów posiada korzystne warunku do rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej. Tereny o wyróżniających się walorach turystycznych zlokalizowane są w dwóch rejonach: północnym, obejmującym tereny leśne Puszczy Knyszyńskiej i stanowiącym w większości otulinę Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, południowym, leżącym w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Narew i stanowiącym część Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi.

Stała baza turystyczno-wypoczynkowa reprezentowana jest przez:

- ośrodek hotelowo-wypoczynkowy „Bobrowa Dolina"; powierzchnia ok. 7 ha, 60 miejsc noclegowych, korty tenisowe, boiska do siatkówki, kompleks zarybionych stawów,
- ośrodek rekreacyjno-wędkarski w Kudryczach,
- ośrodek hodowlano-jeździecki w Ostrówkach.

Baza wypoczynku codziennego i świątecznego to:

- miejska i osiedlowa zieleń parkowa w Zabłudowie; pow. 5 ha,
- podmiejskie ogrody działkowe w Zabłudowie i Rafałówce; pow. 35 ha,
- nieurządzone tereny plażowo-kąpieliskowe i biwakowe nad Narwią.

Budownictwo letniskowe skupione jest głownie w południowej części gminy, we wsiach nadnarwiańskich: Ciełuszki, Kaniuki, Ryboły. Punktowo występuje na obszarze całej gminy, z nieco większym nasileniem w strefie podmiejskiej Białegostoku, a szczególnie w obrębie Puszczy Knyszyńskiej. Plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego opracowano na tereny letniskowe we wsi Ciełuszki (symbole w planie 8 ML).

Przez teren gminy przebiegają następujące szlaki turystyczne:

- szlak pieszy „Skrajem Puszczy Knyszyńskiej": Białystok-Gródek-Mostowlany-Bobrowniki łącznej długości 60 km, z tego około 17 km w graniach gminy (Kuriany-Płoskie-Kamionka-Słomianka-Żednia),
- szlak rowerowy: Suraż-Siemianówka długości 75 km, z tego 12 km w graniacach gminy (Ryboły-Kaniuki-Ciełuszki),
- szlak autokarowy „Świątyń Prawosławnych": Białystok-Zabłudów-Bielsk Podlaski-Hajnówka długości 164 km, w tym około 40 km na terenie gminy.

4.2.6. Świątynie i cmentarze

Ludność gminy należy w większości do dwóch wyznań chrześcijańskich: rzymskokatolickiego i prawosławnego. Kościół rzymskokatolicki zorganizowany jest w dwóch parafiach w Zabłudowie i Białymstoku. Do parafii p.w. św. Piotra i Pawła w Zabłudowie należą następujące obiekty sakralne:

- kościół parafialny z lat 180-1840 p.w. św. Piotra i Pawła w Zabłudowie,
- kaplica we wsi Krynickie,
- kaplica cmentarna z 1854 r. p.w. św. Rocha w Zabłudowie,
- kaplica cmentarna pw. św. Marii Magdaleny w Zabłudowie.

Do parafii p.w. Niepokalanego serca Maryi w Białymstoku należy kilka wsi podmiejskich (Dojlidy, Zagórki, Kuriany, Halickie, Białostoczek) i następujące kaplice:

- kaplica we wsi Halickie z 1918 r.,
- kaplica w Kurianach.

Kościół prawosławny na terenie gminy posiada dwie parafie: w Rybołach i Zabłudowie. Do parafii p.w. św. Kosmy i Damiana w Rybołach należą wsie Ryboły, Kamionka i Pawły oraz następujące obiekty sakralne:

- cerkiew parafialna z lat 1874-1879 w Rybołach,
- cerkiew cmentarna p.w. św. Jerzego w Rybołach,
- cerkiew cmentarna p.w. św. Ap. Jana Teologa w Pawłach,
- kaplica w uroczysku Pietraszki (1 km od wsi Ryboły),
- kaplica we wsi Kamionki.

Do parafii p.w. Zaśnięcia N.M.P. w Zabłudowie należy większość miejscowości gminy i następujące obiekty sakralne:

- cerkiew parafialna w Zabłudowie,
- cerkiew-sankturaium p.w. św. Gabriela w Zwierkach (w budowie),
- klasztor żeński w Zwierkach (w budowie).

Cmentarze znajdują się w następujących miejscowościach:

Zabłudów:

- cmentarz katolicki, nowy, założony w 1904 r., pow. 3,5 ha,
- cmentarz katolicki, nieczynny, przy szosie do Dobrzyniówki,
- cmentarz katolicki, nieczynny, przy ul. Św. Rocha
- cmentarz prawosławny, przy szosie do Dobrzyniówki, pow. 2,5 ha,

Ryboły:

- cmentarz prawosławny, na południe od wsi, pow. 2,2 ha,

Pawły:

- cmentarz prawosławny, na północ od wsi, pow. 1,3 ha,

Dojlidy Górne:

- cmentarz katolicki, pow. 6 ha, należący do parafii Niepokalanego Serca Maryi w Białymstoku.

4.2.7. Administracja i inne usługi

Z zakresu administracji i pozostałych usług społecznych funkcjonują w gminie następujące obiekty:

w Zabłudowie:

- Urząd Miasta i Gminy i Urząd Stanu Cywilnego
- Bank Spółdzielczy
- Biuro GS „Samopomoc Chłopska”
- komisariat policji
- spółdzielnia mieszkaniowa
- parafia prawosławna
- parafia rzymskokatolicka
- urząd pocztowy
- strażnica OSP
- posterunek energetyczny ZEB

w Rybołach:

- punkt pocztowy
- parafia prawosławna

Oprócz tego wymienić należy strażnice OSP we wsiach: Rzepniki, Krynickie, Żuki, Folwarki Wielkie, Ostrówki, Rafałowka, Pawły, Nowosady, Ryboły, Gnieciuki, Ciełuszki, Kamionka i Kudrycze oraz zbiorniki przeciwpożarowe we wsiach: Bobrowa, Kamionka, Rafałówka, Ostrówki, Nowosady, Ryboły, Folwarki Tylwickie, Folwarki Wielkie i Zabłudów.

4.3. System osadniczy

Gminną sieć osadniczą tworzy 60 miejscowości, z tego 59 miejscowości wiejskich zamieszkałych przez 9300 osób i miasto Zabłudów liczące 2400 mieszkańców. Na jedną miejscowość wiejską przypada średnio 158 (województwo – 126, powiat – 151).

Charakterystyczną cechą jest więc rozdrobnienie sieci osadniczej, jej rozproszenie oraz niewielkie rozmiary ośrodka miejskiego.

Struktura miejscowości według liczby mieszkańców w 2003 r.

Tabela 24

Klasa wielkości miejscowości	Liczba miejscowości	Nazwa miejscowości
Ogółem	60	
Poniżej 50	17	Krasne, Teodorowo, Kołpaki, Laszki, miniewicze, Majówka, Ochremowicze, Olszankia, Tatarowce, Kościnkówka, Rudnica, Słomianka, Zacisze, Zajezierce, Łukiany, Żywkowo
50-99	16	Aleksicze, Ciełuszki, Dawidowicze, Gnieciuki, Kaniuki, Kowalowce, Koźliki, Kudrycze, Małynka, Nowosady, Ostrówki, Pasynki, Płoskie, Sieśki, Solniki, Żuki
100-199	15	Bobrowa, Folwarki Małe, Folwarki Tylwickie, Folwarki Wielkie, Białostoczek, Kamionka, Kucharówka, Łubniki, Protasy, Rzepniki, Skrybicze, Zabłudów Kolonia, Zagruszany, Zwierki
200-499	8	Dojlidy Kolonia, Halickie, Krynickie, Kuriany, Pawły, Ryboły, SK Ryboły, Zagórki,
500-999	2	Dobrzyniówka, Rafałówka
2000 i więcej	2	Miasto Zabłudów, Dojlidy Górne

Źródło: opracowanie własne na podst. materiałów UG w Zabłudowie.

Dotychczasowe czynniki przyrodnicze, struktura agrarna, procesy demograficzne i gospodarcze spowodowały, że dominującym układem osadniczym w gminie są wsie małej i średniej wielkości. Tereny zabudowane ukształtowane są w większości w formie skupionej, w której przeważa system ulicówek.

Z uwagi na typowo rolniczy charakter gminy ukształtowała się następująca struktura zabudowy wiejskiej:

- zabudowa zagrodowa – ok. 95%
- zabudowa jednorodzinna – ok. 5%
- zabudowa wielorodzinna – sporadycznie (Dobrzyniówka, Białostoczek, SK Ryboły, Pawły)

Pod względem struktury własnościowej przeważa zdecydowanie własność indywidualna.

Jednostki osadnicze z punktu widzenia wielkości ich zaludnienia oraz wyposażenia w podstawowe placówki urządzenia usługowe tworzą następującą strukturę hierarchiczną:

a) Ośrodek Gminny: miasto Zabłudów oraz wieś Zabłudów Kolonia

- posiada zestaw urządzeń obsługi ludności z uwzględnieniem potrzeb całej gminy z zakresem oświaty (szkoła podstawowa i gimnazjum), kultury (gminny ośrodek kultury wraz z biblioteką publiczną, kościoły parafialne: rzymskokatolicki i prawosławny), ochrony zdrowia (niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, apteka, gminny ośrodek pomocy społecznej), handlu i gastronomii oraz administracji samorządowej i gospodarczej.

  Jednocześnie ośrodek pełni funkcję mieszkaniową dla ludności nierolniczej oraz głównego centrum obsługi rolnictwa i usług rzemieślniczych.

b) Jednostki o podstawowym programie usługowym, wsie: Dobrzyniówka, Dojlidy Górne, Rafałówka, Dojlidy Kolonia, Kuriany, Ryboły, Zagórki, Halickie, Krynickie, Pawły,

- w zakresie szkolnictwa podstawowego, usług kultu religijnego, handlu, rzemiosła i obsługi rolnictwa.

c) Jednostki osadnicze z elementarnym programem urządzeń obsługi ludności – wsie: Folwarki Małe, Folwarki Tylwickie, Folwarki Wielkie, Białostoczek, Kamionka, Kucharówka, Łubniki, Rzepniki, Skrybicze, Zagruszany, Zwierki, Halickie, Zagórki,

- w zakresie obsługi ludności (handel, rzemiosło) oraz wybranych elementów przemysłu, zaopatrzenia i obsługi rolnictwa.

d) Pozostałe jednostki o funkcji rolniczej:

- w zakresie produkcji rolniczej, z pojedynczymi elementami usługowymi.

4.4. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Zagrożenia dla ludności miasta i gminy Zabłudów i jej mienia powodują:

- dynamiczny wzrost potoków transportowych, w tym międzynarodowych, zwłaszcza na drodze krajowej Nr 19 i wojewódzkiej Nr 685, który powoduje uciążliwości, zarówno dla środowiska, jaki i ludności, szczególnie dla miasta Zabłudowa oraz wsi: Dojlidy Górne, Kuriany, Zwierki, Koźliki i Ryboły (hałas, drgania, spaliny, możliwość katastrof drogowych z udziałem niebezpiecznych ładunków),
- zanieczyszczenia sanitarne środowiska wskutek braków w wyposażeniu w infrastrukturę techniczną,
- lokalizacje wielkich ferm hodowlanych, które mogą być uciążliwe dla środowiska i ludności,
- nadmierne stosowanie chemicznych środków ochrony roślin i wzrostu plonów w rolnictwie,
- urządzenia energetyczne i telekomunikacyjne, powodujące ograniczenia w zainwestowaniu terenów i zagrożenia dla ludności wynikające z promieniowania i ewentualnych awarii tych urządzeń,

- lokalne podtopienia terenów rzek i innych cieków wodnych,
- nadmierna koncentracja zabudowy, co powoduje zagrożenia pożarowe,
- występowanie drewnianej zabudowy na dużą skalę, co stwarza duże zagrożenie w wyniku ewentualnego pożaru,
- eksploatacja surowców powodująca degradację krajobrazu kulturowego,
- zła jakość dróg i brak dróg alternatywnych są czynnikami utrudniającymi sprawną akcję w przypadku pożarów i innych awarii,
- braki w zasilaniu w wodę, w tym studni awaryjnych,
- brak ukryć i budowli ochronnych dla ludności, niezbędnych w przypadkach zagrożeń chemicznych i radioaktywnych,
- emisja pyłów i gazów pochodzących ze spalania węgla, koksu i drewna,
- inne zagrożenia wymienione w pkt 1.9 niniejszych uwarunkowań.

5. Sfera gospodarcza

5.1. Wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej

5.1.1. Użytkowanie gruntów i jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Zasadniczym kierunkiem wykorzystania przestrzenie geograficzno-przyrodniczej gminy jest rolnicze użytkowanie ziemi. Użytki rolne stanowią prawie 60% ogólnej powierzchni gminy (województwo – 56,6%, powiat – tylko 46,3%) i w większości (86,6%) znajdują się we władaniu indywidualnych gospodarstw rolnych. Trzeba podkreślić, że rolnictwo indywidualne obejmuje 96,7% użytków rolnych w woj. podlaskim i 92,7% w pow. białostockim.

Użytkowanie gruntów wg granic administracyjnych w 2002 r.

Tabela 25

Wyszczególnienie	**Ogółem**		**Gospodarstwa indywidualne**	
	ha	**%**	**ha**	**%**
Powierzchnia ogólna	34814	100,0	21200	100,0
Użytki rolne,	20090	57,7	17388	82,0
w tym: grunty orne	13099	37,6	10891	51,4
wody	202	0,6	201	0,9
łąki	4275	12,3	4033	19,0
pastwiska	2514	7,2	2262	10,7

Wyszczególnienie	Ogółem		Gospodarstwa indywidualne	
	ha	%	ha	%
Lasy i grunty leśne	10677	30,7	2921	13,8
Pozostałe grunty	4047	11,6	892	4,2

Źródło: Rocznik Statystyczny Woj. Podlaskiego 2003; US w Białymstoku

Niższy udział sektora indywidualnego w gminie wynika z tego, iż znaczny areał gruntów (około 1,5 tys. ha) zajmuje utworzony w latach 70-tych Spółdzielczy Kombinat Rolny w Rybołach.

W użytkach rolnych dominującą pozycję zajmują grunty orne, które stanowią 65,2% (województwo – 64%, powiat – 62,5%) i użytki zielone – 33,8% (województwo – 35,5%, powiat – 36,7%).

W strukturze użytkowania gruntów zwraca uwagę relatywnie duża powierzchnia sadów, która stanowi ponad 1% powierzchni użytków, tj. dwukrotnie więcej niż średnio w województwie podlaskim, (0,4%).

Obszar gminy cechują na ogół przeciętne w skali regionu warunki przyrodnicze do produkcji rolnej. Obok niewielkiego zróżnicowania ukształtowania powierzchni ziemi decyduje o tym stosunkowo niska przydatność rolnicza gleb oraz względnie korzystne stosunki wodne.

Najważniejszym elementem wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej są gleby. Pod względem typologicznym są one nieznacznie zróżnicowane na całym obszarze gminy i charakteryzują się dominacją gleb piaskowych różnych typów genetycznych oraz gleb bielicowych i pseudobielicowych.

Klasy bonitacyjne użytków rolnych w gminie przedstawiają się następująco (w %):

klasy gleb	grunty orne	użytki zielone
III	9,9	5,8
IV	47,6	43,8
V	29,4	42,4
VI i VIz	13,1	8,0

Z przedstawionych danych wynika, że grunty o najniższej jakości (V i VI kl.) stanowią 42,5% gruntów ornych (województwo – 46%) i nieco ponad połowę użytków zielonych (województwo – 55,6%).

Najlepsze jakościowo gleby wytworzone z glin zwałowych występują w środkowej części gminy, w dolinie rzeki Rudni (wsie: Zabłudów Kolonia, Aleksicze, Ostrówki). W części wschodniej i południowej większy udział mają gleby piaskowe i żwirowe o niskich klasach bonitacyjnych.

Wartość ogólnego wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 57,7 punktu i jest nieco wyższa od poziomu ogólnowojewódzkiego (54,3) i powiatowego (53,4).

5.1.2 Liczba i struktura gospodarstw rolnych

Według danych PSR 2002 zarejestrowano w gminie łącznie 3030 gospodarstw i działek rolnych, z czego:

- działki do 1 ha stanowią aż 24,2% (województwo – 16,8%),
- dominują gospodarstwa rolne o powierzchni 1-5 ha użytków rolnych (39,6% wobec przeciętnej w województwie – 26,6%),
- stosunkowo mało jest gospodarstw większych liczących powyżej 10 ha (gmina – 18,6%, województwo – około 37%.

Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2002 r.:

Tabela 26

Grupy obszarowe użytków rolnych	Gospodarstwa		Powierzchnia gruntów ogółem		Powierzchnia użytków rolnych	
	liczba	%	ha	%	ha	%
Ogółem	3030	100,0	24819	100,0	20593	100,0
do 1 ha	733	24,2	457	1,8	288	1,4
1 - 5 ha	1199	39,6	3748	15,1	2847	13,8
5 – 10 ha	559	18,4	5091	20,5	4067	19,8
10 – 15 ha	308	10,2	4547	18,3	3708	18,0
15 ha i więcej	231	7,6	10976	44,3	9683	47,0

Źródło: Wyniki PSR 2002 oraz obliczenia własne

Ogólnie biorąc, struktura obszarowa gospodarstw rolnych w gminie jest znacznie mniej korzystniejsza niż przeciętnie w regionie. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstw

rolnego w gminie wynosi 8,2 ha gruntów ogółem (województwo – 11,2 ha), w tym 6,8 ha użytków rolnych (województwo – 9,5 ha).

Wewnątrz gminy sytuacja jest także zróżnicowana. Najmniejsza średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne występuje w mieście Zabłudów (0,8 ha) oraz we wsiach lezących w pobliżu Białegostoku, tj. Dojlidach Górnych, Dojlidach Kolonii i Zagórkach (2-3 ha). Największe gospodarstwa o przeciętnej powierzchni przekraczającej 10 ha użytków rolnych występują w środkowym pasie gminy obejmującym, m.in. następujące wsie: Nowosady, Solniki, Ostrówki, Gnieciuki, Sieński, Olszanka, Małynka, Kołpaki.

W użytkowaniu gospodarstw o najmniejszej powierzchni (do 5 ha) znajduje się ponad 15% użytków rolnych (województwo – tylko 7,7%). Natomiast gospodarstwa duże (powyżej 15 ha) dysponują areałem równym prawie połowie użytków rolnych w gminie.

W latach 1996-2002 stopień koncentracji ziemi nieco się obniżył, o czym świadczy zmniejszenie się powierzchni przeciętnego gospodarstwa rolnego. Zmiana ta dokonała się poprzez spadek liczby zarówno gospodarstw najmniejszych (do 1 ha), jak i największych (powyżej 15 ha), przy jednoczesnym bardzo wysokim (o ponad 1/3) przyroście liczby gospodarstw w grupie 1-5 ha.

Szczególnie niepokojącym zjawiskiem był ubytek gospodarstw dużych, które w przyszłości powinny decydować o efektywności i kierunkach rozwoju produkcji rolnej oraz zapewniać odpowiednie dochody i warunki bytu rodzin wiejskich.

W ostatnich latach w strukturze użytkowania gruntów należących do gospodarstw rolnych znacznie wzrosła powierzchnia odłogów i ugorów: z 2230 ha w 1996 r. do 5282 ha w 2002 r., co oznacza ponad dwukrotny wzrost (województwo – o 41,2%).

Udział odłogów i ugorów w powierzchni gruntów ornych w gminie wynosi 38,6% i jest około 2,5-krotnie wyższy od przeciętnego poziomu w województwie (14%).

Z punktu widzenia wiodących kierunków działalności gospodarczej, indywidualne gospodarstwa rolne można podzielić na następujące grupy:

- prowadząc wyłącznie działalność rolniczą – 1553
- prowadzące wyłącznie działalność pozarolniczą – 210
- prowadzące działalność rolniczą i pozarolniczą – 180
- nie prowadzące żadnej działalności – 1087

Przedstawione dane pozwalają wyodrębnić ogromną liczbę 1297 gospodarstw (42,8%) nie mających związków z działalnością rolniczą, co oznacza m.in. trwałe wyłączenie z produkcji rolnej ponad 4 tys. ha powierzchni ogólnej, w tym 3,3 tys. ha użytków rolnych. Należy podkreślić, że w całym województwie takich gospodarstw jest ponad dwukrotnie mniej (około 20%).

5.1.3. Powierzchnia zasiewów

Ogólna powierzchnia zasiewów w 2002 r. wyniosła 8523 ha i była mniejsza niż w 1996 r. o 1870 ha, tj. O 18% (województwo – 12,8%). Proces zmniejszania się powierzchni zasiewów ma charaktery długotrwały i wyraźnie przybierający na sile w ciągu ostatnich lat.

Powierzchnia zasiewów w latach 1975 -2002

Tabela 27

Wyszczególnienie	**1875**		**1996**		**2002**	
	ha	**%**	**ha**	**%**	**ha**	**%**
Ogółem	13964	100,0	10393	100,0	8523	100,0
w tym: zboża ogółem	•	•	8304	79,9	6201	72,7
pszenica	573	4,1	1736	16,7	1291	15,1
żyto	3545	25,4	2121	20,4	1423	16,7
jęczmień	1043	7,5	763	7,3	421	4,9
owies	2918	20,9	1523	14,7	1162	13,6
pszenżyto	•	•	471	4,5	639	7,5
mieszanki zbożowe	•	•	1684	16,2	1265	14,8
Ziemniaki:	2416	17,3	877	8,4	687	8,1
Przemysłowe	101	0,7	47	0,5	628	7,4
Pastewne	•	•	419	4,0	193	2,3
Warzywa gruntowe	•	•	164	1,6	78	0,9
Truskawki	•	•	78	0,8	46	0,5

Źródło: „Miasta i gminy woj. Białostockiego” OBN i WUS w B-stoku, 1980, Wyniki PSR 1996, PSR 2002 oraz obliczenia własne

Specyfiką struktury zasiewów gminy jest bardzo wysoki i właściwie stale rosnący udział zbóż oraz malejący od wielu lat udział powierzchni zajętej pod uprawę ziemniaków.

Wśród zbóż zdecydowanie najwięcej uprawia się obecnie żyta (około 23% ogólnej powierzchni pod zbożami), mieszanek zbożowych, pszenicy i owsa (po około 20%).

W uprawie zbóż podstawowych spada znaczenie owsa, jęczmienia, ale także i żyta, które kiedyś wyraźnie dominowało. Wzrosło natomiast znaczenie pszenicy, której powierzchnia zasiewów w okresie ćwierćwiecza powiększyła się 2-3-krotnie.

Analizując zmiany w strukturze zasiewów, należy zwrócić uwagę przede wszystkim na ziemniaki, których obecnie uprawia się ponad czterokrotnie mniej niż w 1975 r. Sytuację w tym względzie do pewnego stopnia można tłumaczyć spadkiem pogłowia trzody chlewnej, którą karmi się najczęściej właśnie ziemniakami. Druga przyczyna zmniejszania produkcji ziemniaków tkwi zapewne w problemie opłacalności inwestowania w tę dziedzinę rolnictwa.

Rolnicy gminy nie wykazują także większego zainteresowania uprawą roślin pastewnych, warzyw gruntowych i truskawek. Tylko w ostatnich sześciu latach ich uprawa zmalała o połowę.

Z drugiej strony odnotować należy ponad dziesięciokrotny wzrost powierzchni zasiewów roślin przemysłowych. Obecnie na terenie gminy uprawia się 400 ha buraków cukrowych i prawie 230 ha rzepaku i rzepiku.

5.1.4. Hodowla

Głównymi kierunkami produkcji zwierzęcej w gminie jest chów bydła i trzody chlewnej. W ubiegłych latach wystąpiły różne tendencje w liczebności i strukturze pogłowia zwierząt gospodarskich.

Zwierzęta gospodarskie w gminie Zabłudów w 1996 r.

Tabela 28

Lata	**Bydło**		**Trzoda chlewna**	**Owce**	**Konie**	**Drób ogółem**
	ogółem	krowy				
w sztukach						
1975	10667	•	14918	3491	2698	•
1985	11085	5968	10652	4544	1927	•
1996	7522	3589	9156	572	941	43041
2002	5220	2827	7172	244	853	236322
na 100 ha użytków rolnych						
1975	52,3	•	73,2	17,1	13,2	•
1985	61,2	33,0	57,7	25,7	10,6	•
1996	37,0	17,7	45,0	2,8	4,6	211,8
2002	25,3	13,7	34,8	1,2	4,1	1147,6

Źródło: Roczniki statystyczne woj. Białostockiego, wyniki PSR 1996 r. i PSR 2002 oraz obliczenia własne

Pogłowie bydła powiększyło się nieznacznie w latach 1975-1985 po czym zaczęło gwałtownie maleć. Obecnie jest o połowę niższe w porównaniu ze stanem w 1975 roku i wynosi 5,2 tys. sztuk, w tym 2,8 tys. krów.

Liczebność trzody chlewnej wykazywała również tendencję malejącą i obecny stan jest o połowę niższy w porównaniu ze stanem z 1975 r. (7,2 tys. sztuk).

Stado owiec w latach 1985-2002 zostało w praktyce zlikwidowane, a liczba koni zmniejszyła się trzykrotnie.

Spośród pozostałych zwierząt gospodarskich większe znaczenie gospodarcze posiada hodowla drobiu, która liczy obecnie 236,3 tys. sztuk, tj. 9148 na 100 ha użytków rolnych.. Pod tym względem gmina wyróżnia się w skali województwa, gdzie na 100 ha użytków rolnych przypada 537 sztuk, czyli dwukrotnie mniej. Wysoka pozycja gminy wynika z faktu, że na jej terenie znajduje się kilka ferm drobiu, w tym największa z nich „Agro-Drób" Ryboły.

Średnio w gminie na 1 gospodarstwo rolne przypada:

- bydła – 1,7, sztuk, w tym 0,9 krów mlecznych,
- trzody chlewnej – 2,4 sztuki,
- koni – 0,3 sztuki,
- drobiu – 78 sztuk.

Najwięcej zwierząt gospodarskich znajdowało się w gospodarstwach dużych, o powierzchni powyżej 15 ha użytków rolnych, gdzie obsada na 1 gospodarstwo wynosiła średnio:

- bydło – 11,3, sztuki,
- trzoda chlewna – 13,8 sztuki.

Spośród pozostałych działów hodowli zwierząt należy zauważyć prawie całkowity zanik chowu owiec. W 2002 r. tylko 38, tj. 1,3% ogółu gospodarstw w gminie posiadało przeciętnie po 6 sztuk owiec. W województwie podlaskim proporcje były zbliżone, bowiem takich gospodarstw odnotowano 1295, tj. 1,1%, jednak przy wyższej liczbie owiec przypadającej na gospodarstwo (17).

5.1.5. Budynki i budowle w gospodarstwach rolnych

Wyniki spisu z 2002 r. wykazały, że budynki inwentarskie (tj. obory, chlewnie, kurniki, stodoły, garaże, wiaty, i inne) posiadało 1948 gospodarstw, czyli 2/3 ogółu (województwo – 81,9%). Udział gospodarstw dysponujących budynkami w ogólnej liczbie był znacznie zróżnicowany, w zależności od rodzaju budynku i grupy obszarowej użytków rolnych.

Wyposażenie gospodarstw rolnych w budynki i budowle w 2002 r.

Tabela 29

Wyszczególnienie	Gospodarstwa		Budynki i budowle		
	iczba	% ogółu gospodarstw rol.	liczba	powierzchnia	
				w tys. m^2	% wykorzystania
Gospodarstwa posiadające budynki	1948	64,3	5638	-	-
w tym: obory	815	26,9	855	97,5	68,9
chlewnie	542	17,9	611	45,7	64,2
kurniki	514	17,0	537	38,3	92,4
stodoły	1427	47,1	1551	201,2	73,4
budynki wielofunkcyjne	590	19,5	662	53,7	80,0

Źródło: Wyniki PSR 2002 oraz obliczenia własne

Mniej budynków inwentarskich znajdowało się w gospodarstwach najmniejszych, a najwięcej w dużych gospodarstwach liczących powyżej 15 ha użytków rolnych.

W strukturze budynków inwentarskich najwięcej jest stodół i obór, znacznie mniej chlewni, kurników i innych budynków. Przeciętnie w gminie na 1 gospodarstwo rolne przypadało:

- 0,47 stodoły
- 0,27 obory
- 0,19 budynku wielofunkcyjnego
- 0,18 chlewni
- 0,17 kurnika

Przedstawione wskaźniki są dużo gorsze niż przeciętne w województwie, a także większości gmin powiatu białostockiego.

5.1.6. Infrastruktura i wyposażenie techniczne gospodarstw

Wyposażenie gospodarstw w maszyny i urządzenie rolnicze ulega systematycznej poprawie. Tylko w latach 1986-2002, np. liczba ciągników rolniczych wzrosła o ponad połowę, a liczba gospodarstw wyposażonych w wodociąg – 3,5-krotnie.

Maszyny i urządzenia w gospodarstwach rolnych w 2002 r.

Tabela 30

Wyszczególnienie	Gospodarstwa		Maszyny		
	liczba	% ogółu gospodarstw rol.	liczba	na 100 gospodarstw rol.	na 100 ha u.r.
Ciągniki	880	29,0	1074	35	5,2
Samochody ciężarowe	81	2,7	104	3	0,5
Kombajny zbożowe	43	1,4	49	2	0,2
Rozsiewacze nawozów	400	13,2	414	14	2,0
Rozrzutniki obornika	465	15,3	480	16	2,3
Kosiarki ciągnikowe	519	17,1	532	18	2,6
Kopaczki do ziemniaków	492	16,2	502	17	2,4
Sadzarki do ziemniaków	320	10,6	331	11	1,6
Dojarki	214	7,1	230	8	1,1
Schładzarki do mleka	207	6,8	210	7	1,0

Źródło: Wyniki PSR 2002 oraz obliczenia własne

Aktualne wyposażenie gospodarstw w maszyny i urządzenia w gminie Zabłudów jest, generalnie biorąc, dużo gorsze niż przeciętnie w województwie i powiecie białostockim. Świadczą o tym przedstawione poniżej wybrane wskaźniki liczby urządzeń w przeliczeniu na 100 gospodarstw rolnych:

	województwo	powiat	gmina
Ciągniki rolnicze	73	43	35
Samochody ciężarowe	3	4	3
Kombajny zbożowe	7	3	2

5.1.8. Urządzenia obsługi rolnictwa

Na terenie gminy istnieją następujące urządzenia i obiekty obsługi rolnictwa:

- baza GS „Samopomoc Chłopska” w Zabłudowie z magazynami i punktem skupu płodów rolnych,

- baza Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Zabłudowie,
- zakład obsługi weterynaryjnej,
- zlewnie mleka we wsiach: Folwarki Małe, Folwarki Tylwickie, Gnieciuki, Kamionka, Koźliki, Krynickie, Kuriany, Ostrówki, Ochremowicze, Pasynki, Rafałówka, Skrybicze, Zabłudów,
- punkt skupu żywca w Rzepnikach,
- magazyn pasz dla hodowców drobnego iwnntarza w Zagórkach,
- zakłady mechanizacyjno-usługowe w Białostoczku (m.in. Fast Produkt, Zamet, KMBF).

W latach 90-tych liczne przedsiębiorstwa związane z rolnictwem zbankrutowały lub drastycznie ograniczyły swą działalność. W gminie Zabłudów przestała działać m.in. zakład mleczarski w Zabłudowie i POM w Białostoczku. Obecnie usługi mechanizacyjne po byłym przedsiębiorstwie państwowym przejęły nowopowstałe zakłady prowadzące zarejestrowaną działalność gospodarczą oraz rolnicy indywidualni.

5.2. Gospodarka leśna

Lasy i grunty leśne w gminie zajmują 10677 ha, co stanowi 30,7% ogólnej powierzchni (województwo – 30%, powiat białostocki – 39,3%).

Z ogólnej powierzchni 36,5%, tj. 3896 ha zajmują lasy prywatne, z których 3845 ha należy do osób fizycznych, 24 ha do wspólnot gruntowych i 13 ha do kościołów i związków wyznaniowych.

Lasy państwowe zajmują 6754 ha i administrowane są przez Nadleśnictwo Dojlidy (północno-zachodnia część gminy), Nadleśnictwo Żednia i Bielsk Podlaski.

Eksploatacja lasów państwowych odbywa się na podstawie planów urządzania lasów, zaś lasy prywatne wykorzystywane są przez indywidualnych właścicieli, głownie do celów gospodarczych. W ostatnich latach pozyskanie drewna (grubizny w m^3) w lasach niepaństwowych waha się od 2,2 do 5,4 tys. m^3 w ciągu roku.:

1998 – 5398

1999 – 5281

2000 – 4864

2001 – 2214

2002 – 3530

Udział gminy w pozyskaniu drewna z lasów prywatnych całego województwa wynosił średnio około 4,5%.

Racjonalne pozyskanie drewna, zgodnie z dokumentacją w postaci uproszczonych planów i jego efektywny przerób może być znaczącym czynnikiem rozwoju gminy.

Obecnie działa tu kilkanaście podmiotów gospodarczych zajmujących się pozyskiwanie, przeróbką i produkcją wyrobów z drewna.

Są to:

- tartaki we wsiach: Dojlidy Górne, Łubniki, Kołpaki, Kamionka, Zagórki,
- zakłady produkcji domów drewnianych w Kamionce i Zabłudowie,
- liczne zakłady stolarskie i meblarskie położone przeważnie w strefie podmiejskiej Białegostoku.

5.3. Pozarolnicza działalność gospodarcza

5.3.1. Podmioty gospodarki narodowej

Pozarolnicza działalność w gminie Zabłudów koncentruje się w handlu i usługach i jest zorganizowana zarówno w formach należących do sektora publicznego, jak też prywatnego. Aktualnie działalność gospodarczą prowadzi 706 jednostek zarejestrowanych w systemie REGON, w tym 18 w sektorze publicznych i 688 w sektorze prywatnym. Pod względem form organizacyjno-prawnych wyróżnić należy 8 spółdzielni, 20 spółek handlowych, 42 spółki cywilne i 584 zakłady osób fizycznych.

Największą grupę podmiotów gospodarczych (około 1/3) stanowią zakłady prowadzące działalność handlową, sprzedaż paliw i naprawę pojazdów mechanicznych oraz artykułów użytku osobistego i domowego.

Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji w latach 1997-2002

Tabela 31

Sekcje działalności	**1998**	**2002**	**2002/1997**
	liczba		**1998=100**
Ogółem	470	706	150,2
w tym: rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	25	36	144,0
przetwórstwo przemysłowe	82	91	111,0
budownictwo	59	101	171,2
handel i uprawy	161	229	142,2
transport i łączność	52	70	134,6
pozostałe	91	179	196,7

Źródło: Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON, US w B-stoku 1998 r.

Rocznik statystyczny woj. Podlaskiego 2003, US w B-stoku 2003 r.

Następne pod względem liczebności są jednostki prowadzące działalność w zakresie budownictwa, przetwórstwa przemysłowego, transportu i łączności oraz usług związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Z gospodarczego punktu widzenia oraz wielkości zatrudnienia pozarolniczego największe znaczenie maja następujące zakłady:

a) rolnictwo
   - „AGRO-DRÓB": kombinat rolno-hodowlany w Rybołach
   - „FERMATECH": gospodarstwo rolno-hodowlane w Dobrzyniówce
   - gospodarstwo rolne w Pawłach
   - Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Zabłudowie
   - fermy drobiu w Pasynkach, Halickich,
   - „WIBO": gospodarstwo sadowniczo-hodowlane w Folwarkach Tylwickich

b) przemysł spożywczy
   - „TARBOJ": rzeźnia i masarnia w Rzepnikach
   - „DELFIN": przetwórnia ryb w Zagórkach
   - piekarnie w Kurianach i Zabłudowie

c) przemysł włókienniczy
   - „PASMANTA" w Białostoczku
   - Zakład Włókienniczy w Kurianach

d) pozostałe gałęzie przemysłu
   - „MSG GRANIT": kamieniarstwo w Zabłudowie i Folwarkach Tylwickich
   - „MAGO": zakład chemii gospodarczej w Zabłudowie
   - „RITBET": produkcja materiałow budowlanych w Zwierkach
   - „FAST PRODUKT", „JANTOM", „POGOŃ", „ZAMET", „KMBF", i „AMERPOL-KARTON" w Białostoczku
   - „DOMBAL": produkcja domów drewnianych w Zabłudowie

e) hurtownie, składy i handel
   - hurtownie w Protasach, Zwierkach, Dojlidach Górnych, Dojlidach Kolonii, Białostoczku
   - 6 stacji paliw
   - 57 sklepów, z tego 19 w Zabłudowie i 38 na terenach wiejskich

5.4. Sytuacja finansowa gminy

Budżet gminy, zarówno po stronie dochodów, jak też wydatków, wykazuje stale tendencję wzrostową. Roczne dochody ogółem w latach 1998-2002 zwiększyły się o ponad 42%. Wydatki wzrastały w nieco wolniejszym tempie (36%).

Dochody i wydatki budżetu gminy w latach 1998-2002

Tabela 32

Wyszczególnienie	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**
DOCHODY					
Ogółem	10642,9	11014,1	12615,1	14038,8	15145,6
Dochody własne	3523,6	4321,0	4533,0	5802,3	7377,2
Dotacje celowe z budżetu państwa	1427,8	1242,8	1933,3	1520,4	1609,3
Dotacje funduszy celowych	-	43,7	67,2	30,8	-
Subwencje ogólne	4286,7	5383,8	6081,5	6597,8	614,4
WYDATKI					
Ogółem	11219,6	11244,2	12646,6	13801,4	15276,8
Świadczenie na rzecz osób fizycznych	-	1329,7	1369,9	1523,8	1716,0
Wydatki bieżące razem	-	7815,0	9497,1	9496,8	11322,2
Inwestycje	1773,5	1225,1	1020,6	2153,2	1490,2

Źródło: Roczniki statystyczne woj. Podlaskiego z lat 1999-2003, US w B-stoku

Na dochody budżetu gminy składają się głównie:

- dochody własne, stanowiące od 33,1% w 1998 r. do 48,7% w 2002 r. ogółu dochodów budżetowych,
- dotacje celowe z budżetu państwa o 13,4% w 1998 r. do 15,3% w 2000 r. i 10,6% w 2002 r.,
- subwencje, stanowiące największy, ale malejący od dwóch lat udział w ogólnych dochodach budżetowych gminy: 1998 – 40,3%; 1999 – 48,8%; 2000 – 48,2%; 2001 – 47%; 2002 – 40,6%.

Pobieżna analiza struktury dochodów wykazuje wyraźną tendencję do wzrostu udziału dochodów własnych, dość zmienną pozycję dotacji celowych oraz malejące od 1999 r. znaczenie subwencji. Relacje pomiędzy poszczególnymi źródłami dochodów zależą w znacznym stopniu od charakteru i ogólnego poziomu i tempa rozwoju gminy. Wzrastający

udział dochodów własnych może świadczyć o poprawie ogólnej sytuacji finansowej, wzroście potencjału gospodarczego, a w konsekwencji powiększaniu zdolności inwestycyjnych.

Tymczasem inwestycje były stale na niskim – niezwiązanym ze wzrostem udziału dochodów własnych – poziomie, a ich udział w ogólnych wydatkach wyniósł średnio w latach 1998-2002 zaledwie 12% ogółu wydatków budżetowych.

O niewielkich możliwościach inwestycyjnych gminy świadczą wydatki inwestycyjne w złotych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W ostatnich latach kształtowały się one następująco:

Rok	Gmina	Województwo
2000	87	208
2001	185	239
2002	127	239

Średnio stanowiły one tylko 58% poziomu ogólnowojewódzkiego, na co tym bardziej trzeba zwrócić uwagę, iż dochody gminy Zabłudów były w tym okresie porównywalne (99,5%) ze średnim poziomem dochodów budżetowych wszystkich jednostek gminnych województwa.

6. Syntetyczna ocena zagospodarowania i warunków życia ludności gminy Zabłudów

Tabela 33

Wyszczególnienie	Województwo	Powiat	Gmina Zabłudów		
	W liczbach bezwzględnych			Woj.=100	Powiat=100
1	2	3	4	5	6
POWIERZCNIA I SIEĆ OSADNICZA					
1. Powierzchnia w km^2 ogółem	20180	2985	348	1,7	11,7
2. Pow. prawnie chroniona					
w ha	644343	100299	4710	0,7	4,7
w % pow. ogólnej	31,9	33,6	13,5	42,3	37,5
3. Liczba miast	36	8	1	2,8	12,5
4. Liczba miejscowości wiejskich	3945	584	59	1,5	10,1
na 100 km^2	19,5	19,6	17,0	87,2	86,7

Wyszczególnienie	Województwo	Powiat	Gmina Zabłudów		
	W liczbach bezwzględnych			Woj.=100	Powiat=100
1	2	3	4	5	6
LUDNOŚĆ					
5. Ludność ogółem	1208606	138456	11680	1,0	8,4
na 1 km	60	46	34	56,7	73,9
6. Ludność wiejska	711572	50566	2404	0,3	4,8
w % ogółem	58,9	36,5	20,6	35,0	56,4
7. Liczba kobiet na 100 mężczyzn	104	102	99	95,2	97,1
8. Ludność wg wieku w %					
0-17 lat	24,7	24,7	25,4	102,8	102,8
18-64/59	59,0	58,0	55,8	94,6	96,2
65-60 i w. lat	16,3	17,3	18,8	115,3	108,7
9. Ludność aktywna zawodowo	517457	57539	5276	1,0	9,2
pracujący	418474	46203	4346	1,0	9,4
bezrobotni	98983	11336	930	0,9	8,2
10. Bierni zawodowo	402165	48161	3799	0,9	7,9
11. Współczynnik aktywności					
zawodowej w %	56,3	54,4	58,1	103,2	106,8
12. Stopa bezrobocia w %	19,1	19,7	17,6	92,1	89,3
ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE					
13. Mieszkania zamieszkane					
14. Izby	365177	41186	3525	1,0	8,6
15. Pow. użytkowa w tys. m^2	1440826	168037	14294	1,0	8,5
16. Warunki mieszkaniowe	26316,9	3223,0	284,0	1,1	8,8
-przeciętna: liczba izb w 1 mieszk.					
osób w 1 mieszk.	3,95	4,08	4,06	102,8	99,5
osób na 1 izbę	3,33	3,39	3,36	100,9	99,1
pow. uż. w m^2 1 mieszk.	0,84	0,83	0,83	98,8	100,0
pow. uż. na 1 osobę	72,1	78,4	80,9	112,2	103,2
17.Wyposażenie mieszkań w instalacje w	21,7	23,2	24,1	111,1	103,9

Wyszczególnienie	Województwo	Powiat	Gmina Zabłudów		
	W liczbach bezwzględnych			Woj.=100	Powiat=100
1	2	3	4	5	6
% ogółu mieszkań: wodociąg					
ustęp spłukiwany	92,1	88,0	74,2	80,6	84,3
łazienka	83,3	76,1	60,6	72,7	79,6
gaz z sieci	83,6	76,6	63,3	75,7	82,6
centralne ogrzewanie	29,3	10,6	9,2	31,4	86,8
	75,5	63,6	47,7	63,2	75,0
USŁUGI SPOŁECZNE					
18. Szkoły podstawowe:					
pomieszczenia do nauczania	568	68	7	1,2	10,3
oddziały	5724	680	61	1,1	9,0
nauczyciele pełnozatrud.	4979	543	54	1,1,	9,9
uczniowie: ogółem	7459	759	75	1,1,	9,9
na 1 szkołę	100571	10644	972	1,0	9,1
19. Gimnazja:	177	157	139	78,5	88,5
pomieszczenia do nauczania	205	21	2	1,0	9,5
oddziały	2151	216	17	0,8	7,9
nauczyciele pełnozatrud.	2332	238	21	0,9	8,8
uczniowie: ogółem	3547	375	34	1,0	9,1
na 1 szkołę	58563	6008	472	0,8	7,9
20. Placówki biblioteczne:	286	286	236	82,5	82,5
biblioteki i filie					
punkty biblioteczne	261	35	4	1,5	11,4
księgozbiór: w tys. woluminów	100	23	2	2,0	8,7
na 100 ludności	4318,7	537,6	48,4	1,1	9,0
21. Zakłady opieki zdrowotnej i punkty lek.	3576	3886	4122	115,3	106,1
22. Apteki i punkty apteczne	681	57	4	0,6	7,0
liczba ludności na 1 placówkę (w tys.)	306	25	2	0,7	8,0
23. Placówki pocztowe	4,0	5,5	5,8	145,0	105,5

Wyszczególnienie	Województwo	Powiat	Gmina Zabłudów		
	W liczbach bezwzględnych			Woj.=100	Powiat=100
1	2	3	4	5	6
na 10 tys. ludności	309	31	3	1,0	9,7
	2,6	2,2	2,6	100,0	118,2
ROLNICTWO					
24. Gospodarstwa rolne					
przeciętne: pow. ogólna w hal	121785	22233	3030	2,5	13,6
pow. uż. roln. w ha	11,2	7,5	8,2	73,2	109,3
	9,5	6,2	6,8	71,6	109,7
25. Odłogi i ugory					
w ha					
w % gruntów ornych	104006	24547	5282	5,1	21,5
26. Powierzchnia zasiewów w ha	14,0	28,5	38,3	273,6	134,4
27. Struktura zasiewów w %	638222	61532	8523	1,3	13,9
w tym: zboża i mieszanki zbożowe					
ziemniaki	80,3	81,2	79,9	99,5	98,4
przemysłowe	8,9	9,7	8,1	91,0	83,5
	1,5	3,0	7,4	493,3	246,7
28. Zwierzęta gospodarskie w szt./100 ha u.r.					
bydło					
trzoda chlewna					
owce	59,4	42,0	25,3	42,6	60,2
konie	79,8	59,7	34,8	43,6	58,3
	1,9	1,5	1,2	63,2	80,0
GOSPODARKA POZAROLNICZA	2,1	2,5	4,1	195,2	164,0
29. Podmioty gosp. narodowej					
30. Osoby fizyczne prowadzące działalność gosp.					
na 1000 ludności	94531	8934	706	0,7	7,9
	77607	7395	584	0,8	7,9

Wyszczególnienie	Województwo	Powiat	Gmina Zabłudów		
	W liczbach bezwzględnych			Woj.=100	Powiat=100
1	2	3	4	5	6
31. Sklepy	64	53	50	78,1	94,3
liczba ludności na 1 sklep	13202	996	57	0,4	5,7
32. Stacje paliw	92	139	205	222,8	147,5
33. Drogi krajowe: w km	336	47	6	1,8	12,8
na 100 km^2	979	179	29	3,0	16,2
	4,9	6,0	8,3	169,4	138,3
BUDŻET GMINY					
34. Dochody budżetu w tys. zł					
na 1 mieszk. w zł.					
udział dochodów własnych w %	1016697	180554	15146	1,5	8,4
	1296	1304	1293	99,8	99,2
35. Wydatki budżetu w tys. zł	36,3	44,2	48,7	134,2	110,2
w tym: inwestycje w %					
	1020347	179224	15277	1,5	8,5
	18,4	24,1	9,8	53,3	40,7

7. Stan systemu komunikacji

System komunikacyjny gminy Zabłudów stanowią :

- sieć drogowa,
- linia kolejowa,
- komunikacja autobusowa.

7.1. Sieć drogowa

7.1.1. Struktura funkcjonalno – techniczna

1) Drogi krajowe:
   a) Nr S 19 (Grodno) granica państwa – Białystok – Lublin – Nisko – Rzeszów – Barwinek – granica państwa (Preszow)
      - w etapie klasy GP

- docelowo ekspresowa z przebiegiem w gminie na kierunku drogi powiatowej Nr 14848B Stanisławowo – Wojszki

b) Nr 65 klasy G, granica państwa – Gołdap – Ełk – Grajewo – Białystok – Bobrowniki – granica państwa, biegnąca na terenie sąsiedniej gminy po granicy gminy Zabłudów

- docelowo z przebiegiem w gminie na kierunku węzeł „Kudrycze" – węzeł „Grabówka"

ustalone są niżej wymienionymi rozporządzeniami, zarządzeniami i uchwałą z dopuszczeniem kursowania pojazdów o nacisku na pojedynczą oś 100 kN:

- rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz. U. Nr 160, poz. 1071),
- zarządzeniem Nr 6 Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 9 maja 2000 r. w sprawie nadania numerów dla dróg krajowych,
- zarządzeniem Nr 17 Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 8 grudnia 2000 r. w sprawie ustalenia klas dróg krajowych, których zarządcą jest Generalny Dyrektor Dróg Publicznych,
- rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 24 stycznia 2003 r. w sprawie ustalenia przebiegu dróg krajowych w województwie podlaskim (Dz. U. Nr 42, poz. 367),
- rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 29 marca 2003 r. w sprawie sieci dróg krajowych, po których mogą poruszać się pojazdy o określonych parametrach (Dz. U. Nr 62, poz. 563),
- rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 maja 2004 r. w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych (Dz. U. Nr 128, poz. 1334),
- uchwałą Nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 108, poz. 2026).

2) droga wojewódzka Nr 685 Zabłudów – Narew – Nowosady – Hajnówka – Kleszczele ustalona jest niżej wymienionymi rozporządzeniami i zarządzeniami:

- rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz. U. Nr 160, poz. 1071),
- zarządzeniem Nr 10 Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 22 sierpnia 2000 r. w sprawie nadania numerów dla dróg wojewódzkich,
- uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXVI/293/01 z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ustalenia przebiegu dróg wojewódzkich na terenie województwa podlaskiego,

- zarządzeniem Dyrektora Podlaskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Białymstoku z dnia 10 kwietnia 2002 r. w sprawie podziału dróg na klasy techniczne,
- uchwałą Nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 108, pzo.2006).

  Droga ta na odcinku Zabłudów-Hajnówka jest klasy technicznej G, z dopuszczeniem kursowania pojazdów o nacisku na pojedynczą oś do 80 kN.

3) Drogi powiatowe.

Zgodnie z uchwałą Nr 66/766/04 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie nadania numerów dla dróg powiatowych na terenie województwa podlaskiego, na obszarze gminy i miasta Zabłudów są następujące drogi i ulice powiatowe:

Tabela 34

Lp.	**Nr drogi**	**Przebieg drogi**
1	**2**	**3**
A.		**Drogi zamiejskie powiatowe**
1.	1440 B	Zabłudów – Michałowo – Gródek
2.	1466 B	Ochremowicze – Małynka – Potoka – Hieronimowo – Kazimierowo – Michałowo
3.	1467 B	Kołpaki – droga Nr 1466 B
4.	1469 B	Protasy – Rafałowka – Dobrzyniówka – Folwarki Małe – Folwarki Wielkie
5.	1470 B	Folwarki Małe – Zabłudów (ul. Chodkiewicza)
6.	1471 B	Rafałówka – Kamionka – Zajezierce
7.	1472 B	Kamionka – Bobrowa – Tatarowce
8.	1474 B	Rudnica – droga Nr 686
9.	1476 B	Sobolewo –Kuriany
10.	1477 B	Zabłudów – Gnieciuki – Sieśki – Ostrówki – droga Nr 19
11.	1478 B	Sieśki – Soce
12.	1479 B	Koźliki – Miniewicze – Pawły
13.	1480 B	Pawły _Dawidowicze – Soce – Trześcianka

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi
1	**2**	**3**
14.	1481 B	Ryboły – Pawły – Ciełuszki – Puchły – Trześcianka
15.	1482 B	Ciełuszki –Kaniuki – Pawły
16.	1484 B	Białystok (ul. Adama Mickiewicza) – Stanisławowo – Solniki – Rzepniki – Wojszki
17.	1485 B	Białystok (ul. Plażowa, droga do Dojlid Górnych) – Dojlidy Górne – Halickie – Łubniki – Zwierki
18.	1486 B	Stanisławowo – droga 1485 B
19.	1487 B	Niewodnica Nargielweska – Skrybicze
20.	1488 B	Zabłudów (ul. Św. Rocha, droga do Kowalowiec) – Kowalowce – Nowosady – Biele – Rostołty – Simuny – Hołówki Stare – Czaczki Wielkie – Dołki – Suraż (ul. Zabłudowska)
21.	1489 B	Żuki – Pasynki – Zagruszany – droga Nr 19
22.	1490 B	droga Nr 1484 B – Krynickie – Zabłudów (droga do Krynickich)
23.	1491 B	Koźliki – Solniki – droga Nr 1490 B
24.	1495 B	droga Nr 1494 B – Hermanówka – droga Nr 1484 B
25.	1496 B	droga Nr 1484 B – Kudrycze
26.	1513 B	droga Nr 1483 B – Tryczówka – Rzepniki – droga Nr 1484 B
27.	1560 B	Żywkowo – Bałki
B.		**Drogi i ulice miejskie powiatowe**
28.	1440 B	droga do Michałowa
29.	1470 B	ul. Chodkiewicza
30.	1477 B	droga do Gnieciuk
31.	1488 B	ul. Św Rocha
32.	1490 B	droga do Krynic
33.	2406 B	ul. I Dywizji Wojska Polskiego
34.	2407 B	ul. Rynek
35.	2408 B	ul. 3 Maja

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi
1	2	3
36.	2409 B	ul. Sikorskiego

4) Drogi gminne.

Zgodnie z uchwałą Nr 30/257/03 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 7 maja 2003 r. z późn. zm. w sprawie nadania numerów dla dróg gminnych na terenie województwa podlaskiego, na obszarze gminy Zabłudów są następujące drogi gminne:

Tabela 35

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi
1	2	3
A.		Drogi gminne zamiejskie
1.	106851 B	Bobrowa – droga krajowa Nr 65
2.	106852 B	Dobrzyniówka – Rudnica
3.	106853 B	Rafałówka – Zacisze – Zajezierce – Kamionka – Płoskie – Borowiki – droga powiatowa
4.	106854 B	Folwarki Małe – Żednia
5.	106855 B	Zwierki – Zagruszany
6.	106856 B	Nowosady – Krynickie
7.	106857 B	Kowalowce – Kucharówka
8.	106858 B	Kucharówka – Rafałówka
9.	106859 B	Rafałówka – Zabłudów
10.	106860 B	Ryboły – Kaniuki
11.	106861 B	Rzepniki – Ryboły
12.	106862 B	Miniewicze – Ostrówki
13.	106863 B	Kudrycze – Pasynki – Zabłudów

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi
1	**2**	**3**
14.	106864 B	Zwierki – Rafałowka
15.	106865 B	Krynickie – Żuki
16.	106866 B	Kolonia Zabłudów – Ostrówki – Dawidowicze
17.	106867 B	Ostrówki – Pawły
18.	106868 B	Dojlidy Górne – droga krajowa Nr 19
19.	106869 B	Halickie – Białostoczek – droga krajowa Nr 19
20.	106870 B	Protasy – Łubniki
21.	106871 B	Folwarki Tywlickie – Kołpaki (do drogi powiatowej)
22.	106872 B	Małynka – Kołpaki
23.	106873 B	Skrybicze – Halickie
24.	106874 B	Krynickie – Klewinowo
25.	106875 B	ulica we wsi Aleksicze
26.	106876 B	ulica we wsi Kamionka
27.	106877 B	ulica we wsi Kowalowce
28.	106878 B	ulica we wsi Laszki
29.	106879 B	ulica we wsi Ochremowicze
30.	106880 B	ulica we wsi Olszanka
31.	106881 B	ulica we wsi Protasy
32.	106882 B	ulica we wsi Żywkowo
	Ulice w Dojlidach Górnych	
33.	106899 B	ul. Browarowa

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi
1	**2**	**3**
34.	106900 B	ul. Solnicka
35.	106901 B	ul. Górna
36.	106902 B	ul. Mała
37.	106903 B	ul. Krótka
38.	106904 B	ul. Zdrojowa
39.	106905 B	ul. Leśna
40.	106906 B	ul. Leszczynowa
41.	106907 B	ul. Przelotowa
42.	106908 B	ul. Sosnowa
43.	106909 B	ul. Szkolna
44.	106910 B	ul. Krzywa
45.	106911 B	ul. Nowa
46.	106912 B	ul. Sadowa
47.	106913 B	ul. Szeroka
48.	106914 B	ul. Zagumienna
49.	106915 B	ul. Leśna Polana
50.	106916 B	ul. Żwirowa
51.	106917 B	ul. Słoneczna
52.	106918 B	ul. Księżycowa
53.	106919 B	ul. Polna
54.	106920 B	ul. Parkowa

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi
1	**2**	**3**
55.	106921 B	ul. Pogodna
56.	106922 B	ul. Świerkowa
	Ulice w Zagórkach	
57.	106923 B	ul. Zagórki
58.	106924 B	ul. Komandorska
59.	106925 B	ul. Kapitańska
60.	106926 B	ul. Żeglarska
61.	106927 B	ul. Morska
62.	106928 B	ul. Kotwicowa
63.	106929 B	ul. Szkwałowa
64.	106930 B	ul. Sieciowa
65.	106931 B	ul. Piracka
66.	106932 B	ul. Rejsowa
67.	106933 B	ul. Okrętowa
	Ulice na Kolonii Dojlidy	
68.	106934 B	ul. Ordynacka
69.	106935 B	ul. Sterowa
70.	106936 B	ul. Neptuna
71.	106937 B	ul. Potokowa
72.	106938 B	ul. Pływacka
73.	106939 B	ul. Promowa

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi
1	**2**	**3**
74.	106940 B	ul. Pagórkowa
75.	106941 B	ul. Podmokła
76.	106942 B	ul. Zalesie
77.	106943 B	ul. Strumykowa
78	106944 B	ul. Milowa
79.	106945 B	ul. Dolina Stawów
B.	**Ulice w mieście Zabłudów**	**(zaliczone do dróg gminnych)**
80.	106883 B	ul. Suraska
81.	106884 B	ul. Muchawiecka
82.	106885 B	ul. Książąt Litewskich
83.	106886 B	ul. Szkolna
84.	106887 B	ul. Polna
85.	106888 B	ul. Zamiejska
86.	106889 B	ul. Podrzeczna
87.	106890 B	ul. Cerkiewna
88.	106891B	ul. Kościelna
89.	106892 B	ul. Kalwińska
90.	106893 B	ul. Radziwiłłowska
91.	106894 B	ul. Demblińskiej
92.	106895 B	ul. Ostaszewskiego
93.	106896 B	ul. Drukarzy Zabłudowskich

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi
1	**2**	**3**
94.	106897 B	ul. Karpińskiego
95.	106898 B	ul. Sapiechów
96.	106859 B	ul. Manteuffla

7.1.2. Charakterystyka dróg ze względu na rodzaj nawierzchni

1) Droga krajowa

Długość drogi i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniżej tabeli:

Tabela 36

Nr drogi	Odcinek drogi		Długość	Nawierzchnia twarda, ulepszona, bitumiczna
	od km	do km	km	
Nr S 19	Droga zamiejska			
	62+598	73+499	10,901	10,901
	79+286	89+209	10,923	10,923
		Razem	21,824	21,824
	Droga w m. Zabłudów			
	73+499	78+286	4,787	4,787
		Ogółem	26,611	26,611

2) Droga wojewódzka

Długość drogi i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniżej tabeli:

Tabela 37

Nr drogi	Odcinek drogi		Długość	Nawierzchnia twarda, ulepszona, bitumiczna
	od km	do km	km	
Nr 685	Droga w m. Zabłudów			

Nr drogi	**Odcinek drogi**		**Długość**	**Nawierzchnia twarda, ulepszona, bitumiczna**
	od km	**do km**	**km**	
	0+000	0+700	0,700	0,700
	Droga zamiejska			
	2+770	8+700	5,930	5,930
		Ogółem	8,700	8,700

3) Drogi powiatowe w mieście i gminie

Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniżej tabeli:

Tabela 38

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Długość drogi	Długość wg rodzajów nawierzchni w km							
				twarda						gruntowa	
				ulepszona			nieulepszona			Wzmocniona żwirem, żużlem	naturalna
				bitumiczna	betonowa	kostkowa	brukowa	tłuczniowa	żwirowa		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A.	Drogi powiatowe										
1.	1440 B	Zabłudów – Michałowo – Gródek	7,140 km	7,140 km							
2.	1466 B	Ochremowicze – Małynka – Potoka – Hieronimowo – Kazimierowo – Michałowo	4,200 km	4,20 km							
3.	1467 B	Kołpaki – droga Nr 1466 B	1,404 km				0,378 km				1,026 km
4.	1469 B	Protasy – Rafałowka – Dobrzyniówka –									

		Folwarki Małe – Folwarki Wielkie	12,730 km	12,730 km							
5.	1470 B	Folwarki Małe – Zabłudów (ul. Chodkiewicza)	1,800 km	1,800 km							
6.	1471 B	Rafałówka – Kamionka – Zajezierce	4,00 km	4,000 km							
7.	1472 B	Kamionka – Bobrowa – Tatarowce	6,220	0,154 km					5,766 km		
8.	1474 B	Rudnica – droga Nr 686	1,500 km						1,500 km		
9.	1476 B	Sobolewo –Kuriany	2,750 km	0,950 km				0,151 km			1,649 km
10.	1477 B	Zabłudów – Gnieciuki – Sieński – Ostrówki – droga Nr 19	9,388 km	6,601 km			2,782 km				
11.	1478 B	Sieński – Soce	1,520 km								1,520 km
12.	1479 B	Kożliki – Miniewicze	4,642 km						2,710 km		1,932 km

		– Pawły									
13.	1480 B	Pawły _Dawidowicze – Soce – Trześcianka	3,500 km	3,013 km			0,641 km		0,715 km		
14.	1481 B	Ryboły – Pawły – Ciełuszki – Puchy Trześcianka	10,750 km	9,700 km				1,050 km			
15.	1482 B	Ciełuszki –Kaniuki – Pawły	8,350	1,415 km				3,275			3,660
16.	1484 B	Białystok (ul. Adama Mickiewicza) – Stanisławowo – Solniki – Rzepniki – Wojszki	5,850	5,850							
17.	1485 B	Białystok (ul. Plażowa, droga do Dojlid Górnych) – Dojlidy Górne – Halickie – Łubniki – Zwierki	8,385 km	2,205km			1,324 km		3,500 km		1,356 km
18.	1486 B	Stanisławowo –									

		droga 1485 B	0,550					0,550			
19.	1487 B	Niewodnica Nargielweska – Skrybicze	2,200	1,540 km				0,580 km			
20.	1488 B	Zabłudów (ul. Św. Rocha, droga do Kowalowiec) – Kowalowce – Nowosady – Biele – Rostołty – Simuny – Hołówki Stare – Czaczki Wielkie – Dołki – Suraż (ul. Zabłudowska)	6,700	0,900 km				5,800			
21.	1489 B	Żuki – Pasynki – Zagruszany – droga Nr 19	8,415 km	8,415 km							
22.	1490 B	droga Nr 1484 B – Krynickie – Zabłudów (droga do Krynickich)	6,200	3,270							2,930

23.	1491 B	Koźliki – Solniki – droga Nr 1490 B	2,800	0,553 km			0,145				2,102
24.	1495 B	droga 0,870Nr 1494 B – Hermanówka – droga Nr 1484 B	3,092	3,092							
25.	1496 B	droga Nr 1484 B – Kudrycze	0,870	0,870							
26.	1513 B	droga Nr 1483 B – Tryczówka – Rzepniki – droga Nr 1484 B	1,140					1,140			
27.	1560 B	Żywkowo – Bałki	1,300								1,300
Razem drogi zamiejskie wg stanu na dzień		**31.12.2002 r.**	**123,342**	**53,200**			**12,880**	**15,141**		**1,600**	**40,071**
		31.12.2003 r.	**123,342**	**54,453**			**12,460**	**15,041**		**1,600**	**39,788**
B.		**Drogi i ulice miejskie powiatowe**									
28.	1440 B	droga do Michałowa	2,180	2,180							
29.	1470 B	ul. Chodkiewicza	2,400	2,048			0,352				

30.	1477 B	droga do Gnieciuk	1,430	1,430							
31.	1488 B	ul. Św Rocha	2,100	0,876				1,224			
32.	1490 B	droga do Krynic	2,200	2,200							
33.	2406 B	ul. I Dywizji Wojska Polskiego	0,600				0,600				
34.	2407 B	ul. Rynek	0,200	0,200							
35.	2408 B	ul. 3 Maja	0,800				0,800				
36.	2409 B	ul. Sikorskiego	0,600	0,325			0,275				
Razem drogi i ulice miejskie wg stanu na dzień 31.12.2002 i 2003 r.			**12,510**	**9,259**			**2,027**	**1,224**			
Ogółem drogi i ulice wg stanu na dzień		**31.12.2002 r.**	**135,852**	**62,459**			**14,907**	**17,365**		**1,600**	**40,071**
		31.12.2003 r.	**135,852**	**63,712**			**14,487**	**16,265**		**1,600**	**39,788**

4) Drogi gminne

Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniżej tabeli:

Tabela 39

p.	Nr drogi	Przebieg drogi	Długość drogi w km	Długość wg rodzajów nawierzchni w km							
				twarda						gruntowa	
				ulepszona			nieulepszona			Wzmocniona żwirem, żużlem	naturalna
				bitumiczna	betonowa	kostkowa	brukowa	tłuczniowa	żwirowa		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A.		Drogi gminne zamiejskie									
1.	106851 B	Bobrowa – droga krajowa Nr 65	2,400						2,400		
2.	106852 B	Dobrzyniówka – Rudnica	8,000								8,000
3.	106853 B	Rafałówka – Zacisze – Zajezierce – Kamionka – Płoskie – Borowiki – droga powiatowa	9,150						3,000		6,150
4.	106854 B	Folwarki Małe – Żednia	3,400							3,400	
5.	106855 B	Zwierki – Zagruszany	1,400							1,400	
6.	106856 B	Nowosady – Krynickie	3,305							3,305	
7.	106857 B	Kowalowce –	2,400							2,400	

		Kucharówka									
8.	106858 B	Kucharówka – Rafałówka	2,900							2,900	
9.	106859 B	Rafałówka – Zabłudów	2,130							2,130	
10.	106860 B	Ryboły – Kaniuki	4,535								4,535
11.	106861 B	Rzepniki – Ryboły	3,450						3,450		
12.	106862 B	Miniewicze – Ostrówki	2,255								2,255
13.	106863 B	Kudrycze – Pasynki – Zabłudów	7,500							7,500	
14.	106864 B	Zwierki – Rafałowka	2,800								2,800
15.	106865 B	Krynickie – Żuki	3,210						1,000		2,210
16.	106866 B	Kolonia Zabłudów – Ostrówki – Dawidowicze	6,210						3,000	3,210	
17.	106867 B	Ostrówki – Pawły	3,360							3,360	
18.	106868 B	Dojlidy Górne – droga krajowa Nr 19	1,600						1,600		
19.	106869 B	Halickie – Białostoczek – droga	2,600	1,00					1,600		

		krajowa Nr 19									
20.	106870 B	Protasy – Łubniki	1,100	1,100							
21.	106871 B	Folwarki Tywlickie – Kołpaki (do drogi powiatowej)	2,200						2,200		
22.	106872 B	Małynka – Kołpaki	1,600						1,600		
23.	106873 B	Skrybicze – Halickie	1,000	1,000							
24.	106874 B	Krynickie – Klewinowo	2,150	0,550*					0,550	1,600	
25.	106875 B	ulica we wsi Aleksicze	0,200				0,200				
26.	106876 B	ulica we wsi Kamionka	0,520				0,520				
27.	106877 B	ulica we wsi Kowalowce	0,400				0,400				
28.	106878 B	ulica we wsi Laszki	0,510				0,510				
29.	106879 B	ulica we wsi Ochrymowicze	0,420								0,420
30.	106880 B	ulica we wsi Olszanka	0,500								0,500
31.	106881 B	ulica we wsi Protasy	0,800				0,800				
32.	106882 B	ulica we wsi Żywkowo	0,210				0,210				
	Ulice w										

	Dojlidach Górnych										
33.	106899 B	ul. Browarowa	0,638								0,638
34.	106900 B	ul. Solnicka	1,000								1,000
35.	106901 B	ul. Górna	0,144								0,144
36.	106902 B	ul. Mała	0,036								0,036
37.	106903 B	ul. Krótka	0,086								0,086
38.	106904 B	ul. Zdrojowa	0,427								0,427
39.	106905 B	ul. Leśna	0,153								0,153
40.	106906 B	ul. Leszczynowa	0,150								0,150
41.	106907 B	ul. Przelotowa	0,122								0,122
42.	106908 B	ul. Sosnowa	0,800								0,800
43.	106909 B	ul. Szkolna	0,273								0,273
44.	106910 B	ul. Krzywa	0,214								0,214
45.	106911 B	ul. Nowa	0,105								0,105
46.	106912 B	ul. Sadowa	0,162								0,162
47.	106913 B	ul. Szeroka	0,552	0,552							

48.	106914 B	ul. Zagumienna	0,720							0,720	
49.	106915 B	ul. Leśna Polana	0,460								0,460
50.	106916 B	ul. Żwirowa	0,460								0,460
51.	106917 B	ul. Słoneczna	0,555								0,555
52.	106918 B	ul. Księżycowa	0,645								0,645
53.	106919 B	ul. Polna	0,535								0,535
54.	106920 B	ul. Parkowa	0,500								0,500
55.	106921 B	ul. Pogodna	0,375								0,375
56.	106922 B	ul. Świerkowa	0,275								0,275
	Ulice w Zagórkach										
57.	106923 B	ul. Zagórki	0,380								0,380
58.	106924 B	ul. Komandorska	0,600								0,600
59.	106925 B	ul. Kapitańska	0,130								0,130
60.	106926 B	ul. Żeglarska	0,125								0,125
61.	106927 B	ul. Morska	0,120								0,120
62.	106928 B	ul. Kotwicowa	0,095								0,095

63.	106929 B	ul. Szkwałowa	0,152								0,152
64.	106930 B	ul. Sieciowa	0,122								0,122
65.	106931 B	ul. Piracka	0,362								0,362
66.	106932 B	ul. Rejsowa	0,110								0,110
67.	106933 B	ul. Okrętowa	0,168								0,168
	Ulice na Kolonii Dojlidy										
68.	106934 B	ul. Ordynacka	0,625								0,625
69.	106935 B	ul. Sterowa	0,290								0,290
70.	106936 B	ul. Neptuna	0,086								0,086
71.	106937 B	ul. Potokowa	0,393								0,393
72.	106938 B	ul. Pływacka	0,100								0,100
73.	106939 B	ul. Promowa	0,101								0,101
74.	106940 B	ul. Pagórkowa	0,106								0,106
75.	106941 B	ul. Podmokła	0,105								0,105
76.	106942 B	ul. Zalesie	0,480								0,480
77.	106943 B	ul. Strumykowa	0,180								0,180

78	106944 B	ul. Milowa	0,580								0,580
79.	106945 B	ul. Dolina Stawów	0,280								0,280
Razem drogi i ulice zamiejskie wg stanu na dzień		**31.12.2002 r.**	99,292	3,652			2,640		20,400	31,925	40,675
		31.12.2003 r.	99,292	4,202			2,640		19,850	31,295	40,675
B.	**Ulice w mieście Zabłudów**	**(zaliczone do dróg gminnych)**									
80.	106883 B	ul. Surażska	0,806				0,806				
81.	106884 B	ul. Muchawiecka	0,256		0,196*	0,060	0,196				
82.	106885 B	ul. Książąt Litewskich	0,200		0,200*						0,200
83.	106886 B	ul. Szkolna	0,381								0,381
84.	106887 B	ul. Polna	0,382								0,382
85.	106888 B	ul. Zamiejska	0,700								0,700
86.	106889 B	ul. Podrzeczna	0,225				0,225				
87.	106890 B	ul. Cerkiewna	0,210								0,210
88.	106891B	ul. Kościelna	0,240								0,240
89.	106892 B	ul. Kalwińska	0,210	0,210							

90.	106893 B	ul. Radziwiłłowska	0,443							0,443	
91.	106894 B	ul. Demblińskiej	0,415							0,415	
92.	106895 B	ul. Ostaszewskiego	0,240								0,240
93.	106896 B	ul. Drukarzy Zabłudowskich	0,264								0,264
94.	106897 B	ul. Karpińskiego	0,285								0,285
95.	106898 B	ul. Sapiechów	0,330								0,330
96.	106859 B	ul. Manteuffla	1,470							1,470	
Razem ulice w mieście wg stanu na dzień		**31.12.2002 r.**	7,057	0,210		0,060	1,227			2,328	3,232
		31.12.2003 r.	7,057	0,606		0,060	1,031			2,328	3,032

Ogółem drogi i ulice gminne wg stanu na dzień	**31.12.2002 r.**	106,349	3,862		0,060	3,867		20,400	34,253	43,907
	31.12.2003 r.	106,349	4,808		0,060	3,671		19,850	34,253	43,707

*zmiana nawierzchni w 2003 r.

7.1. 3. Charakterystyka ogólna układu drogowego gminy

1) Długość dróg wynosiła:

- według stanu na dzień 31.12.2002 r.:

a) zamiejskich:

- krajowa Nr 19 o nawierzchni twardej ulepszonej 21,824 km,
- wojewódzka Nr 685 o twardej ulepszonej nawierzchni 8,0 km,
- powiatowe 123,342 km i o twardej nawierzchni 81,221 km (w tym ulepszonej 53,200 km) oraz gruntowej 41,671 km,
- gminnych zamiejskich 99,292 km; o twardej nawierzchni 26,692 km (w tym ulepszonej 3,652 km) oraz gruntowej 72,6 km,

b) w mieście:

- krajowa Nr S 19 o twardej ulepszonej nawierzchni 4,787 km,
- wojewódzkiej Nr 685 o twardej ulepszonej nawierzchni 0,7 km,
- powiatowe 12,510 km; o twardej nawierzchni 12,510 km (w tym ulepszonej 9,259 km),
- ulic w mieście Zabłudów zaliczonych do dróg gminnych 7,057 km; o twardej nawierzchni 1,497 km (w tym ulepszonej 0,270 km) oraz gruntowej 5,560 km,

- według stanu na dzień 31.12.2003 r.:

a) zamiejskich:

- krajowa Nr 19 o nawierzchni twardej ulepszonej 21,824 km,
- wojewódzka Nr 685 o twardej ulepszonej nawierzchni 8,0 km,
- powiatowe 123,342 km i o twardej nawierzchni 81,954 km (w tym ulepszonej 53,453 km) oraz gruntowej 41,388 km,
- gminnych zamiejskich 99,292 km; o twardej nawierzchni 26,692 km (w tym ulepszonej 4,202 km) oraz gruntowej 72,6 km,

b) w mieście:

- krajowa Nr S 19 o twardej ulepszonej nawierzchni 4,787 km,
- wojewódzkiej Nr 685 o twardej ulepszonej nawierzchni 0,7 km,
- powiatowe 12,510 km; o twardej nawierzchni 12,510 km (w tym ulepszonej 9,259 km),
- ulic w mieście Zabłudów zaliczonych do dróg gminnych 7,057 km; o twardej nawierzchni 1,697 km (w tym ulepszonej 0,666 km) oraz gruntowej 5,360 km.

2) Gęstość dróg.

Gęstość dróg o twardej i twardej ulepszonej nawierzchni wynosiła:

- według stanu na dzień 31.12.2002 r.:

a) w gminie – 45,2 km/100 km^2 (w tym ulepszonej 29,2/100 km^2), w gminie bez miasta 40,6 km/100 km^2 (w tym ulepszonej 30,4/100 km^2), natomiast w skali województwa podlaskiego na drogach ogółem (zamiejskich i miejskich) – 53,5 km/100 km^2 (w tym ulepszonej 41,3 km/100 km^2) oraz na drogach zamiejskich 46,4 km/100 km^2 (w tym ulepszonej 34,8 km/100 km^2),

b) w mieście – 154 km/100 km^2 (w tym ulepszonej 122/100 km^2), natomiast w skali miast województwa podlaskiego 158,8 km/100 km^2 (w tym ulepszonej 146,4 km/100 km^2),

- według stanu na dzień 31.12.2003 r.:

a) w gminie – 45,4 km/100 km^2 (w tym ulepszonej 29,8/100 km^2), a w gminie bez miasta 40,8 km/100 km^2 (w tym ulepszonej 31,1/100 km^2),

b) w mieście – 155,5 km/100 km^2 (w tym ulepszonej 124,9/100 km^2).

3) Ruch drogowy.

Średni ruch drogowy w pojazdach rzeczywistych na dobę (p/d) na drogach wynosił:

a) krajowej Nr 19	1995	2000
Białystok - Zabłudów	5163	7836
Zabłudów - Ploski	2638	3229

b) wojewódzkiej Nr 685	1995	2000
Zabłudów - Narew	1433	1969

Średni dobowy ruch na w/w drogach w gminie w 2000 r. wynosił:

a) na drodze krajowej Nr 19 – 5121 p/d (na sieci dróg krajowych w województwie podlaskim 4184 p/d, w kraju 7009 p/d). Wskaźnik wzrostu ruchu 200/1995 na rozpatrywanym odcinku drogi wynosił 1,39, a na sieci dróg krajowych w województwie podlaskim 1,28,

b) na drodze wojewódzkiej Nr 685 – 1969 p/d (na sieci dróg wojewódzkich w województwie podlaskim 1446 p/d, w kraju 2363 p/d). Wskaźnik wzrostu ruchu 2000/1995 na rozpatrywanym odcinku drogi wynosił 1,37, a na sieci dróg wojewódzkich w województwie podlaskim 1,28.

7.2. Kolej

Przez obszar gminy Zabłudów przebiega pierwszorzędna jednotorowa linia kolejowa Białystok – Zubki Białostockie.

Według rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2000 r. w sprawie wykazu linii kolejowych, które ze względów gospodarczych, społecznych, obronnych lub ekologicznych mają znaczenie państwowe (Dz. U. Nr 1, poz. 156) w/w linia nie jest zakwalifikowana do linii kolejowych o znaczeniu państwowym.

Stan techniczny torów jest powyżej dobrego, nawierzchnia typu średniego, Vmax – 80 km/h. W 2000 r. zawieszono ruch osobowy. Długość linii w gminie wynosi 6,4 km, co daje 1,8 km/100 km^2 (w województwie 6,4 km/100 km^2, w kraju 3,9 km/100 km^2).

7.3. Komunikacja autobusowa

Obszar gminy Zabłudów obsługiwany jest:

a) liniami autobusowymi PPKS Białystok na trasach:

- Białystok – Siemiatycze – (Łosice – Siedlce/Biała Podlaska – Lublin – Rzeszów)
- Białystok – Rafałówka/Zajezierce – Folwarki Małe – Załudów
- Białystok – Zwierki – Zabłudów – Krynickie/Ostrówki
- Białystok – Widły – Waliły – Gródek/Michałowo
- Białystok – Zabłudów – Michałowo – Podozierany – Gródek/Bondary/Zaleszany/ Jałówka
- Białystok – Zabłudów – Narew - Hajnówka
- Białystok – Zabłudów – Ciełuszki/Bielsk Podlaski/Milejczyce/Siemiatycze
- Białystok – Solniki – Rumaki/Zabłudów – Hermanówka – Wojszki – Bielsk Podlaski

b) komunalnymi liniami autobusowymi miasta Białegostoku.

7.4. Ocena funkcjonowania komunikacji

- Ocena układu drogowego.

  Z analizy układu dróg publicznych, prawnie usankcjonowanych wynika, że nie zapewnia on dogodnej obsługi niektórych części miasta i gminy Zabłudów.

  W celu poprawienia tej sytuacji proponuje się zaliczyć do dróg gminnych następujące ulice i drogi:

  - ulice w m. Zabłudów: ul. Św. Rocha od ul. Białostockiej w kierunku północnym,
  - Zaułek i Zaułek przy kościele,
  - droga 106853 B – Zacisze,
  - droga 1476 B – Kamionka i połączenie do Henrykowa,

- droga 1490 B (Krynickie – Laszki)i połączenie w kierunku Ryboł,
- Dawidowicze – Ciełuszki.

- Ocena ze względu na rodzaj nawierzchni.

Z przedstawionych danych w pkt 7.1.3 wynika, że gęstość dróg publicznych w 2002 r. o nawierzchni twardej była w skali całe gminy mniejsza odpowiednio o 15,5% i 29,3% od gęstości dróg publicznych ogółem (miejskich i zamiejskich) w województwie podlaskim, a w skali gminy bez miasta o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej była mniejsza odpowiednio o 12,5% i 12,6% od gęstości dróg publicznych zamiejskich oraz w mieście była mniejsza odpowiednio 3% i 16,7% od gęstości dróg publicznych w skali miast województwa podlaskiego.

Pomimo że wskaźnik gęstości dróg publicznych o nawierzchni twardej nieznacznie różnią się od wskaźników gęstości dróg w skali województwa, to należy uznać, że stan dróg jest niezadowalający, z uwagi na znaczną ilość dróg o nawierzchni gruntowej, tj powiatowych zamiejskich 41,671 km, co stanowi 42% tych dróg oraz gminnych zamiejskich 72,6 km, co stanowi 73,1% tych dróg, a gminnych miejskich 5,56 km, co stanowi 78,8% tych dróg.

- Ocena przepustowości drogi krajowej Nr 19.

Ruch samochodowy w 2000 r. w stosunku do 1995 r. na drogach krajowej i wojewódzkiej przebiegających przez gminę Zabłudów wzrósł odpowiednio o: 39% na drodze krajowej Nr 19 i 37% na drodze wojewódzkiej, a na sieci dróg krajowych i wojewódzkich wzrost ruchu wynosił 28%.

Z powyższego wynika, że na w/w drogach przebiegających przez gminę, wzrost ruchu był większy niż na sieci dróg krajowych i wojewódzkich w województwie.

Z porównania przepustowości drogi przy poziomie swobody ruchu D wynoszących na drogach: krajowej Nr S 19 1250 p/h przy szerokości jezdni 7 m i wojewódzkiej Nr 685 1050 p/h przy szerokości jezdni 6 m, z natężeniami ruchu wynoszącymi na drogach: Nr S19 – 744 p/h i 307 p/h (0,095 x 3229 = 307) i Nr 685 – 187 p/h (0,095 x 1969 = 187) wynika, że istniejące przekroje w/w dróg mają rezerwy przepustowości.

- Ocena obsługi gminy linią kolejową.

Istniejąca linia kolejowa Białystok – Zubki Białostockie, ze względu na zawieszenie w 2000 r. ruchu osobowego, nie obsługuje gminy.

- Ocena obsługi gminy komunikacją autobusową.

Przy przyjęciu dostępności 2 km do przystanku autobusowego, poza przyjętym promieniem obsługi znajdują się miejscowości Dawidowicze i Kaniuki.

8. Stan infrastruktury technicznej

8.1. Zaopatrzenie w wodę

8.1.1. Ogólna charakterystyka systemu zaopatrzenia w wodę

Miasto

Miasto Zabłudów zaopatrywane jest w wodę z wodociągu miejskiego. Na koniec 2003 r. długość sieci rozdzielczej ulicznej (bez przyłączy do budynków – 9,6 km) wynosiła 9,8 km i było podłączonych 307 budynków mieszkalnych o 460 mieszkaniach. Mieszkania podłączone do sieci wodociągowej stanowią 63,8% ogółu mieszkań w mieście, co odpowiada procentowi mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej. Wskaźnik ten jest niższy od średniego wskaźnika dla miast województwa podlaskiego, który w 2001 r. wynosił 88,2%. Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 20,7 m^2/r (56,7 dm^3/d), czyli poniżej średniej województwa podlaskiego wynoszącej 28,9 m^2/r (79,2 dm^3/d) i powiatu białostockiego 25,0 m^2/r (68,5 dm^3/d).

Gmina

W gminie Zabłudów na koniec 2003 r. zwodociągowanych było 15 miejscowości, co stanowi 29,4% ogółu miejscowości i mieszka w nich około 61% ludności obszarów wiejskich gminy.

Długość sieci wodociągowej (bez przyłączy do budynków mieszkalnych) wynosiła 70,5 km i wykonanych było 1153 podłączeń do budynków mieszkalnych liczących 1362 mieszkania, co daje 46,9% mieszkań na terenach wiejskich gminy.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 16,9 m^3/r (46,3 dm^3/d) i jest niższe od średniej wojewódzkiej wynoszącej 20,7 m^3/r (56,7 dm^3/d).

Zaopatrzenie w wodę mieszkańców gminy odbywa się z 6 stacji wodociągowych, z czego 4 stanowią własność gminy Zabłudów, 1 Spółdzielni Mieszkaniowej „Krokus” w Dobrzyniówce i 1 gminy Juchnowiec Kościelny. Stacje wodociągowej znajdują się w miejscowościach:

- Białostoczek – zaopatruje w wodę 5 miejscowości: Białostoczek, Dojlidy Górne, Halickie, Skrybicze i Bogdaniec
- Krynickie – zaopatruje w wodę 2 miejscowości: Krynickie i Nowosady,
- Kuriany – zaopatruje w wodę wieś Kuriany,
- Pawły – zaopatruje w wodę 4 miejscowości: Pawły, Dawidowicze, Ryboły i Rzepniki,
- Dobrzyniówka – zaopatruje w wodę miejscowości Dobrzyniówka i Rafałówka,
- Juchnowiec Kościelny – położony na terenie gminy Juchnowiec Kościelny zaopatruje w wodę miejscowość Kudrycze.

W pozostałych 41 miejscowościach mieszkańcy zaopatrują się w wodę z urządzeń lokalnych w większości ze studni kopanych. W miejscowościach tych mieszka około 39,0% ogółu ludności obszarów wiejskich.

8.1.2. Rozwój scentralizowanych systemów zaopatrzenia w wodę

Miasto

Zwodociągowanie miasta od 1987 r. przedstawia tabela.

Tabela 40

Wyszczególnienie		**Stan na koniec roku**						
		1987	**1990**	**1995**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**
1		**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**11**
Długość sieci wodociągowej w km		0,8	1,8	5,4	9,8	9,8	9,8	9,8
Połączenia wodociągowe do budynków mieszkalnych w szt.		11	34	116	297	307	307	307
Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej		14,2	31,5	40,6	46,1	63,8	63,8	63,8
Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych w tys. m^3/rok		0,2	12,0	20,5	38,7	39,8	45,6	50,2
Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m^3/rok	0,1	6,1	9,6	17,3	17,8	18,9	20,7
	dm^3/d	0,3	16,7	26,3	47,3	48,8	51,8	56,7

Wodociąg miejski zrealizowany na bazie lokalnego ujęcia SKR-u przekazano do eksploatacji w 1987 r. Z wody wodociągowej korzystało 14,2% mieszkańców bloków. W następnych latach rozbudowywana była sieć wodociągowa i na koniec 2003 r. długość jej wynosiła 9,8 km, a z wody wodociągowej korzystało około 64,0% mieszkańców miasta.

Zwodociągowanie terenów wiejskich od 1985 r.

Tabela 41

Wyszczególnienie	**Stan na koniec roku**						
	1985	**1990**	**1995**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**
1	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**11**
Długość sieci wodociągowej w km	4,9	5,5	11,7	55,9	56,9	68,4	70,5
Połączenia wodociągowe do budynków mieszkalnych w szt.	75	101	272	927	939	1090	1156

Wyszczególnienie		Stan na koniec roku						
		1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003
1		3	4	5	6	7	8	11
Ilość zwodociągowanych miejscowości		3	3	7	14	14	15	15
% zwodociągowanych miejscowości		5,9	5,9	13,7	27,5	27,5	29,4	29,4
Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych w tys. m^3/rok		46,7	36,6	21,5	99,4	107,1	129,5	188,9
Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m^3/rok	4,7	3,8	2,3	10,5	11,4	13,9	16,9
	dm^3/d	12,9	10,4	6,3	28,7	31,2	38,1	46,3

Rozwój scentralizowanych systemów wodociągowych rozpoczął się w gminie po 1990 r., a najwięcej sieci wodociągowej wybudowano w latach 1996-2000, łącznie 44,2 km i zwodociągowano 11 miejscowości. W roku 2001 podłączane były budynki mieszkalne w zwodociągowanych wsiach. W 2002 r. zwodociągowano następną wieś i taki stan utrzymuje się do 2004 r.

Stan zwodociągowania poszczególnych wsi w gminie na koniec 2003 r.

Tabela 42

Nazwa wodociągu	Wsie podłączone do sieci wodociągowej	Długość sieci wodociągowej w km	Połączenia wodociągowe do budynków mieszkalnych – szt. /mieszkania w tych budynkach – szt.	% zwodociągowanych mieszkań
1	2	3	4	5
Wodociąg wiejski Krynickie	Krynickie Nowosady	2,0 4,1	54/54 45/45	68,4 100,0
Razem		6,1	99/99	

Nazwa wodociągu	Wsie podłączone do sieci wodociągowej	Długość sieci wodociągowej w km	Połączenia wodociągowe do budynków mieszkalnych – szt. /mieszkania w tych budynkach – szt.	% zwodociągo-wanych mieszkań
1	**2**	**3**	**4**	**5**
Wodociąg wiejski Pawły	Pawły Dawidowicze Ryboły Rzepniki	3,8 2,8 11,0 5,3	83/83 36/36 121/167 55/55	85,6 81,8 86,5 96,5
Razem		22,9	295/342	
Wodociąg wiejski Białostoczek	Białostoczek Dojlidy Górne Halickie Skrybicze + Kolonia Bogdaniec	1,3 15,7 1,3 3,0	5/46 353/353 39/39 50/50	100,0 68,3 64,0 100,0
Razem		21,3	447/488	
Wodociąg Kuriany	Kuriany	8,9	145/145	81,4
Wodociąg Zakładowy Spółdzielni Mieszkaniowej „Krokus” w Dobrzyniówce	Dobrzyniówka Rafałówka	3,2 6,1	57/174 63/63	25,3 50,0
Razem		9,3	120/237	
Wodociąg Wiejski Juchnowiec Kościelny w gminie Juchnowiec Kościelny	Kudrycze	2,0	52/52	100,0
Ogółem gmina		**70,5**	**1158/1362**	**81,7**

We wsiach zwodociągowanych z wody wodociągowej korzysta 81,7% mieszkańców. Wskaźnik ten w poszczególnych wsiach jest zróżnicowany i kształtuje się od 50% do 100% w 5 miejscowościach.

8.1.3. Charakterystyka ujęć wody i stacji wodociągowych wodociągów zaopatrujących w wodę ludność gminy

1) Wodociąg miejski w Zabłudowie.

   Źródłem poboru wody jest ujęcie wody podziemnej składające się z trzech studni wierconych: SW-1 o głębokości 40,0 m i wydajności eksploatacyjnej Qe=25,0 m^3/h przy depresji S=13,9 m, SW-2 o głębokości 37,0 m i Qe=20,0 m^3/h przy S=15,0 m i SW-3 o głębokości 36,0 m i Qe=41,4 m^3/h przy S=12,3 m.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia zatwierdzone w kat. „B" decyzją Wojewody Białostockiego z dnia 28 lutego 1996 r., Nr Oś.IV – 7530/5/96 wynoszą Qe=59,0 m^3/h przy S=13,1 – 16,4 m.

Studnie ujmują do eksploatację warstwę wodonośną z utworów czwartorzędowych odizolowaną od powierzchni terenu kompleksem utworów słaboprzepuszczalnych o łącznej miąższości w SW-1 – 19,0 m, SW-2 – 13,0 m i SW-3 – 14,0 m.

Woda z ujęcia charakteryzuje się korzystnymi parametrami fizykochemicznymi, poza zwiększoną zawartością związków manganu 0,08 mg Mn/l i żelaza 0,5 mg Fe/l (dopuszczalne obecnie odpowiednio 0,05 mg Mn/l i 0,2 Fe/l).

Urządzeniami do poboru, uzdatniania i pomiaru wody są:

- 1 pompa głębinowa typu G-805a,
- 1 pompa głębinowa typu UBG,
- 1 pompa głębinowa typu LBG,
- 2 hydrofory o poj. 2500 l każdy
- 2 odmanganiacze Φ 1400 mm każdy,
- 1 sprężarka typu 3JW60,
- 1 chlorator C-52 (na podchloryn sodu),
- 3 wodomierze typu MZ Φ 80 mm do pomiaru pobieranej wody ze studni,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

2) Wodociąg wiejski grupowy w Białostoczku.

   Źródłem poboru wody jest ujęcie wody podziemnej oparte o jeden otwór studzienny SW-2 o głębokości 99,0 m i wydajności eksploatacyjnej Qe=25,0 m^3/h przy depresji S=13,6 m.

Zasoby eksploatacyjne w kat. „B" ujęcia w wyżej wymienionej wielkości zostały zatwierdzone decyzją Wojewody Białostockiego Nr GTX 8530/55/77 z dnia 2 czerwca 1977 r.

Studnia wiercona ujmuje do eksploatację warstwę wodonośną znajdującą się w przelocie 92,0-96,0 m p.p.t. odizolowaną od powierzchni terenu kompleksem utworów słaboprzepuszczalnych o łącznej miąższości w 88,7 m.

Woda w stanie surowym nie odpowiada wymogom stawianym wodzie pitnej. Przekroczone są wskaźniki związków żelaza, manganu i barwy.

Urządzeniami do poboru, uzdatniania i pomiaru wody są:

- 1 agregat pompowy typu MEBE 65x6 o wydajności 40 m^3h,
- 2 hydrofory o pojemności 2000 dm^3 każdy,
- 2 hydrofory o pojemności 4000 dm^3 każdy do płukania filtrów,
- 2 odżelaziacze Φ 1500 mm z mieszaczami wolno-powietrznymi Φ 500 mm,
- 1 sprężarka typu WAN-ES,
- 1 chlorator C-52,
- 1 wodomierz śrubowy MZ-80,
- 1 wodomierz MW-100,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

3) Wodociąg wiejski grupowy w Krynickich.

Źródłem poboru wody jest ujęcie wody podziemnej składające się z dwóch studni wierconych eksploatowanych w układzie podstawowo-awaryjnym. Studnia Sw-1 o głębokości 115,5 m zlokalizowana jest na terenie Szkoły Podstawowej w odległości ok. 135 m od studni SW-2 o głębokości 112,0 m położonej w granicach stacji wodociągowej.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia w kat. „B” zatwierdzone decyzją Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku Nr Geol/010/108/72 z dnia 5 października 1972 r. wynoszą Qe=52,0 m^3/h przy S=12,8 m.

Studnia SW-1 ujmuje do eksploatacji wodę z drugiej warstwy wodonośnej występującej w przelocie 100,0-111,0 m p.p.t. odizolowanej od powierzchni terenu kompleksem utworów słaboprzepuszczalnych o łącznej miąższości 84,3 m.

Studnia SW-2 ujmuje do eksploatacji wodę z pierwszej warstwy wodonośnej występującej w przelocie 97,0-107,0 m p.p.t. odizolowanej od powierzchni terenu kompleksem utworów słaboprzepuszczalnych o łącznej miąższości 96,7 m.

Urządzeniami do poboru, uzdatniania i pomiaru wody są:

- 1 pompa głębinowa typu G-40X+SGMa-13/2.2 (SW-1),
- 1 pompa głębinowa typu G-60 VIIIB+sGMd-18a (SW-2),
- 2 hydrofory o pojemności 2000 l i 3500 l,

- 3 odżelaziacze Φ 1200 mm każdy,
- 2 wodomierze śrubowe Φ 80 mm,
- 1 wodomierz sprzężony Φ 80/30 mm,
- 1 chlorator typu C-52,
- 1 sprężarka typu WAN-ES.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

4) Wodociąg wiejski grupowy w Kurianach.

Ujęcie wody podziemnej składa się z dwóch studni głębinowych eksploatowanych w układzie podstawowo-awaryjnym. Studnia SW-1 o głębokości 105,5 m i wydajności eksploatacyjnej Qe=90,0 m^3/h przy depresji S=15,6 m zlokalizowana jest na terenie stacji wodociągowej. Studnia SW-2 o głębokości 106,0 m i wydajności eksploatacyjnej Qe=110,0 m^3/h przy depresji S=16,6 m zlokalizowana jest w odległości ok. 185 m od granicy stacji wodociągowej.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia zostały zatwierdzone decyzją Wojewody Białostockiego Nr GT.IV-8530/38/81 z dnia 25 maja 1981 r. w ilości 200 m^3/h przy depresji S=19,0-22,0 m.

Studnie głębinowe ujmują do eksploatacji wodę z warstwy wodonośnej poziomu czwartorzędowego występującej w przelocie 87,0-102,0 m p.p.t. w studni SW-1 i 84,0-102,0 p.p.t. w SW-2.

Ujęta warstwa wodonośna odizolowana jest od powierzchni terenu ciągłym kompleksem utworów słaboprzepuszczalnych o miąższości w rejonie ujęcia ponad 70 m.

Woda z ujęcia pod względem fizykochemicznym zawiera zwiększoną ilość związków żelaza (1,5-2,0 mg Fe/l – wymagana 0,2 mg Fe/l), manganu (0,1 mg Mn/l – wymagana ilość 0,05 mg Mg/l) oraz posiada podwyższoną mętność i barwę. Pod względem bakteriologicznym woda nie budzi zastrzeżeń.

Urządzeniami do poboru, uzdatniania i pomiaru wody są:

- 2 pompy głębinowe typu GC.507 o wydajności 30-75 m^3h z silnikiem o mocy 26,0 kW,
- 2 hydrofory o pojemności 5000 l każdy,
- 3 odżelaziacze Φ 1400 mm, każdy z aeratorami Φ 400 mm,
- 3 odmanganiacze Φ 1400 mm każdy,
- 1 chlorator C-52,
- 2 wodomierze śrubowe MZ Φ 100 mm,
- 1 wodomierz sprzężony Φ 100/40 mm.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

5) Wodociąg wiejski grupowy w Pawłach.

Komunalne ujęcie wody podziemnej składa się z dwóch studni głębinowych: SW-1 o głębokości 48,5 m i wydajności eksploatacyjnej Qe=80,0 m^3/h przy depresji S=10,0 m i SW-2 o głębokości 94,0 m i wydajności eksploatacyjnej Qe=114,0 m^3/h przy depresji S=9,8 m.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia w kat. „B" zostały zatwierdzone decyzją Wojewody Białostockiego Nr OŚ.IV-8530/41/89 z dnia 12 lipca 1989 r. w ilości 114 m^3/h przy depresji S=9,8 m.

Studnie głębinowe ujmują do eksploatacji wodę z warstwy wodonośnej poziomu czwartorzędowego występującej w przelocie 45,0-92,0 m p.p.t.

Ujęta warstwa wodonośna odizolowana jest od powierzchni terenu ciągłą warstwą utworów słaboprzepuszczalnych o miąższości 17,6-29,5 m.

Jakość ujętych wód pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń, a pod względem fizykochemicznym charakteryzuje się zwiększoną ilością związków żelaza 2,1 mg Fe/l, manganu 0,07 mg Mn/l oraz podwyższoną mętnością i barwą.

Urządzeniami do poboru, uzdatniania i pomiaru wody są:

- 1 pompa głębinowa typu GB.2.12,
- 1 pompa głębinowa typu G 80,5,
- 2 hydrofory o pojemności 4000 dm^3 każdy,
- 5 odżelaziaczy Φ 1400 mm każdy,
- 1 sprężarka typu WAN-F,
- 1 chlorator C-52,
- 2 wodomierze MZ-100,
- 1 wodomierz MZ-80 mm.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

6) Wodociąg zakładowy Spółdzielni Mieszkaniowej „Krokus" w Dobrzyniówce.

Ujęcie wody oparte jest o dwie studnie wiercone: SW-1A o głębokości 80,0 m i wydajności eksploatacyjnej Qe=38,5 m^3/h przy depresji S=10,7 m i SW-2 o głębokości 82,5 m i wydajności eksploatacyjnej Qe=38,0 m^3/h przy depresji S=17,3 m.

Zatwierdzone zasoby ujęcia pracującego w układzie podstawowo-awaryjnym wynoszą 38,0 m^3/h przy depresji S=17,3 m.

Urządzeniami do poboru, uzdatniania i pomiaru wody są:

- 2 agregaty pompowe typu G 60XII-SGMf-18b – 8,5 kW,

- 2 hydrofory o pojemności 4 m^3 każdy,
- 2 odżelaziacze Φ 1400 mm każdy i wysokości 3,0 m,
- 1 sprężarka powietrzna typu AS-F.O.S.,
- 1 wodomierz sprzężony Mz-100/JS – 30.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

Z ujęcia zaopatrywane są w wodę wsie Dobrzyniówka i Rafałowka.

8.1.4. Strefy ochronne komunalnych ujęć wody

Gmina Zabłudów i Spółdzielnia Mieszkaniowa „Krokus" w Dobrzyniówce posiadają pozwolenia wodnoprawne na eksploatację urządzeń i pobór wody wydane przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku, w których ustalone zostały tereny stref ochrony bezpośredniej dla ujęć nie wymagających stref ochrony pośredniej ze względu na korzystne warunki w aspekcie ochrony wód:

1) wodociąg wiejski grupowy Białostoczek – decyzja NR RL.IV.62230/43/03 z dnia 8 grudnia 2003 r., ważna do 15 grudnia 2013 r., ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m licząc od krawędzi obudowy studni;
2) wodociąg zbiorowy Krynickie – decyzja NR RL.IV.6223/18/02 z dnia 23 lipca 2002 r., ważna do 31 lipca 2012 r., ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m wokół każdej studni licząc od ich środka;
3) wodociąg wiejski Kuriany – decyzja NR RL.IV.62230/30/02 z dnia 3 września 2002 r., ważna do 15 września 2012 r., ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m wokół każdej studni;
4) wodociąg grupowy Pawły – decyzja NR RL.IV.62230/44/03 z dnia 4 grudnia 2003 r., ważna do 15 grudnia 2013 r., ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m wokół każdej studni licząc od krawędzi obudowy studni;
5) wodociąg zakładowy SM w Dobrzyniówce – decyzja NR RL.IV.62230/39/02/03/04 z dnia 31 marca 2004 r., ważna do 15 kwietnia 2014 r., ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o wymiarach 16m x 16m dla każdej studni;
6) wodociąg miejski w Zabłudowie – decyzja NR RL.IV.62230/42/03 z dnia 4 grudnia 2003 r., ważna do 15 grudnia 2013 r., nie ustanawia stref ochronnych ujęcia wody, gdyż zgodnie z dokumentacją hydrologiczną, wymagane jest ustanowienie terenu ochrony pośredniej zewnętrznej – w tej sytuacji, zgodnie z art. 58, ust. 1 Prawa wodnego, strefę ochronną ujęcia ustanawia, w drodze rozporządzenia, Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej; proponowany zasięg strefy ochrony pośredniej ujęcia miejskiego pokazano w części graficznej Studium.

Zagospodarowanie stref ochronnych ujęć wody:

a) na terenie ochrony bezpośredniej należy:

- odprowadzać wody opadowe w taki sposób, aby nie mogły one przedostać się do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarować teren zielenią,
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody,
- ograniczyć do niezbędnych potrzeb przebywanie osób nie zatrudnionych stale przy urządzeniach służących do poboru wody,
- zabronić użytkowania gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody.

b) propozycje odnośnie zagospodarowania terenu ochrony pośredniej:

- dążyć do skanalizowania obiektów znajdujących się w obrębie strefy ochrony pośredniej oraz przestrzegać prawidłowej eksploatacji urządzeń gospodarki ściekowej,
- przestrzegać racjonalnego stosowania środków ochrony roślin i nawozów sztucznych na terenach rolnych,
- wykonać zabezpieczenie zbiorników paliw przy ul. Białostockiej lub piezometr kontrolno-pomiarowy w pobliżu tych zbiorników,
- wprowadzić zakaz lokalizacji obiektów powodujących ponadnormatywne zanieczyszczenie wody, powietrza i gleby, np. stacji paliw, ferm hodowlanych, wysypisk i wylewisk odpadów przemysłowych i komunalnych, myjni samochodowych,
- wprowadzić zakaz lokalizacji nowych ujeść wody podziemnej dla innych użytkowników mogących powodować przekroczenie zasobów dynamicznych.

Dla każdego nowego obiektu wymienionego w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. (Dz. U. Nr 178, poz. 1490) lokalizowanego na tym terenie należy przedłożyć raport o oddziaływaniu na środowisko.

8.1.5. Ocena wykorzystania istniejącego ujęcia wody

Analizę poboru wody i wydajności ujęć wody poszczególnych wodociągów w latach 2000-2003 obrazuje tabela.

Tabela 43

Wyszczególnienie	Rok	Wodociąg Zabłudów	Wodociąg Białostoczek	Wodociąg Krynickie	Wodociąg Pawły	Wodociąg Kuriany	Wodociąg Dobrzyniówka
Pobór wody z ujęcia w ciągu roku m^3/rok	2000	61664	56095	9901	32100	-	-
	2001	54301	59777	9659	32311	-	-
	2002	71788	96396	12570	36541	-	-

Wyszczególnienie	Rok	Wodociąg Zabłudów	Wodociąg Białostoczek	Wodociąg Krynickie	Wodociąg Pawły	Wodociąg Kuriany	Wodociąg Dobrzyniówka
	2003	74597	104431	12656	50799	9285	4285
Pobór wody z ujęcia średni dobowy w m^3/h	2000	168,5	153,3	27,1	87,7	-	-
	2001	148,8	163,8	26,5	88,5	-	-
	2002	196,7	264,1	34,4	100,1	-	-
	2003	204,4	286,1	34,7	139,1	25,4	11,7
Pobór wody z ujęcia maksymalny godzinowy w m^3/h	2000	17,6	16,0	2,8	9,1	-	-
	2001	15,5	17,1	2,8	9,2	-	-
	2002	20,5	27,5	3,6	10,4	-	-
	2003	21,3	29,8	3,6	14,5	2,6	1,22
Zatwierdzone zasoby ujęcia m^3/h		59,0	25,0	52,0	114,0	200,0	38,0
Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów przy rozbiorze maksymalnym godz. %	2000	29,8	64,0	5,4	8,0	-	-
	2001	26,3	68,5	5,4	8,1	-	-
	2002	34,7	110,0	6,9	9,1	-	-
	2003	36,1	119,2	6,9	12,7	1,3	3,2

Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów komunalnych ujęć wody w godzinach maksymalnych rozbiorów w ostatnich latach wynosiło w granicach od 26,3%-36,1% wodociągu miejskiego Zabłudów, 5,4%-6,9% wodociągu wiejskiego Krynickie, 8,0%-12,7% wodociągu Pawły, 1,3% wodociągu wiejskiego Kuriany i 3,2% wodociągu zakładowego w Dobrzyniówce. Zatwierdzone zasoby wodociągu wiejskiego Białostoczek nie pokrywają już maksymalnych poborów wody.

8.1.6. Zakładowe ujęcia wody głębinowej

W mieście Zabłudowie ujęcia wody oparte o studnie głębinowe znajdują się na terenie:

1) byłego Zakładu Mleczarskiego – 2 studnie o głębokościach 36 m i 35 m i zatwierdzonych zasobach w kat. „B" Qe=33,0 m^3/h przy depresji S=11,0 m,
2) Gminnej Spółdzielni „SCh" – 1 studnia głębokości 31,8 m i Qe=9,12 m^3/h przy depresji S=8,5 m,
3) Piekarni i Wytwórni Wód Gazowanych – 1 studnia głębokości 35 m i Qe=16,0 m^3/h nieczynna,
4) Zakładu Wyrobów Galanteryjnych – 1 studnia, Qe=1,24 m^3/h (nieczynna),
5) przedszkola – 1 studnia o wydajności Qe=24,0 m^3/h przy depresji S=5,7 m,

6) projektowanego niezrealizowanego Zakładu Wyprawy Skór Futerkowych – 1 studnia zlokalizowana w polu po lewej stronie szosy do Bielska Podlaskiego (nieczynna).

Na terenie gminy Zabłudów studnie głębinowe posiadają:

1) Spółdzielnia Mieszkaniowa „Krokus" w Dobrzyniówce – charakterystyka ujęcia podana została w pkt 8.1.4., poz. 6,
2) AGRO-DRÓB Sp. z o.o. w Rybołach – 2 studnie: SW-1 o głębokości 89,5 m i SW-2 (podstawowa) o głębokości 94 m i zatwierdzonych zasobach Qe=46,0 m^3/h przy depresji S=6,7 m,
3) Ferma Drobiu w Kurianach – 1 studnia o głębokości 105 m,
4) RSP w Pawłach ośrodek gospodarczy w Ostrówkach – 1 studnia o głębokości 34,5 m i Qe=15,0 m^3/h,
5) Stacja Paliw Płynnych w Protasach – 1 studnia o Qe=25,0 m^3/h,
6) Gospodarstwo Sadownicze w Folwarkach Tylwickich – 2 studnie: SW-1 o głębokości 88 m i Qe=37,0 m^3/h i SW-2 o Qe=52,0 m^3/h,
7) Państwowy Dom Dziecka w Krasnem – 1 studnia o Qe=25,0 m^3/h,
8) Zaplecze Hotelarskie w Bobrowej firmy „Bobrowa Dolina" Sp. z o.o. w Białymstoku – 1 studnia o głębokości 44,5 m i Qe=8,0 m^3/h przy depresji S=18,0 m – ujęcie to wymaga ustanowienia stref ochronnych określonych w dokumentacji hydrogeologicznej: teren ochrony bezpośredniej 8 m wokół obudowy studni i teren ochrony pośredniej zewnętrznej, której kontur stanowi odcinek drogi przebiegający wzdłuż północnej granicy terenu Gospodarstwa Rybackiego, a na pozostałym obszarze odcinek okręgu o promieniu 118 m wokół ujęcia.

8.1.7. Ogólna ocena zaopatrzenia gminy w wodę

W gminie Zabłudów scentralizowanym systemem zaopatrzenia w wodę objęte jest miasto i 29,4% ogółu miejscowości terenów wiejskich, w których mieszka około 61% ludności wsi. istniejące ujęcia komunalne, za wyjątkiem wodociągu Białostoczek, mają wydajności znacznie przekraczające aktualne pobory wody, które obecnie wynoszą: 36,1% zatwierdzonych zasobów wodociągu miejskiego i wodociągów wiejskich: 1,3% w Kurianach, 6,9% w Krynickich, 12,7% w Pawłach i 3,2% wodociągu zakładowego Spółdzielni Mieszkaniowej „Krokus" w Dobrzyniówce.

Wodociąg wiejski Białostoczek oparty o jedną studnię o wydajności 25 m^3/h pokrywa średniogodzinowe zapotrzebowanie na wodę, a w godzinach maksymalnych rozbiorów występuje deficyt wody.

Znaczne nadwyżki wody w trzech wodociągach komunalnych i wodociągu zakładowym w Dobrzyniówce pozwala, w oparciu o nie, poprzez rozbudowę sieci wodociągowej, zaopatrzyć w wodę pozostałe niezwodociągowane miejscowości gminy, a miejscowości zaopatrywane w wodę z wodociągu Białostoczek podłączyć do wodociągu w Kurianach.

8.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych

8.2.1. Kanalizacja sanitarna

Na terenie gminy Zabłudów scentralizowany system kanalizacji sanitarnej w układzie grawitacyjno-pompowym z 3 przepompowniami posiada miasto Zabłudów z odprowadzaniem ścieków do oczyszczalni komunalnej.

Na koniec 2003 r. długość kanałów sanitarnych wynosiła 9,5 km i podłączonych było 305 budynków mieszkalnych liczących 445 mieszkań. Z kanalizacji sanitarnej korzysta około 61,8% mieszkańców miasta, poniżej średniego wskaźnika dla miast województwa podlaskiego, który na koniec 2001 r. wynosił 77,1%.

Kanalizacje sanitarne z oczyszczalniami ścieków na terenach wiejskich znajdują się:

- w miejscowości Białostoczek – długość 0,6 km i podłączonych 5 budynkach o 46 mieszkaniach,
- we wsi Dobrzyniówka przy Spółdzielni Mieszkaniowej „Krokus” – długość 2,1 km i podłączonych 18 budynkach o 135 mieszkaniach,
- we wsi Ryboły – Firma „Agro-DRÓB” Sp. z o.o. – podłączone są zakładowe bloki mieszkalne.

Z sieci kanalizacyjnej korzysta około 8% mieszkańców terenów wiejskich gminy.

W pozostałych miejscowościach ścieki z budynków mieszkalnych odprowadzane są do urządzeń lokalnych (zbiorniki szczelne, suche ustępy) i wywożone są, głównie do punktów zlewnych w Białymstoku oraz przy oczyszczalni w Zabłudowie, przez 3 firmy z Białegostoku prowadzące usługi asenizacyjne i posiadające zezwolenie z Urzędu Miejskiego w Zabłudowie na świadczenie w/w usług na terenie miasta i gminy Zabłudów.

8.2.2. Komunalna oczyszczalnia ścieków

1) Oczyszczalnia ścieków w Zabłudowie

Oczyszczalnia ścieków zaprojektowana i wykonana w technologii niskoobciążonego osadu czynnego z usuwaniem związków biogennych posiada przepustowość 400 m^3/d. Do eksploatacji została przekazana w 2001 r.

Schemat technologicznych oczyszczalni tworzą następujące urządzenia:

1) studnia odbioru ścieków dowożonych o przekroju 1,2 m ze szczelnym zamknięciem wlotu za pomocą przepustnicy 250,
2) komora kraty workowej o przepustowości 400 m^3/d,
3) przepompownia ścieków surowych ze zbiornikiem retencyjnym o pojemności 50 m^3 wyposażona w pompy zatapialne typu MS2-32 o wydajności 0-36 m^3/h oraz mieszadło typu BIOX MZ 0,5 Hydra,
4) wielofunkcyjny reaktor biologiczny, w skład którego wchodzą następujące sekcje:

a) piaskownik wirowo-pionowy o pojemności V=25 m^3 wyposażony w pompę powietrzną do usuwania piasku oraz przewód powietrzny do mieszania piasku w trakcie pompowania,

b) dwie komory osadu czynnego o pojemności V=2 x 200 m^3 z wyodrębnionymi strefami: beztlenową (defosfatacji), anoksyczną (denitryfikacji), tlenową (nitryfikacji) i odgazowania, wyposażone w ruszty napowietrzające zaopatrzone w dyfuzory talerzowe WOD-EKO, mieszadła zatapiane BIOX MZ 0,5, podnośniki powietrzne do wewnętrznej recyrkulacji ścieków oraz tlenomierze typu IOM-3 z sondą OS-2 z jednoczesnym sterowaniem pracą dmuchaw,

c) komora osadu nadmiernego z procesem tlenowej stabilizacji, wyposażona w układ dyfuzorów talerzowych oraz pompę zatapialną do osadu typu PZM 0,75,

d) osadnik wtórny o przepływie pionowym Φ 6,0 m posadowiony w centralnej części reaktora, wyposażony w system przelewów pilastych do odprowadzania oczyszczonych ścieków oraz pompy powietrzne do recyrkulacji osadu i usuwania osadu nadmiernego,

5) poletko ociekowe piasku o powierzchni użytkowej 9,2 m^2,

6) budynek wielofunkcyjny z pomieszczeniami technologicznymi:

a) stacja mechanicznego odwadniania osadu wyposażona w workownice typu Draimad, zbiornik przygotowania i dawkowania polielektrolitu oraz system dozowania preparatu PIX ze zbiornikiem o pojemności 200 l,

b) stacja sprężonego powietrza wyposażona w dmuchawy robocze typu RBL,

c) magazyn worków z odwodnionym osadem,

d) pomieszczenia techniczno-socjalne obsługi oczyszczalni wyposażone w układy kontrolno-pomiarowe oraz sterujące pracą oczyszczalni,

7) wylot ścieków oczyszczonych do odbiornika,

8) przepływomierze elektromagnetyczne zainstalowane na przewodach ścieków surowych, ścieków oczyszczonych i osadu czynnego nadmiernego.

Gmina Zabłudów posiada pozwolenie wodnoprawne na odprowadzanie ścieków z oczyszczalni w Zabłudowie do rzeki Rudni – decyzja Nr RL.IV 62230/42/03 z dnia 4 grudnia 2003 r. Starostwa Powiatowego w Białymstoku, ważna do 15 grudnia 2013 r. W decyzji określono dopuszczalną ilość odprowadzanych ścieków Qdśr = 336 m^3/d, Qdmax = 400 m^3d i Qhmax = 35,2 m^3d oraz dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach oczyszczonych: BZT5 – 40 mg O2/l, ChZT – 150 mg O2/l i zawiesina 50 mg/l.

Wykonane analizy ścieków oczyszczonych wykazują przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń, co świadczy o niewłaściwej pracy oczyszczalni.

Ilość ścieków dopływająca do oczyszczalni w 2002 r. wynosiła 42300 m^3/r (115,9 m^3/d) i w 2003 r. – 38163 m^3/r (104,6 m^3/d), co stanowi 29,0% i 26,2% przepustowości oczyszczalni.

2) Oczyszczalnia w miejscowości Białostoczek.

Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków wykonana w technologii złoża biologicznego zraszanego posiada przepustowość 50 m^3/d.

Urządzeniami oczyszczającymi ścieki sanitarne są:

a) osadnik wstępny – żelbetonowy o Φ 5,0 m, wysokości h = 2,3 m i pojemności v = 40 m^3,

b) przepompownia ścieków ze zbiornikiem podziemnym Φ 3,0 m i pojemności użytkowej v = 17 m^3 i częścią nadziemną – budynek z urządzeniami przepompowni,

c) złoże biologiczne zraszane – zbiornik żelbetonowy Φ 6,0 m, wysokości h = 5,0 m wypełniony koksem,

d) osadnik wtórny – żelbetonowy Φ 2,4 m, głębokości h = 4,0 m oraz pojemności v = 16,6 m^3.

Gmina Zabłudów posiada pozwolenie wodnoprawne na odprowadzanie ścieków oczyszczonych z oczyszczalni Białostoczek do rowu melioracyjnego – decyzja Nr RL.IV 62230/43/03 z dnia 8 grudnia 2003 r. Starostwa Powiatowego w Białymstoku, ważna do 15 grudnia 2013 r. W decyzji określono dopuszczalną ilość odprowadzanych ścieków Qdśr = 50,0 m^3/d oraz dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach oczyszczonych: BZT5 – 40 mg O2/l, ChZT – 150 mg O2/l i zawiesina 50 mg/l.

Wykonane analizy ścieków oczyszczonych wykazują przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń, co świadczy o niewłaściwej pracy oczyszczalni.

Ilość ścieków dopływająca do oczyszczalni w 2002 r. wynosiła 5600 m^3/r (15,3 m^3/d) i w 2003 r. – 4742 m^3/r (13,0 m m^3/d), co stanowi 30,6% i 26,0% przepustowości oczyszczalni.

8.2.3. Zakładowe oczyszczalnie ścieków

Na terenie gminy funkcjonują 3 zakładowe mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków:

1) Spółdzielnia Mieszkaniowa „Krokus” w Dobrzyniówce posiada oczyszczalnię ścieków składającą się z następujących urządzeń:

- zbiornik SBR o kubaturze użytkowej 136 m^3,
- komora przepływomierza o konstrukcji żelbetonowej monolitycznej o wymiarach 4,5 x 1,0 m
- zbiornik osadu nadmiernego o pojemności użytkowej 140 m^3 z wyposażeniem.

Spółdzielnia posiada pozwolenie wodnoprawne na odprowadzanie ścieków oczyszczonych do rowu melioracyjnego wpadającego do rzeki Rudni – decyzja Nr RL.IV

6223/39/02/03/04 z dnia 31 marca 2004 r. Starostwa Powiatowego w Białymstoku, ważna do 15 kwietnia 2014 r. W decyzji określono dopuszczalną ilość odprowadzanych ścieków Qdśr = 62,0 m^3/d, Qdmax = 68,0 m^3d , Qhśr = 2,8 m^3d i Qhmax = 5,6 m^3d oraz dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach oczyszczonych: BZT5 – 40 mg O2/l, ChZT – 150 mg O2/l i zawiesiny ogólne 50 mg/l.

Wykonane analizy ścieków oczyszczonych wykazują utrzymywanie się stężeń zanieczyszczeń w graniach dopuszczalnych, co świadczy o dobrej pracy oczyszczalni.

2) AGRO-DRÓB Sp. z o.o. w Rybołach posiada oczyszczalnię ścieków, w skład której wchodzą następujące urządzenia:

   - trzy odrębne osadniki wstępne do celów podczyszczania ścieków socjalno-bytowych o wymiarach: średnica = 2,0 m; h = 4,0 m; Vcał. = 12,6 m^3; Vużytk. = 11,3 m^3,
   - osadnik wstępny do celów podczyszczania ścieków z ubojni drobiu o wymiarach: średnica = 2,0 m; h = 4,0 m; Vcał. = 12,6 m^3; Vużytk. = 11,3 m^3,
   - tłuszczownik do celów podczyszczania ścieków z masarni o wymiarach: średnica = 1,5 m; h = 4,5 m; Vcał. = 7,9 m^3; Vużytk. = 6,5 m^3,
   - przepompownia ścieków wyposażona w pompy wirowe sterowany wyłącznikiem pływakowym,
   - zablokowana oczyszczalnia ścieków, w skład której wchodzą:
     - rów cyrkulacyjny o pojemności użytkowej 76 m^3,
     - osadnik wtórny o pojemności użytkowej 30 m^3,
     - zbiornik tlenowej stabilizacji osadu o pojemności użytkowej 36 m^3,
     - staw o powierzchni 3000 m^3 i pojemności użytkowej 3600 m^3, stanowiący drugi stopień biologicznego oczyszczania ścieków,
     - pompy wirowe typu 200 HL24 o wydajności 120-420 m^3/h i mocy silnika 18,5 kW do celów natleniania ścieków.

   Firma posiada pozwolenie wodnoprawne na odprowadzanie ścieków do rowu melioracyjnego o długości 1,5 km, a następnie do stawów rybnych – decyzja Nr RL.IV 6223/2/2000 z dnia 17 kwietnia 2000 r. Starostwa Powiatowego w Białymstoku, ważna do 31 marca 2005 r. Dopuszczalna ilość odprowadzanych ścieków wynosi 89,1 m^3/d.

3) Firma „Bobrowa Dolina” Sp. z o.o. w Białymstoku posiada oczyszczalnię ścieków o przepustowości 10 m^3/d w Bobrowie dla potrzeb Zespołu Hotelarskiego „Bobrowa Dolina”.

   Urządzeniami do oczyszczania ścieków są:

   - 3-komorowy separator tłuszczu o pojemności roboczej 3,5 m^3,
   - przepompownia ścieków surowych,

- osadnik wstępny o pojemności 2 x 7 m^3,
- bioreaktor cykliczny SBR typu MIN-SAN o wydajności dobowej 10 m^3,
- poletko filtracyjne piaskowo-żwirowe o powierzchni 34 m^2,
- studnia pomiarowa Φ 200 mm,
- drenaż rozsączający o długości 15 m i powierzchni 15 m^2.

Pozwolenie wodnoprawne na odprowadzanie ścieków do gruntu wydane przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku Nr RL.IV 62230/26/02/03 z dnia 21 stycznia 2004 r. ważne jest do 31 stycznia 2013 r.

8.2.2. Ogólna ocena gospodarki ściekowej

Gospodarka ściekowa na terenie miasta uległa poprawie po oddaniu do eksploatacji oczyszczalni ścieków i wybudowaniu części kanalizacji sanitarnej. Oczyszczalnia posiada dużą rezerwę w przepustowości urządzeń. Są to atuty w rozwoju miasta. Należy jednak poprawić pracę urządzeń oczyszczalni, gdyż nie uzyskuje się założonych efektów oczyszczania ścieków.

Na terenach wiejskich tylko w trzech miejscowościach ścieki odprowadzana są do kanalizacji i to tylko z zabudowy wielorodzinnej. Dlatego stan taki należy ocenić jako niezadowalający. Ścieki gromadzone w zbiornikach, które często nie są szczelne, mogą powodować negatywny wpływ na środowisko w postaci skażenia gleby, a zwłaszcza wód podziemnych. Brak rozwiązania odprowadzania i oczyszczania ścieków obniża standard życia mieszkańców i stanowi barierę w rozwoju gmin, szczególnie we wsiach już zwodociągowanych.

8.3. Gospodarka odpadami stałymi

8.3.1. Charakterystyka stanu istniejącego

a) Gminne wysypisko odpadów stałych, oddane do eksploatacji w 1995 r. zlokalizowane jest na gruntach miasta Zabłudowa (dz. nr 83 i 84) przy drodze relacji Zabłudów – wieś Krynickie. Bezpośrednie otoczenie wysypiska stanowią użytki rolne i lasy. Powierzchnia działki wynosi 4,5 ha, z czego 0,5 ha jest powierzchnią eksploatacyjną. Wysokość nasypowa wynosi 1,2 m. Dno komory składowania uszczelnione jest folią PEHD grubości 1,5 mm. Na wysypisku wykonano: sieć drenaży z rur PEHD Φ 100 mm, Φ150 mm do zbierania odcieków, zbiornik na odcieki Φ 2000 mm wysokości H = 3 m, drenaż z rur ceramicznych i PCV Φ 100 mm do obniżenia zwierciadła wód gruntowych, zbiornik na wody gruntowe Φ 2000 mm wysokości h = 3 m, 3 pizometry, ogrodzenie z siatki o wysokości 2,1 m, przyłącze energetyczne i drogę technologiczną z płyt lotniskowych, pomieszczenie dla obsługi i pomieszczenie na surowce wtórne.

   Ilość nagromadzonych odpadów na koniec 2003 r. wynosiła 1405 Mg, co stanowi 15% wypełnienia.

   Wysypiskiem zarządza PUM MPO w Białymstoku. Decyzja Nr OS.V.7633/128/96 z dnia 16 grudnia 1996 r. Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku, Wydziału Ochrony

Środowiska w sprawie ustalenia warunków zapewniających ochronę środowiska przed odpadami podlegającymi składowaniu na wysypisku w Zabłudowie, ustala w wyznaczonej strefie ochronnej 500 m – na występujących gruntach rolnych wyklucza się możliwość uprawy warzyw spożywczych w stanie surowym oraz owoców miękkich, natomiast grunty leśne nie zmieniają swej funkcji gospodarczej.

W „Wojewódzkim planie gospodarki odpadami" i „Planie gospodarki odpadami dla powiatu białostockiego" wysypisko w Zabłudowie przewidziane jest do modernizacji i eksploatacji do 2026 r.

b) System gromadzenia i wywozu odpadów.

Zorganizowanym systemem zbierania i wywozu odpadów zmieszanych na terenie miasta i gminy Zabłudów objętych jest 88,7% mieszkańców, którzy również prowadzą selektywną zbiórkę odpadów w systemie workowym. Worki odbierane są 3-4 razy w roku.

Obiekty użyteczności publicznej i placówki usługowo-handlowe objęte są w 100% zorganizowanym systemem. Wywozem zajmuje się PHU MPO Sp. z o.o. w Białymstoku.

Wytwarzane przez zakłady przemysłowe odpady niebezpieczne w większości przekazywane są do zakładów wykorzystujących je lub unieszkodliwiających.

8.3.3. Mogilniki

Na terenie gminy Zabłudów istnieją dwa mogilniki: w Folwarkach Tylwickich i w Rybołach.

Mogilnik w Folwarkach Tywlickich wybudowany został w 1983 r. z kręgów studziennych, 3 zbiorniki po 4 m^3 każdy w odległości 1,0 km od zabudowań i studni wierconej na terenie sadu, 0,8 km od studni kopanej we wsi Folwarki Tylwickie. Obecnie teren, na którym znajduje się mogilnik jest terenem prywatnym. W mogilniku zgromadzono 500 kg opakowań po środkach ochrony roślin i 10 kg przeterminowanych środków chemicznych. Mogilnik jest oznakowany i zabezpieczony szczelną pokrywą z uchwytem.

Mogilnik w Rybołach wybudowany został w 1990 r. z kręgów studziennych, 1 zbiornik na terenie Rolniczego Kombinatu „AGRO-DRÓB" Ryboły w odległości 50 m od studni wierconej. Zawartość mogilnika stanowią spalone i nadpalone opakowania po środkach ochrony roślin oraz stłuczka szklana w ilości około 300 kg. Komisja Instytutu Ochrony Roślin stwierdziła, że nie występuje zagrożenie środowiska ze strony tego mogilnika i wyłączony został on z konieczności badań w tym zakresie.

8.3.4. Ogólna ocena gospodarki odpadami stałymi

Gminne wysypisko odpadów stałych posiada znaczną rezerwę 85% jego pojemności i po dokonaniu modernizacji spełniającej obowiązujące wymogi ochrony środowiska przewidziane jest do eksploatacji do 2026 r. Znaczna część mieszkańców gminy objęta jest zorganizowanym systemem wywozu odpadów przez specjalistyczne przedsiębiorstwo. Mimo podjęcia znacznych działań, gospodarka odpadami w gminie nie spełnia jeszcze wszystkich

wymagań zawartych w nowych przepisach prawnych z ochrony środowiska, dostosowanych do standardów Unii Europejskiej.

8.4. Elektroenergetyka

8.4.1. Charakterystyka stanu istniejącego

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest stacja transformatorowo-rozdzielcza RPZ-4 110/15 kV Białystok oraz RPZ 110/15 kV Bielsk Podlaski.

Zasilanie z w/w RPZ-tów odbywa się poprzez 2 główne linie SN 15 kV napowietrzne relacji:

- Białystok (RPZ-4) – Zabłudów – Michałowo
- Bielsk Podlaski – Zabłudów

Od głównych linii istnieje szereg odgałęzień do poszczególnych stacji transformatorowych.

Na obszarze gminy są zlokalizowane stacje transformatorowe słupowe i wieżowe.

Linie NN komunalne i oświetleniowe w 95% są wybudowane jako napowietrzne na wspólnych słupach.

Przez obszar gminy przebiegają trasy linii WN 110 kV:

- EC II Białystok – RPZ Michałowo
- GPZ „NAREW" – RPZ Bielsk Podlaski
- GPZ „NAREW" – RPZ-4 Białystok
- GPZ „NAREW" – RPZ-9 Białystok (z wcięciem kablowym do RPZ-3 Białystok)

Linie 3 i 4 – na odcinku od granic gminy do miejscowości Dojlidy Górne zbudowana jest jako 2-torowa, tzw. pierścień miejski.

8.4.2. Ocena dotychczasowego rozwoju systemu oraz główne problemy do rozwiązania

Wzrost liczby odbiorców i zwiększone zapotrzebowania na energię elektryczną na terenach miasta Białegostoku i gmina Supraśl – graniczących z gminą Zabłudów – jak i w samej gminie, powoduje konieczność przystosowania systemu energetycznego zarówno na napięciu WN, SN jak i NN do nowych warunków pracy, a mianowicie:

a) docelowo ZEB SA przewiduje budowę stacji transformatorowo-rozdzielczej RPZ 110/15 kV w mieście Zabłudów. Jest to niezbędne do poprawy funkcjonowania systemu w tej części województwa oraz zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości dostarczanej energii elektrycznej,

b) do czasu zrealizowania w/w zadania jest potrzeba rozbudowy sieci SN i NN na obszarze całej gminy.

Plany rozwoju ZEB SA przewidują do 2006 r. w gminie Zabłudów:

- modernizację: 3 stacji transformatorowych, 5 km linii SN 15 kV napowietrznych, 7,8 km linii NN napowietrznych, 0,5 km linii NN kablowych,
- budowę: 14 stacji transformatorowych, 5,0 km linii SN 15 kV napowietrznych, 3,5 km linii SN 15 kV kablowych, 3,0 km linii NN kablowych, 13,0 km linii NN napowietrznych

c) niezbędne jest utrzymanie prawidłowego funkcjonowania i rozwoju sieci energetycznych, szczególnie WN i SN, poprzez tworzenie rezerw terenów pod urządzenia elektroenergetyczne w postaci pasów ochronnych, mimo częstych konfliktów, szczególnie z siecią osadniczą.

8.5. Ciepłownictwo

Źródłem ciepła w budynkach zabudowy wielorodzinnej oraz użyteczności publicznej na obszarze gminy są kotłownie opalane węglem, olejem opałowym i gazem. \W zabudowie mieszkaniowej ciepło wytwarzane jest w indywidualnych kotłowniach z przewagą na węgiel. W miejscowościach, do których doprowadzony jest gaz sukcesywnie przybywa odbiorców tego paliwa.

Jest to szansa zmniejszenia uciążliwość istniejących urządzeń ciepłowniczych w zakresie technologii spalania i emisji spalin.

Nie bez znaczenie są również koszty ogrzewania, jakie ponoszą użytkownicy, zarówno indywidualni, jak i budynków użyteczności publicznej. Coraz bardziej popularne w Polsce staje się korzystanie z odnawialnych źródeł energii.

Wobec powyższego, ciepłownictwo w gminie powinno rozwijać się w kierunku coraz szerszego stosowania paliw ekologicznych, tj. gaz i źródeł energii odnawialnej.

8.6. Gazownictwo

8.6.1. Charakterystyka stanu istniejącego

Źródłem zaopatrzenia w gaz ziemny odbiorców z gminy Zabłudów są:

a) gazociąg średniego ciśnienia z kierunku Białystok (dotyczy odbiorców w miejscowości Dojlidy Górne)

b) stacja redukcyjno-pomiarowa I^{o}, zlokalizowana w mieście Zabłudów (dotyczy odbiorców w mieście Zabłudów)

W/w stacja jest zasilana gazociągiem wysokiego ciśnienia DN 100, który jest odgałęzieniem od gazociągu wysokiego ciśnienia DN 250 relacji Bobrowniki – Białystok – Zambrów – Wyszków. Trasa tego gazociągu przebiega przez północno-zachodnie obszary gminy.

Oprócz w/w gazociągów przez obszar gminy przebiega trasa tranzytowego gazociągu wysokiego ciśnienia SGT „JAMAŁ”.

Sieć gazociągów średniego ciśnienia w miejscowości Zabłudów i Dojlidy Górne wyprowadzona jest w liniach rozgraniczających ulic i systematycznie, w miarę napływu wniosków o przyłączenie, rozbudowywana.

8.6.2. Ocena dotychczasowego rozwoju systemu oraz główne problemy do rozwiązania

Wzrost liczby odbiorców i zwiększone zapotrzebowania na gaz ziemny na obszarach gminy przyległych do miasta Białegostoku oraz w Zabłudowie powoduje systematyczną rozbudowę sieci średniego ciśnienia. Natomiast zbyt mało wniosków lub ich zupełny brak powoduje, że na innych obszarach gminy nie jest budowana sieć gazowa. Z chwilą pojawienia się większych odbiorców lub znacznej ilości chętnych do podłączenia, tak aby inwestycja gazownicza była ekonomicznie uzasadniona, będzie możliwa dalsza rozbudowa systemu. Stacja redukcyjno-pomiarowa I^{o} w Zabłudowie ma wystarczającą wydajność aby obsłużyć obszar całej gminy.

8.7. Telekomunikacja

8.7.1. Telefonia przewodowa

System telekomunikacyjny telefonii przewodowej składa się z centrali automatycznej cyfrowej TPSA zlokalizowanej w miejscowości Zabłudów, włączonej do systemu wojewódzkiego, krajowego i międzynarodowego poprzez linię kablową światłowodową relacji Białystok – Zabłudów – Narew.

Na obszarze gminy istnieje sieć rozdzielna i abonencka – napowietrzna i kablowa.

Sieć rozdzielna nowej generacji wykonana jest w 98%.

NA 1000 mieszkańców przypada 150 abonentów, co jest średnim wskaźnikiem w województwie. Operator TELEENERGO posiada na obszarze gminy linię światłowodową podwieszoną na linii elektroenergetycznej WN 110 kV (tzw. pierścieniu miejskim).

8.7.2. Telefonia komórkowa

Na obszarze gminy zlokalizowanych jest 5 stacji bazowych telefonii komórkowej w następujących miejscowościach: miasto Zabudów, Kolonia Koźliki, Kolonia Halickie, Laszki, Tatarowce.

Zasięg stacji niektórych operatorów nie pokrywa obszaru całej gminy. Planowania jest więc budowa kolejnych stacji bazowych.

9. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.

9.1. Problemy i bariery rozwoju gminy

W rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym miasta i gminy Zabłudów można wyodrębnić szereg problemów i barier rozwojowych, których rozwiązanie wymagać będzie dużych sił i środków finansowych.

Świadomość istnienia przeszkód w rozwoju pozwoli w przyszłości przewidywać w budżecie gminy odpowiednie środki na pokonanie barier, o ile będą one możliwe do pokonania środkami finansowymi.

Z uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy wyłaniają się następujące problemy rozwojowe:

a) brak większego przemysłu i miejsc pracy na terenie gminy, szczególnie dla ludności rolniczej,

b) zarysowujący się proces starzenia się ludności wiejskiej,

c) braki w systemie kanalizacji sanitarnej, gazownictwie, elektroenergetyce, utylizacji odpadów stałych,

d) braki w zakresie jakości dróg – złe nawierzchnie,

e) trudności w zagospodarowaniu istniejącego majątku gminnego, urządzeń obsługi rolnictwa,

f) bariera rozwoju wynikająca z podłoża socjologicznego, polegająca na fakcie, że wraz z rozwojem demokracji potęgują się protesty mieszkańców przeciw lokalizacji obiektów lub urządzeń o przeznaczeniu ogólnospołecznym lub uciążliwych dla mieszkańców,

g) uwarunkowania wynikające z obowiązku ochrony środowiska, w tym ochrony gruntów rolnych i leśnych.

9.2. Szanse i możliwości rozwoju gminy

Z uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy wyłaniają się pewne szanse rozwojowe, które należy wykorzystać w polityce gospodarczej i przestrzennej. Te elementy „Studium" powinny być przedmiotem promocji miasta i gminy jako propozycje potencjalnym inwestorom.

Szansami rozwoju miasta i gminy są:

a) jedna z lepszych w województwie podlaskim rolnicza przestrzeń produkcyjna, co stwarza możliwość intensyfikacji produkcji rolniczej i rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego,

b) położenie gminy w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Białegostoku, co stwarza możliwości zbytu produktów rolnych oraz rozwoju urządzeń produkcyjnych, usługowych oraz mieszkalnictwa na rzecz miasta Białegostoku

c) położenie gminy na drogowych ciągach komunikacyjnych (droga krajowa Nr 19 z Białegostoku do Lublina, droga wojewódzka Nr 685 do Hajnówki i Białowieży),

d) projektowane w sąsiedniej gminie Michałowo lotnisko regionalne,

e) istniejące i projektowane systemy infrastruktury technicznej: elektroenergetyka, sieć wodociągowo-kanalizacyjna, gazownictwo,

f) istniejące niewykorzystane obiekty infrastruktury społecznej, rolniczej i przemysłowej stwarzają szanse działalności gospodarczej w zakresie produkcji i usług,

g) posiadane plany miejscowego zagospodarowania przestrzennego dla niektórych fragmentów gminy oraz „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy" – co jest prawnym warunkiem jakiegokolwiek inwestowania na terenie gminy.

Czynnikami rozwoju gminy , które powinny być wykorzystane są:

a) walory użytkowe wytworzone przez naturę (wody, gleba, klimat, krajobraz, ukształtowanie powierzchni),

b) walory użytkowe będące wytworem działań człowieka (obiekty produkcyjne, infrastruktury technicznej i społecznej, urządzenia komunikacji, zasoby mieszkaniowe itp.),

c) zasoby pracy (ilość, kwalifikacje, wydajność, tradycje dobrej i solidnej pracy),

d) instytucje zajmujące się promocją i rozwojem gminy zlokalizowane poza terenem gminy (banki, agencje rozwoju i inne elementy składające się na tzw. otoczenie biznesu),

e) kultura i tradycje gospodarcze gminy,

f) atrakcyjność miejsc przebywania (tradycje mieszkańców, gościnność, porządek w obejściach i na ulicach, zagospodarowanie terenów, urządzenia umożliwiające realizację różnych potrzeb w zakresie wypoczynku, rozrywki, a także stan środowiska naturalnego).

10. Zadania służące realizacji celów publicznych

10. 1. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

1. Zabezpieczenie w planach miejscowych warunków funkcjonowania elementów systemu przyrodniczego województwa: dolin rzecznych i innych mniejszych cieków oraz kompleksów leśnych.
2. Utrzymanie nienaruszalnych przepływów biologicznych rzek i innych cieków.
3. Odprowadzanie do wód powierzchniowych i gruntowych ścieków sanitarnych i przemysłowych oczyszczonych w stopniu zapewniającym utrzymania obowiązującej klasy czystości wód.
4. Racjonalne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, ochrona przed nieuzasadnionym przeznaczeniem gruntów III i IV klas na cele nierolnicze.
5. W zakresie środowiska przyrodniczego uwzględnienie istniejącego ciągu ekologicznego rzeki Narew, istniejącego Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej – należy mieć również na uwadze ochronę stawów dojlidzkich położonych na terenie miasta

Białegostoku, graniczących z gminą Zabłudów, a także pomniki przyrody oraz wymogi wynikające z ustawy – prawo ochrony środowiska.

6. Uwzględnienie istniejących na terenie gminy tras przebiegów urządzeń energetyki, gazownictwa i telekomunikacji, służących celom ponadlokalnym.
7. Przyjęcie miasta Zabłudowa jako lokalnego (gminnego) ośrodka wielofunkcyjnego rozwoju, jak też ośrodka miejskiego obszaru aglomeracji białostockiej.
8. Zwrócić uwagę na przywracanie i utrwalanie ładu przestrzennego, szczególnie w pasie do 10 km od granic miasta Białegostoku, przy trasie ekspresowej nr 19 Białystok-Lublin oraz na obszarach rekreacyjno-turystycznych w dolinie Narwi.
9. Stwarzać warunki do tworzenia pasma rozwoju o najwyższej innowacyjności aktywności społeczno-gospodarczej przy drodze nr 19.
10. Objąć ochroną obiekty zabytkowe i stanowiska archeologiczne.
11. Utrzymać, modernizować i rozbudować obiekty o charakterze ponadlokalnym:
    a) We wsiach Dojlidy Górne i Zagórki rozwijać funkcję mieszkaniową i usługową jako kierunek rozwoju Białegostoku
    b) W zakresie komunikacji należy uwzględnić:
        - Drogę krajową nr 19 jako klasy GP z jej modernizacją i zmianą przebiegów przez gminę
        - Projektowaną drogę krajową Nr 65
        - Drogę wojewódzką nr 685 Zabłudów-Narew-Hajnówka klasy G
        - Linię kolejową Białystok-Zubki Białostockie Pierwszorzędną
        - Południową kolejową obwodnicę Białegostoku na trasę Turczyn-Henrykowo
        - Wpływ na gminę uciążliwości związanych z planowaną lokalizacją lotniska na obszarach wsi Topolany i Potoka w gminie Michałowo
    c) W zakresie środowiska przyrodniczego uwzględnić:
        - Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej oraz ustalenia wynikające z planu ochrony Parku
        - Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”
        - Projektowaną europejską sieć ekologiczną NATURA 2000
        - Rezerwaty przyrody, pomniki przyrody, w tym lasy ochronne
        - Obszary występowania złóż surowców naturalnych udokumentowanych i perspektywicznych
        - Uwzględnić obszary zalewowe nad rzeką Narew

d) W zakresie energetyki i telekomunikacji uwzględnić:

- Linię WN 400 kv projektowaną relacji Roś (gr. Państwa)-GPZ „Narew”
- Istniejącą WN 110 kv Relacji EC II-Michałowo
- Istniejący gazociąg „JAMAŁ”
- Istniejący gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Białystok-Zabłudów
- Istniejącą stację redukcyjno-pomiarową w Zabłudowie
- Istniejący kabel telefoniczny światłowodowy relacji Białystok – Zabłudów – Narew

12. W zakresie infrastruktury sanitarnej należy uwzględnić ustalenia zawarte w wojewódzkim planie gospodarki odpadami programie ochrony środowiska wojewódzka podlaskiego na lata 2003-2006.
13. Uwzględnienie oddziaływania na gminę lotnisk w Krywlanach i Topolanach (strefy nalotów).
14. Uwzględnienie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, objęte ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego, wymienione w II części Studium „Kierunki” w pkt 1.5.2.

10. 2. Zadania służące realizacji lokalnych celów publicznych

1. Sukcesywne zalesianie gruntów marginalnych zgodnie z granicami polno-leśnymi lub na wniosek właścicieli, po wprowadzeniu tychże granic i wniosków do planu zagospodarowania przestrzennego.
2. Zwiększenie udziału proekologicznych paliw w ciepłownictwie scentralizowanym i indywidualnym.
3. Określenie zasad i warunków sytuowania zabudowy w stosunku dróg o znacznej uciążliwości akustycznej.
4. Wprowadzenie zbiorników kontenerowych na odpady stałe we wszystkich wsiach.
5. Organizacja na terenie gminy placówki opieki społecznej, poprzez przekształcenie funkcji istniejących obiektów.
6. Rozwój na terenie usług turystycznych, zabudowy letniskowej i agroturystyki.
7. Poprawa warunków obsługi komunikacji autobusowej.
8. Powiększanie obszarowe gospodarstw rolnych.
9. Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy na wsi, umożliwiających zagospodarowanie nadwyżek siły roboczej.
10. Wspieranie tworzenia się firm specjalistycznych zaopatrzenia i zbytu produkcji rolniczej oraz usług mechanizacyjnych.
11. Stwarzanie warunków do rozwoju rolnictwa ekologicznego.

12. Rozwój urządzeń infrastruktury technicznej: kanalizacji, gazownictwa, elektroenergetyki, telekomunikacji, wodociągów.
13. Ochrona i utrzymanie form historycznych obiektów zabytkowych oraz o wartościach kulturowych, a także terenów i stanowisk archeologicznych zgodnie z zaleceniami Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
14. Podjęcie uchwały Rady Miejskiej w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych.

CZĘŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZABŁUDÓW

1. Polityka przestrzenna gminy

Polityka przestrzenna gminy Zabłudów powinna być podporządkowana głównym, perspektywicznym jej funkcjom.

Położenie gminy w obszarze aglomeracji białostockiej i na ważnym ciągu komunikacyjnym oraz walory przyrodnicze wyznaczają kierunek rozwoju gospodarczego gminy.

Zmiana studium wyznacza teren powierzchniowej eksploatacji kruszywa mineralnego „Bobrowa IV" do wydobycia w pierwszej kolejności, określa kierunek i zasadę realizacji inwestycji przez inwestorów realizujących inwestycje celu publicznego, stanowiącego bezpośrednią konsekwencję zamierzonych przez nich inwestycji, a także ustala wspólny kierunek rekultywacji terenów wraz z terenami sąsiednich – istniejących i wyeksploatowanych obszarów górniczych, zmierzający do przywrócenia „siedliska naturowego".[1]

1.1. Cele i kierunki polityki przestrzennej państwa i województwa na terenie gminy Zabłudów

a) Ochrona i kształtowanie środowiska poprzez:
   - Zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego województwa.
   - Zachowanie obszarów i obiektów prawnie chronionych.
   - Ochrona środowiska oraz warunków życia i zdrowia ludzi.
   - Objęcie ochroną prawną wybranych elementów system przyrodniczego województwa.

b) Ochrona i kształtowanie środowiska kulturowego poprzez:
   - Przekształcenie i sukcesywne uzupełnianie zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej zgodnie z wymogami konserwatorskimi.
   - Zapewnienie sposobów użytkowania obiektów zabytkowych gwarantujących ich utrzymanie w dobrym stanie technicznym.

c) Rozwój turystyki i wypoczynku poprzez zagospodarowanie terenów o predyspozycji turystycznej położonych nad rzeką Narew oraz prowadzenie akcji na rzecz organizacji wypoczynku na terenach wiejskich, jako zabudowa turystyczna, letniskowa oraz w zagrodach rolniczych tj. agroturystyki, a także realizacji ścieżek rowerowych.

d) Polityka rozwoju rolnictwa.

   Gmina Zabłudów należy do rejonu wschodniego mającego w województwie najniższą jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej i najniższą intensywność produkcji rolnej oraz niekorzystną strukturę obszarową gospodarstw rolnych. Rejon charakteryzuje się

[1] *Uchwała Nr V/35/2011 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 21 lutego 2011 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów*

najwyższym udziałem lasów oraz dużym udziałem obszarów prawnie chronionych. W rejonie tym dominują uprawa zbóż podstawowych oraz ziemniaków dla potrzeb chowu bydła i trzody chlewnej.

e) Doskonalenie funkcjonowania i poprawa warunków komunikacyjnych poprzez:

- budowę ważnych ciągów komunikacyjnych, tj. nowego przebiegu drogi krajowej Nr S 19 oraz Nr 65,
- dostosowanie stanu technicznego dróg do zmieniających się potrzeb komunikacyjnych,
- zapewnienie w pierwszej kolejności połączeń komunikacyjnych między sąsiednimi gminami drogami o nawierzchni twardej ulepszonej.

f) W zakresie energetyki i telekomunikacji:

- w celu dostosowania systemu elektroenergetycznego do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa, stworzenia warunków sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemu, zapewnienia zaspokojenia potrzeb odbiorców w sposób ciągły,
- budowa drugiej nitki gazociągu tranzytowego „JAMAŁ",
- w celu zapewnienia zaopatrzenia w gaz mieszkańców gminy zakłada się kontynuację realizacji poszczególnych odcinków gazociągu średniego ciśnienia w miejscowościach gdzie wystąpią takie potrzeby,
- utrzymanie istniejących urządzeń ciepłowniczych oraz modernizacja urządzeń w kierunku poprawy efektywności funkcjonowania i zmniejszenia uciążliwości dla środowiska poprzez zastosowanie ekologicznych paliw,
- rozbudowę według aktualnych potrzeb sieci rozdzielczych i abonenckich na obszarze gminy,

g) Polityka przestrzenna województwa w zakresie gospodarki wodnej, ściekowej i odpadami zakłada:

- ochronę zasobów wód podziemnych stanowiących źródło zaopatrzenia w wodę mieszkańców,
- utrzymanie w należytym stanie infrastruktury technicznej wodociągów i kanalizacji,
- rozwiązanie problemu gospodarki odpadami stałymi na terenach wiejskich.

1.2. Cele rozwoju przestrzennego gminy

1.2.1. Główne cele rozwoju

a) Generalnie celem rozwoju gminy pierwszego rzędu jest zapewnienie mieszkańcom pracy i dochodów pozwalających na godziwy, w odczuciu społecznym, poziom życia,

W rozwoju gminy należy dążyć do zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej i zabezpieczenia powiązań społeczno – ekonomicznych terenów wiejskich z gminami sąsiednimi w sferach: społecznej, ekologicznej, infrastruktury technicznej.

b) Należy wykorzystać dla rozwoju gminy istniejące położenie gminy, istniejące walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, majątek trwały oraz sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości mieszkańców,

c) Społecznym efektem rozwoju gminy będzie poprawa szeroko rozumianych warunków życia mieszkańców.

1.2.2. Cele ekologiczne rozwoju

a) Ochrona i zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego zapewniającego ciągłość przestrzenną systemu przyrodniczego województwa.

b) Wzbogacenie i racjonalne wykorzystanie walorów systemu przyrodniczego dla rekreacji i rolnictwa.

c) Zachowanie obszarów i obiektów prawnie chronionych.

d) Zapewnienie normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności w zakresie: jakości powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

1.2.3. Cele społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym

a) Wykreowanie miasta Zabłudowa do funkcji ośrodka lokalnego, jak też ośrodka miejskiego aglomeracji białostockiej, mając na uwadze zrównoważony harmonijny rozwój jego struktury funkcjonalno-przestrzennej.

b) Należy tworzyć warunki do wzrostu ilości miejsc pracy na terenie gminy.

c) W polityce rozwoju mieszkalnictwa należy dążyć do stworzenia warunków do podniesienia standardu zamieszkiwania tj. wzrostu jakości budowanych mieszkań, ich wyposażenia oraz remontu mieszkań opuszczonych.

d) Ważnym zagadnieniem jest likwidacja barier komunikacyjnych, przestrzennych i technicznych dla osób niepełnosprawnych.

e) Należy sprzyjać podnoszeniu poziomu wykształcenia ludności, rozwoju kultury, sportu, ochrony zdrowia i opieki społecznej.

f) Należy uwzględniać związki funkcjonalno-społeczne mieszkańców gminy z miastem Białystok, w tym fakt włączenia części obszaru gminy w granice administracyjne miasta Białegostoku z dniem 1 stycznia 2006 r.

1.2.4. Cele rozwoju gospodarczego

a) Stworzenie warunków do rozwoju nieuciążliwego przemysłu (małe i średnie zakłady) i rzemiosła produkcyjnego a także usług poprzez wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej terenów do tego celu przydatnych.

b) Efektywne wykorzystywanie niezagospodarowanego majątku produkcyjnego surowców lokalnych, zasobów pracy i tradycji produkcyjnych.

c) Poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych.

d) Rozwój urządzeń obsługi rolnictwa, ludności i ruchu turystycznego.

e) Właściwe wykorzystanie możliwości produkcyjnych rolnictwa zgodnie z uwarunkowaniami wynikającymi z jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (m. in. rozwój sadownictwa, warzywnictwa).

f) Należy uwzględniać związki funkcjonalno-gospodarcze mieszkańców gminy z miastem Białystok.

1.2.5. Cele rozwoju komunikacji

a) Należy dążyć do stworzenia właściwych warunków do zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie przemieszczania się ludzi i towarów na terenie gminy, jak też przemieszczeń zewnętrznych, w tym tranzytu ludzi i towarów przez teren gminy.

b) Zapewnienie funkcjonowania w odpowiednim standardzie prędkości i swobody ruchu tranzytowego, szczególnie na drogach krajowych i wojewódzkiej.

c) Minimalizacja kolizji między ruchem komunikacyjnym a zabudową i środowiskiem przyrodniczym.

d) Utrzymanie w należytym stanie ulic.

e) Podnoszenie standardu wyposażenia dróg w urządzenia obsługi komunikacji, zwłaszcza przy drodze wojewódzkiej.

f) Należy usprawnić system komunikacyjny funkcjonujący między gminą a miastem Białystok.

1.2.6. Cele rozwoju infrastruktury technicznej

Celem zasadniczym jest zapewnienie sprawnego i niezawodnego funkcjonowania wszystkich systemów infrastruktury technicznej, zapewniając zaspokojenie wszystkich potrzeb w sposób ciągły i efektywnie ekonomiczny, w tym:

a) w zakresie gospodarki wodnej, ściekowej i odpadami stałymi:

- ochrona zasobów wód podziemnych stanowiących źródło zaopatrzenia mieszkańców w wodę,
- uporządkowanie gospodarki wodnej, w której zakłada się pełne zaopatrzenie w wodę podmiotów gospodarczych i społecznych – przy zachowaniu odpowiednich standardów (ilość i jakość wody),

- dalszy rozwój gospodarki ściekowej,
- rozwiązanie problemu gospodarki odpadami,
- zmniejszenie uciążliwości urządzeń gospodarki wodno-ściekowej i eliminacja kolizji z zabudową,

b) w zakresie energetyki i telekomunikacji:

- utrzymanie przebiegów istniejących urządzeń przez gminę, służących realizacji celów ponadlokalnych,
- dostosowanie systemu elektroenergetycznego do potrzeb wynikających z długookresowego funkcjonowania systemu poprzez modernizację i rozbudowę sieci SN 15 kV oraz NN,
- zapewnienie zaopatrzenia w gaz sieciowy poprzez rozwój sieci gazowej na terenie gminy,
- dalszy rozwój nowoczesnych systemów ogrzewania w celu poprawy efektywności ich funkcjonowania i zmniejszania uciążliwości dla środowiska – poprzez stosowanie ekologicznych paliw,
- rozbudowa pojemności centrali i sieci telefonicznych,
- utrzymanie istniejących urządzeń radiokomunikacji i teletransmisji oraz pasa ochronnego pod te urządzenia,
- zmniejszenie uciążliwości i kolizji między sieciami energetycznymi a zabudową we wsiach i elementami systemu przyrodniczego gminy,

Należy ponadto uwzględnić związki funkcjonalne gminy z miastem Białystok w zakresie infrastruktury technicznej.

1.3. Kierunki działań i zadania władz samorządowych w celu realizacji polityki przestrzennej gminy

Rozwój lokalny powinien być rozumiany jako kompleks pozytywnych przeobrażeń jakościowych dotyczących obszaru gminy w zakresie obsługi ludności tu zamieszkałej.

Szeroko pojęty rozwój gminy jest procesem złożonym, ukierunkowanym na wykorzystanie zasobów ludzkich, potencjału produkcyjnego i usługowego oraz struktur instytucjonalnych.

W celu realizacji założonej polityki przestrzennej gminy władze samorządowe powinny:

a) być rzeczywistym gospodarzem obszaru gminy i zajmować się wszystkimi składnikami gospodarki gminy, niezależnie od charakteru własności i rozwiązań instytucjonalnych,
b) odpowiadać za rozwój gminy, nie ograniczając się jedynie do działań doraźnych, lecz zajmować się również tworzeniem i realizacją strategii rozwoju,

c) realizować zadania, do których jest powołana (zaspokojenie potrzeb wspólnoty gminnej), nie tylko swoimi bezpośrednimi przedsięwzięciami, lecz także za pośrednictwem działań podmiotów innych, a więc ogółu podmiotów gospodarujących na terenie gminy. Władza gminna ma za zadanie kształtować zachowania podmiotów gospodarczych pod kątem osiągania założonych celów strategii rozwoju gminy.

Zadaniem gminy służącym osiągnięciu celu jest przede wszystkim ożywienie (poprawa) gospodarki i tworzenie klimatu do lokalizacji i dobrego funkcjonowania podmiotów gospodarczych w gminie.

Realizacja zadań władz lokalnych może się odbywać poprzez:

- działania własne zmierzające do lokalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych kapitału zewnętrznego na terenie gminy (w tych działaniach niezbędne są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, by móc oferować tereny lub obiekty pod zainwestowanie),
- stwarzanie ułatwień dla istniejących i nowo powstających firm – zwłaszcza w początkowym okresie działania podmiotów gospodarczych.

Narzędziami w realizacji polityki przestrzennej gminy są:

a) polityka finansowa realizowana w budżecie gminy (świadome stwarzanie ulg w podatkach, zróżnicowane opłaty za korzystanie ze środowiska),

b) współpraca z władzami regionalnymi i miasta Białegostoku,

c) skuteczne funkcjonowanie instytucji wspierających biznes,

d) programy rozwoju, w tym miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

1.4. Kierunki rozwoju funkcji gminy oraz jednostek osadniczych

1) Funkcje miasta Zabłudów:

   a) funkcje lokalnego ośrodka wielofunkcyjnego rozwoju, jak też ośrodka miejskiego aglomeracji białostockiej z usługami z zakresu: oświaty, zdrowia, kultury, handlu, finansów, administracji samorządowej, gospodarczej, i in.,

   b) funkcje obsługi rolnictwa,

   c) funkcje mieszkaniowe.

2) Funkcje gminy:

   a) funkcje rolnicze ukierunkowane na produkcję zbóż i hodowlę zwierząt,

   b) funkcje leśne,

   c) funkcje obsługi komunikacji,

   d) funkcje turystyczno-wypoczynkowe,

   e) funkcje ochrony środowiska.

3) Funkcje jednostek osadniczych.

   a) Jednostki osadnicze o podstawowym programie usług (szkoła, handel, mieszkalnictwo, usługi, urządzenia obsługi rolnictwa) – Dojlidy Górne, Dobrzyniówka, Ryboły, Rafałówka, Pawły, Białostoczek, Krynickie.

   b) Jednostki osadnicze z usługami elementarnymi (sklep, świetlica, zlewnia mleka, itp.) – Bobrowa, Folwarki Małe, Folwarki Tylwickie, Folwarki Wielkie, Białostoczek, Kamionka, Kucharówka, Łubniki, Protasy, Rzepniki, Skrybicze, Zagruszany, Zwierki, Halickie, Kuriany.

   c) Pozostałe jednostki osadnicze o funkcjach produkcji rolnej i mieszkaniowej z możliwością lokalizacji pojedynczych usług, a także z uzupełniającą funkcją turystyczną.

   Na całym obszarze gminy możliwe jest funkcjonowanie gospodarstw agroturystycznych.

   Dopuszcza się ponadto możliwość zmiany funkcji terenów podmiejskich miasta Białegostoku obejmujących wsie: Dojlidy Górne, Zagórki i Kolonia Halickie, które mogą być włączone w granice administracyjne miasta Białegostoku.

1.5. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego

Inwestycje celu publicznego to działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603, z późn. zm.). Zgodnie z tą ustawą, do zadań publicznych należą:

- wydzielanie gruntów pod drogi publiczne i drogi wodne, budowa i utrzymywanie tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, części lotniczych lotnisk oraz służących do kierowania, kontroli, nadzoru i zabezpieczania ruchu lotniczego, w tym rejonów podejść, a także łączności publicznej i sygnalizacji;
- wydzielenie gruntów pod linie kolejowe oraz ich budowa i utrzymanie;
- budowa i utrzymywanie ciągów drenażowych, przewodów i urządzeń służących do przesyłania płynów, pary, gazów i energii elektrycznej, a także innych obiektów i urządzeń niezbędnych do korzystania z tych przewodów i urządzeń;
- budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania;
- budowa oraz utrzymywanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego;

- opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- ochrona Pomników Zagłady w rozumieniu przepisów ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady;
- budowa i utrzymywanie pomieszczeń dla urzędów organów władzy, administracji, sądów i prokuratur, państwowych szkół wyższych, szkół publicznych, a także publicznych: obiektów ochrony zdrowia, przedszkoli, domów opieki społecznej i placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- budowa i utrzymywanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby obronności państwa i ochrony granicy państwowej, a także do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w tym budowa i utrzymywanie aresztów śledczych, zakładów karnych oraz zakładów dla nieletnich;
- poszukiwanie, rozpoznawanie, wydobywanie i składowanie kopalin stanowiących własność Skarbu Państwa oraz węgla brunatnego wydobywanego metodą odkrywkową;
- zakładanie i utrzymywanie cmentarzy;
- ustanawianie i ochrona miejsc pamięci narodowej;
- ochrona zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrody;
- inne cele publiczne określone w odrębnych ustawach.

1.5.1. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Głównymi obszarami, na których będą rozmieszczone inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym będą: miasto Zabłudów, wsie: Dojlidy Górne, Rafałówka, Ryboły, Pawły, Dobrzyniówka, Białostoczek, Kuriany, Krynickie.

Do głównych inwestycji należą:

- inwestycje z zakresu infrastruktury technicznej (rozwój sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, elektroenergetycznej, telekomunikacyjnej)
- budowa zbiorników retencyjnych we wsiach: Zajezierce, Kolonia Zabłudów, Kolonia Kamionka oraz w mieście Zabłudów,
- budowa ścieżek rowerowych,
- opracowanie gminnego planu gospodarki odpadami,
- organizacja selektywnej zbiórki odpadów.

Niezależnie od powyższych, znanych dziś, zadań, umożliwia się realizację innych zadań.

1.5.2. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego i „potencjalnych programów rządowych" będą rozlokowane głównie w strefie „A" oraz na terenie gminy, jeżeli chodzi o inwestycje liniowe. Do znanych dziś zadań należą:

1) Budowa informatycznego systemu wspomagania zarządzania województwem przez administrację samorządową (realizacja zadania zapewni: system elektronicznej łączności dla jednostek samorządu terytorialnego, znaczący postęp w zakresie komunikacji pomiędzy podmiotami gospodarczymi, usprawnienie procesów inwestowania).
2) Budowa drugiej nitki gazociągu „JAMAŁ".
3) Budowa nowego przebiegu drogi krajowej Nr S 19 Stanisławowo-Solniki-Rzepniki-Wojszki.
4) Budowa nowego przebiegu drogi krajowej Nr 65 Kudrycze-Grabówka ze skrzyżowaniem z drogą Nr S 19 Białystok-Zabłudów w postaci ronda we wsi Kuriany.
5) Modernizacja drogi wojewódzkiej Nr 685.
6) Budowa nowej linii energetycznej WN 110 kV.
7) Budowa obwodnicy kolejowej miasta Białegostoku.

1.6. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów

Perspektywiczne kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów wynikające z istniejących uwarunkowań przestrzenno – gospodarczych i innych – znanych obecnie zamierzeń inwestycyjnych instytucji gospodarczych, stwarzają przesłanki do wyróżnienia obszarów na terenie gminy, które ulegną zasadniczym przekształceniom przestrzennym.

Także nawet niewielkie zmiany wynikające z zamierzonych działań gminy w zakresie rozwoju społeczno – gospodarczego w okresie perspektywicznym, spowodują pewne punktowe, lub liniowe przekształcenia przestrzenne w miejscowościach, gdzie wystąpi jakikolwiek ruch budowlany, czy powstanie nowa działalność gospodarcza.

Przekształcenia te wynikają z zakładanego w „Studium" rozwoju poszczególnych dziedzin życia społeczno – gospodarczego.

Szczególnym przekształceniom ulegną następujące obszary:

a) tereny przewidziane pod zabudowę przemysłowo-usługową,
b) tereny przewidziane pod zabudowę mieszkaniową,
c) tereny wyznaczone pod urządzenia i obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe,
d) obszary projektowanych inwestycji drogowych i infrastruktury technicznej,
e) tereny powierzchniowej eksploatacji surowców, które po ich wyeksploatowaniu powinny być zrekultywowane w kierunku rolnym lub leśnym,

f) tereny obiektów archeologicznych, które mogą być przedmiotem badań,

g) tereny położone przy ciągu dróg: krajowych Nr 19 i 65, wojewódzkiej Nr 685 i powiatowych, gdzie dopuszcza się rozwój urządzeń obsługi turystów i komunikacji,

h) obszary rolne, które w wyniku przekształcenia rolnictwa mogą ulec przeobrażeniom co do wielkości gospodarstw rolnych, jak też struktury upraw,

i) obszary leśne, które w wyniku ulepszania drzewostanu i dolesień spowodować mogą przeobrażenia przestrzenne i krajobrazowe,

j) tereny przewidziane pod zabudowę mieszkaniową i usługową w plombach między zabudową istniejącą.

1.6.1. Obszary struktur przestrzennych

Podstawą perspektywicznych kierunków dalszego rozwoju przestrzennego gminy i przekształceń jej istniejącej struktury są aktualne uwarunkowania przestrzenne, przyrodnicze, gospodarcze, zamierzenia inwestycyjne gminy, jak też programy rządowe i innych instytucji działających na obszarze województwa, a także przewidywane zamierzenia ludności, której należy umożliwić realizację swoich zamierzeń na terenie gminy.

W wyniku analizy uwarunkowań rozwoju przestrzennego, obszar gminy można podzielić na kilka stref różniących się między sobą wiodącymi funkcjami, stąd też sposobem zagospodarowania. Są to :

- **Strefa A** – **obszar urbanizacji**, obejmujący:

  a) podmiejskie tereny miasta Białegostoku, obejmujące wsie: Dojlidy Górne, Kolonia Dojlidy, Zagórki, Kolonia Zagórki, Halickie, Kolonia Halickie, Kuriany, Kolonia Kuriany,

  b) miasto Zabłudów i Kolonię Zabłudów,

  c) część terenów w obszarze wsi Protasy, Łubniki i Zwierki, gmina Zabłudów, w rejonie drogi powiatowej Nr 1469B oraz drogi gminnej nr geod. 145/4.[4]

  Sposób perspektywicznego zagospodarowania tych terenów zmierzać będzie to intensyfikacji zabudowy w kierunku typowej zabudowy występującej na obrzeżach aglomeracji miejskich, tj.: rozluźnionej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, skupiskach zabudowy wielorodzinnej, nieuciążliwych usług, rzemiosła i przemysłu, przy czym zabudowa inna niż mieszkaniowa może występować zarówno w formie rozproszonej wśród zabudowy mieszkaniowej, jak też w formie skoncentrowanej.

  Tereny te powinny być wyposażone we wszystkie urządzenia komunalne: wodociągi, kanalizację, gaz przewodowy, energię elektryczną oraz rozwiniętą sieć drogową.

  Osią rozwoju tych terenów jest istniejąca droga ekspresowa S19 Białystok – Zabłudów – Bielsk Podlaski – Lublin, która w perspektywie, na pewnym odcinku, straci

[4]Uchwała Nr XXIX/264/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów

rangę drogi ekspresowej w wyniku wybudowania skrótu tejże drogi w kierunki wsi Wojszki.

W odniesieniu do rolnictwa, leśnictwa i ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego – wspieranie rozwoju rolnictwa intensywnego na obszarach najbardziej przydatnych rolniczo, dostosowanie zmian struktury obszarowej gospodarstw rolnych do wymogów Unii Europejskiej, ukierunkowanie rolnictwa na gospodarkę hodowlaną. mogą być również rozwijane gospodarstwa agroturystyczne.

Dla tych terenów należy sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w którym mogą być przeznaczone grunty rolne i leśne na cele nierolnicze i nieleśne.

Występujące na obszarze lasy, położone do 10 km od granic miasta Białegostoku, mogą być uznane jako lasy ochronne, w rozumieniu ustawy o lasach.

Część obszaru strefy A, na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania miejscowościom statusu miasta (Dz. U. Nr 141, poz. 1185) z dniem 1 stycznia 2006 r. włączona zostanie w granice administracyjne miasta Białegostoku. Jest to:

a) obszar obrębu ewidencyjnego Dojlidy Górne o powierzchni 531,58 ha,

b) obszar obrębu ewidencyjnego Zagórki o powierzchni 143,38 ha,

c) części obszaru obrębu ewidencyjnego Halickie, to jest działek o numerach: 1/3, 1/6, 1/8, 1/14-1/19, 1/22, 1/23, 1/25-1/33, 1/35, 1/37-1/41,2/1-2/3, 3,4/1-4/3, 4/5,4/6,4/9-4/12, 4/15-4/20,4/22-4/27,4/29-4/49, 5/1, 5/2, 5/7, 5/8, 5/10-5/14, 5/16, 5/18, 5/22-5/25, 6, 7, 8/3-8/5, 8/78/13,8/15-8/23,9/1-9/3, 10/2-10/4, 11/1, 11/2, 11/4-11/6, 12/1, 12/2, 13, 14/1, 14/2, 15, 17/2, 17/3, 18/1-18/6, 19, 20, 63/1-63/3, 64/1, 64/2, 65/2, 65/3, 65/5-65/9, 66, 67/2, 67/4, 67/5, 67/7-67/10, 67/12, 67/14-67/21, 67/23, 67/25, 67/27-67/32, 67/34-67/42, 68/1, 68/5, 68/7-68/16, 69/1, 70/1, 71, 73, 74, 75/2-75/6, 78/2, 78/3, 78/5, 78/6, 78/8, 78/10-78/12, 79/1, 80/1, 81, 82, 83/2-83/5, 84, 85, 86/2, 86/3, 88, 417, 418, 429-431, 622/1, 622/2 oraz części działki nr 424 (droga gminna) i części działki nr 426/1 (droga powiatowa) - o łącznej powierzchni 158,00 ha.

- **Strefa B** – **obszary rolno-osadnicze**, obejmujące zdecydowanie największą część obszaru gminy.

Wiodącą funkcją strefy jest produkcja rolna ściśle zintegrowana z wartością gleb i istniejącą strukturą gospodarstw rolnych. W strefie tej grunty rolne III i IV klas bonitacyjnych zachowuje się głównie dla potrzeb produkcji rolnej.

Stosowane środki do produkcji rolnej i ewentualny rozwój przemysłu rolno-spożywczego, jak też osadnictwa, nie mogą powodować degradacji środowiska przyrodniczego.

W strefie tej spod zainwestowania wyklucza się występujące tu niewielkie kompleksy leśne, jak i cały system drobnych dolin i cieków wodnych, ponieważ są to obszary, które dzięki swym walorom i wartościom stanowią elementy systemu przyrodniczego gminy.

Oprócz istniejącej sieci osadniczej możliwy jest dalszy jej rozwój, jak też rozwój urządzeń obsługi rolnictwa i innych urządzeń usługowych oraz rozwój agroturystyki.

Przewiduje się realizację zabudowy letniskowej i obiektów turystyczno-rekreacyjnych na terenach oznaczonych na rysunku studium symbolami ML, UT, położonych:

a) we wsi Gnieciuki,

b) we wsi Małynka.

Możliwa jest również realizacja zabudowy letniskowej i obiektów turystyczno – rekreacyjnych na innych terenach, jeżeli będą one spełniały zasady zabudowy zagospodarowania określone w rozdziale 1.7.

Na tereny te należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego [2i6].

Przyjmuje się także za obowiązujący sposób użytkowania gruntów określony w granicach rolno-leśnych, przyjętych w Studium, z możliwością dodatkowych zalesień gruntów, a także zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne (w tym pod tereny rolne) poprzez opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lub na podstawie innych przepisów.

W odniesieniu do komunikacji i infrastruktury technicznej – adaptację i modernizację istniejących i budowę nowych układów komunikacyjnych, a w przypadku infrastruktury technicznej dążenie do pełnego wyposażenia terenu (wodociąg, kanalizacja, elektroenergetyka, systemy grzewcze, telekomunikacja, gospodarka odpadami).

Przewiduje się eksploatację udokumentowanego złoża piasku RYBOŁY zalęgającego na działce nr 236/1 w obrębie geodezyjnym Ryboły.[8]

Przeznacza się pod powierzchniową eksploatację surowców mineralnych teren oznaczony na rysunku studium symbolem 1 PG, obejmujący działkę nr geodezyjny 55, położony na gruntach wsi Folwarki Wielkie.

Z uwagi na występujące na działce urządzenia melioracyjne, w trakcie realizacji inwestycji, należy mieć na uwadze przepisy ustawy Prawo wodne.

---

[2]*Uchwała Nr IX/69/2011 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 30 sierpnia 2011 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*
[6]*Uchwała Nr XXXI/290/2018 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 14 lutego 2018 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.*

Po zakończeniu eksploatacji surowców i sporządzeniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, tereny mogą być wykorzystane[8] pod zabudowę usługową, w tym turystyczną i wypoczynkową.

W celu ograniczenia i minimalizacji ewentualnych negatywnych oddziaływań na środowisko i na zdrowie ludzi należy uwzględnić następujące ustalenia:

- nie należy lokalizować przedsięwzięć, które w wyniku przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko lub na obszar Natura 2000 zostaną zakwalifikowane jako znacząco negatywnie oddziałujące,
- eksploatację złoża kopaliny należy prowadzić w sposób gospodarczo uzasadniony zgodnie z projektem zagospodarowania złoża oraz planem ruchu zakładu górniczego, przy zapewnieniu racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopaliny,
- podczas eksploatacji i rekultywacji w odniesieniu do przemieszczanych mas ziemnych prowadzić gospodarkę bezodpadową, nadkład w całości wykorzystać do rekultywacji terenu poeksploatacyjnego,
- w czasie eksploatacji złoża w części zawodnionej nie dopuścić do zanieczyszczenia substancjami ropopochodnymi,
- rekultywację należy wykonywać na bieżąco zgodnie z projektem technicznym oraz wymogami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- po zakończeniu eksploatacji i rekultywacji obszar inwestycji należy zabezpieczyć przed ewentualnym składowaniem odpadów,
- prowadzona eksploatacja kruszywa nie może wpływać na pogorszenie stanu czystości wód gruntowych i podziemnych,
- zmiany ukształtowania terenu nie mogą powodować zmiany kierunku odpływu wody opadowej ze szkodą dla gruntów sąsiednich,
- ochroną należy objąć istniejące lokalne powiązania przyrodnicze,
- ograniczyć ewentualną wycinkę drzew do niezbędnego minimum wynikającego z potrzeb inwestycyjnych bądź konieczności zapewnienia warunków bezpieczeństwa,
- obowiązek odprowadzania ścieków komunalnych do szczelnego zbiornika i systematycznego opróżniania przez firmy posiadające stosowne zezwolenia,
- obowiązek gromadzenia i gospodarowania odpadami komunalnymi w sposób selektywny, w miejscach wyznaczonych zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi,
- zakaz gromadzenia odpadów w wyrobiskach poeksploatacyjnych,
- dbać o ochronę powietrza atmosferycznego poprzez stosowanie urządzeń spełniających

[8] *Uchwała NrXI/72/2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w związku z realizacją uchwały Nr XXXIX/357/2018 z dnia 7 września 2018 r.*

obowiązujące normy dotyczące emisji spalin,

- dbać o ochronę klimatu akustycznego poprzez obowiązek przestrzegania dopuszczalnych poziomów hałasu, zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi,

- podczas rekultywacji należy wprowadzić roślinność gatunków rodzimych,

- ochrona przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym od urządzeń elektroenergetycznych powinna być prowadzona zgodnie obowiązującymi przepisami szczególnymi,

- należy zapewnić nienaruszalność terenów sąsiednich z uwzględnieniem pasów ochronnych od strony sąsiednich działek nie będących własnością inwestora oraz zaprojektować odpowiednie kąty nachylenia skarp zapewniając ich stateczność celem wyeliminowania osuwisk, zgodnie z normami górniczymi,

- ograniczyć do niezbędnego minimum wydobycie kopalin w okresie lęgowym ptaków od 1 marca do 31 sierpnia,

- w przypadku odkrycia - podczas prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych – wykopalisk archeologicznych lub przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, zabezpieczyć ten przedmiot i miejsce jego odkrycia przy pomocy dostępnych środków i niezwłocznie zawiadomić o tym wojewódzkiego konserwatora zabytków lub Burmistrza Zabłudowa[1].

- **Strefa C** – **obszary rekreacyjno-wypoczynkowe**, obejmujące tereny leżące nad rzeką Narew, w areałach wsi Ciełuszki, Kaniuki, Pawły i Ryboły.

  Główną funkcją tej strefy jest rozwój terenów wypoczynkowych nad rzeką Narew oraz agroturystyka.

  W zakresie rozwoju funkcji wypoczynkowej, jak też rozwoju rolnictwa ekologicznego, należy mieć na uwadze fakt, iż strefa leży w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Narew.

  W odniesieniu do innych funkcji, obowiązują zasady określone dla strefy B.

- **Strefa D** – **obszary ekologiczne**, obejmujące obszar leżący w otulinie Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej.

  Główną funkcją strefy jest zabezpieczenie ochrony Parku.

  W strefie może być rozwijana funkcja rekreacyjno-wypoczynkowa, w tym agroturystyka, oraz działalność gospodarcza związana między innymi z eksploatacją występujących tu kruszyw.

W pierwszej kolejności pod powierzchniową eksploatację kruszywa mineralnego przeznacza się na gruntach wsi Bobrowa – powiększenie terenów istniejących, wyeksploatowanych zakładów górniczych na działkach Nr ew. 661, 680/1, 680/2, 681 i 682, o

dodatkowo udokumentowane złoża kruszyw na działkach przyległych Nr ew. 678 i 684/1, wraz z przyległymi do nich drogami leśnymi, na warunkach określonych w pkt 1.8.1a studium;

Obsługa komunikacyjna wyżej wymienionych obszarów istniejącą drogą wewnętrzną przystosowaną przez przedsiębiorców (właścicieli gruntów) do nowych potrzeb i obsługi ruchu zewnętrznego, a jej włączenie do drogi krajowej Nr 65 w miejscu istniejącego zjazdu publicznego, poddanemu przebudowie wraz z ewentualną przebudową odcinka drogi krajowej Nr 65 przez przedsiębiorców (właścicieli gruntów) w uzgodnieniu z zarządcą drogi - GDDKiA, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Zasady prowadzenia robót wydobywczych i kierunków rekultywacji w obszarach górniczych położonych na terenach objętych ochroną przyrody, określić winien plan miejscowy;

W odniesieniu do innych funkcji obowiązują zasady określone dla strefy „B”[3]

Przeznacza się pod powierzchniową eksploatację surowców mineralnych teren oznaczony na rysunku studium symbolem 2 PG, obejmujący działki nr geodezyjny 659 i 660 oraz teren 3 PG, obejmujący działkę nr geodezyjny 658 oraz część działki nr 679, położone na gruntach wsi Bobrowa*, a także teren 4PG obejmujący działkę nr 23 w obrębie Tatrowce.*[9] Po zakończeniu eksploatacji surowców i sporządzeniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, tereny mogą być wykorzystane pod zabudowę usługową, w tym turystyczną i wypoczynkową’[5].

Obszary te położone są w otulinie Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej a także na terenie obszarów Natura 2000: Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Ostoja Knyszyńska” (PLH20000) oraz Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 „Puszcza Knyszyńska” (PLB200003). Z tego względu realizacja inwestycji na tym obszarze wymaga uwzględnienia przepisów szczególnych w zakresie ochrony środowiska.

W celu ograniczenia i minimalizacji ewentualnych negatywnych oddziaływań na środowisko i na zdrowie ludzi należy uwzględnić następujące ustalenia:

- nie należy lokalizować przedsięwzięć, które w wyniku przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko lub na obszar Natura 2000 zostaną zakwalifikowane jako znacząco negatywnie oddziałujące,
- eksploatację złoża kopaliny należy prowadzić w sposób gospodarczo uzasadniony zgodnie z projektem zagospodarowania złoża oraz planem ruchu zakładu górniczego, przy zapewnieniu racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopaliny,
- podczas eksploatacji i rekultywacji w odniesieniu do przemieszczanych mas ziemnych

[1]Uchwała Nr V/35/2011 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 21 lutego 2011 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.
[3]Uchwała Nr XXIV/207/2013 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 10 września 2013 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów

prowadzić gospodarkę bezodpadową, nadkład w całości wykorzystać do rekultywacji terenu poeksploatacyjnego,

- w czasie eksploatacji złoża w części zawodnionej nie dopuścić do zanieczyszczenia substancjami ropopochodnymi,
- rekultywację należy wykonywać na bieżąco zgodnie z projektem technicznym oraz wymogami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- po zakończeniu eksploatacji i rekultywacji obszar inwestycji należy zabezpieczyć przed ewentualnym składowaniem odpadów,
- prowadzona eksploatacja kruszywa nie może wpływać na pogorszenie stanu czystości wód gruntowych i podziemnych,
- zmiany ukształtowania terenu nie mogą powodować zmiany kierunku odpływu wody opadowej ze szkodą dla gruntów sąsiednich,
- ochroną należy objąć istniejące lokalne powiązania przyrodnicze,
- ograniczyć ewentualną wycinkę drzew do niezbędnego minimum wynikającego z potrzeb inwestycyjnych bądź konieczności zapewnienia warunków bezpieczeństwa,
- obowiązek odprowadzania ścieków komunalnych do szczelnego zbiornika i systematycznego opróżniania przez firmy posiadające stosowne zezwolenia,
- obowiązek gromadzenia i gospodarowania odpadami komunalnymi w sposób selektywny, w miejscach wyznaczonych zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi,
- zakaz gromadzenia odpadów w wyrobiskach poeksploatacyjnych,
- dbać o ochronę powietrza atmosferycznego poprzez stosowanie urządzeń spełniających obowiązujące normy dotyczące emisji spalin,
- dbać o ochronę klimatu akustycznego poprzez obowiązek przestrzegania dopuszczalnych poziomów hałasu, zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi,
- podczas rekultywacji należy wprowadzić roślinność gatunków rodzimych,
- ochrona przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym od urządzeń elektroenergetycznych powinna być prowadzona zgodnie obowiązującymi przepisami szczególnymi,
- należy zapewnić nienaruszalność terenów sąsiednich z uwzględnieniem pasów ochronnych od strony sąsiednich działek nie będących własnością inwestora oraz zaprojektować

[9]*Uchwała Nr /2022 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia ...2022 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów*
[3]Uchwała Nr XXIV/207/2013 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 10 września 2013 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów
[5]Uchwała Nr XXX/277/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów

odpowiednie kąty nachylenia skarp zapewniając ich stateczność celem wyeliminowania osuwisk, zgodnie z normami górniczymi,

- ograniczyć do niezbędnego minimum wydobycie kopalin w okresie lęgowym ptaków od 1 marca do 31 sierpnia,

- w przypadku odkrycia - podczas prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych – wykopalisk archeologicznych lub przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, zabezpieczyć ten przedmiot i miejsce jego odkrycia przy pomocy dostępnych środków i niezwłocznie zawiadomić o tym wojewódzkiego konserwatora zabytków lub Burmistrza Zabłudowa [3 i 5].

1.7. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy

Tereny zabudowane w gminie ukształtowane są w większości w formie skupionej zabudowy miejskiej w Zabłudowie oraz wiejskiej, w której zdecydowanie przeważa system ulicówek, jednakże około 20% zabudowy występuje w formie rozproszonej.

Dominującą formę własności zasobów budynkowych stanowi własność prywatna, obiekty te niejednokrotnie wymagają remontu i modernizacji, a zwłaszcza budynki mieszkalne wyposażenia we współczesne urządzenia sanitarne.

Na terenie gminy Zabłudów znajduje kilkanaście obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. Wszystkie one podlegają ochronie konserwatorskiej na mocy przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568). Wszelkie prace przy tych obiektach wymagają zezwolenia Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku.

Ponadto na terenie gminy znajduje się szereg zabytków nie wpisanych do rejestru zabytków, wymienionych w pkt 3. I części niniejszego Studium, które pozostają w sferze zainteresowania konserwatorskiego.

W przypadku rozbiórki zabytków nie wpisanych do rejestru zabytków należy wykonać dokumentację ewidencyjną tych obiektów, zgodnie z instrukcją Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie, to jest w porozumieniu z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Białymstoku.

Polityka gminy wobec istniejących zasobów budowlanych:

1) Do obowiązku właścicieli obiektów budowlanych należy utrzymania tych obiektów we właściwym stanie technicznym, do obowiązków gminy należy zapewnienie właściwego nadzoru nad przestrzeganiem tych obowiązków i udzielanie pomocy w ich realizacji, zwłaszcza w dziedzinie fachowego doradztwa oraz organizacji działalności budowlanej.
2) Władze gminy zobowiązane są do podejmowania działań prowadzących do podnoszenia estetyki zabudowy, zapewnienia ładu przestrzennego w dziedzinie zagospodarowania

terenów wsi, siedlisk i innych obiektów oraz do tworzenie odpowiedniej infrastruktury komunalnej, podnoszącej poziom cywilizacyjny na terenie gminy oraz warunki ochrony środowiska przyrodniczego.

3) Podejmowanie działalności inspirującej rolników do rozwijania agroturystyki i odpowiednich urządzeń i usług w tej dziedzinie w tym zwłaszcza właściwie wyposażonej bazy lokalowej.
4) Prowadzenie w sposób systematyczny, pod kierunkiem fachowych służb (konserwatorskich, nadzoru budowlanego) prac konserwacyjnych niezbędnych dla utrzymania we właściwym stanie technicznym obiektów zabytkowych, a także zapewnienie odpowiedniej ochrony obiektom posiadającym wartość kulturową. Obiekty te są cennym dorobkiem minionych pokoleń i mogą być wzorcem inspirującym do tworzenia nowej architektury regionalnej, a także są wartościowym elementem atrakcyjności terenu gminy.
5) Sprzyjanie adaptacji niewykorzystanych obiektów budowlanych na cele użytkowe, zwłaszcza na cele mieszkalnictwa rekreacyjnego i innych usług turystycznych, na zasadach przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska naturalnego, ochrony gruntów rolnych i leśnych oraz ochrony dóbr kultury, a także pod warunkiem zachowania tradycyjnych form adaptowanych obiektów.
6) Uzupełnianie wolnych przestrzeni w zabudowie wsi obiektami służącymi funkcji turystycznej, rekreacyjnej, usługowej oraz mieszkaniowej. Mogą to być obiekty w formie tradycyjnych zagród, a także rezydencje na wzór dworków i dworów oraz domy letniskowe i jednorodzinne czerpiące wzory z zabudowy zagrodowej.
7) Przyjmuje się, że istniejące zagrody oraz nowe budownictwo zagrodowe może być uzupełniane zabudową o funkcji turystycznej, letniskowej, rekreacyjnej i usługowej (w tym także drobne nieuciążliwe rzemiosło) i mieszkaniowej, pod warunkiem zapewnienia ładu przestrzennego i harmonii z otoczeniem, a także przestrzegania przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz ochronie środowiska.
8) Powstawanie nowych siedlisk i nowej zabudowy na terenach wiejskich należy wiązać z warunkiem ich intensywnego zalesienia na co najmniej ½ terenu niezabudowanej części działki.
9) Kompleksowej rewaloryzacji powinny być poddane obszary położone w strefie ochrony konserwatorskiej w Zabłudowie i Rybołach.

Zasady zabudowy i zagospodarowania

1) Przyjmuje się, że terenami zwartej zabudowy są tereny w granicach istniejącej i projektowanej zabudowy, które powinny być ustalone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, z wyjątkiem skupisk zabudowy rozproszonej, składającej się z mniej niż 4 zagród i siedlisk mieszkalnych.

2) Budownictwo mieszkaniowe, zagrodowe oraz budownictwo przemysłowe, usługowe, letniskowe i pensjonatowe powinno być realizowane na terenach zwartej zabudowy, lub do tej zabudowy bezpośrednio przylegających z zachowaniem procedur i przepisów obowiązujących przy zmianie przeznaczenia terenu, a także w zgodności z przepisami o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

3) Poza terenami zwartej zabudowy dopuszcza się realizację budownictwa związanego z komunikacją, infrastrukturą techniczną, zabudową letniskową, pensjonatową, obsługi turystyki oraz budownictwo rolnicze, w tym agroturystyka – o ile przepisy szczególne na to pozwalają.

4) W szczególnie uzasadnionych przypadkach dużym zapotrzebowaniem na budownictwo mieszkaniowe lub letniskowe i rekreacyjne (w tym w wyniku potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej, można je także realizować na terenach specjalnie na ten cel wyznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w postaci zgrupowań zabudowy z zapewnieniem uzbrojenia terenu. Do czasu budowy systemów uzbrojenia technicznego dopuszcza się rozwiązania lokalne.

5) Na terenie zwartej zabudowy zaleca się lokalizowanie nowopowstających obiektów budowlanych, z wyjątkiem ferm hodowlanych.

6) Budownictwo przemysłowe powinno być realizowane na terenach wyznaczonych na ten cel w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, pod warunkiem zapewnienia zgodnych z przepisami szczególnymi wymagań w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków, a także ochrony powietrza atmosferycznego i ochrony przed hałasem, przy jednoczesnym przyjęciu zasady, że strefa uciążliwości zakładu mieści się w granicach jego własnej działki.

7) Na terenach zwartej zabudowy, lub na jej obrzeżach oraz w granicach siedlisk zabudowy kolonijnej, nowa zabudowa, lub uzupełnienie zabudowy może nastąpić pod warunkiem przestrzegania następujących zasad:

   a) dla zabudowy wielorodzinnej wysokość do 4 kondygnacji nadziemnych plus użytkowe poddasze,

   b) utrzymanie nowej zabudowy odpowiednio do skali i charakteru miejscowości,

   c) charakter i gabaryty zabudowy oraz rodzaj pokryć dachowych powinny nawiązywać do tradycji regionalnych (z dopuszczeniem materiałów dachowych uwspółcześnionych pod względem technologicznym).

8) Zaleca się stosowanie następujących zasad zabudowy:

   a) dla zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej wysokość do 2 kondygnacji nadziemnych plus użytkowe poddasze,

   b) dla zabudowy mieszkaniowo-usługowej, usługowej i produkcyjnej do 3 kondygnacji plus użytkowe poddasze,

c) w wyjątkowych sytuacjach można zezwolić dla budynków użyteczności publicznej wysokość 9 m od poziomu terenu do okapu (2 kondygnacje użytkowe),

d) dachy symetryczne dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci 40 – 45º, z poszerzonym okapem,

e) do prac wykończeniowych i elewacyjnych zaleca się stosowanie materiałów pochodzenia miejscowego: kamień, drewno itp.

f) zakaz stosowania obiektów z dachami pulpitowymi, kopertowymi, uskokowymi, asymetrycznymi oraz stosowania w budynkach schodkowych zwieńczeń ścian szczytowych.

9) Budownictwo rolnicze w postaci ferm hodowlanych powinno być lokalizowane w odległości co najmniej 200 m od zabudowy mieszkaniowej.

10) Władze gminy sporządzają plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego terenów znajdujących się poza terenami zwartej zabudowy i bezpośrednio do nich przylegających, zgodnie z przyjętą przez siebie polityką i określonymi w niniejszym Studium zasadami: np. wyznaczanie terenów rekreacji i budownictwa letniskowego.

11) Inwestycje celu publicznego, jak też inne, mogą być lokalizowane na obszarze całej gminy (z wyłączeniem terenów wyłączonych spod zabudowy), na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub, w przypadku braku planu, na warunkach określonych w Rozdziale 5 „Lokalizacja inwestycji celu publicznego i ustalanie warunków zabudowy w odniesieniu do innych inwestycji" ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80, poz. 717, z późn. zm.).

Tereny wyłączone spod zabudowy

Na terenie gminy wyłącza się spod zabudowy tereny:

- lasów (z wyjątkiem lasów przeznaczanych w miejscowych planach z.p. na inne cele),
- trwałych użytków zielonych, w tym zmeliorowanych,
- gruntów rolnych klas chronionych – III (z wyjątkiem lasów przeznaczanych w miejscowych planach z.p. na inne cele),
- dolin rzecznych, *w tym bezwzględnie terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi,*[9]
- zieleni urządzonej,
- udokumentowanych złóż surowców oraz perspektywicznych obszarów eksploatacji surowców mineralnych (do czasu podjęcia ich eksploatacji).

Główne obszary pokazano na rysunku Studium.

Na terenach wyłączonych spod zabudowy dopuszcza się lokalizację:

- istniejącej zabudowy zagrodowej, jak też innej, oraz ich modernizację,
- inwestycji służących obsłudze tych terenów, np. leśniczówka, gajówka, urządzenia hydrograficzne, itp.,
- inwestycji niekubaturowych, które dopuszcza ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- inwestycji liniowych urządzeń infrastruktury technicznej (napowietrznej i podziemnej),
- inwestycji drogowych polegających na modernizacji i poszerzeniu istniejących dróg, a także budowie nowych dróg,
- inwestycji turystycznych w lasach, których istnienie dopuszcza ustawa o lasach.

1.8. Obszary, dla których przewiduje się sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

1.8.1 Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie planów

Obowiązek opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla niektórych obszarów gminy wynika z przepisów odrębnych, tj.:

a) dla terenów górniczych, *w sytuacji, gdy planowane są na gruntach leśnych lub gdy w obowiązującym planie miejscowym przeznaczone są na inne cele (np. obszar udokumentowanego złoża w Rybołach przeznaczony pod obiekty obsługi komunikacji).*[8]

b) Podjęcie opracowanie planu miejscowego wyniknie z konkretnej potrzeby przedsiębiorcy, który zgłosi do Burmistrza wniosek o opracowanie planu. Koszty sporządzenia planu poniesie przedsiębiorca.

W planach konieczne jest:

- określenie warunków zachowania bezpieczeństwa powszechnego, spełnienia wymogów dotyczących ochrony środowiska, w tym ochrony złoża i obiektów budowlanych (zagrożenia wodne, zagrożenia pożarami i wybuchami, prowadzenie eksploatacji według zasad optymalnego wykorzystania udokumentowanych zasobów złoża, zgodnie z opracowanym „Projektem zagospodarowania złoża", opis i oznaczenie na mapie ustanowionych filarów ochronnych),
- określenie uwarunkowań zagospodarowania terenów górniczych oraz ograniczenie w ich użytkowaniu (w tym zakaz zabudowy, z dopuszczeniem do realizacji obiektów kubaturowych, urządzeń komunikacyjnych oraz urządzeń pomocniczych bezpośrednio związanych z eksploatacją kopalin),

[8] Uchwała Nr XI/72/2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w związku z realizacją uchwały Nr XXXIX/357/2018 z dnia 7 września 2018 r.

[9] *Uchwała Nr Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia ...2022 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów*

- wyznaczenie pasów ochronnych dla terenów sąsiednich nie objętych eksploatacją oraz opis warunków i zasady ochrony sąsiednich gruntów rolnych i leśnych,
- określenie zasad prowadzenia gospodarki odpadami poeksploatacyjnymi,
- realizacja rekultywacji terenu po wyeksploatowaniu kruszyw w oparciu o ustalony kierunek i opracowany projekt rekultywacji.

c) dla obszarów i zespołów poddawanych ochronie przez Radę Miejską,

d) dla obszarów, gdy realizacja inwestycji wymaga uzyskania zgody odpowiedniego organu na przeznaczenie terenów rolnych lub leśnych na cele nierolnicze lub nieleśne, co wynika z art. 7 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz1266),

e) dla obszarów, na których zajdzie potrzeba dokonania scaleń i podziału nieruchomości – na etapie opracowania Studium takiej potrzeby nie stwierdza się,

f) w przypadku projektowanych zalesień, w tym na tereny granic polno-leśnych.

Na terenie gminy nie przewiduje się realizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedażowej powyżej 2000 m^2, ale gdyby w przyszłości wystąpiła potrzeba lokalizacji takiego obiektu, wówczas należy dokonać zmiany Studium i opracować plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego.

1.8.2. Obszary przewidziane przez gminę do opracowania planów miejscowych

Gmina ma zamiar opracować plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego dla następujących obszarów:

a) dla strefy A, wyznaczonej w Studium, przy czym plan może być wykonywany w częściach w zależności od potrzeb. Opracowanie planu miejscowego (planów) dla części strefy A, obejmującej wsie: Dojlidy Górne, Kolonia Dojlidy, Zagórki, Kolonia Zagórki i Kolonia Halickie, powinno być poprzedzone konkursem w rozumieniu przepisów art. 99-117 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. Nr 19, poz. 177, z późn. zm.),

b) dla terenów projektowanych dróg, tj. południowej obwodnicy miasta Białegostoku droga nr 65 oraz drogi S 19.

W pierwszym etapie może być opracowany plan miejscowy wprowadzający zakazy zabudowy na obszary potencjalnych tras tychże dróg.

c) dla innych obszarów gminy, dla których zgłoszono wnioski o opracowanie planów, z zastrzeżeniem, że plany te rozstrzygną o możliwości przeznaczenia terenów pod zgłaszane potrzeby inwestycyjne. Są to:

Wieś Skrybicze – działki geodezyjne: 90/3, 172/6, 172/10, 172/11, 172/12, 172/13, 172/14, 172/15, 85/4 (albo 96), 88/1, 292/1, 243/5, 243/6, 266, 449, 85/4, 86/1, 338, 248/4, 133, 3/2, 4/2, 5/2, 85/4, 86/1, 18/1, 18/3, 327, 345/1, 339/1, 339/2, 347/1, 347/2, 126

Wieś Kudrycze – działki geodezyjne: 9/1**,** 437 w Józefowie, 170, 175, 176, 161, 163/2, 163/3, 163/4, 14, 190, 180/1, 44/2, 59, 60

wieś Zagruszany – działki geodezyjne: 130/1, 129, 229, 173/3, 192, 104, 108/8, 108/9, 108/10, 108/11, 108/12, 108/13, 108/14, 108/15, 116/2, 224, 110

Wieś Protasy – działki geodezyjne: 84/4, 4/21, 4/12, 21/5, 85/4, 74/6, 118/3, 91, 25, 118/2, 31/8, 31/7, 81/1, 117/7

Wieś Łubniki – działki geodezyjne: 17/1, 17/3, 38/1, 78, 5, 75, 74/7, 23, 189/4, 189/5

Wieś Pasynki – działki geodezyjne: 676/2

Wieś Żuki – działki geodezyjne: 116/1, 116/2, 116/3, 116/4 116/6, 116/8, 116/10, 116/11, 147/1, 147/2, 147/3, 147/4**,** 154

Wieś Nowosady – działki geodezyjne: 251/1**,** 398**,** cz. 159/6

Wieś Kowalowce – działki geodezyjne: 18/1

Wieś Kucharówka – działki geodezyjne: 98/5**,** 70, 71/1, 72/1, 91/2, 112, 113, 114**,** 89/5, 109/1**,** 89/4, 96/9, 107, 78, 89/6, 89/8, 89/9, 89/3

Wieś Płoskie – działki geodezyjne: 312/1, 312/2

Wieś Kamionka – działki geodezyjne: 379**,** 55/1**,** 37, 371/9

Wieś Bobrowa – działki geodezyjne: 662 i 663, 678, 679, 684/1, 683(część)[1], 680/1**,** 680/2, 519/2, 520, 592/2, 592/3, 645, 716, 718, 659, 660[3], 658, cz. 679[5]

Wieś Tatarowce – działki geodezyjne: 97, 72, 55, 94, 95

Wieś Rafałówka – działki geodezyjne: 64/1**,** 64/2

Kolonia Rafałówka – działki geodezyjne: 31/5**,** 29/3, 31/6**,** 70**,** 8/3

Wieś Folwarki Małe – działki geodezyjne: 4

Wieś Folwarki Wielkie – działki geodezyjne: 305/2**,** 302, 4/6, 298/3

Wieś Gnieciuki – działki geodezyjne: 27**,** 3/1, 53/1, 53/3, 54, 57, 59, 60, 61, 62, 157, 158/1, 158/2, 163, 165/1, 166[2]

Wieś Krynickie – działki geodezyjne: 569/2**,** 74, 75/1, 76**,** 118, 545**,** 117, 331, 540

Wieś Rzepniki – działki geodezyjne: 234/9, 234/7, 77, 78, 446, 14/1, 101/2

Wieś Solniki – działki geodezyjne: 18**,** 153

[1]Uchwała Nr V/35/2011 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 21 lutego 2011r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.
[2]Uchwała Nr IX/69/2011 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 30 sierpnia 2011r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.
[3]Uchwała Nr XXIV/207/2013 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 10 września 2013r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.
[5]Uchwała Nr XXX/277/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 28 grudnia 2017r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów

Wieś Miniewicze – działki geodezyjne: 9

Wieś Małynka – działki geodezyjne: 119, 154/1, 154/2, *55/2, 61/2, część 56*[2]

Wieś Ryboły – działki geodezyjne: 1181**,** 1185/2**,** 1404, 1409, 694/1, 695/1, a także działka nr 236/1, dla której należy zmienić obowiązujące ustalenia planu w celu umożliwienia eksploatacji kruszywa naturalnego[8]

Wieś Pawły – działki geodezyjne: 457/2, 458**,** 725/3**,** 727/25, 303/5

Wieś Kaniuki – działki geodezyjne: 105/1, 238/2,

Wieś Ciełuszki – działki geodezyjne: 840/9, 841/11**,** 840/10, 840/11**,** 62**,** 723/5, 723/6, 723/7, 723/8, 723/9, 723/10**,** 1319/34**,** 851, 856/1, 1310/13

Wieś Borowiki – działki geodezyjne: 8/2, 146/3[8]

Wieś Dobrzyniówka – działki geodezyjne: 421

Wieś Kołpaki – działki geodezyjne: 1052/3

Wieś Zwierki – działki geodezyjne: 196/3, 204/1

Ponadto, Rada Miejska z własnej inicjatywy, bądź na wniosek Burmistrza, będzie mogła decydować o potrzebie opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na inne tereny, z tym że plan miejscowy musi być zgodny z ustaleniami niniejszego „Studium". W przypadku niezgodności projektu planu miejscowego ze „Studium" należy dokonać zmiany ustaleń „Studium".

W planach tych niezbędne będzie, przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, w odpowiednim zakresie, w zależności od potrzeb.

Szczególnie będzie to niezbędne przy opracowywaniu planów miejscowych dla obszarów strefy A.

2. Kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego gminy – realizacja celów rozwoju przestrzennego i polityki przestrzennej gminy.

2.1. Kierunki i zasady ochrony środowiska, jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego

Zakłada się zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy, ochronę i wzbogacanie walorów ekologicznych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystanie w rozwoju gminy przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym.

2.1.1. Sieć dolin rzecznych

[8] Uchwała Nr XI/7./2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w związku z realizacją uchwał z dnia 7 września 2018 r.: Nr XXXIX/357/2018 i Nr XXXIX/359/2018

a) Sieć dolin rzecznych:

- doliny rzeki Narwi stanowi wieloprzestrzenny element ekosystemu przyrodniczego o znaczeniu ponadlokalnym, ujęta w koncepcji Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 i funkcjach: ekologicznej, bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej,
- pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych, tj.: Ploski, Rudni, Czarnej, Małynki, Mieńki, Gniłej, Turośnianki, Niewodnicy i pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych oraz zagłębienia terenowe stanowią wielkoprzestrzenny element ekosystemu przyrodniczego o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznej, bioklimatycznej, gospodarczej, krajobrazowej i rekreacyjnej,

b) Podstawowe kierunki zagospodarowania tych obszarów to:

- zachowanie funkcji i walorów środowiska ekologicznego,
- ochrona przed zainwestowaniem i degradacją sanitarną.

c) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie uwzględnienia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy, w szczególności:

- utrzymania dotychczasowego sposobu użytkowania jako ciągów naturalnej zieleni łąkowo-pastwiskowej z lokalnymi skupiskami wysokiej zieleni łęgowej wraz z dopuszczeniem realizacji w ich obrębie obiektów małej retencji wodnej,
- zakazu wykonywania prac ziemnych naruszających w sposób istotny rzeźbę terenu i układ stosunków wodnych,
- ustalenia zakazów:
  - odprowadzania ścieków sanitarnych (nieoczyszczonych i oczyszczonych) w ilości, która nie pozwala na utrzymanie odpowiedniej (planowanej) klasy czystości wód poszczególnych odbiorników (rzek),
  - realizacji obiektów kubaturowych oraz zbiorników do magazynowania gazów, olejów i smarów,
  - zakładania i budowy stacji paliw,
  - lokalizacji wysypisk odpadów stałych i płynnych,
  - wykonywania melioracji trwale naruszających stosunki wodne w dolinach rzecznych i obszarach źródliskowych naruszających w istotny sposób rzeźbę terenu.

2.1.2. Lasy

a) Lasy – element podstawowy w systemie przyrodniczym gminy:

- zwarty kompleks Puszczy Knyszyńskiej jest element systemu przyrodniczego o znaczeniu ponadregionalnym, ujętym w koncepcji Europejskiej Sieci Ekologicznej

NATURA 2000 i funkcjach: ekologicznej, naukowo-dydaktycznej, bioklimatycznej, gospodarczej, krajobrazowej i rekreacyjnej,

- pozostałe lasy stanowią element systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych, gospodarczych, krajobrazowych i rekreacyjnych.

b) Podstawowe kierunki zagospodarowania obszarów leśnych to:

- ochrona walorów przyrodniczych i użytkowych,
- utrzymanie trwałości i ciągłości przestrzennej funkcjonowania w ramach systemu ekologicznego gminy, powiatu i województwa oraz racjonalne wykorzystanie dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjno-wypoczynkowych.

c) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- zachowania lasów jako elementów krajobrazu naturalnego,
- prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urządzenia lasów, uwzględniających zasadę powszechnej ochrony, trwałości utrzymania ciągłości użytkowania oraz dostosowania do ustalonych w planie funkcji i form użytkowania, niezależnie od struktury własnościowej lasów,
- udostępniania i częściowego przystosowywania kompleksów leśnych dla potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych oraz przeznaczania na cele nieleśne (w tym rolne) na podstawie miejscowych planów z.p.,
- wykonania rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych o kierunku leśnym,
- powiększania powierzchni i zasobów leśnych w drodze ustalania granic polno-leśnych i wprowadzania ich do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego gminy, a także powiększania powierzchni leśnej w drodze zalesiania gruntów rolnych na wniosek właścicieli nieruchomości, po uprzednim opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lub na podstawie przepisów odrębnych,
- uwzględnienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy ustaleń Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej.
- należy zaewidencjonować uprawy leśne na gruntach nieleśnych z ich przeklasyfikowaniem.

Wprowadzenia zakazu:

- nieuzasadnionego zmniejszania powierzchni leśnej na cele nieleśne,
- zabudowy z wyjątkiem urządzeń integralnie związanych z ich funkcją,
- lokalizacji składowisk odpadów przemysłowych i komunalnych.

2.1.3. Zieleń urządzona

a) Parki, skwery, zieleń uliczna, ogrodów przydomowych, przykościelna, cmentarna itp. – elementy uzupełniające system przyrodniczy gminy o znaczeniu lokalnym.

b) Podstawowym kierunkiem zagospodarowania jest ochrona powierzchni istniejącej zieleni urządzonej i form zagospodarowania przed likwidacją z wyjątkiem szczególnych przypadków realizacji ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych.

c) Realizacja ochrony istniejącej zieleni urządzonej wymagać będzie w szczególności:

- zakazu przeznaczania tych terenów na inne cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy,
- doboru odpowiednich do warunków siedliskowych i układów przestrzennych gatunków zieleni,
- zachowania funkcji zieleni cmentarnej i parków podworskich w Białostoczku, Bogdańcu, Krasnem i Zabłudowie,
- przestrzegania wymogów konserwatorskich w użytkowaniu i zagospodarowaniu obiektów stanowiących przedmiot ochrony konserwatorskiej.

2.1.4. Obszary i obiekty do objęcia szczególną formą ochrony przyrody oraz zasady ochrony krajobrazu

Na obszarze gminy Zabłudów obszarami i obiektami prawnie chronionymi są:

- obszar chronionego krajobrazu „Dolina Narwi”,
- pomniki przyrody
- otulina Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej

Dla powyższych obszarów obowiązują zasady zagospodarowania określone w pkt 1.8 „Uwarunkowań”.

Obszarami proponowanymi do ujęcia szczególną formą ochrony, tj. Europejską Siecią Ekologiczną NATURA 2000 są:

- dolina Narwi
- Puszcza Knyszyńska

dstawowy kierunek zagospodarowania w/w obiektów to:

- zachowanie dotychczasowego użytkowania i ochrona przed degradacją sanitarną,
- zapewnienie właściwego funkcjonowania i ciągłości układów ekologicznych.

Realizacja w/w kierunków zagospodarowania wymagać będzie:

- uwzględnienia w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy zasad zagospodarowania określonych w powołujących je aktach prawnych, a w przypadku otuliny Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej w planie ochrony tego parku,
- w przypadku tworzenia rezerwatów przyrody, pomników przyrody systemu NATURA 2000 oraz innych form ochrony przewidzianych ustawą o ochronie przyrody należy wprowadzić je do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Dla zachowania i ochrony istniejących walorów krajobrazowych należy:

- zachować rolniczo-leśny charakter gminy
- zachować obecny stan zagospodarowania dolin rzek i zapobiegania ich zabudowie,
- zachować tożsamość krajobrazową poprzez zachowanie tradycyjnych układów osadniczych.

2.1.5. Kierunki ochrony sanitarnej środowiska

2.1.5.1. Kierunki i zadania w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych

a) Kierunki ochrony wód powierzchniowych i podziemnych to:

- uzyskanie i utrzymanie odpowiednich klas czystości wód powierzchniowych określonych w stosownych rozporządzeniach,
- ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi, przemysłowymi i wodami opadowymi,
- utrzymanie nienaruszalnego przepływu biologicznego rzek.

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- zakazu odprowadzania do wód powierzchniowych i gruntu ścieków bytowych, przemysłowych i wód opadowych i roztopowych nie spełniających wymogów określonych w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne,
- budowy lokalnych oczyszczalni ścieków lub stacji kontenerowych wspólnych dla zespołu wsi zwodociągowanych z późniejszym wywozem tych nieczystości lub do punktu zlewnego oczyszczalni ścieków w Zabłudowie,
- ochrony sanitarnej ujęć wód dla celów komunalnych i przemysłowych, zgodnie z ustaleniami pozwoleń wodno-prawnych,
- prawidłowej gospodarki zasobami wód powierzchniowych poprzez realizację programu małej retencji, polegającego m.in. na budowie lub modernizacji zbiorników wodnych:
  - Zajezierce – pow. 3,0 ha; pojemność 48,0 tys. m^3,
  - Zabłudów – pow. 0,6 ha; pojemność 3,6 tys. m^3,
  - Kolonia Zabłudów – pow. 37,8 ha; pojemność 450 tys. m^3,
  - Kolonia Kamionka – 7. 3,0 ha; pojemność 28,0 tys. m^3,

  Dodatkowa funkcja tych zbiorników to funkcja rekreacyjna, gospodarcza, turystyczna i ekologiczna.

2.1.6. Kierunki sanitarnej ochrony powietrza atmosferycznego

a) Kierunki ochrony powietrza atmosferycznego to:

- przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza, głównie produktami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacji (zwłaszcza pyłów zawieszonych, dwutlenku siarki i azotu oraz ołowiu),
- poprawa warunków życia ludzi zamieszkałych na terenach będących w zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń lub w jednostkach osadniczych o znacznej koncentracji lokalnych źródeł ciepła.

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- obowiązku stałego monitoringu atmosfery jako podstawy ustalania lokalnych, jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie stosownych decyzji organów kompetentnych ds. ochrony środowiska szczebla samorządowego i państwowego,
- wydawania nakazów instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń oraz zmian profilu i technologii produkcji w obiektach stanowiących głównie źródła zanieczyszczeń,
- stosowania nowych nośników energetycznych (gazu ziemnego i płynnego, oleju opałowego, energii elektrycznej) o mniejszej uciążliwości dla środowiska,
- utrzymania zasady, iż ponadnormatywna uciążliwość sanitarna zakładu powinna mieścić się w granicach własnej działki,
- utrzymania dobrego stanu technicznego ulic i dróg,
- przestrzegania dopuszczalnych wartości stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu określonych w przepisach szczególnych, aktualnie w załącznikach do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. Nr 87, poz. 796).

2.1.7. Kierunek ochrony ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami oraz przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym

a) Kierunek ochrony w w/w zakresie dotyczy minimalizacji poziomu hałasu i wibracji oraz promieniowania niejonizującego, głównie w obszarach stałego pobytu (zamieszkania) ludzi i rekreacji.

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- eliminacji z obszarów zamieszkania i rekreacji źródeł hałasu o ponadnormatywnym natężeniu poprzez zabezpieczenia techniczne lub zmianę technologii i urządzeń,
- przestrzegania zasady, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne poziomy nie mogą wychodzić poza obręb działki, na której są wytwarzane,

- określania zasad i warunków sytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej (Białystok-Siemiatycze) i linii kolejowej (Białystok-Zubki),
- przestrzegania i uwzględniania w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy wartości progowych poziomu hałasu określonych w przepisach szczególnych, aktualnie w załączniku do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 r. w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. Ustaw Nr 8, poz. 81).

Tabela 44

Lp.	Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoznacznym poziomem dźwięku A w dB			
		drogi lub linie kolejowe		pozostałe obiekty lub grupy źródeł hałasu	
		pora dnia (przedział czasu odniesienia równy 16 godzi-nom)	pora nocy (przedział czasu odniesienia. równy 8 godz.	pora dnia (przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia, kolejno po sobie następującym)	pora nocy (przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy)
1.	Tereny wypoczynkowo-rekreacyjne poza miastem	60	50	-	-
2.	1) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży 2) Tereny zabudowy szpitalnej i domów opieki społecznej	65	60	60	50
3.	Tereny zabudowy mieszkaniowej	75	67	67	57

2.1.8. Kierunki i zadania w zakresie ochrony ludzi przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym

a) Kierunki ochrony w w/w zakresie to zmniejszenie do minimum oddziaływania szkodliwego promieniowania niejonizującego na ludzi i środowisko przyrodnicze na terenie gminy

b) Realizacja w/w/ kierunku wymagać będzie w szczególności:

- ustalenia przebiegu nowych napowietrznych linii elektroenergetycznych WN z zachowaniem wymogów ochrony ludzi i środowiska przyrodniczego,
- utrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku określonych w przepisach szczególnych, aktualnie w załączniku Nr 1 do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pół elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. Nr 192, poz. 1883).

2.1.9. Kierunki i zadania w zakresie ochrony powierzchni ziemi

a) Kierunki ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystania jej walorów użytkowych w rozwoju gminy to:

- ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
- ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele inne niż rolnicze,
- ochrona powierzchni ziemi przed negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.

b) Realizacja w/w kierunków zagospodarowania wymagać będzie w szczególności:

- utrzymania we właściwym użytkowaniu wysypiska śmieci położonego na gruntach miasta Zabłudów,
- unieszkodliwiania nieczystości płynnych (ścieków) z obszarów nie posiadających i nie przewidzianych do objęcia scentralizowanym systemem kanalizacji poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach, a następnie wywożenia do punktu zlewnego komunalnej w Zabłudowie,
- rozwiązania problemu oczyszczania ścieków wspólnych dla zespołów wsi zwodociągowanych lub zespołów rekreacyjnych poprzez budowę „małych" oczyszczalni ścieków w formie stacji kontenerowych,
- zachowania dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością ekologicznego jej wzbogacenia (polne drzewa, użytki ekologiczne itp.),
- utrzymania wartościowych i intensywnie użytkowanych gruntów rolnych jako rolniczej przestrzeni produkcyjnej, z ewentualnym zachowaniem dotychczasowych form użytkowania i kierunków produkcji z preferowaniem rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- na etapie sporządzania planów miejscowych zwarte kompleksy gleb chronionych należy przyjmować za ogranicznik przestrzennego rozwoju budownictwa pozarolniczego, z zastosowaniem ustawowych przepisów,

- zachowania w dotychczasowym użytkowaniu (do czasu rozpoczęcia eksploatacji) terenów uznanych za „obszary perspektywicznego występowania złóż surowców mineralnych :
  - surowce ilaste – rejon wsi: Ryboły, Pawły, Kaniuki,
  - kruszywo naturalne drobne – rejon wsi: Tatarowce, Kuriany, Protasy, Żuki, Nowosady, Krynickie, Laszki, Ryboły, Kaniuki,
  - kruszywo naturalne grube – rejon wsi: Bobrowa, Rudnica, Zagórki, Prostasy, Kołpaki, Ostrówki, Dawiczowicze, Pawły, Ciełuszki,
- inwentaryzacji oraz sukcesywnej rekultywacji lokalnych nielegalnych wyrobisk w kierunku rolnym lub leśnym,
- rekultywacji nieczynnego wysypiska śmieci na działce nr 42/1 przy drodze Zabłudów – Krynickie w kierunku leśnym.

2.1.10. Zasady ochrony krajobrazu kulturowego

W aktualnych warunkach rozwojowych i działań w zakresie zaspokojenia potrzeb człowieka, ochrona krajobrazu kulturowego wiąże się z gospodarczą ochroną przyrody, która poprzez metody gospodarowania związane z problemami urbanistycznymi, dąży jednocześnie do zachowania naturalnych walorów krajobrazu, a zatem utrzymania bogactwa świata roślinnego i zwierzęcego w środowisku leśnym, polowym, łąkowym i wodnym oraz utrzymania sprawności gleb, czystości wód, powietrza i estetyki krajobrazu.

Ochrona krajobrazu kulturowego nie może polegać jedynie na jego ochronie dotyczącej działań zachowawczych, niezbędna jest też jego konserwacja. Polegać ona powinna na działaniach powodujących jego utrzymanie w należytej, ustalonej dotychczas formie.

W gminie nieustannej konserwacji wymaga krajobraz rolniczy, który bez ponawiania zabiegów agrotechnicznych uległby regresowi.

Należy mieć także na uwadze konieczność rekultywacji terenów zdewastowanych, np. poeksploatacyjnych.

Ważnym zadaniem jest utrzymanie pozostałości parków podworskich we wsiach: Białostoczek, Bogdaniec, Krasne i w Zabłudowie.

Ochronie i pielęgnacji podlegają także istniejące na terenie gminy pomniki przyrody.

Jednymi z cenniejszych wartości krajobrazowo-kulturowych na terenie gminy są dominanty w postaci wież kościołów, jak też panoramy wsi, a także masywy leśne, które to elementy winny być zachowane.

2.2. Kierunki i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Ochrona i utrzymanie w należytym stanie technicznym obiektów zabytkowych i kulturowych, w miarę upływu lat będzie coraz trudniejsze i to gmina będzie musiała przejmować te obiekty oraz dbać o ich należyte utrzymanie.

Jednocześnie, istniejące na terenie gminy dobra kultury w postaci zabytków i obszarów zabytkowych, zabytków nie wpisanych do rejestru zabytków, zabytków archeologicznych, będą nabierały z biegiem lat wartości historycznych (niektóre z nich będą wpisane do rejestru zabytków), ale także ulegały dalszej degradacji technicznej, jeżeli nie podejmie się odpowiednich działań w celu utrzymania ich należytego stanu.

Rozwiązanie tego trudnego problemu będzie wymagało skoordynowania działań administracji rządowej i samorządowej.

2.2.1. Ochrona zabytków wpisanych i nie wpisanych do rejestru zabytków – zasady ochrony konserwatorskiej

Wszystkie obiekty uznane za zabytkowe (wpisane i nie wpisane do rejestru zabytków) oraz posiadające wartości historyczno – kulturowe wymienione w pkt 3 „Uwarunkowań" podlegają ochronie.

Ogólne kierunki działań:

a) ściśle współpracować z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

b) ustalać w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego i w decyzjach o warunkach zabudowy odpowiednie zalecenia w celu ochrony zabytków i wartości kulturowych,

c) kontrolować stan techniczny obiektów oraz udzielać pomocy (z udziałem Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) ich właścicielom w celu należytego utrzymania obiektów,

d) dbać o właściwe wykorzystanie funkcji obiektów,

e) dążyć w szczególnych przypadkach do wykupienia obiektów przez gminę,

f) w przypadku konieczności rozbiórki lub przeniesienia obiektu o wartościach kulturowych, należy przed jego likwidacją lub przeniesieniem dokonać inwentaryzacji na zasadach określonych przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

g) wszelkie prace dotyczące obiektów zabytkowych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie wymagają uzyskania zezwolenia Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

h) na terenach cmentarzy i parków należy przeprowadzać systematyczne prace porządkowe i pielęgnacyjne zieleni oraz prace remontowo – konserwatorskie dawnych nagrobków i krzyży – po uprzednim uzyskaniu pozytywnej opinii Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zasady ochrony konserwatorskiej zabytków wpisanych do rejestru zabytków

Zabytki wpisane do rejestru zabytków objęte są ścisłą ochroną konserwatorską, która polega na ich zachowaniu i konserwacji.

Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymagają:

- wszelkie prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach oraz w ich bezpośrednim otoczeniu,
- podział lub scalanie nieruchomości,
- usunięcie drzew lub krzewów z terenu zabytkowych nieruchomości,
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru,
- zmiana przeznaczenia lub sposobu wykorzystania zabytku,
- umieszczanie na zabytku, wpisanym do rejestru, urządzeń technicznych, tablic, reklam i napisów,
- sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w wieczyste użytkowanie, ustanowienie trwałego zarządu, wnoszenie zabytków jako wkładu niepieniężnego do spółek.

Zaleca się szczegółowe określenie zasad ochrony zabytków i ich otoczenia w planach zagospodarowania przestrzennego, we współpracy z PWKZ.

Zasady ochrony konserwatorskiej obszarów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków

Ochrona historycznego układu przestrzennego miasta Zabłudowa i części obszaru wsi Ryboły powinna być uwzględniana w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego i polega na:

- zachowaniu historycznego rozplanowania układu osadniczego i jego historycznych elementów (np. kościołów, cmentarzy, zespołu dworskiego wraz z towarzyszącą im zielenią, historycznego układu komunikacyjnego i parcelacyjnego, a w szczególności przebiegu dróg w obecnych liniach rozgraniczających i zabudowy,
- kształtowaniu nowych elementów układu przestrzennego w dostosowaniu do historycznej kompozycji i dyspozycji funkcjonalno-przestrzennej układu,
- zachowaniu zbliżonej do historycznej skali układu,
- zachowaniu historycznych dominant wysokościowych, przestrzennych i architektonicznych,
- zachowaniu, restauracji i modernizacji technicznej zabudowy historycznej,
- dostosowaniu nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej chronionego obszaru w zakresie sytuacji, skali i bryły oraz w nawiązaniu do lokalnej tradycji budowlanej, z wykluczeniem zabudowy wielkopłytowej,
- zachowaniu tradycyjnej dyspozycji funkcjonalno- przestrzennej zabudowy pierzei rynku,

- nawiązaniu w nowej zabudowie do typowych cech budownictwa tradycyjnego (wysokość zabudowy, kształty dachów, ganki, typy szczytów itp.),
- zachowaniu lub przywracaniu historycznych nazw ulic oraz nazw geograficznych,
- zachowaniu osi widokowych na istniejące zabytki: cerkwie, kościoły i cmentarze w Zabłudowie i Rybołach.

Zasady ochrony konserwatorskiej zabytków nie wpisanych do rejestru zabytków

Pozostałe zabytki, nie wpisane do rejestru zabytków stanowiące przedmiot zainteresowania konserwatorskiego, podlegają zachowaniu i ochronie. Zaleca się szczegółowe określenie zasad ochrony zabytków i ich otoczenia w planach zagospodarowania przestrzennego, we współpracy z PWKZ. Prace przy tych zabytkach winny być uzgadniane z PWKZ. Rozbiórka budynku o wartościach zabytkowych może być dokonana tylko w uzasadnionych przypadkach (bardzo zły stan zachowania) za zgodą PWKZ.

Zasady ochrony stanowisk archeologicznych

Zabytki archeologiczne objęte są ścisłą ochroną konserwatorską, która polega na zakazie prowadzenia na terenie zabytku wszelkiej działalności inwestycyjnej nie związanej z jego rewaloryzacją.

Stanowiska archeologiczne objęte są obserwacją archeologiczną. Ujawnionym dotychczas stanowiskom należy zapewnić pełną ochronę przez zaznaczenie ich lokalizacji w planach zagospodarowania przestrzennego. Wszelka działalność inwestycyjna na ich terenie oraz w ich sąsiedztwie może być prowadzona pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim. W przypadku stwierdzenia reliktów archeologicznych prace powinny być przerwane, a teren udostępniony do badań archeologicznych, których wyniki zadecydują o możliwości ich kontynuowania. Zaleca się wznowienie badań archeologicznych na terenie miasta, (np. w ramach tzw. Archeologicznego Zdjęcia Polski).

Ogólne kierunki działań:

a) wprowadzać odpowiednie ustalenia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego chroniące zabytki archeologiczne,
b) w przypadku konieczności przeznaczania terenów ze stanowiskami archeologicznymi na ważne cele publiczne należy w planie miejscowym ustalić sposób postępowania uzgodniony z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
c) należy zapisywać w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego konieczność zawiadamiania służbę archeologiczną w przypadku natrafienia na obiekty nieznanego pochodzenia podczas prowadzonych prac ziemnych,
d) stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków nie powinny być rozkopywane, a na ich terenie nie należy lokalizować żadnych inwestycji,
e) inwestycje planowane na obszarach stanowisk archeologicznych nie wpisanych do rejestru zabytków należy każdorazowo prowadzić pod nadzorem archeologicznym po

uzyskaniu zgody Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; w przypadku natrafienia w trakcie prowadzonych nadzorów archeologicznych na nawarstwienia lub obiekty archeologiczne, nadzory mogą być przekształcone w wyprzedzające badania archeologiczne,

f) w przypadku kolizji inwestycji z zabytkiem (stanowiskiem) archeologicznym, ujętym w wojewódzkiej ewidencji zabytków, należy przeprowadzić ratownicze badania wykopaliskowe, zgodnie z przepisami odrębnymi.[4]

Zasady ochrony zabytkowych założeń dworsko-ogrodowych

Ochrona zabytkowych założeń dworsko-ogrodowych polega na:

- zachowaniu i konserwacji dworu i zabudowy podworskiej
- restauracji i rekonstrukcji elementów zabytkowych układu terenu: układ komunikacyjny, podział funkcjonalno-przestrzenny, osie kompozycyjne i widokowe, cieki i zbiorniki wodne,
- zachowaniu i konserwacji starodrzewu,
- usunięciu elementów zniekształcających kompozycje zieleni (np. samosiewy) i odtworzeniu elementów zniszczonych (uzupełnianie nasadzeń),
- zakazie lokalizacji na terenie założenia w jego otoczeniu inwestycji o charakterze uciążliwym-mogącym przyczynić się do zniszczenia zabytku, a także obiektów zasłaniających widok na zabytek, czy też dysharmonizujących z jego elementami.

Wszelkie prace przy zabytku oraz działalność inwestycyjna na jego terenie winny być uzgadniane z PWKZ.

Zasady ochrony cmentarzy i mogił historycznych

Ochrona cmentarzy i mogił historycznych polega na:

- wyłączeniu ich spod wszelkiej działalności inwestycyjnej nie związanej z ich rewaloryzacją,
- zachowaniu i konserwacji historycznych elementów ukształtowania terenu cmentarzy (nasypy, wały, układ alejowy, układ kwater i mogił),
- zachowaniu i konserwacji starodrzewu,
- zachowaniu i konserwacji zabytkowych nagrobków, krzyży oraz innych elementów małej architektury (ogrodzenia i bramy),
- usuwaniu elementów zniekształcających (np. samosiewy, wysypiska śmieci, wyrobiska),

[4]Uchwała Nr XXIX/264/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów

- zakazie lokalizowania w ich bezpośrednim sąsiedztwie działalności o uciążliwym charakterze oraz obiektów zasłaniających widok na cmentarz, czy też dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z jego elementami.

Zasady ochrony konserwatorskiej zabytków ruchomych

- zachowanie i ochrona wszystkich kapliczek i krzyży przydrożnych zarówno zabytkowych jak i współczesnych;
- opracowanie dokumentacji Miejsc Pamięci Narodowej
- opracowanie kart ewidencyjnych oraz wykonanie inwentaryzacji pomiarowej dla wszystkich obiektów tradycyjnych.

2.2.2. Problematyka kulturowa miasta Zabłudowa w kierunkach jego rozwoju przestrzennego

W ramach przyjętego głównego celu rozwoju miasta Zabłudowa jakim jest zrównoważony, harmonijny rozwój jego struktury funkcjonalno-przestrzennej, zapewniający poprawę życia mieszkańców, jednym z celów strategicznych, uwzględniających aspekty kulturowe tego rozwoju, jest dążenie do zachowania wszelkich wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego miasta.

Cel ten powinien być realizowany poprzez poszerzanie prawnej ochrony obiektów o rozpoznanych wartościach kulturowych a także utrzymanie wartościowych zasobów środowiska oraz krajobrazu kulturowego.

Szczególne znaczenie tego obszaru aktywności mieszkańców ujawnia się w konfrontacji z dominującym obecnie, europejskim, uniwersalnym modelem życia, stanowiącym zagrożenie stopniowym wytracaniem tożsamości kulturowej i narodowej społeczeństwa polskiego i społeczności lokalnych (regionalnych i subregionalnych).

Zagrożenie to, będące bezpośrednią konsekwencją procesu integracji europejskiej, wymaga szczególnej ochrony dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego jak i duchowego oraz kultywowania lokalnych specyfik kulturowych i religijnych.

Polityka osiągania celów kulturowych. Kierunki i zasady działania

Dla osiągnięcia powyższych celów kulturowych niezbędna jest realizacja polityki przyjmującej za podstawę działania następujące kierunki i zasady:

1) ochrona oraz poprawa stanu technicznego i standardu cywilizacyjnego istniejących obiektów zabytkowych, prawnie chronionych i postulowanych do objęcia ochroną prawną, uporządkowanie ich otoczenia oraz wyeksponowanie w przestrzeni miasta, udostępnienie dla turystyki krajoznawczej;
2) utrzymanie historycznej, najbardziej zabytkowej struktury miasta i jej elementów krystalizujących (m.in. rynku i przylegającej do niego prostokątnej sieci ulic) poprzez odtworzenie zasadniczych elementów tej struktury, poprawianie dostępności komunikacyjnej, zachowanie obiektów współczesnych harmonizujących przyjętymi

rozwiązaniami architektonicznymi, skalą i zastosowanymi materiałami z obiektami zabytkowymi, dopuszczenie możliwości modernizacji zabytków i podniesienia standardu funkcjonalnego oraz technicznego (w zakresie wyposażenia w systemy kanalizacyjne i proekologiczne systemy energetyczne),

3) dążenie do przywrócenia poprawnego wyrazu architektoniczno-krajobrazowego zdegradowanego centrum Zabłudowa oraz uporządkowania nowych form budownictwa i jego rozplanowania w obrębie miasta dla skutecznego przeciwdziałania nasilającym się procesom chaosu przestrzennego,

4) pozyskiwanie przez gminę (np. ulgi podatkowe, zwolnienia od podatków, wsparcie finansowe itp.) inwestorów zainteresowanych zagospodarowaniem zabytków, promowanie przeznaczania zabytków i o wartościach kulturowych na funkcje usługowe,

5) zwiększanie atrakcyjności przestrzeni publicznych zabytkowej części Zabłudowa, w tym poprzez:

- lokalizowanie funkcji użytkowych niekolizyjnych z historycznymi funkcjami obszaru, zapewniających podstawy ekonomiczne utrzymania dobrego stanu technicznego zabudowy i zagospodarowania oraz atrakcyjność turystyczną i racjonalne wykorzystanie dla potrzeb społecznych,
- eliminowanie funkcji użytkowych i obiektów kolizyjnych pod względem sanitarnym i estetycznym z walorami kulturowymi obszaru zabytkowego,

6) tworzenie wartości kulturowych w nowych i rewaloryzowanych zespołach zabudowy, w szczególności na bazie:

- przestrzeni publicznych o zindywidualizowanych formach urbanistycznych, takich jak: ulice, place, pasaże, ciągi piesze, skwery, zieleń parkowa i tereny sportowo–rekreacyjne,
- interesujących programowo i architektonicznie aranżacji otoczenia przestrzeni publicznych i ich zagospodarowania,
- wykorzystania w kompozycjach urbanistycznych szczególnych cech środowiska przyrodniczego – stosownie do jego predyspozycji, dla potrzeb terenów sportowo – rekreacyjnych i turystycznych, a konfiguracji terenów dla kształtowania sposobu zabudowy,
- rozmieszczenia akcentów i dominant przestrzennych, twórczo kontynuujących istniejące założenie urbanistyczne,
- stosowania zindywidualizowanych form architektonicznych poszczególnych obiektów lub ich grup, z zachowaniem harmonijnych gabarytów całościowych zespołów zabudowy i z dbałością o sylwetę przestrzenną całości miasta,

- harmonizowania gabarytów zabudowy plombowej z gabarytami otaczającej zabudowy (z wyjątkiem dominant przestrzennych i akcentów urbanistycznych wynikających z całościowych koncepcji urbanistycznych).

Celami strategicznymi, dopełniającymi, nierozerwalnie związanymi i bezpośrednio współrealizującymi cele kulturowe są cele w sferze funkcjonalno-strukturalno-przestrzennej, ukierunkowane głównie na podnoszenie ładu przestrzennego w procesie rozwoju miasta przy zachowaniu m.in. jego walorów kulturowych.

Cele te obejmują m.in.:

- porządkowanie przestrzeni publicznych (ulic, placów, terenów zieleni położonych wewnątrz istniejącej zabudowy), uzupełnianie pierzei ulic oraz elementów infrastruktury technicznej;
- porządkowanie zagospodarowania terenów istniejącej zabudowy mieszkaniowej, terenów usługowych, produkcyjnych i składowych, w tym: budynków i działek położonych w bezpośrednim sąsiedztwie przestrzeni publicznych;
- modernizację istniejącego zagospodarowania, uporządkowaną lokalizację obiektów handlowych, usługowych i użyteczności publicznej,
- utrzymanie w dobrym stanie budynków i terenów przyległych.

Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego są jedną z form prawnych ochrony zabytków nie ujętych w rejestrze zabytków (art.7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162 poz.1568).

Dla skutecznej realizacji przedstawionej powyższej polityki osiągania celów kulturowych rozwoju przestrzennego Zabłudowa niezbędne jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta, w granicach jego obecnego zainwestowania, z uwzględnieniem przyległych obszarów niezabudowanych, predysponowanych do zabudowy w oparciu o rozpoznane zainteresowanie inwestorskie (wnioski do Studium, wnioski o ustalenie lokalizacji inwestycji w trybie art. 50 i 59 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym - Dz.U. Nr 80, poz.717 z późn. zm .)

Jedną z ważnych zasad służących rozważaniom merytorycznym nad kierunkami dalszego rozwoju miasta powinno być uznanie jako podstawy tych rozważań ciągłości procesów planistycznych zachodzących dotychczas w przestrzeni miasta, będących następstwem obowiązywania prawa miejscowego.

Wynika stąd konieczność wnikliwego odniesienia się do stanu istniejącego poprzez pryzmat ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Zabłudów wyeliminowanego ustawowo z obiegu prawnego z dniem 31.12.2003 r.

Diagnoza taka pozwoli na znalezienie zrealizowanych elementów planowanego rozwoju możliwych do kontynuacji w nowym planie, ujawni także procesy zainicjowane przez

dotychczasowy plan miejscowy, których kontynuacja jest niecelowa bądź niepożądana ze względu na przyjęte w niniejszym Studium priorytety rozwojowe.

2.2.3. Zasady tworzenia nowych wartości kulturowych

a) należy kultywować regionalne formy architektoniczne oraz tradycje materiałowe i konstrukcyjne,

b) należy dążyć do indywidualizowania przestrzennych form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznych w dostosowaniu do otaczającej zabudowy i krajobrazu historyczno-kulturowo-przyrodniczego,

c) wyżej wymienione działania należy wpisywać do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,

d) należy stosować materiały, wystrój i kolorystykę obiektów budowlanych oraz zagospodarowanie i otoczenie terenów w nawiązaniu do tradycji lokalnych,

e) należy wykorzystywać istniejące warunki przestrzenne do tworzenia akcentów i dominant w przestrzeni,

f) należy dążyć do harmonizowania gabarytów zabudowy plombowej z gabarytami otaczającej zabudowy

2.3. Kierunki rozwoju infrastruktury społecznej

2.3.1. Prognoza demograficzna

Liczba ludności woj. podlaskiego od 1997 r. wykazuje tendencję malejącą (1990 r. – 1200,3 tys.; 1997 r. – 1223,9 tys.; 2002 r. – 1207,7 tys.). Przewiduje się, że liczba mieszkańców województwa będzie nadal malała i zmniejszy się z 1205,1 tys. w roku 2003 do 1195 tys. w roku 2010 i 1180 tys. w 2020 r. Ubytek ogólnej liczby ludności spowodowany będzie zmniejszaniem się zaludnienia obszarów wiejskich. Spadek ten będzie obserwowany w ciągu całego prognozowanego okresu, a jego tempo będzie się zwiększać wraz z upływem lat (2003 r. – 494,4 tys., 2005 r. – 490, 2010 r. – 475, 2020 r. 445 tys. osób).

W miastach liczba mieszkańców, po okresie stagnacji w latach 2000-2005 będzie rosnąć, ale w tempie wolniejszym niż w końcowych latach XX wieku i osiągnie: 710 tys. w 2005 r., 720 tys. w 2010 r. i 735 tys. w roku 2020.

Zakłada się, że w tym czasie liczba ludności w gminie Zabłudów ukształtuje się następująco:

lata	ogółem	miasto	wieś
2002	11750	2424	9326
2003	11853	2405	9448

lata	ogółem	miasto	wieś
2010	12500	2500	10000
2020	14000	3000	11000

Procesy demograficzne w gminie przebiegać będą nieco inaczej niż w całym regionie. Wzrost liczby mieszkańców nastąpi zarówno w mieście Zabłudów, jak też na części terenów wiejskich, obejmujących strefę podmiejską Białegostoku. Zjawisko depopulacji obszarów wiejskich w środkowej i południowej części gminy będzie przebiegało w tempie wolniejszym niż w latach ubiegłych.

Wraz ze zmianami zaludnienia gminy nastąpią zmiany w strukturze wieku ludności polegające na:

- stałym wzroście udziału ludności w wieku produkcyjnym: z 55,9% w roku 2002 do 59% w roku 2020,
- powiększaniu się odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym: z 20,4% do około 24%,
- znacznym spadkiem liczby i odsetka populacji dzieci i młodzieży. W największym stopniu dotyczyć to będzie dzieci w wieku szkoły podstawowej (7-12 lat) i nauki w gimnazjum (13-15lat). Wyniki szacunkowej projekcji wskazują, że w gminie Zabłudów tylko w latach 2003-2010 liczba dzieci w wieku 7-12 lat zmaleje z 1044 do 700 osób, tj. o 1/3, a w wieku 13-15 lat z 583 do około 400 osób.

Przedstawione tendencje wpływać będą na zmiany w wielkości zasobów pracy, strukturę gospodarstw rolnych, sposób użytkowania urządzeń infrastruktury społecznej i konieczność selektywnej realizacji elementów infrastruktury technicznej. Depopulacja oraz dalsze zaawansowanie procesu starzenia się ludności spowoduje konieczność:

- rozszerzenia działań związanych z systemem zabezpieczenia społecznego,
- racjonalizacji sieci szkolnictwa podstawowego poprzez zmniejszanie ilości szkół,
- ukierunkowanie instrumentów polityki rolnej na zwiększenie powierzchni gospodarstw rolnych,
- kształtowanie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, tworzenie dodatkowych miejsc pracy w gospodarce pozarolniczej, szczególnie zaś w sektorze usług,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego, w tym komunalnego i właściwe zagospodarowania substancji mieszkaniowej.

2.3.2. Mieszkalnictwo.

Uwzględniając prognozę demograficzną oraz założenie, że na 1000 mieszkańców powinno przypadać w perspektywie 3330-350 mieszkań (obecnie 302) wynika, że w gminie w 2020 r. powinno być co najmniej 4500 mieszkań.

Oznacza to, że w okresie dwudziestolecia powinno przybyć 1000 mieszkań, nie licząc ubytków zasobów mieszkaniowych o najniższym standardzie technicznym.

Ocenia się zatem, że potrzeby w zakresie zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych są rzędu 50-55 mieszkań lub domów jednorodzinnych budowanych rocznie. W latach ubiegłych (1998-2002) oddawano do użytku średnio w ciągu roku 37 mieszkań, czyli o 1/3 mniej w stosunku do przewidywanych potrzeb.

Główne zadania w zakresie mieszkalnictwa to:

a) przygotowanie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową. W tym celu zakłada się możliwość realizacji budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego, głównie w strefie podmiejskiej miasta Białegostoku oraz w ośrodku gminnym (miasto Zabłudów), na terenach wyznaczonych na ten cel w planach zagospodarowania przestrzennego.

b) utrzymanie, modernizacja i uzupełnienie zabudowy na działkach plombowych, głównie w Zabłudowie i wsiach z szansami rozwoju funkcji pozarolniczych,

c) zagospodarowanie opuszczonych lub zaniedbanych mieszkań w wyludniających się wsiach (aktualnie 280) m.in. na cele zabudowy letniskowej,

d) przejmowanie do zasobów komunalnych opuszczonych zasobów prywatnych,

e) budowa i uzupełnienie infrastruktury komunalnej i technicznej na terenach zabudowy mieszkaniowej i przeznaczonych do zabudowy,

f) opracowanie w miarę potrzeb planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego:

   - wyznaczających nowe tereny pod zabudowę mieszkaniową uwzględniającą bieżące i jedno - dwuletnie wyprzedzenie zapotrzebowania na tereny budowlane i możliwości uzbrojenia terenu.

Tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową:

Pod zabudowę mieszkaniową przeznacza się tereny:

- istniejącego budownictwa mieszkaniowego różnego typu: wielorodzinnego, jednorodzinnego i zagrodowego, oznaczonego na rysunku Studium symbolami MW, MN i MR,
- tereny wyznaczone w trybie zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych jednostkach osadniczych gminy pod zabudowę mieszkaniową – przeznaczono dotychczas tereny o łącznej powierzchni ponad 47 ha, w tym w miejscowościach o następujących numerach występujących w planach:
  - Dojlidy Górne: 7 MUR, 8 MUR, 9 MUR, 10 MUR, 11 MUR, 12 MUR, 13 MUR, 16 MUR, 17 MUR, 18 MUR, 19 MUR, 20 MUR, 21 MUR, 22 MUR, 23 MUR, 24 MUR, 27 MUR, 28 MUR, 29 MUR, 30 MUR, 31 MUR, 32 MUR, 25 UR, 26 UR, 2 MNUR, 3 MNUR, 4 MNUR, 5 MNUR, 6 MNUR, 7 MNUR, 8 MNUR, 9 MNUR

- Halickie: 10 MUR, 11 MUR, 12 MUR, 13 MUR, 14 MUR, 17 MUR, 18 MUR, 22 MUR, 23 MUR, 24 MUR, 25 MUR, 29 MUR, 30 MUR, 24 MNUR (dz. 4/5), 25 MUR (dz. 68/5)
- Kuriany: 13 MUR, 14 MUR, 15 MUR, 17 UR
- Zagruszany: 4 MUR, 5 MUR
- Tatarowce: 6 MUR
- Skrybicze: 7 MUR, 8 MUR
- Bobrowa: 4 MUR
- Łubniki: 3 MUR, 4 MUR
- Zagórki: 5 MUR, 6 MUR, 7 MUR, 8 MUR, 9 MUR, 10 UR
- Ryboły: 18 MUR
- Pasynki: 5 MR
- Protasy: 4 MR, 5 MUR, *35MNUR*[4]
- Rafałówka: 6 MUR
- Koźliki: 3 UR (usługi z mieszkalnictwem)
- Kowalowce: 2 MUR
- Zabłudów: 32 MUR, 33 MUR, 34 MUR, 9 MUH, 6 MNUR, 18 MN
- Zwierki: 5 MR

Możliwość realizacji zabudowy mieszkaniowej przewidziana jest także na terenach przeznaczonych w planach miejscowych pod usługi i rzemiosło – vide pkt. 2.3.4.

Ponadto, nowa zabudowa mieszkaniowa będzie mogła być realizowana na terenach przewidzianych do opracowania miejscowych planów z.p. wymienionych w pkt 1.8. niniejszego studium.

Zabudowa zagrodowa może być realizowana zgodnie z zapotrzebowaniem rolników na terenach z dostępem do drogi publicznej wyznaczonych w miejscowych planach z.p., jak też na terenach nie posiadających planu, z zachowaniem przepisów odrębnych. Zabudowa ta jest traktowana jako tereny rolne.

2.3.3. Usługi publiczne

Obsługa ludności na poziomie ponadpodstawowym w zakresie:

- szkolnictwa wyższego,

[4]Uchwała Nr XXIX/264/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów

- lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego,
- kultury i sportu kwalifikowanego,
- specjalistycznego handlu i rzemiosła,
- administracji, sądownictwa, obsługi finansowej i innych

realizowana będzie w Białymstoku. W zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego ludność gminy obsługiwać będzie głównie Białystok i, w mniejszym stopniu, Bielsk Podlaski i Michałowo.

W Studium tworzy się także warunki do rozwoju na terenie gminy urządzeń obsługi o charakterze ponadpodstawowym. W tym celu zakłada się rozwój urządzeń:

- turystyki, wypoczynku i obsługi komunikacji wzdłuż drogi krajowej nr 19 Białystok – Siemiatycze – Lublin – Rzeszów, drogi wojewódzkiej Nr 685 Zabłudów – Hajnówka oraz dróg powiatowych Nr 03439 Białystok – Stanisławowo – Rzepniki – Wojszki i Nr 03390 Zabłudów – Michałowo
- zabudowy letniskowej, głównie w dolinie Narwi oraz terenach przyległych do Puszczy Knyszyńskiej,
- agroturystyki we wsiach całej gminy,
- trasy ścieżek rowerowych oraz szlaków turystyki pieszej i motorowej.

Możliwe są także przekształcenia istniejących obiektów usługowych na inne usługi, a także obiektów mieszkalnych na cele usługowe i rzemiosła nieuciążliwego.

Dopuszcza się możliwość tworzenia zabudowy letniskowej poprzez przekształcenie zabudowy zagrodowej na ten cel. Postępujący proces starzenia się ludności wiejskiej uzasadnia potrzebę utworzenia na terenie gminy domu pomocy społecznej dla osób starszych. Na ten cel można adaptować, np. budynek jednej ze szkół podstawowych, których sieć, w związku z przewidywanym spadkiem liczby dzieci, może być w przyszłości zreformowana.

Dla realizacji zamierzeń rozwoju urządzeń o charakterze usługowym należy opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego właściwych obszarów.

2.3.4. Usługi podstawowe

W zakresie usług podstawowych większość istniejących na terenie gminy obiektów może obsłużyć perspektywiczne potrzeby mieszkańców pod względem ilościowym, jednakże popyt na usługi o wyższym standardzie spowoduje konieczność dalszego ich rozwoju lub modernizacji.

Szkolnictwo podstawowe. Obecnie na terenie gminy funkcjonuje siedem szkół. W związku z przewidywanym spadkiem liczebności uczniów zmniejszy się zapotrzebowanie na miejsca w szkołach. Problematyczne, a w zasadzie niemożliwe ze względów ekonomicznych stanie się utrzymanie wszystkich szkół. W 2002 roku na 1 szkołę przypadało przeciętnie 139

uczniów. Jeśli utrzymać obecną sieć szkół, wówczas na 1 szkołę w 2010 roku przypadałoby około 100 uczniów. Gdyby natomiast liczbę szkół zmniejszyć do pięciu, wówczas aktualny wskaźnik liczby uczniów przypadających na szkołę pozostanie bez zmian.

Szkolnictwo gimnazjalne. Dwa gimnazja publiczne, zlokalizowane we względnie nowoczesnych obiektach zaspokajają w pełni aktualne i perspektywiczne potrzeby społeczności gminy w tym zakresie.

Usługi zdrowia i opieka społeczna. Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie podstawowych usług zdrowotnych i opieki społecznej należy do zadań własnych gminy. Istniejące obiekty zabezpieczają aktualne potrzeby w tym względzie w stopniu dostatecznym. Zachodzi jednak potrzeba uruchomienia placówki opieki zdrowotnej w Rybołach, a także domu pomocy społecznej dla osób starszych, np. w obiekcie po byłej szkole podstawowej.

Usługi kultury. Baza usługowa w zakresie kultury jest dobrze rozwinięta. Istniejące domy kultury, świetlice wiejskie, biblioteki, zespoły ludowe oraz obiekty sakralne (łącznie ze znajdującym się w budowie kościołem w Dojlidach oraz cerkwią w Zwierkach) zaspokajają potrzeby mieszkańców w tym zakresie.

Usługi handlu, administracji i inne usługi bytowe. Obiekty administracji, handlu i innych usług, skoncentrowane są głównie w Zabłudowie raz we wsiach położonych w strefie podmiejskiej Białegostoku.

Główne zadanie w zakresie rozwoju usług podstawowych to:

a) zapewnienie w budżecie gminy odpowiednich środków finansowych na utrzymanie, modernizację i rozbudowę istniejących obiektów i urządzeń, tj.:
   - szkół podstawowych i gimnazjum,
   - wiejskich domów kultury, świetlic i bibliotek,
   - Urzędu Gminy,
   - ośrodka zdrowia i pomocy społecznej,
   - infrastruktury komunalnej,

b) zapewnienie środków finansowych (w tym z programów pomocowych i strukturalnych Unii Europejskiej, np. ZPORR – Zintegrowany Progam Operacyjny Rozwoju Regionalnego) na realizację w okresie perspektywicznym:
   - sieci wodociągowo-kanalizacyjnej,
   - sieci gazowej, energetycznej i telefonicznej,
   - dróg lokalnych, gminnych i powiatowych,
   - inwestycji w zakresie ochrony środowiska i gospodarki komunalnej,
   - ewentualnie innych urządzeń,

c) tworzenie warunków do utrzymania i dalszego rozwoju istniejących na terenie gminy urządzeń usługowych, których właścicielem nie jest samorząd gminy tj.:

- sieci sklepów i obiektów gastronomicznych,
- urzędów pocztowych,
- banku spółdzielczego,
- komisariatu policji,
- kościołów, cerkwi i cmentarzy w Zabłudowie, Rybołach, Dojlidach, Krynickich, Kaniukach i Pawłach
- projektowanego cmentarza klasztornego w Borowikach[8](ZC),
- administracji gospodarczej i usług w ośrodku gminnym.

d) tworzenie warunków do rozwoju podstawowych urządzeń usługowych w zakresie handlu, rzemiosła i gastronomii na terenach przewidzianych w „Studium" pod zabudowę mieszkaniową.

Tereny przeznaczone pod usługi

Utrzymuje się tereny z istniejącymi usługami przedstawionymi w „Uwarunkowaniach".

Przeznacza się także następujące tereny przewidziane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obwiązujących w gminie, do rozwoju nowych urządzeń i obiektów usługowych (z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej na niektórych terenach) do realizacji w okresie perspektywicznym w poszczególnych jednostkach osadniczych:

- Dojlidy Górne: 7 MUR, 8 MUR, 9 MUR, 10 MUR, 11 MUR, 12 MUR, 13 MUR, 16 MUR, 17 MUR, 18 MUR, 19 MUR, 20 MUR, 21 MUR, 22 MUR, 23 MUR, 24 MUR, 27 MUR, 28 MUR, 29 MUR, 30 MUR, 31 MUR, 32 MUR, 25 UR, 26 UR, 2 MNUR, 3 MNUR, 4 MNUR, 5 MNUR, 6 MNUR, 7 MNUR, 8 MNUR, 9 MNUR, 11 US
- Halickie: 19 MUR, 11 MUR, 12 MUR, 13 MUR, 14 MUR, 17 MUR, 18 MUR, 22 MUR, 23 MUR, 24 MUR, 25 MUR, 29 MUR, 30 MUR
- Kuriany: 13 MUR, 14 MUR, 15 MUR, 17 UR
- Zagruszany: 4 MUR, 5 MUR
- Tatarowce: 6 MUR
- Skrybicze: 7 MUR, 8 MUR
- Bobrowa: 4 MUR

[8] Uchwała Nr XI/72/2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w związku z realizacją uchwały Nr XXXIX/359/2018 z dnia 7 września 2018 r.

- Łubniki: 3 MUR, 4 MUR
- Zagórki: 5 MUR, 6 MUR, 8 MUR, 9 MUR, 10 UR
- Ryboły: 18 MUR, 17 UPK, ~~19 KSU~~ (Ustalenia planistyczne dotyczące terenu 19 KUS w obrębie geodezyjnym Ryboły wymagają zmiany z uwagi na udokumentowane w tym miejscu złoże piasku wskazane do eksploatacji. Rozwój funkcji usługowych w tym obszarze będzie możliwy po wyczerpaniu złożą i rekultywacji terenu poeksploatacyjnego.)[8]
- Pasynki: 5 MR
- Protasy: 5 MUR, 3 KS, *35 MNUR*[4]
- Rafałówka: 6 MUR
- Rzepniki: 7 UK
- Nowosady: 3 UPK
- Koźliki: 3 UR, 4 UR
- Kowalowce: 2 MUR
- *Kucharówka: U*[7]
- Zabłudów: 32 MUR, 33 MUR, 34 MUR, 9 MUH, 6 MNUR

Dopuszcza się możliwość dokonywania różnego rodzaju przekształceń funkcji w/w terenów, uzupełnienia zabudowy, a także zmianę funkcji na funkcje mieszkaniowe lub produkcyjno – usługowe wszędzie tam, gdzie nie stwarza to uciążliwości dla otaczającej zabudowy mieszkaniowej i środowiska przyrodniczego.

Głównymi obszarami do lokalizacji nowych usług, rzemiosła i przemysłu będą tereny przewidziane do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – vide pkt 1.8.

Ponadto zakłada się możliwość rozwoju usług w zakresie komunikacji, handlu, gastronomii, obsługi ruchu turystycznego przy ciągu drogi krajowej nr 19, drogi wojewódzkiej Nr 685 oraz dróg powiatowych

[4]Uchwała Nr XXIX/264/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów
[7] Uchwała Nr VI/43/2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów
[8] Uchwała Nr XI/72/2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w związku z realizacją uchwały Nr XXXIX/357/2018 z dnia 7 września 2018 r. .

Zmiana funkcji terenów usługowych przez lokalizację nowych usług wymaga wyznaczenia terenów w trybie opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

2.4. Kierunki i zasady rozwoju gospodarczego

2.4.1. Tworzenie ogólnych warunków do wykorzystania szans wielofunkcyjnego rozwoju gminy

Zdecydowana większość obszaru gminy stanowią pola uprawne i lasy, kształtujące produkcję związaną z wykorzystaniem zasobów przyrody. Jednakże od lat obserwuje się spadek ogólnej powierzchni zasiewów i wzrost powierzchni odłogów i ugorów. Następstwem tego jest migracja do miast lub poszukiwanie przez mieszkańców wsi dodatkowych i alternatywnych źródeł dochodów w miejscu zamieszkania.

Kierunek rozwoju obszarów wiejskich (wynikający także z polityki strukturalnej i regionalnej Unii Europejskiej) powinien zatem uwzględnić wielofunkcyjny rozwój wsi, mający na celu umożliwienie rolnikom poprawy sytuacji dochodowej poprzez pozarolnicze formy aktywności gospodarczej. Polityka ta na pierwszy plan wysuwa nie produkcyjne lecz ogólnospołeczne funkcje rolnictwa, zakłada większą równowagę między celami produkcyjnymi, socjalnymi i ochroną środowiska naturalnego.

Oznacza to, że dotychczasowa funkcja rolnicza musi być uzupełniona i wzmocniona m.in. rozwojem agroturystyki, rzemiosła i przetwórstwa rolno-spożywczego. Należy podkreślić, że funkcje rolnicze nadal będą funkcjami dominującymi i modernizacja rolnictwa będzie podstawowym warunkiem unowocześnienia gospodarki całej gminy.

Obecnie sytuację społeczno – gospodarczą gminy kształtują następujące sfery problemów, które należy w pierwszej kolejności uwzględnić w lokalnej strategii rozwoju:

- bezrobocie jawne, wynikające z upadku wielu firm oraz bezrobocie ukryte, będące efektem rozdrobnienia gospodarstw rolnych i nadmiaru ludzi w wieku produkcyjnym, zatrzymanych na wsi wskutek recesji gospodarczej,
- brak rozwiniętej infrastruktury technicznej, a szczególnie sieci kanalizacyjnej, telefonicznej i gazowej,
- słaby rozwój prywatnej przedsiębiorczości i chylące się ku upadkowi instytucje spółdzielcze,
- brak źródeł kapitału, który mógłby ułatwić i rozwinąć działalność istniejących zakładów oraz pobudzić aktywność mieszkańców do podejmowania działalności gospodarczej w sektorze małych przedsiębiorstw,
- stosunkowo słaba edukacja społeczeństwa i oznaki dezintegracji społecznej,
- trudności rolników w efektywnym prowadzeniu gospodarstw, wynikające z uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych.

Prowadzenie gospodarki rolnej i podejmowanie działalności pozarolniczej wymaga racjonalnego wykorzystania przestrzeni geograficzno-przyrodniczej, a wraz tym zapewnienia ładu przestrzennego i harmonii układów przestrzennych.

W związku z tym, proces gospodarowania przestrzenią powinien prowadzić do:

- zapobiegania ekstensyfikacji obszarów gospodarki rolnej i leśnej
- optymalnego wykorzystania potencjału przyrodniczego, w tym ziemi użytkowanej rolniczo
- ochrony środowiska przyrodniczego, w tym także użytków rolnych.

Przedstawione kierunki działań są podstawowymi elementami uwzględnianymi przy zagospodarowywaniu obszarów wiejskich we wszystkich krajach Unii Europejskiej,

2.4.2. Kierunki rozwoju przemysłu i usług oraz terenów zabudowy przemysłowo-składowej

Przemysł, rzemiosło i usługi rynkowe powinny się rozwijać w gminie w oparciu o następujące przesłanki:

- istniejące zakłady przetwórcze i warsztaty rzemieślnicze (wyszczególnione w I części Studium), utrzymane do dalszego funkcjonowania i rozwoju,
- aktywność gospodarczą mieszkańców,
- niewykorzystany w pełni istniejący majątek produkcyjny,
- tworzenie warunków terenowych dla rozwoju inwestycji,
- znaczącą bazę surowców rolnych,
- istniejące złoża surowców mineralnych.

W polityce przemysłowej gminy należy sprzyjać dalszemu rozwojowi działalności gospodarczej. Działające dzisiaj podmioty gospodarcze powinny być sprawnie obsługiwane i ze strony władz samorządowych mieć sprzyjający klimat do dalszego rozwoju swoich przedsiębiorstw.

Spośród wielu gminnych instrumentów stymulujących rozwój przedsiębiorczości lokalnej wymienić należy przede wszystkim:

- instrumenty oddziaływania ekonomiczno-rynkowego z grupą narzędzi polityki dochodowej (różne stawki podatków i opłat lokalnych, zwolnienia, umorzenia, odroczenia terminów płatności, itp.),
- instrumenty pobudzenia infrastrukturalnego polegające na rozbudowie infrastruktury drogowej, wodociągowej, kanalizacyjnej, unieszkodliwienia odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną itp.

Jako narzędzia stymulowania rozwoju należy traktować m.in. takie działania jak: korzystny dla podmiotów gospodarczych przebieg sieci urządzeń infrastrukturalnych,

współfinansowanie inwestycji przez gminę i podmioty gospodarcze lub pozafinansowe wspieranie inwestycji.

Rozwój funkcji produkcyjno-usługowych będzie realizowany między innymi w oparciu o nowe tereny wyznaczone w planach miejscowych w następujących miejscowościach:

- Tatarowce: 7 PE – pow. 5,89 ha, 8 PE – 5,0 ha
- Bobrowa: 5 PE – 4,96 ha, 6 PE – 6,22 ha,
- Ryboły: 17 UPK – 0,55 ha,
- Nowosady: 3 UPK – 1,49 ha,
- Dojlidy Górne: 25 UR – 0,2 ha, 26 UR – 0,1 ha,
- Kuriany: 17 UR – 0,64 ha,
- Zagórki: 10 UR – 0,14 ha,
- Zabłudów: 30 UPK – 1,0 ha, 31 UPK – 1,61 ha.

Ponadto, funkcje gospodarcze pełnić będą także tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową i usługowo-rzemieślniczą, na których dopuszcza się ich funkcjonowanie w postaci nieuciążliwych usług, rzemiosła i przemysłu – vide pkt 2.3.2. i 2.3.4.

W Studium zakłada się dalsze utrzymywanie przeznaczenia tych terenów z możliwością zmiany funkcji poprzez opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zakłada się również możliwość rozwoju przemysłu związanego z przetwórstwem rolno – spożywczym np. na bazie produkcji zbóż lub produkcji mięsa. Szansą dla rolnictwa i przetwórstwa rolno-przemysłowego może być uruchomienie produkcji paliw ekologicznych.

Funkcje produkcyjno-usługowe i rzemieślnicze będą także uwzględnione w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego, które Gmina zamierza opracować.

2.4.3. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

2.4.3.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Rolnicza przestrzeń produkcyjna gminy jest użytkowana przez stosunkowo dużą liczbę gospodarstw chłopskich, przy czym oznacza to nie tylko rozdrobnienie własności, ale również powstawanie tzw. „szachownicy gruntów”, obniżający efektywność gospodarowania na rozsianych działkach.

Przekształcenie w strukturze obszarowej gospodarstw jest procesem długotrwałym, którego tempo ukształtują w znacznej mierze czynniki zewnętrzne, oddziałujące na przepływ ludności do działalności pozarolniczej oraz opłacalność produkcji rolnej.

Długookresowe trendy w zakresie poprawy struktury obszarowej gospodarstw w Polsce do roku 2020 określają następujące wyznaczniki:

- zmniejszenie się ogólnej liczby gospodarstw o 20-25% i wzrost obszaru przeciętnego gospodarstwa chłopskiego,
- ponad dwukrotny wzrost liczby gospodarstw większych (powyżej 15 ha), które są sprawniejsze i bardziej efektywne niż jednostki małe,
- stabilizacja udziału jednostek najmniejszych (1-2 ha), które utracą charakter gospodarstw rolnych i staną się działkami przydomowymi dla rodzin o nierolniczych źródłach utrzymania,
- zmniejszenie się liczby i odsetka gospodarstw małych i średnich (2-10 ha).

Przyjmując powyższe tendencje oraz specyfikę lokalnych uwarunkowań zakłada się, że liczba gospodarstw w poszczególnych grupach obszarowych może ukształtować się w 2020r. następująco:

- ogólna liczba gospodarstw rolnych - około 2200,

  w tym: o pow. 2-10 ha - około 1200

  10-15 ha - około 500

  15 ha i więcej - około 500.

Średnia wielkość gospodarstwa chłopskiego zwiększy się w ten sposób z 6,8 ha użytków rolnych w 2002 r. do 9-10 ha w 2020 r. Poprawa struktury agrarnej i wyposażenia w maszyny i urządzenia gospodarstw rolnych umożliwi zmniejszenie zatrudnienia rolniczego oraz spadek liczby i odsetka ludności utrzymującej się z prowadzenia gospodarstw rolnych.

Tworzenie warunków do intensywnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej i majątku produkcyjnego rolnictwa powinno polegać na:

a) wspieraniu procesu wzrostu powierzchni gospodarstw rolnych poprzez:
   - zbywanie gruntów rolnych skarbu państwa,
   - prowadzeniu scaleń i wymianę gruntów,
   - popieranie rozwoju usług w zakresie obsługi rolnictwa,
   - wspieranie procesu rozwoju dużych gospodarstw rolnych,
b) poprawie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej przez:
   - dalszą regulację stosunków wodnych (melioracje, drenaż),
   - zwiększenie udziału nawożenia naturalnego,
   - ochrony kompleksów wartościowych gruntów przed przeznaczeniem na cele nierolnicze,
   - zalesianie gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej,

c) popieranie rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie mechanizacji prac rolnych, zaopatrzenia w środki produkcji, zbytu surowców, przetwórstwa rolniczego i obsługi weterynaryjnej oraz agroturystyki,

d) podnoszenie poziomu technologii produkcji rolniczej i warunków zamieszkiwania ludności rolniczej poprzez:

- rozwój we wsiach wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej,
- utrzymanie istniejących urządzeń obsługi ludności i podnoszenie ich standardu technicznego i cywilizacyjnego,
- tworzenie warunków do powstania nowych obiektów i urządzeń usługowych,
- poprawę stanu dróg, zarówno o znaczeniu ponadgminnym jak też dróg gminnych i polnych.

W okresie perspektywicznym rolnictwo gminy w coraz większym stopniu oparte będzie o zintegrowane i ekologiczne formy gospodarowania.

Gospodarowanie gruntami rolnymi, zgodnie z potrzebami ochrony środowiska odbywać się będzie poprzez:

- preferowanie rolnictwa ekologicznego na terenach posiadających najkorzystniejsze warunki do produkcji tzw. „zdrowej" żywności,
- zmianę sposobu użytkowania terenów niekorzystnych dla rolnictwa, w tym zalesianie gruntów rolnych po opracowaniu miejscowych planów z. p., lub na podstawie przepisów szczególnych,
- systematyczne eliminowanie chemicznych środków ochrony roślin, zwłaszcza na terenach narażonych na skażenie wód,
- stopniowe ograniczenie stosowania nawozów mineralnych na rzecz nawożenia organicznego,
- unikanie koncentracji nadmiernej hodowli oraz upowszechnienia jej w wielofunkcyjnych gospodarstwach rolnych,
- upowszechnienie samowystarczalności paszowej gospodarstw rolnych,
- upowszechnienie korzystania z energii produkowanej ze źródeł odnawialnych, przede wszystkim dotyczące produkcji energii cieplnej z biomasy,
- wspieranie rozwoju działów specjalnych rolnictwa, np. sadownictwa, pszczelarstwa, hodowli zwierząt futerkowych, itp.,
- utrzymanie istniejących ogrodów działkowych i ewentualny dalszy ich rozwój.

2.4.3.2. Tereny leśne

Leśnictwo, podobnie jak dotychczas, nie będzie miało w przyszłości większego znaczenia w gospodarce gminy. Niemniej lasy, głównie prywatne, będą wykorzystywane zgodnie z

dotychczasowymi tendencjami tj. poprzez pozyskanie i przeróbkę drewna, zwłaszcza na własne potrzeby rolników.

Do głównych kierunków rozwoju gospodarki leśnej zaliczyć należy:

a) produkcję surowca drzewnego o zróżnicowanej jakości z przeznaczeniem na wewnętrzne potrzeby gminy i najbliższej okolicy.

   Ważnym użytkownikiem wewnętrznym może być rozwijane budownictwo rekreacyjne, w tym letniskowe. Może to spowodować rozwój lokalnego przemysłu tartacznego oraz wzrost zatrudnienia w sektorze pozyskiwania i przerobu drewna.

b) prowadzenie akcji zalesień gruntów marginalnych stwarzając w ten sposób większy popyt na siłę roboczą, a równocześnie źródło dochodów dla gospodarstw chłopskich, po opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lub na podstawie przepisów szczególnych,

c) rozwój zbieractwa runa leśnego na cele konsumpcyjne i rynkowe, stanowiąc przy tym dodatkowe źródło dochodów dla części mieszkańców,

d) proekologiczny kierunek gospodarki na terenach leśnych, polegający na:

   - ochronie bioróżnorodności, naturalnych kierunkach hodowli lasów z zachowaniem zgodności siedliskowej,
   - przeciwdziałanie monokulturze upraw leśnych,
   - zwiększanie odporności biologicznej poprzez wprowadzanie wielogatunkowości drzew oraz zapobieganie masowemu pojawianiu się szkodników.

   Dopuszcza się również przeznaczanie lasów na inne cele, w tym rolne, na podstawie miejscowych planów z.p.

2.4.4. Kierunki zagospodarowania obszarów wypoczynkowych

Walory środowiska przyrodniczego gminy, w szczególności takie jak: Puszcza Knyszyńska, rzeka Narew, stosunkowo czyste środowisko, znaczna ilość gruntów niezagospodarowanych, stwarzają szerokie możliwości rozwoju rekreacji jako istotnego czynnika rozwoju gospodarczego gminy i wzbogacania jej budżetu.

W gminie Zabłudów powinny być rozwijane następujące formy turystyki i wypoczynku o zasięgu regionalnym i lokalnym:

a) wypoczynek pobytowy całoroczny w zespołach rekreacyjnych,

b) wypoczynek pobytowy i sobotnio-niedzielny w zabudowie letniskowej

c) wypoczynek specjalistyczny (myślistwo, wędkarstwo, jeździectwo),

d) turystyka piesza, motorowa i rowerowa,

e) agroturystyka.

Wypoczynek pobytowy zbiorowy realizowany będzie w istniejącym i przewidywanym do rozbudowy ośrodku Bobrowa Dolina oraz na wyznaczonych terenach w dolinie Narwi oraz obrzeżach Puszczy Knyszyńskiej.

Wypoczynek w zabudowie letniskowej będzie mógł rozwijać się

- na istniejących i wyznaczonych w planie nowych terenach zabudowy we wsiach Ciełuszki, Kaniuki, Ryboły,
- z wykorzystaniem nieużytkowanych siedlisk rolniczych i gruntów rolnych w szczególności we wsiach: Bobrowa, Tatarowce, Rudnia, Zajezierce, Ciełuszki, Kaniuki.

Wypoczynek o charakterze specjalistycznym może być rozwijany poprzez:

- myślistwo, głównie w obrębie kompleksów leśnych,
- wędkarstwo (rzeka Narew i zespoły stawów hodowlanych).

Turystyka motorowa i wędrówkowa wymagać będzie realizacji urządzeń gastronomiczno-noclegowych, a także urządzeń obsługi motoryzacji w szczególności w ośrodku gminnym oraz przy następujących drogach publicznych:

- Białystok-Zabłudów-Lublin
- Zabłudów-Narew-Hajnówka,
- Białystok-Kudrycze-Rzepniki-Wojszki

Do rozwoju wypoczynku i turystyki przewidziane są następujące tereny:

a) dolina rzeki Narew jako element wielkoprzestrzennego obszaru ekologicznego o znaczeniu krajowym,
b) lasy, po ich przystosowaniu do funkcji rekreacyjnych,
c) istniejące i nowowyznaczone szlaki turystyczne biegnące przez gminę,
d) obiekty o wartościach historycznych i kulturowych,
e) wszystkie miejscowości, w których możliwy jest rozwój agroturystyki, szczególnie w północno-wschodniej i południowej części gminy.

Instrumentem polityki przestrzennej na rzecz rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej w gminie będą m.in. wyznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego następujące tereny we wsiach:

- Ciełuszki: 8 ML

[6]Uchwała Nr XXXI/290/2018 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 14 lutego 2018 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów
[8] Uchwała Nr XI/72/2019 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów w związku z realizacją uchwały Nr XXXIX/357/2018 z dnia 7 września 2018 r.

- Ryboły: ~~19 KSU,~~ 17 UPK (Na terenie 19 KSU w udokumentowano złoże piasku RYBOŁY wskazane do eksploatacji. Rozwój funkcji turystyczno-wypoczynkowej w tym obszarze będzie możliwy po wyczerpaniu złożą i rekultywacji terenu poeksploatacyjnego)[8]
- Nowosady: 3 UPK
- Gnieciuki UT, ML[6]
- Małynka UT, ML[6]

Dopuszcza się także opracowanie planów miejscowych dla innych terenów rekreacyjno-wypoczynkowych.

2.5. Kierunki i zasady rozwoju systemu komunikacji

Miasto i gmina Zabłudów obsłużone będą siecią dróg i komunikacją autobusową.

2.5.1. Sieć drogowa

2.5.1.1. Droga krajowa Nr S 19

1) Przepustowość drogi krajowej i prognoza ruchu przedstawiają się następująco:

a) orientacyjne natężenie krytyczne drogi Nr 19 przy założonym poziomie swobody ruchu D i szerokości jezdni 7 m wynosi 1250 p/h oraz przy szerokości jezdni 6 m – 1050 p/h

b) orientacyjne natężenie krytyczne drogi ekspresowej Nr S 19 po przebudowie przy założonym poziomie swobody ruchu wynosi docelowo C – 850 p/h i etapowo D -1400 p/h przy szerokości jezdni 7 m + 2 + 2 m utwardzone pobocza,

c) prognoza ruchu na drodze krajowej Nr 19 na podstawie pomiarów ruchu w 2000 r. opracowana przez TRANSPROJEKT Warszawa wynosi:

	2000	2005	2010	2015	2020
Białystok – Zabłudów	7836	9596	11930	14326	17194
Zabłudów – Ploski	3229	3728	4449	5185	6083

d) prognoza miarodajnego ruchu godzinowego przedstawia się następująco:

	2000	2005	2010	2015	2020
Białystok – Zabłudów	744	912	1014	1218	1461
Zabłudów – Ploski	307	354	423	493	578

e) prognozowane poziomy ruchu na istniejącej drodze Nr 19:

	2000	2005	2010	2015	2020
Białystok – Zabłudów	D	D	D	E	E
Zabłudów – Ploski	C	C	C	C	C

f) prognoza ruchu na projektowanej południowej obwodnicy Białegostoku (drodze ekspresowej Nr S 19) z nowym przebiegiem na kierunku Stanisławowo – Wojszki i drodze krajowej Nr 65 na odcinku węzeł „Kudrycze” – węzeł „Grabówka”, przedstawia się następująco:

droga Nr S 19

	2010	2015	2020
węzeł „Hryniewicze”– węzeł „Kudrycze”	12000	14000	16700
węzeł „Kudrycze”– Nowosady	6500	7580	8900

droga Nr 65

	2010	2015	2020
węzeł „Kudrycze”– rondo „Kuriany”	4700	5400	6400
rondo „Kuriany”– węzeł „Grabówka”	3000	3500	4200

g) prognoza miarodajnego ruchu godzinowego na projektowanej południowej obwodnicy Białegostoku j.w. przedstawia się następująco:

droga Nr S 19

	2010	2015	2020
węzeł „Hryniewicze”– węzeł „Kudrycze”	1020	1190	1420
węzeł „Kudrycze”– Wojszki	617	720	845

droga Nr 65

	2010	2015	2020
węzeł „Kudrycze”– rondo „Kuriany”	450	510	610
rondo „Kuriany”– węzeł „Grabówka”	290	330	400

h) proponowane poziomy swobody ruchu na projektowanej obwodnicy południowej Białegostoku j.w. przedstawiają się następująco:

droga Nr S 19

	2010	2015	2020
węzeł „Hryniewicze”– węzeł „Kudrycze”	D	D	B* (*2x2 jezdnie)
węzeł „Kudrycze”– Wojszki	C	C	C

droga Nr 65

	2010	2015	2020
węzeł „Kudrycze”– rondo „Kuriany”	B	B	C
rondo „Kuriany”– węzeł „Grabówka”	B	B	B

2) Z powyższego wynika, że już w 2015 r. istniejący przekrój drogowy na odcinku Białystok – Zabłudów nie będzie zapewniał poziomu swobody ruchu „D". Poziom swobody ruchu (PSR) dla tej drogi przewiduje się w etapie „D" i V = 80 km/h, a w rozwiązaniu docelowym PSR – „C" i V = 100 km/h.

   Dotychczasowe opracowania studialne wykonane przez TRANSPROJEKT – Warszawa Sp. z o.o. przesądzają, że najbardziej racjonalnym docelowym rozwiązaniem będzie poprowadzenie drogi ekspresowej Nr S 19 w korytarzu przebiegu drogi powiatowej Nr 14804B Białystok (ul. Adama Mickiewicza) – Stanisławowo – Solniki – Rzepniki – Wojszki. Przed wykonaniem południowej obwodnicy Białegostoku, w etapie droga S 19 będzie miała przebieg: rondo „Kuriany" – węzeł „Kudrycze" – Wojszki, a docelowo po północno-zachodnio-południowej obwodnicy Białegostoku. Przekrój jednojezdniowy z utwardzonymi poboczami zapewni zadowalające warunki ruchu (PSR B i C, Vp = 100 km/h) do roku 2020. Po roku 2020, przy wzroście ruchu i obniżeniu poziomu swobody ruchu, przewiduje się budowę drugiej jezdni.

3) Parametry techniczne i użytkowe drogi przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami, obecnie rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).

4) Zgodnie z art. 43, ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (jednolity tekst z 26 czerwca 2000 r. – Dz. U. Nr 71, poz. 838) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi krajowej co najmniej:

   a) Nr 19 w obecnym przebiegu:

      - na terenie zabudowy miast i wsi – 20 m,
      - poza terenem zabudowy – 40 m.

   b) Nr S 19 w nowym przebiegu:

      - poza terenem zabudowy – 40 m;

   c) ustalone linie zabudowy mieszkaniowej od drogi krajowej wymagają ponadto zastosowania w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej rozwiązań technicznych niwelujących uciążliwości komunikacyjne,

5) Obiekty mieszkalne i użyteczności publiczne powinny być usytuowane w oparciu o raport oddziaływania drogi na środowisko, z powodu jego braku na obecnym etapie opracowania, dla celów studialnych przyjęto linię zabudowy w odległości od zewnętrznej rawędzi jezdni dróg krajowych w nowym przebiegu, co najmniej:

   a) Nr S 19 – 100 m, jak w „Studium techniczno-ekonomicznym drogi Nr S 19 Białystok-Siemiatycze-Międzyrzec",

b) Nr 65 – 50 m.

6) Ustalone linie zabudowy odnoszą się do nowych inwestycji – obiekty istniejące mogą funkcjonować, być remontowane i przebudowywane z obowiązkiem zastosowania w budynkach rozwiązań technicznych niwelujących uciążliwości hałasu komunikacyjnego.

7) Na etapie projektowania inwestycji należy uwzględnić wymagania ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z poźn. zm.) dotyczące opracowania raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

8) Uwzględnić właściwe parametry drogi w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko.

2.5.1.2. Droga wojewódzka Nr 685

1) Przepustowość drogi wojewódzkiej i prognoza ruchu przedstawiają się następująco:

   a) orientacyjne natężenie krytyczne drogi przy poziomie swobody ruchu D i szerokości jezdni 6 m wynosi 1050 p/h,

   b) z powodu braku obliczeń dotyczących prognozy ruchu na drodze Nr 685, obliczono ją na podstawie prognozy ruchu opracowanej przez TRANSPROJEKT Warszawa na drodze krajowej Nr 64 na odcinku Strękowa Góra – Jeżewo Stare:

	2000	2005	2010	2015	2020
Zabłudów – Narew	1969	2363	2894	3446	4115

   c) prognozowany miarodajny ruch godzinowy przedstawia się następująco:

	2000	2005	2010	2015	2020
Zabłudów – Narew	187	224	275	327	391

2) Z porównania orientacyjnego natężenia krytycznego drogi z prognozowanym miarodajnym godzinnym natężeniem ruchu w 2020 r. wynika, że istniejący przekrój drogi ma duże rezerwy przepustowości.

3) Parametry techniczne i użytkowe drogi przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami, obecnie rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).

4) Zgodnie z art. 43, ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (jednolity tekst z 26 czerwca 2000 r. – Dz. U. Nr 71, poz. 838) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi wojewódzkiej co najmniej:

   - na terenie zabudowy wsi – 8 m,
   - poza terenem zabudowy – 20 m.

5) Na etapie projektowania inwestycji należy uwzględnić wymagania ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z poźn. zm.) dotyczące opracowania raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

6) Uwzględnić właściwe parametry drogi w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko.

2.5.1.3. Drogi powiatowe

1) Zgodnie z art. 6a ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (jednolity tekst z 26 czerwca 2000 r. – Dz. U. Nr 71, poz. 838) „do dróg powiatowych zalicza się drogi inne niż określone w art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 1, stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą".

   Na podstawie w/w przepisu, można zakwalifikować tylko następujące drogi: 1440 B, 1476 B i 1488 B.

2) Sprawne powiązania zewnętrzne gminy będą realizowane poza drogami, krajową, wojewódzką i drogami powiatowymi o następujących numerach: 1440 B, 1476 B, 1480 B, 1488 B i 1490 B.

3) Przy założonym standardzie, że ośrodki gminne powinny mieć połączenia między sobą drogami o nawierzchni twardej ulepszonej, przewiduje się w pierwszej kolejności do modernizacji drogi powiatowe o następujących numerach: 1476 B, i 1488 B.

4) Parametry techniczne i użytkowe dróg przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami, obecnie rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).

5) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, (jednolity tekst z 26 czerwca 2000 r. – Dz. U. Nr 71, poz. 838) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi powiatowej co najmniej:

   - na terenie zabudowy miast i wsi – 8 m,
   - poza terenem zabudowy – 20 m.

6) Na etapie projektowania inwestycji należy uwzględnić wymagania ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z poźn. zm.) dotyczące opracowania raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

7) Uwzględnić właściwe parametry dróg w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko.

2.5.1.4. Drogi gminne

1) Struktura funkcjonalno-techniczna i przestrzenna dróg gminnych określona w „Uwarunkowaniach Studium" może ulec istotnym zmianom w przypadku zaliczenia wymienionych w pkt 7.4. „Uwarunkowań" Studium, po zaliczeniu wymienionych dróg do dróg gminnych oraz w pkt 2.5.1.3. kierunków i zadań rozwoju komunikacji, w przypadku przekazania części dróg powiatowych pod zarząd gminy. Niezbędne jest podjęcie uchwały Rady Miejskiej w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych.
2) Wewnętrzne potrzeby transportowe gminy realizowane będą poza drogami krajową, wojewódzką i powiatowymi drogami gminnymi.
3) Parametry techniczne i użytkowe dróg gminnych należy przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami, obecnie rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr43, poz. 430).
4) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, (jednolity tekst z 26 czerwca 2000 r. – Dz. U. Nr 71, poz. 838) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi gminnej co najmniej:
   - na terenie zabudowy miast i wsi – 6 m,
   - poza terenem zabudowy – 15 m.
5) Bieżące remonty i modernizację dróg należy wykonywać z uwzględnieniem priorytetów dla:
   - odcinków dróg obsługujących największą liczbę mieszkańców i obszary o najwyższej w skali gminy aktywności gospodarczej,
   - odcinków o największych zagrożeniach funkcjonowania ruchu, mogących wywołać zakłócenie życia społeczno – gospodarczego części sieci osadniczej.
6) Docelowo wszystkie drogi wykonać o nawierzchni twardej ulepszonej.

2.5.3. Kolej

1) Wykorzystać kolej w większym stopniu do transportu ładunków masowych.
2) Przy transporcie koleją ładunków niebezpiecznych, zapewnić warunki bezpieczeństwa poprzez zaostrzenie przepisów bezpieczeństwa i ich rygorystyczne egzekwowanie.
3) Uruchomić autobusy na szynach do obsługi ruchu pasażerskiego.
4) Przewiduje się budowę obwodnicy kolejowej miasta Białegostoku – w tym celu w Studium rezerwuje się pas terenu na ten cel, jak na rysunku „Kierunków zagospodarowania".

2.5.4. Komunikacja autobusowa

Przy przyjęciu standardu dostępności 2 km do przystanku należy podjąć działanie w celu zapewnienia obsługi komunikacją autobusową mieszkańców wsi Dawidowicze i Kaniuki.

Zapewnienie właściwego standardu obsługi podróżnych wymagać będzie:

a) utrzymania we właściwym stanie technicznym dróg, po których kursują autobusy,

b) sukcesywnej wymiany starych autobusów na nowoczesne, bardziej funkcjonalne z dostosowaniem dla ludzi niepełnosprawnych i mniej uciążliwych dla środowiska.

2.5.5. Ścieżki rowerowe

Ścieżki rowerowe przewiduje się na podstawie przewodnika rowerowego „Okolice Białegostoku" Sławomira Halickiego, na trasach:

a) „Szlak Podmiejskich Rezydencji" z przebiegiem w gminie Zabłudów: Kudrycze – Pasynki – Zabłudów – Folwarki Małe – Dobrzyniówka – Rafałowka – Kamionka – Bobrowa – (Majówka – Supraśl)

b) „Obwodnica rowerowa gminy Juchnowiec", w gminie Zabłudów dojazd: do wsi Rzepniki, do ośrodka wędkarskiego „Amur" koło wsi Kudrycze oraz do wsi Bogdaniec, Halickie i Białostoczek.

2.6. Kierunki i zasady rozwoju systemów infrastruktury technicznej

Proponowane rozwiązania oparto na aktualnym rozeznaniu bieżących i przyszłych potrzeb. Dopuszcza się wprowadzenie nowych elementów i rozwiązań bez konieczności zmiany treści Studium, pod warunkiem, że nie zostaną naruszone istotne jego elementy.

2.6.1. Kierunki i zasady rozwoju systemu zaopatrzenia w wodę

1) Dostosowanie systemów zaopatrzenia w wodę do potrzeb wynikających z rozwoju gminy i zapewnienie wody odbiorcom w sposób ciągły, o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi i w ilości pokrywającej pełne ich potrzeby oraz zabezpieczenie przeciwpożarowe poprzez:

   a) utrzymanie w należytym stanie technicznym z ewentualną modernizacją i rozbudową istniejących komunalnych ujęć wody wraz ze stacjami wodociągowymi w Zabłudowie, Krynickich, Kurianach, Pawłach i Spółdzielni Mieszkaniowej :Krokus" w Dobrzyniówce,

   b) podłączenie do wodociągu w Kurianach miejscowości zaopatrywanych w wodę z wodociągu Białostoczek poprzez wykonanie spinki obu wodociągów pozostawiając studnię w Białostoczku jako studnię awaryjną i dla potrzeb obrony cywilnej,

   c) zwiększenie pewności i sprawności dystrybucji wody oraz zmniejszenie ilości sytuacji awaryjnych w wyniku diagnozowania stanu technicznego sieci wodociągowej i wymiany niesprawnej armatury oraz odcinków sieci o dużej awaryjności, które są przyczyną przerw w dostawie wody, jej ubytków, okresowego pogorszenia jakości i strat ekonomicznych,

d) rozbudowę sieci wodociągowej w mieście w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zwartej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej istniejącej i projektowanej oraz, w miarę zgłaszanych potrzeb, zabudowy rozproszonej,

e) rozwój sieci wodociągowej w gminie z wykorzystaniem istniejących wodociągów we wsiach zwodociągowanych, w zakresie umożliwiającym podłączenie całej zabudowy mieszkaniowej orz podłączenie wsi dotychczas niezwodociągowanych, tj.

- do wodociągu miejskiego w Zabłudowie miejscowości: Kowalowce, Zabłudów Kolonia, Gnieciuki, Ostrówki, Sieński, Aleksicze, Olszanka, Żywkowo, Ochremowicze,
- do wodociągu Kuriany miejscowości: Dojlidy Kolonia, Zagórki, Protasy, Zwierki, Łubniki, Zagruszany, Pasynki, Kucharówka, Płoskie, Kamionka, Zajezierce, Zacisze, Bobrowa, Tatarowce,
- do wodociągu Krynickie miejscowości: Solniki, Żuki i Koźliki,
- do wodociągu Pawły miejscowości: Kaniuki, Ciełuszki, Laszki i Miniewicze,
- do wodociągu w Dobrzyniówce miejscowości: Folwarki Małe, Folwarki Wielkie, Folwarki Tylwickie, Małynka, Kołpaki,
- w miarę zgłaszanych potrzeb do gospodarstw kolonijnych.

2) Propozycje rozwoju sieci wodociągowej pokazane w części graficznej są orientacyjne i mogą ulec zmianom w trakcie szczegółowych analiz projektowych opartych o dokładniejsze rozeznanie stanu istniejącego i uwarunkowań realizacyjnych takich jak np. prawno-własnościowych terenów.

3) Ustalenie decyzyjne strefy ochrony pośredniej ujęcia miejskiego w Zabłudowie i wprowadzenie jej do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

4) Utrzymanie w należytym stanie technicznym, z możliwością sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego dla potrzeb obrony cywilnej, istniejących studni wierconych określonych w pkt 7.1. „Uwarunkowań” i studni wierconej wodociągu Białostoczek, po jego wyłączeniu z ciągłej eksploatacji.

5) Budowę studni publicznych dla potrzeb obrony cywilnej w miejscowościach: Ciełuszki, Dawidowicze, Dojlidy Górne, Zagórki, Folwarki Małe, Folwarki Wielkie, Folwarki Tylwickie, Gnieciuki, Halickie, Kamionka, Kaniuki, Kowalowce, Kucharówka, Łubniki, Małynka, Nowosady, Ostrówki, Protasy, Rafałowka, Rzepniki, Skrybicze, Zagruszany, Zwierki.

2.6.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych i wód opadowych

1) Przyjmuje się rozdzielczy system kanalizacji w gminie, składający się z niezależnego systemu kanalizacji sanitarnej z odprowadzeniem ścieków bytowych i przemysłowych do oczyszczalni ścieków oraz oddzielny system dla kanalizacji deszczowej, z urządzeniami

podczyszczającymi, do odprowadzenia wód opadowych z utwardzonych nawierzchni w terenach zabudowanych.

2) Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w mieście powinna być prowadzona w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zwartej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej, istniejącej i projektowanej.

3) Wszystkie ścieki sanitarne i produkcyjne zebrane z terenu miasta winny być skierowane na miejską oczyszczalnię ścieków, utrzymywaną w należytym stanie technicznym i właściwie eksploatowaną. Z chwilą zbliżenia się ilość ścieków dopływających do oczyszczalni do jej przepustowości, należy dokonać rozbudowy urządzeń oczyszczających.

4) Scentralizowane systemy kanalizacji sanitarnej na terenie gminy powinny być realizowane z uwzględnieniem priorytetów wynikających z następujących kryteriów:

   a) w miejscowościach o największym w skali gminy procencie ludności w ogóle, a produkcyjnej w szczególności, a także o najprężniejszej gospodarce, co stworzy, większe niż w innych wsiach, szanse na uzyskanie od mieszkańców partycypacji finansowych w kosztach inwestycji, a także najefektywniejsze jej wykorzystanie,

   b) w miejscowościach zwodociągowanych,

   c) w miejscowościach, w których zlokalizowane są lub będą zakłady obsługi ludności, generujące znaczne w skali lokalnej ilości ścieków takie jak: szkoła, ośrodek zdrowia, zlewnia mleka itp.,

   d) w miejscowościach, w których przewiduje się rozwój mieszkalnictwa, sektora gospodarczego, turystyki.

5) Kolejność rozwoju scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej, według kryteriów podanych w pkt 4, to:

   a) budowa kanalizacji sanitarnej w poszczególnych wsiach w układzie grawitacyjno-pompowym i odprowadzanie ścieków do kanalizacji i oczyszczalni ścieków miasta Białegostoku z realizacją w następującej kolejności: Dojlidy Górne, Zagórki, , Halickie, Kuriany, Skrybicze, Łubniki, Protasy, Zwierki, Zagruszany , Kudrycze, Pasynki, Żuki, Białostoczek,

   b) budowa oczyszczalni ścieków na terenie wsi Ryboły lub rozbudowa oczyszczalni ścieków zakładu „AGRO-DRÓB” Sp. z o.o. w Rybołach i włączenie do niej w układzie grawitacyjno-pompowym w następującej kolejności ścieków zebranych kanalizacją sanitarną we wsiach: Ryboły, Pawły, Rzepniki, Krynickie,

   c) budowa oczyszczalni ścieków w Dobrzyniówce lub rozbudowa oczyszczalni Spółdzielni Mieszkaniowej „Krokus” i włączenie do niej w układzie grawitacyjno-pompowym w następującej kolejności ścieków zebranych kanalizacją sanitarną we wsiach: Dobrzyniówka, Rafałówka, Folwarki Małe, Folwarki Wielkie, Folwarki Tylwickie,

d) dalszy, sukcesywny rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej może być realizowany na zasadzie przedłużenia kanalizacji sanitarnej do sąsiednich miejscowości, z zachowaniem sensowności techniczno-ekonomicznej, i tak, np. Nowosady można podłączyć do kanalizacji wsi Krynickie, a Dawidowicze, Kaniuki, Ciełuszki do wsi Pawły z odprowadzaniem ścieków do oczyszczalni w Rybołach, wsie Kamionka, Płoskie, Zajezierce, Zacisze do kanalizacji wsi Rafałówka i oczyszczalni ścieków w Dobrzyniówce, wieś Kowalowce do kanalizacji i oczyszczalni ścieków miasta Zabłudowa;

6) Podjęcie decyzji, co do budowy zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej w danej wsi wymagać będzie:

   a) sondażu wśród mieszkańców, co do chęci i możliwości partycypacji w kosztach budowy,

   b) stosownych szczegółowych analiz techniczno-ekonomicznych,

   c) rozeznania możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego, łącznie ze środkami z Unii Europejskiej,

   d) wyznaczenia lokalizacji projektowanych oczyszczalni ścieków i kanałów sanitarnych w trybie planowania miejscowego.

7) Na obszarach zabudowy rozproszonej, gdzie nieracjonalna jest budowa systemów scentralizowanych, przewiduje się lokalne rozwiązania z preferowaniem przydomowych oczyszczalni ścieków w budownictwie mieszkaniowym, a dla ewentualnych zakładów produkcyjnych kontenerowe oczyszczalnie ścieków. Należy dążyć do eliminowania odprowadzania ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych, gdyż jest to rozwiązanie uciążliwe dla użytkowników i nie zapewnia ochrony środowiska, zwłaszcza wód gruntowych. Zbiorniki szczelne należy traktować jako rozwiązanie przejściowe, na terenach jeszcze nieuzbrojonych, ale przewidzianych do objęcia kanalizacją zbiorczą.

8) Wody opadowe i roztopowe z utwardzonych szczelnych nawierzchni terenów przemysłowych, usługowych, dróg, ulic i parkingów o znacznym stopniu zanieczyszczenia zawiesiną i substancjami ropopochodnymi, ujęte w szczelne, otwarte lub zamknięte, systemy kanalizacji deszczowej powinny być oczyszczone przed wprowadzeniem do wód lub do ziemi w taki sposób, aby spełniały wymogi ochrony środowiska, obecnie określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 168, poz. 1763).

2.6.3. Gospodarka odpadami

Stworzenie systemu gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych gwarantującego ochronę środowiska i maksymalne wykorzystanie składników użytkowych, odpowiadającego nowym przepisom prawnym (ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach – Dz. U. Nr 62, poz. 628, ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony

środowiska – Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm., ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – Dz. U. Nr 132, poz. 622) i wymogom Unii Europejskiej, wymagać będzie:

1) Opracowania gminnego planu gospodarki odpadami uwzględniającego zapisy Krajowego Planu Gospodarki Odpadami, Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla województwa podlaskiego oraz Powiatowego Planu Gospodarki Odpadami dla powiatu białostockiego oraz wytyczne zawarte w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 66, poz. 620). Do najważniejszych problemów, które należy uwzględnić w planie są:
   a) modernizacja gminnego składowiska odpadów w Zabłudowie i jego prawidłowa, zgodna z założeniami projektowymi, eksploatacja, którą przewiduje się do 2026 r.,
   b) uwzględnienie udziału w budowie Zakładu Zagospodarowania Odpadów dla Regionu Białostockiego,
   c) wprowadzenie zorganizowanego wywozu odpadów stałych ze wszystkich terenów wiejskich o zwartej zabudowie poprzez wyposażenie gospodarstw w pojemniki ewentualnie worki plastikowe lub ustawienia we wsiach kontenerów na surowce wtórne i odpady do unieszkodliwiania,
   d) zorganizowanie i wdrożenie systemu odbioru odpadów niebezpiecznych i wielkogabarytowych z gospodarstw domowych oraz opracowanie i wdrożenie planu usuwania azbestu,
   e) prowadzenie w sposób ciągły edukacji proekologicznej i pracy ze społeczeństwem, szczególnie z dziećmi i młodzieżą, w zakresie propagowanego systemu selektywnej zbiórki odpadów.
2) Sukcesywna realizacja opracowanego planu gospodarki odpadami.
3) Określenie warunków techniczno-ekonomicznych ewentualnego przetwarzania surowców wtórnych oraz zachęt do rozwoju tego typu działalności.

2.6.4. Elektroenergetyka

Kierunki rozwoju systemu elektroenergetycznego na obszarze miasta i gminy to:

1. Dostosowanie systemu poprzez modernizacje i rozbudowę do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa i gminy oraz dostarczenie energii elektrycznej w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły.
2. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu dla otoczenia.

Realizacja wyznaczonych kierunków wymagać będzie:

a) modernizacji sieci SN 15 kV i NN (według planu Rozwoju ZEB do 2006 r.) w miejscowościach:

- Dojlidy Górne – 2 stacje transformatorowe

  1 stacja transformatorowa wieżowa

  1 km linii SN 15 kV napowietrznej

  1,2 km linii NN napowietrznej

  0,5 km linii NN kablowej

- POM Białostoczek – 5,6 km linii NN napowietrznej
- Rafałówka – 2,0 km linii SN 15 kV napowietrznej
- Dobrzyniówka – 2,0 km linii SN 15 kV napowietrznej

  1,0 km linii NN napowietrznej

oraz innych urządzeń elektroenergetycznych na obszarze całej gminy w miarę bieżących potrzeb.

b) rozbudowy systemu poprzez:

- budowę stacji transformatorowo-rozdzielczej RPZ 110/15kV w Zabłudowie (2 warianty lokalizacji) i RPZ 110/15kV „Olmonty” (według planu ZEB po 2020 r. – termin ten może ulec zmianie z przyczyn formalno-prawnych),
- budowę linii WN 110 kV – do zasilania w/w stacji (wariant I – jako „wcięcie” od linii WN 110 kV EC-II Białystok – Michałowo lub wariant II – jako „wcięcie” od linii GPZ „NAREW” – Bielsk Podlaski,
- budowę wyjść liniowych SN 15 kV napowietrznych i kablowych z w/w RPZ-tu i powiązanie z istniejącą siecią,
- budowę (według planów rozwoju ZEB do 2006 r. – termin ten może ulec zmianie z przyczyn formalno-prawnych) na obszarze gminy w miejscowościach: Zabłudów, Dojlidy Górne, Kudrycze, Skrybicze, Pańki, Chraboły, Zwierki, Żuki, Potoka, Bobrówka, Pasynki, Łubniki, Laszki i Dobrzyniówka – 14 stacji transformatorowych, 5,0 km linii SN 15 kV kablowych, 3,0 km linii NN kablowych i 13,0 km linii NN napowietrznych.

c) budowę linii WN 400 kV relacji Białoruś – GPZZ „NAREW”; celowość i koszty realizacji połączenia 400 kV z Białorusią uzależnione będę od wyboru wariantu przyszłej współpracy i warunków technicznych uruchomienia połączeń z systemami wschodnich sąsiadów,

d) budowy linii elektroenergetycznych w sposób niekolizyjny z długofalowym rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,

e) preferowanie rozwiązań technicznych powodujących zmniejszenie zajętości terenu przez urządzenia elektroenergetyczne.

3. Przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy:

a) zwrócić się do Zakładu Energetycznego Białystok S.A. o wytyczne w zakresie zasilania w energię elektryczną oraz uwzględnić w planie zgłaszane urządzenia, rezerwując pod nie niezbędne tereny (linie napowietrzne i kablowe 15 kV, stacje transformatorowe 15/04 kV, linie napowietrzne i kablowe NN),

b) opracowywać plany na mapach umożliwiających szczegółową lokalizację urządzeń elektroenergetycznych,

c) sieci elektroenergetyczne służące do zasilania planowanych obiektów będą realizowane zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. Nr 54, poz. 348),

d) uwzględniać przebieg istniejących urządzeń elektroenergetycznych, ograniczając do minimum konieczność ich przebudowy,

e) w przypadku kolizji projektowanych obiektów z urządzeniami elektroenergetycznymi należy je dostosować do projektowanego zagospodarowania terenu, zgodnie z obowiązującymi normami i przepisami – przebudowa powinna być realizowana kosztem inwestora inwestycji podstawowej, dotyczy to również wykonania odpowiednich obostrzeń i uziemień; prace te powinny być realizowane w drodze umowy między zainteresowanymi i Zakładem Energetycznym; warunki przebudowy należy uzyskać w Rejonie Energetycznym Białystok Teren,

f) sposób zagospodarowania działek w sąsiedztwie linii 110 kV podlega uzgodnieniu z Zakładem Energetycznym Białystok S.A., a w sąsiedztwie linii SN i NN z Rejonem Energetycznym Białystok Teren.

2.6.5. Ciepłownictwo

Podstawowe kierunki rozwoju ciepłownictwa w gminie to:

a) sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska, takich jak: gaz, energia elektryczna, olej opałowy oraz energia słoneczna czy biomasa,

b) zmniejszenie strat cieplnych w konstrukcji nowych budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych,

c) wprowadzenie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych dla nośników energetycznych, zwiększających efektywność ich wykorzystania i ułatwiających obsługę i zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji – dotyczy to instalacji wewnętrznych grzewczych, a w szczególności sprawności kotłów energetycznych i różnych rodzajów instalacji grzewczych, a także stopnia automatyzacji obsługi oraz sprawności dostaw nośników energetycznych.

d) ekologizacja nośników energetycznych powinna być prowadzona w pierwszej kolejności (o ile to możliwe ze względów technicznych) w większych źródłach, tj. lokalnych obiektach użyteczności publicznej (np. szkoły) i większych zakładach produkcyjnych, w których występują lokalne systemy ogrzewania scentralizowanego.

Główne zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa to:

a) kontrola i restrykcje w stosunku do emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń energetycznych,

b) rozwój systemu gazowniczego i elektroenergetycznego z uwzględnieniem potrzeb ciepłownictwa,

c) propagowanie stosownych dociepleń budynków istniejących i projektowanych,

d) propagowanie najnowszych osiągnięć techniki ciepłowniczej w zakresie instalacji wewnętrznych dla gazu, oleju opałowego, itp.

e) propagowanie i ewentualna realizacja proekologicznych rozwiązań cieplarnianych niekonwencjonalnych (baterie słoneczne, elektrownie wiatrowe, itp.).

2.6.6. Gazownictwo

Kierunki rozwoju systemu to:

1. Zapewnienie dostaw gazu ziemnego wszystkim mieszkańcom gminy jest podstawową przesłanką rozwoju systemu.

Rozwój gazownictwa w gminie to kontynuacja realizacji poszczególnych odcinków gazociągów średniego ciśnienia w miejscowościach, których mieszkańcy zgłaszają chęć podłączenia tego medium

Wystarczająca wydajność stacji redukcyjno-pomiarowej I^{o} daje możliwość rozbudowy sieci średniego ciśnienia.

Utrzymanie w należytym stanie technicznym urządzeń gazowniczych pozwoli na korzystanie z tego paliwa przez obecnych i przyszłych użytkowników.

2. Budowa na obszarze gminy drugiej równoległej do istniejącej nitki gazociągu tranzytowego SGT „JAMAŁ”.

Inwestycja ta nie wiąże się bezpośrednio z funkcjonowaniem gminy, ale ma duże znaczenie strategiczne dla Polski.

3. Ustala się następujące zasady rozwoju systemu gazownictwa, które należy stosować także przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

<u>W przypadku istniejących gazociągów wysokiego ciśnienia:</u>

1) Z uwagi na bezpieczeństwo eksploatacji gazociągów, przewiduje strefę ochronną o szerokości 30 m (po 15 z każdej ze stron od osi gazociągu z przeznaczeniem gruntów jako rolne). Przy planowaniu zmian funkcji terenów, projektowaniu ciągów komunikacyjnych, linii rozgraniczających, linii zabudowy oraz sieci infrastruktury technicznej w bezpośrednim sąsiedztwie gazociągów wysokiego ciśnienia, należy przestrzegać podstawowych odległości od obrysów obiektów budowlanych, określonych w aktualnych przepisach szczególnych – obecnie zawarte są one w rozporządzeniu Ministra Gospodarki

z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 97, poz. 1055). W przypadku wolnostojących budynków niemieszkalnych odległość ta powinna wynosić 15,0 m od obrysu obiektu, natomiast w przypadku budynków mieszkalnych zabudowy jedno- i wielorodzinnej – 20 m.

2) Z uwagi na fakt, że przez tereny objęte studium przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienie, projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy uzgadniać z Operatorem Systemu Przesyłowego w Warszawie, 01-224 Warszawa, ul. Kasprzaka 25.

W przypadku istniejących gazociągów średniego ciśnienia:

Przy planowaniu zmian funkcji terenów, projektowaniu ciągów komunikacyjnych, linii rozgraniczających, linii zabudowy oraz sieci infrastruktury technicznej w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących gazociągów średniego ciśnienia, należy przestrzegać podstawowych odległości od obrysów obiektów budowlanych, określonych w aktualnych przepisach szczególnych – obecnie zawarte są one w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 97, poz. 1055).

W przypadku nowoprojektowanych gazociągów średniego ciśnienia:

1) W obrębie projektowanych pasów drogowych, w ciągach chodników lub pasach zieleni, należy rezerwować teren pod ułożenie gazociągów ulicznych średniego ciśnienia. Gazociągi te muszą posiadać strefy kontrolowane w odległości 0,5 m z każdej strony przewodu, zgodnie z akutalnymi przepisami szczególnymi – obecnie zawarte są one w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 97, poz. 1055).
2) Warunki przyłączenia odbiorców do istniejącej sieci gazowej określi Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Gazownia Białostocka, natomiast teren pod budowę infrastruktury gazowej udostępni władający.
3) W przypadku budownictwa jednorodzinnego, szafki gazowe lokalizowane będą w linii ogrodzenia, która powinna pokrywać się z granicą własności poszczególnych nieruchomości.
4) Przy scalaniu lub podziale nieruchomości gruntowych lub działek objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego należy przewidywać dostępność do infrastruktury gazowej.
5) Przyłączanie odbiorców do istniejącej sieci gazowej będzie realizowane zgodnie z przepisami, obecnie z Ustawą Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 54, poz. 348, z późn. zm.) oraz przepisami wykonawczymi do w/w ustawy, jeżeli zaistnieją techniczne i ekonomiczne warunki dostarczania, a żądający zawarcia umowy spełni warunki przyłączenia do sieci i odbioru.

6) Realizację i finansowanie budowy i rozbudowy sieci będzie prowadziła Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Gazownia Białostocka, ul. Zacisze 8 – na warunkach określonych w przepisach, o których mowa w art. 7, 9 i 46 ustawy Prawo energetyczne.

7) Wielkość opłaty za przyłączenie do sieci gazowej określi umowa o przyłączenie.

2.6.7. Telekomunikacja

Kierunki rozwoju telekomunikacji to dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy, przy zachowaniu odpowiedniego standardu pod względem jakości i ilości świadczonych usług wymagać będzie:

- pełnego wykorzystania możliwości przesyłu istniejących linii telekomunikacyjnych,
- rozbudowy według potrzeb sieci abonenckich na obszarze całej gminy,
- uruchomienia stacji bazowych telefonii komórkowej. w miejscowościach: Ryboły, Białostoczek i Kolonia Halickie.

3. Obrona cywilna i ochrona przeciwpożarowa

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej.

3.1. Obrona cywilna

a) w rejonach budownictwa wielorodzinnego należy przewidywać rezerwę terenów pod budowle ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny),

b) w budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno-usługowych i mieszkalnych – należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć ukrycia,

c) w rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w budynkach przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa,

d) ukrycia wykonywane będą w budynkach w okresie podwyższonej gotowości obronnej R.P. W przypadkach zaprojektowania obiektu na większą liczbę niż 15 osób obowiązuje wymóg opracowania „Aneksu OC”,

e) bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę / dobę); odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić najwyżej 800 m,

f) istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych,

g) oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do wygaszenia,

h) należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożeń poprzez syreny alarmowe przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m,

i) układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:

- szerokość ulicy powinna uniemożliwić ewentualne zagruzowanie,
- powinny być połączenia z traktatami przelotowymi – zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
- należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi,

j) przy opracowaniu miejscowych planów wsi, osiedli w skali 1:1000 należy na przedsięwzięcia obrony cywilnej wykonać aneks do planu,

k) należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej nie dopuszczając do ich likwidacji,

l) wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego należy przed ich uchwaleniem przez Radę Miejską uzgadniać z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

3.2. Ochrona przeciwpożarowa

a) należy zachować istniejące obiekty Ochotniczej Straży Pożarnej,

b) na terenach zabudowanych należy przewidywać odpowiednią ilość hydrantów dla celów przeciwpożarowych w odległości ok. 150 m od siebie,

c) przy projektowaniu i modernizacji obiektów przemysłowych i usługowych należy przewidywać drogi dojazdowe i pożarowe zgodnie z obowiązującymi przepisami,

d) dla nowoprojektowanych i modernizowanych budynków mieszkalnych i innych należy przewidywać niepalne pokrycia dachów,

e) należy dążyć do eliminacji palnych pokryć dachów na istniejących budynkach,

f) obiekty budowlane należy wyposażyć w instalacje odgromowe, zgodnie z wymaganiami Polskich Norm,

g) nowoprojektowane, odbudowywane, rozbudowywane, nadbudowywane, przebudowywane obiekty budowlane, a także przy zmianie użytkowania obiektów, należy je wyposażyć w systemu i instalacje bezpieczeństwa, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Należy uwzględnić ogólne warunki ochrony przeciwpożarowej, tj.:

1) projektować zabudowę zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690);

2) zapewnić zaopatrzenie wodne na cele przeciwpożarowe oraz drogi pożarowe, umożliwiające dojazd i dostęp dla jednostek ratowniczo-gaśniczych straży pożarnej, zgodnie z przepisami szczególnymi, obecnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 czerwca 2003 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (Dz. U. Nr 121, poz. 1139);

3) zapewnić właściwą ochronę przeciwpożarową i zabezpieczenie przeciwpożarowe budynków zgodnie z przepisami szczególnymi, obecnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. Nr 121, poz. 1138);

4) dokonywać uzgodnień na podstawie przepisów szczególnych, obecnie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 czerwca 2003 r. w sprawie uzgodnienia projektu budowlanego pod względem ochrony przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 121, poz. 1137).

4. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią

W granicach gminy Zabłudów obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują w jej południowej części, w dolinie rzeki Narew oraz na niewielkim terenie na jej krańcu północno-wschodnim w dolinie górnego biegu rzeki Supraśl. Ich zasięg został ustalony na mapach zagrożenia powodziowego opublikowanych w dniu 22 października 2020 r. przez Ministra Klimatu. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią w granicach gminy obejmują obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat).

W stosunku do obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły oraz ustalenia Planu zarządzenia ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły. Nie planuje się nowych terenów rozwojowych w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią. Lokalizowanie obiektów trwale związanych z gruntem jest zabronione. Ewentualne odstępstwo od zakazu zabudowy w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią może dotyczyć obiektów niezbędnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej oraz może nastąpić za zgodą właściwych organów, stosownie do przepisów prawa.

Poniżej mapy zagrożenia powodziowego gminy Zabłudów:

od rzeki Supraśl:

i od rzeki Narew;

5. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji obszar zdegradowany charakteryzuje się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz stanem kryzysowym w co najmniej jednej ze sfer dotyczących zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

W gminie Zabłudów na podstawie analiz sporządzonych na potrzeby gminnego programu rewitalizacji wyznaczono obszar zdegradowany, na który składają się jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej, przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej sferze (gospodarczej, technicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej) oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk. Do obszaru zdegradowanego przyjęto sołectwa, w których liczba

negatywnych zjawisk jest większa bądź równa 9.

Obszar zdegradowany na terenie gminy Zabłudów obejmuje jednostki: Miniewicze (11 zjawisk), Ryboły (11 zjawisk), Krynickie (11 zjawisk), Rafałówka (11 zjawisk), Pawły (10 zjawisk), Zagruszany (10 zjawisk), Kamionka (10 zjawisk), Kuriany (10 zjawisk), Ciełuszki (10 zjawisk), Dobrzyniówka (10 zjawisk), Zwierki (10 zjawisk), Zabłudów (10 zjawisk), Małynka (9 zjawisk), Żywkowo (9 zjawisk), Koźliki (9 zjawisk), Sieśki (9 zjawisk), Ochremowicze (9 zjawisk), Kucharówka (9 zjawisk), Gnieciuki (9 zjawisk), Kol. Zabłudów (9 zjawisk), Kowalowce (9 zjawisk), Kaniuki (9 zjawisk), Folwarki Wielkie (9 zjawisk), Dawidowicze (9 zjawisk), Białostoczek (9 zjawisk), Pasynki (9 zjawisk), Bobrowa (9 zjawisk), Laszki (9 zjawisk), Aleksicze (9 zjawisk).

Wskazany obszar zajmuje 20 835 ha, co stanowi około 61,90% całego obszaru gminy i zamieszkały jest przez 6 932 mieszkańców, co stanowi 76,66% ogółu mieszkańców.

Zgodnie z Gminnym Programem Rewitalizacji, identyfikacja obszaru zdegradowanego umożliwiła określenie tzw. obszaru rewitalizacji, który cechuje się szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych. Obszarem rewitalizacji zostały objęte przede wszystkim tereny zamieszkałe.

W poniższej tabeli przedstawiono tereny wyznaczone do rewitalizacji.

Sołectwo	Powierzchnia (ha)	Liczba ludności
Ciełuszki (obszar amieszkały)	39	81
Dobrzyniówka (obszar zamieszkały)	77	703
Kamionka (obszar zamieszkały)	37	150
Krynickie (obszar zamieszkały)	28	232
Kuriany (obszar zamieszkały)	113	350
Miniewicze (obszar zamieszkały)	14	15
Pawły (obszar zamieszkały)	79	172
Rafałówka (obszar zamieszkały)	77	40
Ryboły (obszar zamieszkały)	191	416
Zagruszany (obszar zamieszkały)	30	73
Zwierki (obszar zamieszkały)	33	232
Zabłudów (park wraz z terenem zamieszkałym)	28	160

Obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 746 ha, co stanowi około 2,2 % powierzchni gminy i jest zamieszkiwany przez 2624 mieszkańców, co stanowi 29,02 % liczby mieszkańców gminy Zabłudów.

W oparciu o sporządzoną w Gminnym Programie Rewitalizacji diagnozę podjęto Uchwałę nr XXXIII/310/2018 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 12 marca 2018 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXVII/240/2017 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 13 lipca 2017 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.
Wyznaczono następujące kierunki działań:

- *aktywizacja społeczna mieszkańców, uczestnictwo w kulturze i rekreacji,*
- *aktywizacja obywatelska mieszkańców,*
- *przeciwdziałanie patologii społecznym (alkoholizm, wandalizm),*
- *poprawa bezpieczeństwa*
- *wzrost atrakcyjności gospodarczej, w tym turystycznej poprzez odtworzenie i zagospodarowanie zasobów gminy,*
- *zagospodarowanie oraz modernizacja miejsc do celów kulturowych, rekreacyjnych oraz sportowych*

Rewitalizacja wpływanie pozytywnie na wyznaczone obszary kryzysowe i w sposób kompleksowy przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy.

W załączeniu mapa obszarów zdegradowanych i do rewitalizacji. [9]

[9] *Uchwała Nr ……/…./2022 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia ……2022 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów;*

Lp.	Nazwa sołectwa i podległe miejscowości
1	Aleksicze
2	Białostoczek
3	Bobrowa
4	Cieluszki
5	Dawidowicze
6	Dobrzyniówka
7	Folwarki małe
8	Folwarki tylwickie
9	Folwarki wielkie
10	Gnieciuki
11	Halickie
12	Kamionka
13	Kaniuki
14	Kol.Zabłudów
15	Kołpaki
16	Kowalowce
17	Koźliki
18	Krynickie
19	Kucharówka
20	Kudrycze
21	Kuriany
22	Laszki
23	Łubniki
24	Małynka
25	Miniewicze
26	Nowosady
27	Ochremowicze
28	Olszanka
29	Ostrówki
30	Pasynki
31	Pawły
32	Płoska
33	Protasy
34	Rafałówka
35	Ryboły
36	Rzepniki
37	Sieński
38	Skrybicze
39	Solniki
40	Tatarowce
41	Zabłudów
42	Zacisze
43	Zagruszany
44	Zajezierce
45	Zwierki
46	Żuki
47	Żywkowo

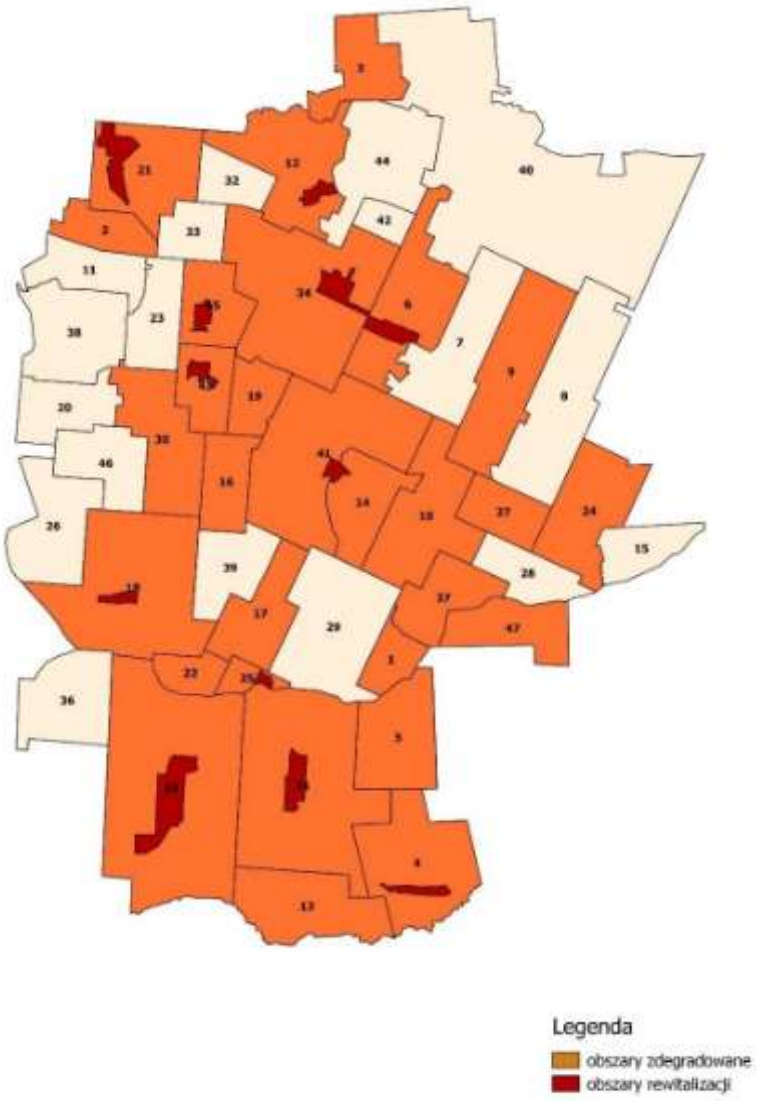

Obszary zdegradowane w gminie Zabłudów Zródło: Gminny program rewitalizacji [9]

[9] *Uchwała Nr ……./..../2022 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia ……2022 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów*

STUDIUM UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZABŁUDÓW

SKALA 1:20 000

0 250m 500m 1 km

ZAŁĄCZNIK NR 2
do Uchwały Nr XXIX/179/05
Rady Miejskiej w Zabludowie
z dnia 26 listopada 2005 r.

ZAŁĄCZNIK NR 2
do Uchwały Nr IX/69/2011
Rady Miejskiej w Zabludowie
z dnia 30 sierpnia 2011 r.

ZAŁĄCZNIK NR 2
do Uchwały Nr XXXII/290/2018
Rady Miejskiej w Zabludowie
z dnia 14 lutego 2018 r.

ZAŁĄCZNIK NR 2
do Uchwały Nr XI/72/2019
Rady Miejskiej w Zabludowie
z dnia 24 września 2019 r.

OZNACZENIA

- MN/MW/MR – TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ JEDNORODZINNEJ I ZAGRODOWEJ
- MW – TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ WIELORODZINNEJ
- RM – TERENY ZABUDOWY ZAGRODOWEJ
- ML – TERENY ZABUDOWY LETNISKOWEJ
- U – TERENY ZABUDOWY USŁUGOWEJ
- US – TERENY SPORTU I REKREACJI
- R – TERENY OBSŁUGI PRODUKCJI W GOSPODARSTWACH ROLNYCH
- P – TERENY OBIEKTÓW PRZEMYSŁOWYCH, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW
- PG – TERENY I OBSZARY GÓRNICZE
- LASY
- ZC – CMENTARZE
- ZD, ZP – TERENY OGRODÓW DZIAŁKOWYCH, PARKÓW I ZIELEŃCÓW
- ZŁOŻA KRUSZYWA NATURALNEGO
- ZŁOŻA GLINY
- PUNKTY EKSPLOATACJI SUROWCÓW MINERALNYCH (PIASKÓW I PIASKÓW ZE ŻWIREM)
- WODY POWIERZCHNIOWE (RZEKI, STAWY, ROWY)
- GLEBY III KLASY BONITACYJNEJ
- LASY GLEBOCHRONNE
- LASY WODOCHRONNE
- LASY CHRONIĄCE ŚRODOWISKO NATURALNE
- ZASIĘG PALI POWODZIOWEJ RZEKI NAREW
- OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU „DOLINA NAREW"
- OTULINA PARKU KRAJOBRAZOWEGO PUSZCZY KNYSZYŃSKIEJ
- GRANICE WSI
- GRANICA OPRACOWANIA I ADMINISTRACYJNA GMINY
- POMNIKI PRZYRODY
- STREFA OCHRONY KONSERWATORSKIEJ
- STANOWISKA I OBSZARY ARCHEOLOGICZNE
- ZK – ZABYTKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW
- DROGA KRAJOWA NR 19
- DROGA KRAJOWA NR 65
- DROGA WOJEWÓDZKA NR 686
- DROGI POWIATOWE
- DROGI GMINNE
- LINIA KOLEJOWA
- PRZYSTANKI PKS
- PRZYSTANKI MKS BIAŁYSTOKU
- LINIA ELEKTROENERGETYCZNA WN 110 kV
- LINIA ELEKTROENERGETYCZNA SN 15 kV
- STACJA TRANSFORMATOROWA
- SGT „HAMA"
- GAZOCIĄG WYSOKIEGO CIŚNIENIA DN 250
- GAZOCIĄG WYSOKIEGO CIŚNIENIA DN 100
- ZESPÓŁ ODGAŁĘŹNY „KURIANY"
- STACJA REGUCYJNO POMIAROWA I ST.
- LINIA TELEFONICZNA KABLOWA ŚWIATŁOWODOWA
- STACJA BAZOWA TELEFONII KOMÓRKOWEJ
- SIEĆ WODOCIĄGOWA
- STUDNIA GŁĘBINOWA KOMUNALNEGO UJĘCIA WODY
- STACJA WODOCIĄGOWA (WODOCIĄGU KOMUNALNEGO)
- STUDNIA GŁĘBINOWA ZWIĄZKOWEGO UJĘCIA WODY ZAOPATRUJĄCEGO W WODĘ UGRÓSO
- KANALIZACJA SANITARNA
- KANALIZACJA DESZCZOWA
- K – KOMUNALNE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW
- PG – ZWIĄZKOWE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW PRZYJMUJĄCE ŚCIEKI Z BUDYNKÓW MIESZKALNYCH
- P – PRZEPOMPOWNIE ŚCIEKÓW
- GMINNE SKŁADOWISKO ODPADÓW STAŁYCH
- SKŁADOWISKO ODPADÓW NIECZYNNE
- OBSZAR TURYSTYCZNE
- UCIĄŻLIWOŚCI DROGI BIAŁYSTOK - SIEMIATYCZE

OZNACZENIA GRAFICZNE
do zmiany wykonanej w 2011 r.

- GRANICA GMINY OBOWIĄZUJĄCA DO 31.12.2005 R.
- ZMIANA GRANICY ADMINISTRACYJNEJ GMINY OBOWIĄZUJĄCEJ OD 1.01.2006 R.

Opracowanie zostało wykonane na zlecenie Gminy Zabłudów przez zespół w składzie:

Lp.	Nazwisko i imię	Udział w opracowaniu	Podpis
1.	Tadeusz Januszewski	główny projektant	
2.	Jerzy Łakowski	zagadnienia przyrodnicze	
3.	Bożena Gajewska	ochrona i kształtowanie środowiska	
4.	Jan Krupowicz	komunikacja	
5.	Czesława Krzeszowska	zagospodarowanie w sferach społecznych	
6.	Elżbieta Kępska	elektroenergetyka, gospodarka ciepłna, gaz, telekomunikacja	
7.	Wojciech Krzeszowski	zagadnienia przestrzenne	
8.	Paweł Babul	zagadnienia przestrzenne i opracowanie graficzne	
9.	Katarzyna Szczerbińska	opracowanie technicznie	

Zespół autorski zmiany studium wykonanej w 2011 r.

Tadeusz Januszewski
Jerzy Chodorowski
Bożena Gajewska
Paweł Babul

mgr Tadeusz Januszewski
Członek Izby Urbanistów
Członkowski Nr Uprawnień
Nr Uprawnień WA-4210

OZNACZENIA GRAFICZNE
do zmiany wykonanej w 2018 r.

- MN/MW – TERENY PRZEKSZTAŁCONE W PLANACH WIELOKRONTÓW POD FUNKCJE TURYSTYKI, REKREACJI I WYPOCZYNKU

Zespół autorski zmiany wykonanej w 2018 r.:
Elżbieta Zahorska
Bożena Gajewska
Anna Bielczyk - Zahorska

OZNACZENIA GRAFICZNE
do zmiany wykonanej w 2019 r.

- granica zmiany studium
- udokumentowane złoża kopalin pospolitych
- złoże perspektywiczne

OZNACZENIA GRAFICZNE
do zmiany wykonanej w 2022 r.

- KP2 – udokumentowane złoża kopalin pospolitych
- obszar szczególnego zagrożenia powodzią (woda Q 1%)

STUDIUM KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZABŁUDÓW

SKALA 1:20 000

0 250m 500m 1 km

ZAŁĄCZNIK NR 3
do Uchwały Nr XXIX/179/05
Rady Miejskiej w Zabłudowie
z dnia 26 listopada 2005 r.

Załącznik Nr 3
do Uchwały Nr IX/69/2011
Rady Miejskiej w Zabłudowie
z dnia 30 sierpnia 2011 r.

Załącznik Nr 2
do Uchwały Nr XXIV/207/2013
Rady Miejskiej w Zabłudowie
z dnia 10 września 2013 r.

Załącznik Nr 3
do Uchwały Nr XXIX/264/2017
Rady Miejskiej w Zabłudowie
z dnia 22 listopada 2017 r.

ZAŁĄCZNIK NR 3
do Uchwały Nr XXX/277/2017
Rady Miejskiej w Zabłudowie
z dnia 28 grudnia 2017 r.

ZAŁĄCZNIK NR 3
do Uchwały Nr XXXI/290/2018
Rady Miejskiej w Zabłudowie
z dnia 14 lutego 2018 r.

ZAŁĄCZNIK NR 3
do Uchwały Nr XI/72/2019
Rady Miejskiej w Zabłudowie
z dnia 24 września 2019 r.

OZNACZENIA GRAFICZNE
do zmiany wykonanej w 2022 r.

- 4PG – udokumentowane złoża kopalin perspektywicznych wskazane do wydobycia
- obszar szczególnego zagrożenia powodzią (woda Q 1%)

OZNACZENIA

- DOLINY RZEK
- OBSZARY PROPONOWANE DO OBJĘCIA SZCZEGÓLNĄ FORMĄ OCHRONY tj. SIECIĄ NATURA 2000
- ZBIORNIKI WODNE PROJEKTOWANE

PERSPEKTYWICZNE OBSZARY WYDOBYCIA SUROWCÓW:

- ŁUŻEK
- KRUSZYWO NATURALNE DROBNE
- KRUSZYWO NATURALNE GRUBE
- WYROBISKA PODEKSPLOATACYJNE DO REKULTYWACJI
- OBSZARY W PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ZATWIERDZONE UCHWAŁAMI RADY MIEJSKIEJ (MUR, UPR, KSU, PE)
- OGRANICZENIE WYS. ZABUDOWY W STREFIE PODEJŚĆ POWIETRZNYCH DO LOTNISKA 322 m. N.P.M., 280 m. N.P.M., 330 M. N.P.M.
- GRANICE POLKO I LEŚNE
- OBSZARY DO OPRACOWANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
- GRUNTY ROLNE KLAS CHRONIONYCH

OBSZARY STRUKTUR PRZESTRZENNYCH:

- A – OBSZARY URBANIZACJI
- B – OBSZARY ROLNO – OGÓLNICZE
- C – OBSZARY REKREACYJNO – WYPOCZYNKOWE
- D – OBSZARY EKOLOGICZNE

TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY

- GRANICE POLKO LEŚNE
- GRUNTY ROLNE KLAS CHRONIONYCH
- DOLINY RZEK
- PERSPEKTYWICZNE OBSZARY WYSTĘPOWANIA SUROWCÓW NATURALNYCH
- PROJ. LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 100-400 kV
- PROJ. LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 100-110 kV
- PROJ. STACJA TRANSFORMATOROWO – ROZDZIELCZA RPZ 110/15kV
- PROJ. SIŁNA SGT „HMRL"
- PROJ. STACJA BAZOWA TELEFONII KOMÓRKOWEJ
- PROPONOWANY ZAKRES STREFY OCHRONY PODBREZNEJ UJĘCIA MIEJSKIEGO
- SIEĆ WODOCIĄGOWA, w/ WARIANTY ZAOPATRZENIA W WODĘ MIEJSCOWOŚCI
- ZAKŁADOWE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW PRZYLIKWIDACJE ŚCIEKI Z BUYNKÓW WIEŚCI KALNYCH DO INDYWIDUALNYCH
- KIERUNEK ODPROWADZENIA ŚCIEKÓW SANITARNYCH w/WARIANTY ODPROWADZENIA ŚCIEKÓW Z MIEJSCOWOŚCI
- OMINIĘCIE SKŁADOWISKA ODPADÓW STAŁYCH DO MODERNIZACJI
- PROJ. DROGA KRAJOWA NR 8/S8 / ORIENTACYJNA LINIA ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ
- PROJ. DROGA KRAJOWA NR 65 / S19 / ORIENTACYJNA LINIA ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ
- PROJ. LINIE KOLEJOWE
- PROJ. ŚCIEŻKI ROWEROWE
- GRANICA OPRACOWANIA I ADMINISTRACYJNA GMINY
- SKŁADOWISKO NIECZYNNE DO REKULTYWACJI

Opracowanie zostało wykonane na zlecenie Gminy Zabłudów przez zespół w składzie:

Lp.	Nazwisko i imię	Udział w opracowaniu	Podpis
1.	Tadeusz Janocewski	główny projektant	
2.	Jerzy Ludomirski	zagadnienia przestrzenno-gospodarcze	
3.	Bożena Gajewska	ochrona i kształtowanie środowiska	
4.	Jan Krzeczowski	komunikacja	
5.	Czesława Krzeczowska	zaopatrzenie w wodę, zagospodarowanie wód opadowych	
6.	Elżbieta Kępska	zaopatrzenie w energię elektryczną, cieplną, gaz, telekomunikację	
7.	Wojciech Krzeczowski	zagadnienia przestrzenno-ekonomiczne	
8.	Paweł Babul	zagadnienia przestrzenno i opracowanie graficzne	
9.	Katarzyna Szczerbińska	opracowanie techniczne	

mgr Tadeusz Janocewski
główny projektant
Zespołu Urbanistów
i Geodetów w Białymstoku
nr uprawnień 102-87

Zespół autorski zmiany studium wykonanej w 2005 r.

Tadeusz Janocewski
Jerzy Chodorowski
Bożena Gajewska
Paweł Babul

Zmiana studium w roku 2013 została wykonana na zlecenie Burmistrza Zabłudowa przez zespół w składzie:

Lp.	Imię i nazwisko	Udział w opracowaniu
1.	Tadeusz Janocewski	główny projektant
2.	Jerzy Chodorowski	zagadnienia przestrzenno-gospodarcze
3.	Katarzyna Kowalewska-Bessetlanik	zagadnienia ochrony środowiska
4.	Paweł Babul	opracowanie graficzne
5.	Paweł Janocewski	opracowanie techniczne

Zespół autorski zmiany wprowadzonej w 2017 r.:

1. Beata Grzegorczyk-Andrejczuk - główny projektant
2. Katarzyna Kowalewska-Bessetlanik -
3. Szymon Grzegorczyk - opracowanie graficzne

Zespół autorski zmiany wykonanej w 2018 r.:

Tadeusz Janocewski
Paweł Babul
Piotr Tomasz Piotrowski
Paweł Janocewski

Zespół autorski zmiany wykonanej w 2019 r.:

Elżbieta Zalewska
Paweł Janocewski
Anna Dobrzyn - Zalewska

OZNACZENIA GRAFICZNE
do zmiany wykonanej w 2019 r.

- granica zmiany studium
- udokumentowane złoża kopalin perspektywicznych
- złoże perspektywiczne

Załącznik Nr 4 do uchwały Nr XXXVII.300.2022
Rady Miejskiej w Zabłudowie
z dnia 1 lipca 2022 r.

Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do projektu zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Zabłudów”

Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.) stwierdza się, że do projektu zmiany studium nie wniesiono uwag.